។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

សំយុត្តនិកាយោ

សគាថាវគ្គោ

១. ទេវតាសំយុត្តំ

១. នឡវគ្គោ

១. ឱឃតរណសុត្តំ

១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អញ្ញតរា ទេវតា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘កថំ នុ ត្វំ, មារិស, ឱឃមតរីតិ? ‘អប្បតិដ្ឋំ ខ្វាហំ, អាវុសោ, អនាយូហំ ឱឃមតរិន្តិ។ ‘យថា កថំ បន ត្វំ, មារិស, អប្បតិដ្ឋំ អនាយូហំ ឱឃមតរីតិ? ‘យទាខ្វាហំ, អាវុសោ, សន្តិដ្ឋាមិ តទាស្សុ សំសីទាមិ ; យទាខ្វាហំ, អាវុសោ, អាយូហាមិ តទាស្សុ និព្ពុយ្ហាមិ [និវុយ្ហាមិ (ស្យា. កំ. ក.)]។ ឯវំ ខ្វាហំ, អាវុសោ, អប្បតិដ្ឋំ អនាយូហំ ឱឃមតរិ’’ន្តិ។

‘‘ចិរស្សំ វត បស្សាមិ, ព្រាហ្មណំ បរិនិព្ពុតំ;
អប្បតិដ្ឋំ អនាយូហំ, តិណ្ណំ លោកេ វិសត្តិក’’ន្តិ។ –

ឥទមវោច សា ទេវតា។ សមនុញ្ញោ សត្ថា អហោសិ។ អថ ខោ សា ទេវតា – ‘‘សមនុញ្ញោ មេ សត្ថា’’តិ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

២. និមោក្ខសុត្តំ

២. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អញ្ញតរា ទេវតា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវន្តំ ឯតទវោច –

‘‘ជានាសិ នោ ត្វំ, មារិស, សត្តានំ និមោក្ខំ បមោក្ខំ វិវេក’’ន្តិ?

‘‘ជានាមិ ខ្វាហំ, អាវុសោ, សត្តានំ និមោក្ខំ បមោក្ខំ វិវេក’’ន្តិ។

‘‘យថា កថំ បន ត្វំ, មារិស, ជានាសិ សត្តានំ និមោក្ខំ បមោក្ខំ វិវេក’’ន្តិ?

‘‘នន្ទីភវបរិក្ខយា [នន្ទិភវបរិក្ខយា (ស្យា. កំ.)], សញ្ញាវិញ្ញាណសង្ខយា, វេទនានំ និរោធា ឧបសមា – ឯវំ ខ្វាហំ, អាវុសោ, ជានាមិ សត្តានំ និមោក្ខំ បមោក្ខំ វិវេក’’ន្តិ។

៣. ឧបនីយសុត្តំ

៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘ឧបនីយតិ ជីវិតមប្បមាយុ,
ជរូបនីតស្ស ន សន្តិ តាណា;
ឯតំ ភយំ មរណេ បេក្ខមានោ,
បុញ្ញានិ កយិរាថ សុខាវហានី’’តិ។

“ឧបនីយតិ ជីវិតមប្បមាយុ,
ជរូបនីតស្ស ន សន្តិ តាណា;
ឯតំ ភយំ មរណេ បេក្ខមានោ,
លោកាមិសំ បជហេ សន្តិបេក្ខោ”តិ។

៤. អច្ចេន្តិសុត្តំ

៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“អច្ចេន្តិ កាលា តរយន្តិ រត្តិយោ,
វយោគុណា អនុបុព្ពំ ជហន្តិ;
ឯតំ ភយំ មរណេ បេក្ខមានោ,
បុញ្ញានិ កយិរាថ សុខាវហានី”តិ។

“អច្ចេន្តិ កាលា តរយន្តិ រត្តិយោ,
វយោគុណា អនុបុព្ពំ ជហន្តិ;
ឯតំ ភយំ មរណេ បេក្ខមានោ,
លោកាមិសំ បជហេ សន្តិបេក្ខោ”តិ។

៥. កតិឆិន្ទសុត្តំ

៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“កតិ ឆិន្ទេ កតិ ជហេ, កតិ ចុត្តរិ ភាវយេ;
កតិ សង្គាតិគោ ភិក្ខុ, ឱឃតិណ្ណោតិ វុច្ចតី”តិ។

“បញ្ច ឆិន្ទេ បញ្ច ជហេ, បញ្ច ចុត្តរិ ភាវយេ;
បញ្ច សង្គាតិគោ ភិក្ខុ, ឱឃតិណ្ណោតិ វុច្ចតី”តិ។

៦. ជាគរសុត្តំ

៦. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“កតិ ជាគរតំ សុត្តា, កតិ សុត្តេសុ ជាគរា;
កតិភិ [កតីហិ (សី.)] រជមាទេតិ, កតិភិ [កតីហិ (សី.)] បរិសុជ្ឈតី”តិ។

“បញ្ច ជាគរតំ សុត្តា, បញ្ច សុត្តេសុ ជាគរា;
បញ្ចភិ [បញ្ចហិ (សី.)] រជមាទេតិ, បញ្ចភិ [បញ្ចហិ (សី.)] បរិសុជ្ឈតី”តិ។

៧. អប្បដិវិទិតសុត្តំ

៧. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“យេសំ ធម្មា អប្បដិវិទិតា, បរវាទេសុ នីយរេ [និយ្យរេ (ក.)];
សុត្តា តេ នប្បពុជ្ឈន្តិ, កាលោ តេសំ បពុជ្ឈិតុ”ន្តិ។

“យេសំ ធម្មា សុប្បដិវិទិតា, បរវាទេសុ ន នីយរេ;
តេ សម្ពុទ្ធា សម្មទញ្ញា, ចរន្តិ វិសមេ សម”ន្តិ។

៨. សុសម្មុដ្ឋសុត្តំ

៨. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

"យេសំ ធម្មា សុសម្មុដ្ឋា, បរវាទេសុ នីយរេ;
សុត្តា តេ នប្បពុជ្ឈន្តិ, កាលោ តេសំ បពុជ្ឈិតុ"ន្តិ។

"យេសំ ធម្មា អសម្មុដ្ឋា, បរវាទេសុ ន នីយរេ;
តេ សម្ពុទ្ធា សម្មទញ្ញា, ចរន្តិ វិសមេ សម"ន្តិ។

៩. មានកាមសុត្តំ

៩. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

"ន មានកាមស្ស ទមោ ឥធត្ថិ,
ន មោនមត្ថិ អសមាហិតស្ស;
ឯកោ អរញ្ញេ វិហរំ បមត្តោ,
ន មច្ចុធេយ្យស្ស តរេយ្យ បារ"ន្តិ។

"មានំ បហាយ សុសមាហិតត្តោ,
សុចេតសោ សព្ពធិ វិប្បមុត្តោ;
ឯកោ អរញ្ញេ វិហរំ អប្បមត្តោ,
ស មច្ចុធេយ្យស្ស តរេយ្យ បារ"ន្តិ។

១០. អរញ្ញសុត្តំ

១០. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

"អរញ្ញេ វិហរន្តានំ, សន្តានំ ព្រហ្មចារិនំ;
ឯកភត្តំ ភុញ្ជមានានំ, កេន វណ្ណោ បសីទតី"តិ។

"អតីតំ នានុសោចន្តិ, នប្បជប្បន្តិ នាគតំ;
បច្ចុប្បន្នេន យាបេន្តិ, តេន វណ្ណោ បសីទតិ"។

"អនាគតប្បជប្បាយ, អតីតស្សានុសោចនា;
ឯតេន ពាលា សុស្សន្តិ, នឡោវ ហរិតោ លុតោ"តិ។

នឡវគ្គោ បឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ឱឃំ និមោក្ខំ ឧបនេយ្យំ, អច្ចេន្តិ កតិឆិន្ទិ ច;
ជាគរំ អប្បដិវិទិតា, សុសម្មុដ្ឋា មានកាមិនា;
អរញ្ញេ ទសមោ វុត្តោ, វគ្គោ តេន បវុច្ចតិ។

២. នន្ទនវគ្គោ

១. នន្ទនសុត្តំ

១១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – "ភិក្ខវោ"តិ។ "ភទន្តេ"តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

"ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរា តាវតឹសកាយិកា ទេវតា នន្ទនេ វនេ អច្ឆរាសង្ឃបរិវុតា ទិព្ពេហិ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតា សមង្គីភូតា បរិចារិយមានា [បរិចារិយមានា (ស្យា. កំ. ក.)] តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ

អភាសិ –

“ន តេ សុខំ បជានន្តិ, យេ ន បស្សន្តិ នន្ទនំ;
អាវាសំ នរទេវានំ, តិទសានំ យសស្សិន”ន្តិ។

“ឯវំ វុត្តេ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរា ទេវតា តំ ទេវតំ គាថាយ បច្ចភាសិ –

“ន ត្វំ ពាលេ បជានាសិ, យថា អរហតំ វចោ;
អនិច្ចា សព្ពសង្ខារា [សព្ពេ សង្ខារា (សី. ស្យា. កំ.)], ឧប្បាទវយធម្មិនោ;
ឧប្បជ្ជិត្វា និរុជ្ឈន្តិ, តេសំ វូបសមោ សុខោ”តិ។

២. នន្ទតិសុត្តំ

១២. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“នន្ទតិ បុត្តេហិ បុត្តិមា,
គោមា [គោមិកោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] គោហិ តថេវ នន្ទតិ;
ឧបធីហិ នរស្ស នន្ទនា,
ន ហិ សោ នន្ទតិ យោ និរូបធី”តិ។

“សោចតិ បុត្តេហិ បុត្តិមា,
គោមា គោហិ តថេវ សោចតិ;
ឧបធីហិ នរស្ស សោចនា,
ន ហិ សោ សោចតិ យោ និរូបធី”តិ។

៣. នត្ថិបុត្តសមសុត្តំ

១៣. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“នត្ថិ បុត្តសមំ បេមំ, នត្ថិ គោសមិតំ ធនំ;
នត្ថិ សូរិយសមា [សុរិយសមា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អាភា, សមុទ្ទបរមា សរា”តិ។

“នត្ថិ អត្តសមំ បេមំ, នត្ថិ ធញ្ញសមំ ធនំ;
នត្ថិ បញ្ញាសមា អាភា, វុដ្ឋិ វេ បរមា សរា”តិ។

៤. ខត្តិយសុត្តំ

១៤. “ខត្តិយោ ទ្វិបទំ សេដ្ឋោ, ពលីពទ្ទោ [ពលិវទ្ទោ (សី. បី.), ពលិពទ្ទោ (ស្យា. កំ. ក.)] ចតុប្បទំ។

កោមារី សេដ្ឋា ភរិយានំ, យោ ច បុត្តាន បុព្ពជោ”តិ។

“សម្ពុទ្ធោ ទ្វិបទំ សេដ្ឋោ, អាជានីយោ ចតុប្បទំ;
សុស្សូសា សេដ្ឋា ភរិយានំ, យោ ច បុត្តានមស្សវោ”តិ។

៥. សណមានសុត្តំ

១៥. “ឋិតេ មជ្ឈន្ហិកេ [មជ្ឈន្តិកេ (សព្ពត្ថ)] កាលេ, សន្និសីវេសុ បក្ខិសុ។

សណតេវ ព្រហារញ្ញំ [មហារញ្ញំ (ក. សី. ស្យា. កំ. ក.)], តំ ភយំ បដិភាតិ ម”ន្តិ។

“ឋិតេ មជ្ឈន្ហិកេ កាលេ, សន្និសីវេសុ បក្ខិសុ;

សណតេវ ព្រហារញ្ញំ, សា រតិ បដិភាតិ ម”ន្តិ។

៦. និទ្ទាតន្ទីសុត្តំ

១៦. “និទ្ទា តន្ទី វិជម្ភិតា [តន្ទិ វិជម្ភិកា (សី. បី.)], អរតី ភត្តសម្មទោ។

ឯតេន នប្បកាសតិ, អរិយមគ្គោ ឥធ បាណិន”ន្តិ។

“និទ្ទំ តន្ទី វិជម្ភិតំ, អរតី ភត្តសម្មទំ;
វីរិយេន [វិរិយេន (សី.ស្យា. កំ. បី.)] នំ បណាមេត្វា, អរិយមគ្គោ វិសុជ្ឈតី”តិ។

៧. ទុក្ករសុត្តំ

១៧. “ទុក្ករំ ទុត្តិតិក្ខញ្ច, អព្យត្តេន ច សាមញ្ញំ។

ពហូហិ តត្ថ សម្ពាធា, យត្ថ ពាលោ វិសីទតី”តិ។

“កតិហំ ចរេយ្យ សាមញ្ញំ, ចិត្តំ ចេ ន និវារយេ;
បទេ បទេ វិសីទេយ្យ, សង្កប្បានំ វសានុគោ”តិ។

“កុម្មោវ អង្គានិ សកេ កបាលេ,
សមោទហំ ភិក្ខុ មនោវិតក្កេ;
អនិស្សិតោ អញ្ញមហេឋយានោ,
បរិនិព្ពុតោ នូបវទេយ្យ កញ្ចី”តិ។

៨. ហិរីសុត្តំ

១៨. “ហិរីនិសេធោ បុរិសោ, កោចិ លោកស្មិ វិជ្ជតិ។

យោ និន្ទំ អបពោធតិ [អបពោធេតិ (ស្យា. កំ. ក.)], អស្សោ ភទ្រោ កសាមិវា”តិ។

“ហិរីនិសេធា តនុយា, យេ ចរន្តិ សទា សតា;
អន្តំ ទុក្ខស្ស បប្បុយ្យ, ចរន្តិ វិសមេ សម”ន្តិ។

៩. កុដិកាសុត្តំ

១៩. “កច្ចិ តេ កុដិកា នត្ថិ, កច្ចិ នត្ថិ កុលាវកា;
កច្ចិ សន្តានកា នត្ថិ, កច្ចិ មុត្តោសិ ពន្ធនា”តិ។

“តគ្ឃ មេ កុដិកា នត្ថិ, តគ្ឃ នត្ថិ កុលាវកា;
តគ្ឃ សន្តានកា នត្ថិ, តគ្ឃ មុត្តោម្ហិ ពន្ធនា”តិ។

“កិន្តាហំ កុដិកំ ព្រូមិ, កិំ តេ ព្រូមិ កុលាវកំ;
កិំ តេ សន្តានកំ ព្រូមិ, កិន្តាហំ ព្រូមិ ពន្ធន”ន្តិ។

“មាតរំ កុដិកំ ព្រូសិ, ភរិយំ ព្រូសិ កុលាវកំ;
បុត្តេ សន្តានកេ ព្រូសិ, តណ្ហំ មេ ព្រូសិ ពន្ធន”ន្តិ។

“សាហុ តេ កុដិកា នត្ថិ, សាហុ នត្ថិ កុលាវកា;
សាហុ សន្តានកា នត្ថិ, សាហុ មុត្តោសិ ពន្ធនា”តិ។

១០. សមិទ្ធិសុត្តំ

២០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ តបោទារាមេ។ អថ ខោ អាយស្មា សមិទ្ធិ រត្តិយា បច្ចូសសមយំ បច្ចុដ្ឋាយ យេន តបោទា តេនុបសង្កមិ គត្តានិ បរិសិញ្ចិតុំ។ តបោទេ គត្តានិ បរិសិញ្ចិត្វា បច្ចុត្តរិត្វា ឯកចីវរោ អដ្ឋាសិ គត្តានិ បុព្ពាបយមានោ។ អថ ខោ អញ្ញតរា ទេវតា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ តបោទំ ឱភាសេត្វា យេន អាយស្មា សមិទ្ធិ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា វេហាសំ ឋិតា អាយស្មន្តំ សមិទ្ធិំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“អភុត្វា ភិក្ខសិ ភិក្ខុ, ន ហិ ភុត្វាន ភិក្ខសិ;
ភុត្វាន ភិក្ខុ ភិក្ខស្សុ, មា តំ កាលោ ឧបច្ចគា”តិ។

“កាលំ វោហំ ន ជានាមិ, ឆន្នោ កាលោ ន ទិស្សតិ;
តស្មា អភុត្វា ភិក្ខាមិ, មា មំ កាលោ ឧបច្ចគា”តិ។

អថ ខោ សា ទេវតា បថវិយំ [បឋវិយំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បតិដ្ឋហិត្វា អាយស្មន្តំ សមិទ្ធិំ ឯតទវោច – “ទហរោ ត្វំ ភិក្ខុ, បព្ពជិតោ សុសុ កាឡកេសោ, ភទ្រេន យោព្ពនេន សមន្នាគតោ, បឋមេន វយសា, អនិក្កីឡិតាវី កាមេសុ។ ភុញ្ជ, ភិក្ខុ, មានុសកេ កាមេ; មា សន្ទិដ្ឋិកំ ហិត្វា កាលិកំ អនុធាវី”តិ។

“ន ខ្វាហំ, អាវុសោ, សន្ទិដ្ឋិកំ ហិត្វា កាលិកំ អនុធាវាមិ។ កាលិកញ្ច ខ្វាហំ, អាវុសោ, ហិត្វា សន្ទិដ្ឋិកំ អនុធាវាមិ។ កាលិកា ហិ, អាវុសោ, កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា; អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ។ សន្ទិដ្ឋិកោ អយំ ធម្មោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី”តិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខុ, កាលិកា កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា, អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ? កថំ សន្ទិដ្ឋិកោ អយំ ធម្មោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី”តិ?

“អហំ ខោ, អាវុសោ, នវោ អចិរបព្ពជិតោ អធុនាគតោ ឥមំ ធម្មវិនយំ។ ន តាហំ [ន ខ្វាហំ (សី. បី.)] សក្កោមិ វិត្ថារេន អាចិក្ខិតុំ។ អយំ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ រាជគហេ វិហរតិ តបោទារាមេ។ តំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតមត្ថំ បុច្ឆ។ យថា តេ ភគវា ព្យាករោតិ តថា នំ ធារេយ្យាសី”តិ។

“ន ខោ, ភិក្ខុ, សុករោ សោ ភគវា អម្ហេហិ ឧបសង្កមិតុំ , អញ្ញាហិ មហេសក្ខាហិ ទេវតាហិ បរិវុតោ។ សចេ ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, តំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតមត្ថំ បុច្ឆេយ្យាសិ, មយម្បិ អាគច្ឆេយ្យាម ធម្មស្សវនាយា”តិ។ “ឯវមាវុសោ”តិ ខោ អាយស្មា សមិទ្ធិ តស្សា ទេវតាយ បដិស្សុត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា សមិទ្ធិ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“ឥធាហំ , ភន្តេ, រត្តិយា បច្ចូសសមយំ បច្ចុដ្ឋាយ យេន តបោទា តេនុបសង្កមិំ គត្តានិ បរិសិញ្ចិតុំ។ តបោទេ គត្តានិ បរិសិញ្ចិត្វា បច្ចុត្តរិត្វា ឯកចីវរោ អដ្ឋាសិំ គត្តានិ បុព្ពាបយមានោ។ អថ ខោ, ភន្តេ, អញ្ញតរា ទេវតា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ តបោទំ ឱភាសេត្វា យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា វេហាសំ ឋិតា ឥមាយ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“អភុត្វា ភិក្ខសិ ភិក្ខុ, ន ហិ ភុត្វាន ភិក្ខសិ;
ភុត្វាន ភិក្ខុ ភិក្ខស្សុ, មា តំ កាលោ ឧបច្ចគា”តិ។

“ឯវំ វុត្តេ អហំ, ភន្តេ, តំ ទេវតំ គាថាយ បច្ចភាសិំ –

“កាលំ វោហំ ន ជានាមិ, ឆន្នោ កាលោ ន ទិស្សតិ;
តស្មា អភុត្វា ភិក្ខាមិ, មា មំ កាលោ ឧបច្ចគា”តិ។

“អថ ខោ, ភន្តេ, សា ទេវតា បថវិយំ បតិដ្ឋហិត្វា មំ ឯតទវោច – ‘ទហរោ ត្វំ, ភិក្ខុ, បព្ពជិតោ សុសុ កាឡកេសោ, ភទ្រេន យោព្ពនេន សមន្នាគតោ, បឋមេន វយសា, អនិក្កីឡិតាវី កាមេសុ។ ភុញ្ជ, ភិក្ខុ, មានុសកេ កាមេ; មា សន្ទិដ្ឋិកំ ហិត្វា កាលិកំ អនុធាវី’”តិ។

“ឯវំ វុត្តាហំ, ភន្តេ, តំ ទេវតំ ឯតទវោចំ – ‘ន ខ្វាហំ, អាវុសោ, សន្ទិដ្ឋិកំ ហិត្វា កាលិកំ អនុធាវាមិ; កាលិកញ្ច ខ្វាហំ, អាវុសោ, ហិត្វា សន្ទិដ្ឋិកំ អនុធាវាមិ។ កាលិកា ហិ, អាវុសោ, កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុ

បាយាសា; អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ។ សន្ទិដ្ឋិកោ អយំ ធម្មោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី’”តិ។

“ឯវំ វុត្តេ, ភន្តេ, សា ទេវតា មំ ឯតទវោច – ‘កថញ្ច, ភិក្ខុ, កាលិកា កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា; អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ? កថំ សន្ទិដ្ឋិកោ អយំ ធម្មោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី’តិ? ឯវំ វុត្តាហំ, ភន្តេ , តំ ទេវតំ ឯតទវោចំ – ‘អហំ ខោ, អាវុសោ, នវោ អចិរបព្ពជិតោ អធុនាគតោ ឥមំ ធម្មវិនយំ, ន តាហំ សក្កោមិ វិត្ថារេន អាចិក្ខិតុំ។ អយំ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ រាជគហេ វិហរតិ តបោទារាមេ។ តំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតមត្ថំ បុច្ឆ។ យថា តេ ភគវា ព្យាករោតិ តថា នំ ធារេយ្យាសី’”តិ។

“ឯវំ វុត្តេ, ភន្តេ, សា ទេវតា មំ ឯតទវោច – ‘ន ខោ, ភិក្ខុ, សុករោ សោ ភគវា អម្ហេហិ ឧបសង្កមិតុំ, អញ្ញាហិ មហេសក្ខាហិ ទេវតាហិ បរិវុតោ។ សចេ ខោ, ត្វំ ភិក្ខុ, តំ ភគវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតមត្ថំ បុច្ឆេយ្យាសិ, មយម្បិ អាគច្ឆេយ្យាម ធម្មស្សវនាយា’តិ។ សចេ, ភន្តេ, តស្សា ទេវតាយ សច្ចំ វចនំ, ឥធេវ សា ទេវតា អវិទូរេ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, សា ទេវតា អាយស្មន្តំ សមិទ្ធិំ ឯតទវោច – “បុច្ឆ, ភិក្ខុ, បុច្ឆ, ភិក្ខុ, យមហំ អនុប្បត្តា”តិ។

អថ ខោ ភគវា តំ ទេវតំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“អក្ខេយ្យសញ្ញិនោ សត្តា, អក្ខេយ្យស្មិំ បតិដ្ឋិតា;
អក្ខេយ្យំ អបរិញ្ញាយ, យោគមាយន្តិ មច្ចុនោ។

“អក្ខេយ្យញ្ច បរិញ្ញាយ, អក្ខាតារំ ន មញ្ញតិ;
តញ្ហិ តស្ស ន ហោតីតិ, យេន នំ វជ្ជា ន តស្ស អត្ថិ;
សចេ វិជានាសិ វទេហិ យក្ខា”តិ [យក្ខីតិ (បី. ក.)]។

“ន ខ្វាហំ, ភន្តេ, ឥមស្ស ភគវតា សង្ខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមិ។ សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា តថា ភាសតុ យថាហំ ឥមស្ស ភគវតា សង្ខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ ជានេយ្យ”ន្តិ។

“សមោ វិសេសី ឧទ វា [អថវា (សី. បី.)] និហីនោ,
យោ មញ្ញតី សោ វិវទេថ [សោបិ វទេថ (ក.)] តេន;
តីសុ វិធាសុ អវិកម្បមានោ,
សមោ វិសេសីតិ ន តស្ស ហោតិ;
សចេ វិជានាសិ វទេហិ យក្ខា”តិ។

“ឥមស្សាបិ ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា សង្ខិត្តេន ភាសិតស្ស ន វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមិ។ សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា តថា ភាសតុ យថាហំ ឥមស្ស ភគវតា សង្ខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្ថារេន អត្ថំ ជានេយ្យ”ន្តិ។

“បហាសិ សង្ខំ ន វិមានមជ្ឈគា, អច្ឆេច្ឆិ [អច្ឆេជ្ជិ (ស្យា. កំ. ក.)] តណ្ហំ ឥធ នាមរូបេ;
តំ ឆិន្នគន្ថំ អនិឃំ និរាសំ, បរិយេសមានា នាជ្ឈគមុំ;
ទេវា មនុស្សា ឥធ វា ហុរំ វា, សគ្គេសុ វា សព្ពនិវេសនេសុ;
សចេ វិជានាសិ វទេហិ យក្ខា”តិ។

“ឥមស្ស ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភគវតា សង្ខិត្តេន ភាសិតស្ស ឯវំ វិត្ថារេន អត្ថំ អាជានាមិ –

“បាបំ ន កយិរា វចសា មនសា,
កាយេន វា កិញ្ចន សព្ពលោកេ;
កាមេ បហាយ សតិមា សម្បជានោ,
ទុក្ខំ ន សេវេថ អនត្ថសំហិត”ន្តិ។

នន្ទនវគ្គោ ទុតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

នន្ទនា នន្ទតិ ចេវ, នត្ថិបុត្តសមេន ច;
ខត្តិយោ សណមានោ ច, និទ្ទាតន្ទី ច ទុក្ករំ;
ហិរី កុដិកា នវមោ, ទសមោ វុត្តោ សមិទ្ធិនាតិ។

៣. សត្តិវគ្គោ

១. សត្តិសុត្តំ

២១. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សត្តិយា វិយ ឱមដ្ឋោ, ឌយ្ហមានោវ [ឌយ្ហមានេវ (សព្ពត្ថ)] មត្ថកេ;
កាមរាគប្បហានាយ, សតោ ភិក្ខុ បរិព្ពជេ”តិ។

“សត្តិយា វិយ ឱមដ្ឋោ, ឌយ្ហមានោវ មត្ថកេ;
សក្កាយទិដ្ឋិប្បហានាយ, សតោ ភិក្ខុ បរិព្ពជេ”តិ។

២. ផុសតិសុត្តំ

២២. “នាផុសន្តំ ផុសតិ ច, ផុសន្តញ្ច តតោ ផុសេ;
តស្មា ផុសន្តំ ផុសតិ, អប្បទុដ្ឋបទោសិន”ន្តិ។

“យោ អប្បទុដ្ឋស្ស នរស្ស ទុស្សតិ,
សុទ្ធស្ស បោសស្ស អនង្គណស្ស;
តមេវ ពាលំ បច្ចេតិ បាបំ,
សុខុមោ រជោ បដិវាតំវ ខិត្តោ”តិ។

៣. ជដាសុត្តំ

២៣. “អន្តោ ជដា ពហិ ជដា, ជដាយ ជដិតា បជា;
តំ តំ គោតម បុច្ឆាមិ, កោ ឥមំ វិជដយេ ជដ”ន្តិ។

“សីលេ បតិដ្ឋាយ នរោ សបញ្ញោ, ចិត្តំ បញ្ញញ្ច ភាវយំ;
អាតាបី និបកោ ភិក្ខុ, សោ ឥមំ វិជដយេ ជដំ។

“យេសំ រាគោ ច ទោសោ ច, អវិជ្ជា ច វិរាជិតា;
ខីណាសវា អរហន្តោ, តេសំ វិជដិតា ជដា។

“យត្ថ នាមញ្ច រូបញ្ច, អសេសំ ឧបរុជ្ឈតិ;
បដិឃំ រូបសញ្ញា ច, ឯត្ថេសា ឆិជ្ជតេ [វិជដេ (ក.)] ជដា”តិ។

៤. មនោនិវារណសុត្តំ

២៤. “យតោ យតោ មនោ និវារយេ,

ន ទុក្ខមេតិ នំ តតោ តតោ;
ស សព្ពតោ មនោ និវារយេ,
ស សព្ពតោ ទុក្ខា បមុច្ចតី”តិ។

“ន សព្ពតោ មនោ និវារយេ,
ន មនោ សំយតត្តមាគតំ;

យតោ យតោ ច បាបកំ,
តតោ តតោ មនោ និវារយេ’’តិ។

៥. អរហន្តសុត្តំ

២៥. ‘‘យោ ហោតិ ភិក្ខុ អរហំ កតាវី,
ខីណាសវោ អន្តិមទេហធារី;
អហំ វទាមីតិបិ សោ វទេយ្យ,
មមំ វទន្តីតិបិ សោ វទេយ្យា’’តិ។

‘‘យោ ហោតិ ភិក្ខុ អរហំ កតាវី,
ខីណាសវោ អន្តិមទេហធារី;
អហំ វទាមីតិបិ សោ វទេយ្យ,
មមំ វទន្តីតិបិ សោ វទេយ្យ;
លោកេ សមញ្ញំ កុសលោ វិទិត្វា,
វោហារមត្តេន សោ [ស (?)] វោហរេយ្យា’’តិ។

‘‘យោ ហោតិ ភិក្ខុ អរហំ កតាវី,
ខីណាសវោ អន្តិមទេហធារី;
មានំ នុ ខោ សោ ឧបគម្ម ភិក្ខុ,
អហំ វទាមីតិបិ សោ វទេយ្យ;
មមំ វទន្តីតិបិ សោ វទេយ្យា’’តិ។

‘‘បហីនមានស្ស ន សន្តិ គន្ថា,
វិធូបិតា មានគន្ថស្ស សព្ពេ;
ស វីតិវត្តោ មញ្ញតំ [មាននំ (សី.), មញ្ញិតំ (?)] សុមេធោ,
អហំ វទាមីតិបិ សោ វទេយ្យ។

‘‘មមំ វទន្តីតិបិ សោ វទេយ្យ;
លោកេ សមញ្ញំ កុសលោ វិទិត្វា;
វោហារមត្តេន សោ វោហរេយ្យា’’តិ។

៦. បជ្ជោតសុត្តំ

២៦. ‘‘កតិ លោកស្មិំ បជ្ជោតា, យេហិ លោកោ បកាសតិ [បភាសតិ (ក. សី.)];
ភគវន្តំ [ភវន្តំ (ក.)] បុដ្ឋុមាគម្ម, កថំ ជានេមុ តំ មយ’’ន្តិ។

‘‘ចត្តារោ លោកេ បជ្ជោតា, បញ្ចមេត្ថ ន វិជ្ជតិ;
ទិវា តបតិ អាទិច្ចោ, រត្តិមាភាតិ ចន្ទិមា។

‘‘អថ អគ្គិ ទិវារត្តិំ, តត្ថ តត្ថ បកាសតិ;
សម្ពុទ្ធោ តបតំ សេដ្ឋោ, ឯសា អាភា អនុត្តរា’’តិ។

៧. សរសុត្តំ

២៧. ‘‘កុតោ សរា និវត្តន្តិ, កត្ថ វដ្ដំ ន វត្តតិ;
កត្ថ នាមញ្ច រូបញ្ច, អសេសំ ឧបរុជ្ឈតី’’តិ។

‘‘យត្ថ អាបោ ច បថវី, តេជោ វាយោ ន គាធតិ;
អតោ សរា និវត្តន្តិ, ឯត្ថ វដ្ដំ ន វត្តតិ;
ឯត្ថ នាមញ្ច រូបញ្ច, អសេសំ ឧបរុជ្ឈតី’’តិ។

៨. មហទ្ធនសុត្តំ

២៨. “មហទ្ធនា មហាភោគា, រដ្ឋវន្តោបិ ខត្តិយា;
អញ្ញមញ្ញាភិគិជ្ឈន្តិ, កាមេសុ អនលង្កតា។

“តេសុ ឧស្សុក្កជាតេសុ, ភវសោតានុសារិសុ;
កេធ តណ្ហំ [រោធតណ្ហំ (ស្យា. កំ.), គេធតណ្ហំ (ក.)] បជហឹសុ [បវាហឹសុ (ស្យា. កំ. ក.)], កេ លោកស្មឹ អនុស្សុកា”តិ។

“ហិត្វា អគារំ បព្ពជិតា, ហិត្វា បុត្តំ បសុំ វិយំ;
ហិត្វា រាគញ្ច ទោសញ្ច, អវិជ្ជញ្ច វិរាជិយ;
ខីណាសវា អរហន្តោ, តេ លោកស្មឹ អនុស្សុកា”តិ។

៩. ចតុចក្កសុត្តំ

២៩. “ចតុចក្កំ នវទ្វារំ, បុណ្ណំ លោភេន សំយុតំ;
បង្កជាតំ មហាវីរ, កថំ យាត្រា ភវិស្សតី”តិ។

“ឆេត្វា នទ្ធឹ វរត្តញ្ច, ឥច្ឆា លោភញ្ច បាបកំ;
សមូលំ តណ្ហមព្ពុយ្ហ, ឯវំ យាត្រា ភវិស្សតី”តិ។

១០. ឯណិជង្ឃសុត្តំ

៣០. “ឯណិជង្ឃំ កិសំ វីរំ, អប្បាហារំ អលោលុបំ;
សីហំ វេកចរំ នាគំ, កាមេសុ អនបេក្ខិនំ;
ឧបសង្កម្ម បុច្ឆាម, កថំ ទុក្ខា បមុច្ចតី”តិ។

“បញ្ច កាមគុណា លោកេ, មនោឆដ្ឋា បវេទិតា;
ឯត្ថ ឆន្ទំ វិរាជេត្វា, ឯវំ ទុក្ខា បមុច្ចតី”តិ។

សត្តិវគ្គោ តតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សត្តិយា ផុសតិ ចេវ, ជដា មនោនិវារណា;
អរហន្តេន បជ្ជោតោ, សរា មហទ្ធនេន ច;
ចតុចក្កេន នវមំ, ឯណិជង្ឃេន តេ ទសាតិ។

៤. សតុល្លបកាយិកវគ្គោ

១. សព្ភិសុត្តំ

៣១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ សម្ពហុលា សតុល្លបកាយិកា ទេវតាយោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ ឯកា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ [ក្រុព្ពេថ (ក.)] សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, សេយ្យោ ហោតិ ន បាបិយោ”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;

សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, បញ្ញា លព្ភតិ [បញ្ញំ លភតិ (ស្យា. កំ.)] នាញ្ញតោ”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, សោកមជ្ឈេ ន សោចតី”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, ញាតិមជ្ឈេ វិរោចតី”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, សត្តា គច្ឆន្តិ សុគ្គតិ”ន្តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, សត្តា តិដ្ឋន្តិ សាតត”ន្តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កស្ស នុ ខោ, ភគវា, សុភាសិត”ន្តិ? សព្ពាសំ វោ សុភាសិតំ បរិយាយេន, អបិ ច មមបិ សុណាថ –

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, សព្ពទុក្ខា បមុច្ចតី”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តា ទេវតាយោ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយិំសូតិ។

២. មច្ឆរិសុត្តំ

៣២. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ សម្ពហុលា សតុល្លបកាយិកា ទេវតាយោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ ឯកា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“មច្ឆេរា ច បមាទា ច, ឯវំ ទានំ ន ទីយតិ [ទិយ្យតិ (ក.)];
បុញ្ញំ អាកង្ខមានេន, ទេយ្យំ ហោតិ វិជានតា”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“យស្សេវ ភីតោ ន ទទាតិ មច្ឆរី, តទេវាទទតោ ភយំ;
ជិឃច្ឆា ច បិបាសា ច, យស្ស ភាយតិ មច្ឆរី;
តមេវ ពាលំ ផុសតិ, អស្មិំ លោកេ បរម្ហិ ច។

“តស្មា វិនេយ្យ មច្ឆេរំ, ទជ្ជា ទានំ មលាភិភូ;
បុញ្ញានិ បរលោកស្មិំ, បតិដ្ឋា ហោន្តិ បាណិន”ន្តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“តេ មតេសុ ន មីយន្តិ, បន្ថានំវ សហព្ពជំ;
អប្បស្មិំ យេ បវេច្ឆន្តិ, ឯស ធម្មោ សនន្តនោ។

“អប្បស្មេកេ បវេច្ឆន្តិ, ពហុនេកេ ន ទិច្ឆរេ;
អប្បស្មា ទក្ខិណា ទិន្នា, សហស្សេន សមំ មិតា”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“ទុទ្ទទំ ទទមានានំ, ទុក្ករំ កម្ម កុព្ពតំ;
អសន្តោ នានុកុព្ពន្តិ, សតំ ធម្មោ ទុរន្វយោ [ទុរន្នយោ (សី.)]។

“តស្មា សតញ្ច អសតំ [អសតញ្ច (សី. ស្យា. កំ.)], នានា ហោតិ ឥតោ គតិ;
អសន្តោ និរយំ យន្តិ, សន្តោ សគ្គបរាយនា”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឯតទវោច – “កស្ស នុ ខោ, ភគវា, សុភាសិត”ន្តិ?

“សព្ពាសំ វោ សុភាសិតំ បរិយាយេន; អបិ ច មមបិ សុណាថ –

“ធម្មំ ចរេ យោបិ សមុញ្ឆកំ ចរេ,
ទារញ្ច បោសំ ទទមប្បកស្មិំ;
សតំ សហស្សានំ សហស្សយាគិនំ,
កលម្បិ នាគ្ឃន្តិ តថាវិធស្ស តេ”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កេនេស យញ្ញោ វិបុលោ មហគ្គតោ,
សមេន ទិន្នស្ស ន អគ្ឃមេតិ;
កថំ [ឥទំ បទំ កត្ថចិ សីហឡបោត្ថកេ នត្ថិ] សតំ សហស្សានំ សហស្សយាគិនំ,
កលម្បិ នាគ្ឃន្តិ តថាវិធស្ស តេ”តិ។

“ទទន្តិ ហេកេ វិសមេ និវិដ្ឋា,
ឆេត្វា វធិត្វា អថ សោចយិត្វា;
សា ទក្ខិណា អស្សុមុខា សទណ្ឌា,
សមេន ទិន្នស្ស ន អគ្ឃមេតិ។

“ឯវំ សតំ សហស្សានំ សហស្សយាគិនំ;
កលម្បិ នាគ្ឃន្តិ តថាវិធស្ស តេ”តិ។

៣. សាធុសុត្តំ

៣៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ សម្ពហុលា សតុល្លបកាយិកា ទេវតាយោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ ឯកា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សាធុ ខោ, មារិស, ទានំ;
មច្ឆេរា ច បមាទា ច, ឯវំ ទានំ ន ទីយតិ;
បុញ្ញំ អាកង្ខមានេន, ទេយ្យំ ហោតិ វិជានតា”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សាធុ ខោ, មារិស, ទានំ;

អបិ ច អប្បកស្មិម្បិ សាហុ ទានំ”។

“អប្បស្មេកេ បវេច្ឆន្តិ, ពហុនេកេ ន ទិច្ឆរេ;
អប្បស្មា ទក្ខិណា ទិន្នា, សហស្សេន សមំ មិតា”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សាធុ ខោ, មារិស, ទានំ; អប្បកស្មិម្បិ សាហុ ទានំ;
អបិ ច សទ្ធាយបិ សាហុ ទានំ”។

“ទានញ្ច យុទ្ធញ្ច សមានមាហុ,
អប្បាបិ សន្តា ពហុកេ ជិនន្តិ;
អប្បម្បិ ចេ សទ្ទហានោ ទទាតិ,
តេនេវ សោ ហោតិ សុខី បរត្ថា”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សាធុ ខោ, មារិស, ទានំ; អប្បកស្មិម្បិ សាហុ ទានំ;
សទ្ធាយបិ សាហុ ទានំ; អបិ ច ធម្មលទ្ធស្សាបិ សាហុ ទានំ”។

“យោ ធម្មលទ្ធស្ស ទទាតិ ទានំ,
ឧដ្ឋានវីរិយាធិគតស្ស ជន្តុ;
អតិក្កម្ម សោ វេតរណិំ យមស្ស,
ទិព្ពានិ ឋានានិ ឧបេតិ មច្ចោ”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សាធុ ខោ, មារិស, ទានំ; អប្បកស្មិម្បិ សាហុ ទានំ;
សទ្ធាយបិ សាហុ ទានំ; ធម្មលទ្ធស្សាបិ សាហុ ទានំ;
អបិ ច វិចេយ្យ ទានម្បិ សាហុ ទានំ”។

“វិចេយ្យ ទានំ សុគតប្បសត្ថំ,
យេ ទក្ខិណេយ្យា ឥធ ជីវលោកេ;
ឯតេសុ ទិន្នានិ មហប្ផលានិ,
ពីជានិ វុត្តានិ យថា សុខេត្តេ”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“សាធុ ខោ, មារិស, ទានំ; អប្បកស្មិម្បិ សាហុ ទានំ;
សទ្ធាយបិ សាហុ ទានំ; ធម្មលទ្ធស្សាបិ សាហុ ទានំ;
វិចេយ្យ ទានម្បិ សាហុ ទានំ; អបិ ច បាណេសុបិ សាធុ សំយមោ”។

“យោ បាណភូតានិ [បាណភូតេសុ (សី. បី.)] អហេឋយំ ចរំ,
បរូបវាទា ន ករោន្តិ បាបំ;
ភីរុំ បសំសន្តិ ន ហិ តត្ថ សូរំ,
ភយា ហិ សន្តោ ន ករោន្តិ បាប”ន្តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កស្ស នុ ខោ, ភគវា, សុភាសិត”ន្តិ?

“សព្ពាសំ វោ សុភាសិតំ បរិយាយេន, អបិ ច មមបិ សុណាថ –

“សទ្ធា ហិ ទានំ ពហុធា បសត្ថំ,
ទានា ច ខោ ធម្មបទំវ សេយ្យោ;
បុព្ពេ ច ហិ បុព្ពតរេ ច សន្តោ,
និព្ពានមេវជ្ឈគមុំ សបញ្ញា”តិ។

៤. នសន្តិសុត្តំ

៣៤. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ សម្ពហុលា សតុល្លបកាយិកា ទេវតាយោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ ឯកា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ន សន្តិ កាមា មនុជេសុ និច្ចា,
សន្តីធ កមនីយានិ យេសុ [កាមេសុ (ក.)] ពទ្ធោ;
យេសុ បមត្តោ អបុនាគមនំ,
អនាគន្តា បុរិសោ មច្ចុធេយ្យា”តិ។

“ឆន្ទជំ អឃំ ឆន្ទជំ ទុក្ខំ;
ឆន្ទវិនយា អឃវិនយោ;
អឃវិនយា ទុក្ខវិនយោ”តិ។

“ន តេ កាមា យានិ ចិត្រានិ លោកេ,
សង្កប្បរាគោ បុរិសស្ស កាមោ;
តិដ្ឋន្តិ ចិត្រានិ តថេវ លោកេ,
អថេត្ថ ធីរា វិនយន្តិ ឆន្ទំ។

“កោធំ ជហេ វិប្បជហេយ្យ មានំ,
សំយោជនំ សព្ពមតិក្កមេយ្យ;
តំ នាមរូបស្មិមសជ្ជមានំ,
អកិញ្ចនំ នានុបតន្តិ ទុក្ខា។

“បហាសិ សង្ខំ ន វិមានមជ្ឈគា [ន ច មានមជ្ឈគា (ក. សី.), ន វិមានមាគា (ស្យា. កំ.)],
អច្ឆេច្ឆិ តណ្ហំ ឥធ នាមរូបេ;
តំ ឆិន្នគន្ថំ អនីឃំ និរាសំ,
បរិយេសមានា នាជ្ឈគមុំ;
ទេវា មនុស្សា ឥធ វា ហុរំ វា,
សគ្គេសុ វា សព្ពនិវេសនេសូ”តិ។

“តំ ចេ ហិ នាទ្ទក្ខុំ តថាវិមុត្តំ (ឥច្ចាយស្មា មោឃរាជា),
ទេវា មនុស្សា ឥធ វា ហុរំ វា;
នរុត្តមំ អត្ថចរំ នរានំ,
យេ តំ នមស្សន្តិ បសំសិយា តេ”តិ។

“បសំសិយា តេបិ ភវន្តិ ភិក្ខូ (មោឃរាជាតិ ភគវា),
យេ តំ នមស្សន្តិ តថាវិមុត្តំ;
អញ្ញាយ ធម្មំ វិចិកិច្ឆំ បហាយ,
សង្គាតិគា តេបិ ភវន្តិ ភិក្ខូ”តិ។

៥. ឧជ្ឈានសញ្ញិសុត្តំ

៣៥. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ សម្ពហុលា ឧជ្ឈានសញ្ញិកា ទេវតាយោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា វេហាសំ អដ្ឋំសុ។ វេហាសំ ឋិតា ខោ ឯកា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“អញ្ញថា សន្តមត្តានំ, អញ្ញថា យោ បវេទយេ;
និកច្ច កិតវស្សេវ, ភុត្តំ ថេយ្យេន តស្ស តំ។

“យញ្ហិ កយិរា តញ្ហិ វទេ, យំ ន កយិរា ន តំ វទេ;
អករោន្តំ ភាសមានានំ, បរិជានន្តិ បណ្ឌិតា”តិ។

“ន យិទំ ភាសិតមត្តេន, ឯកន្តសវនេន វា;
អនុក្កមិតវេ សក្កា, យាយំ បដិបទា ទឡ្ហា;
យាយ ធីរា បមុច្ចន្តិ, ឈាយិនោ មារពន្ធនា។

“ន វេ ធីរា បកុព្ពន្តិ, វិទិត្វា លោកបរិយាយំ;
អញ្ញាយ និព្ពុតា ធីរា, តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិក”ន្តិ។

អថ ខោ តា ទេវតាយោ បថវិយំ បតិដ្ឋហិត្វា ភគវតោ បាទេសុ សិរសា និបតិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អច្ចយោ នោ, ភន្តេ, អច្ចគមា យថាពាលំ យថាមូឡ្ហំ យថាអកុសលំ [យថាពាលា យថាមូឡ្ហា យថាអកុសលា (សព្ពត្ថ)], យា មយំ ភគវន្តំ អាសាទេតព្ពំ អមញ្ញិម្ហា។ តាសំ នោ, ភន្តេ, ភគវា អច្ចយំ អច្ចយតោ បដិគ្គណ្ហាតុ អាយតឹ សំវរាយា”តិ។ អថ ខោ ភគវា សិតំ បាត្វាកាសិ។ អថ ខោ តា ទេវតាយោ ភិយ្យោសោមត្តាយ ឧជ្ឈាយន្តិយោ វេហាសំ អព្ភុគ្គញ្ឆុំ។ ឯកា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“អច្ចយំ ទេសយន្តីនំ, យោ ចេ ន បដិគណ្ហតិ;
កោបន្តរោ ទោសគរុ, ស វេរំ បដិមុញ្ចតី”តិ។

“អច្ចយោ ចេ ន វិជ្ជេថ, នោចិធាបគតំ [នោចីធ អបហតំ (ស្យា. កំ.), នោចិធាបកតំ (?)] សិយា;
វេរានិ ន ច សម្មេយ្យុំ, កេនីធ [វេរានិ ច សម្មេយ្យុំ, តេនិធ (សី.)] កុសលោ សិយា”តិ។

“កស្សច្ចយា ន វិជ្ជន្តិ, កស្ស នត្ថិ អបាគតំ;
កោ ន សម្មោហមាបាទិ, កោ ច ធីរោ [កោធ ធីរោ (ស្យា. កំ.)] សទា សតោ”តិ។

“តថាគតស្ស ពុទ្ធស្ស, សព្ពភូតានុកម្បិនោ;
តស្សច្ចយា ន វិជ្ជន្តិ, តស្ស នត្ថិ អបាគតំ;
សោ ន សម្មោហមាបាទិ, សោវ [សោធ (ស្យា. កំ.)] ធីរោ សទា សតោ”តិ។

“អច្ចយំ ទេសយន្តីនំ, យោ ចេ ន បដិគណ្ហតិ;
កោបន្តរោ ទោសគរុ, ស វេរំ បដិមុញ្ចតិ;
តំ វេរំ នាភិនន្ទាមិ, បដិគ្គណ្ហាមិ វោច្ចយ”ន្តិ។

៦. សទ្ធាសុត្តំ

៣៦. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ សម្ពហុលា សតុល្លបកាយិកា ទេវតាយោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ ឯកា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សទ្ធា ទុតិយា បុរិសស្ស ហោតិ,
នោ ចេ អស្សទ្ធិយំ អវតិដ្ឋតិ;
យសោ ច កិត្តី ច តត្វស្ស ហោតិ,

សគ្គញ្ច សោ គច្ឆតិ សរីរំ វិហាយា’’តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

‘‘កោធំ ជហេ វិប្បជហេយ្យ មានំ,
សំយោជនំ សព្ពមតិក្កមេយ្យ;
តំ នាមរូបស្មិមសជ្ជមានំ,
អកិញ្ចនំ នានុបតន្តិ សង្គា’’តិ។

‘‘បមាទមនុយុញ្ជន្តិ , ពាលា ទុម្មេធិនោ ជនា;
អប្បមាទញ្ច មេធាវី, ធនំ សេដ្ឋំវ រក្ខតិ។

‘‘មា បមាទមនុយុញ្ជេថ, មា កាមរតិ សន្ថវំ;
អប្បមត្តោ ហិ ឈាយន្តោ, បប្បោតិ បរមំ សុខ’’ន្តិ។

៧. សមយសុត្តំ

៣៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ កបិលវត្ថុស្មិំ មហាវនេ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ សព្ពេហេវ អរហន្តេហិ; ទសហិ ច លោកធាតូហិ ទេវតា យេភុយ្យេន សន្និបតិតា ហោន្តិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ អថ ខោ ចតុន្នំ សុទ្ធាវាសកាយិកានំ ទេវតានំ ឯតទហោសិ – ‘‘អយំ ខោ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ កបិលវត្ថុស្មិំ មហាវនេ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ សព្ពេហេវ អរហន្តេហិ; ទសហិ ច លោកធាតូហិ ទេវតា យេភុយ្យេន សន្និបតិតា ហោន្តិ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ យំនូន មយម្បិ យេន ភគវា តេនុបសង្កមេយ្យាម; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ សន្តិកេ បច្ចេកំ គាថំ [បច្ចេកគាថំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ភាសេយ្យាមា’’តិ។

អថ ខោ តា ទេវតា – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ។ ឯវមេវ – សុទ្ធាវាសេសុ ទេវេសុ អន្តរហិតា ភគវតោ បុរតោ បាតុរហេសុំ។ អថ ខោ តា ទេវតា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ ឯកា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘មហាសមយោ បវនស្មិំ, ទេវកាយា សមាគតា;
អាគតម្ហ ឥមំ ធម្មសមយំ, ទក្ខិតាយេ អបរាជិតសង្ឃ’’ន្តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘តត្រ ភិក្ខវោ សមាទហំសុ, ចិត្តមត្តនោ ឧជុកំ អកំសុ [ឧជុកមកំសុ (សី. ស្យា. កំ. បី.)];
សារថីវ នេត្តានិ គហេត្វា, ឥន្ទ្រិយានិ រក្ខន្តិ បណ្ឌិតា’’តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘ឆេត្វា ខីលំ ឆេត្វា បលិឃំ, ឥន្ទខីលំ ឩហច្ច មនេជា;
តេ ចរន្តិ សុទ្ធា វិមលា, ចក្ខុមតា សុទន្តា សុសុនាគា’’តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘យេ កេចិ ពុទ្ធំ សរណំ គតាសេ, ន តេ គមិស្សន្តិ អបាយភូមិំ;
បហាយ មានុសំ ទេហំ, ទេវកាយំ បរិបូរេស្សន្តី’’តិ។

៨. សកលិកសុត្តំ

៣៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ មទ្ទកុច្ឆិស្មិំ មិគទាយេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវតោ បាទោ សកលិកាយ [សក្ខលិកាយ (ក.)] ខតោ ហោតិ។ ភុសា សុទំ ភគវតោ វេទនា វត្តន្តិ សារីរិកា

វេទនា ទុក្ខា តិព្ពា [តិប្បា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ខរា កដុកា អសាតា អមនាបា; តា សុទំ ភគវា សតោ សម្បជានោ អធិវាសេតិ អវិហញ្ញមានោ។ អថ ខោ ភគវា ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដឹ បញ្ញាបេត្វា ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ កប្បេតិ បាទេ បាទំ អច្ចាធាយ សតោ សម្បជានោ។

អថ ខោ សត្តសតា សតុល្លបកាយិកា ទេវតាយោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ មទ្ទកុច្ឆិំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ ឯកា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ – “នាគោ វត, ភោ, សមណោ គោតមោ; នាគវតា ច សមុប្បន្នា សារីរិកា វេទនា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា អសាតា អមនាបា សតោ សម្បជានោ អធិវាសេតិ អវិហញ្ញមានោ”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ – “សីហោ វត, ភោ, សមណោ គោតមោ; សីហវតា ច សមុប្បន្នា សារីរិកា វេទនា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា អសាតា អមនាបា សតោ សម្បជានោ អធិវាសេតិ អវិហញ្ញមានោ”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ – “អាជានីយោ វត, ភោ, សមណោ គោតមោ; អាជានីយវតា ច សមុប្បន្នា សារីរិកា វេទនា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា អសាតា អមនាបា សតោ សម្បជានោ អធិវាសេតិ អវិហញ្ញមានោ”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ – “និសភោ វត, ភោ, សមណោ គោតមោ; និសភវតា ច សមុប្បន្នា សារីរិកា វេទនា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា អសាតា អមនាបា សតោ សម្បជានោ អធិវាសេតិ អវិហញ្ញមានោ”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ – “ធោរយ្ហោ វត, ភោ, សមណោ គោតមោ; ធោរយ្ហវតា ច សមុប្បន្នា សារីរិកា វេទនា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា អសាតា អមនាបា សតោ សម្បជានោ អធិវាសេតិ អវិហញ្ញមានោ”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ – “ទន្តោ វត, ភោ, សមណោ គោតមោ; ទន្តវតា ច សមុប្បន្នា សារីរិកា វេទនា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា អសាតា អមនាបា សតោ សម្បជានោ អធិវាសេតិ អវិហញ្ញមានោ”តិ។

អថ ខោ អបរា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ – “បស្ស សមាធឹ សុភាវិតំ ចិត្តញ្ច សុវិមុត្តំ, ន ចាភិនតំ ន ចាបនតំ ន ច សសង្ខារនិគ្គយ្ហវារិតគតំ [សសង្ខារនិគ្គយ្ហវារិតវតំ (សី. ស្យា. កំ. បី.), សសង្ខារនិគ្គយ្ហវារិវាវតំ (ក.)]។ យោ ឯវរូបំ បុរិសនាគំ បុរិសសីហំ បុរិសអាជានីយំ បុរិសនិសភំ បុរិសធោរយ្ហំ បុរិសទន្តំ អតិក្កមិតព្ពំ មញ្ញេយ្យ កិមញ្ញត្រ អទស្សនា”តិ។

“បញ្ចវេទា សតំ សមំ, តបស្សី ព្រាហ្មណា ចរំ;
ចិត្តញ្ច នេសំ ន សម្មា វិមុត្តំ, ហីនត្ថរូបា ន បារង្គមា តេ។

“តណ្ហាធិបន្នា វតសីលពទ្ធា, លូខំ តបំ វស្សសតំ ចរន្តា;
ចិត្តញ្ច នេសំ ន សម្មា វិមុត្តំ, ហីនត្ថរូបា ន បារង្គមា តេ។

“ន មានកាមស្ស ទមោ ឥធត្ថិ, ន មោនមត្ថិ អសមាហិតស្ស;
ឯកោ អរញ្ញេ វិហរំ បមត្តោ, ន មច្ចុធេយ្យស្ស តរេយ្យ បារ”ន្តិ។

“មានំ បហាយ សុសមាហិតត្តោ, សុចេតសោ សព្ពធិ វិប្បមុត្តោ;
ឯកោ អរញ្ញេ វិហរមប្បមត្តោ, ស មច្ចុធេយ្យស្ស តរេយ្យ បារ”ន្តិ។

៩. បឋមបជ្ជុន្នធីតុសុត្តំ

៣៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។ អថ ខោ កោកនទា បជ្ជុន្នស្ស ធីតា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ មហាវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា

តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា កោកនទា បជ្ជុន្នស្ស ធីតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“វេសាលិយំ វនេ វិហរន្តំ, អគ្គំ សត្តស្ស សម្ពុទ្ធំ;
កោកនទាហមស្មិ អភិវន្ទេ, កោកនទា បជ្ជុន្នស្ស ធីតា។

“សុតមេវ បុរេ អាសិ, ធម្មោ ចក្ខុមតានុពុទ្ធោ;
សាហំ ទានិ សក្ខិ ជានាមិ, មុនិនោ ទេសយតោ សុគតស្ស។

“យេ កេចិ អរិយំ ធម្មំ, វិគរហន្តា ចរន្តិ ទុម្មេធា;
ឧបេន្តិ រោរុវំ ឃោរំ, ចិររត្តំ ទុក្ខំ អនុភវន្តិ។

“យេ ច ខោ អរិយេ ធម្មេ, ខន្តិយា ឧបសមេន ឧបេតា;
បហាយ មានុសំ ទេហំ, ទេវកាយ បរិបូរេស្សន្តី”តិ។

១០. ទុតិយបជ្ជុន្នធីតុសុត្តំ

៤០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។ អថ ខោ ចូឡកោកនទា [ចុល្លកោកនទា (សី. ស្យា. កំ.)] បជ្ជុន្នស្ស ធីតា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ មហាវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ចូឡកោកនទា បជ្ជុន្នស្ស ធីតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“ឥធាគមា វិជ្ជុបភាសវណ្ណា, កោកនទា បជ្ជុន្នស្ស ធីតា;
ពុទ្ធញ្ច ធម្មញ្ច នមស្សមានា, គាថាចិមា អត្ថវតី អភាសិ។

“ពហុនាបិ ខោ តំ វិភជេយ្យំ, បរិយាយេន តាទិសោ ធម្មោ;
សំខិត្តមត្ថំ [សំខិត្តមត្តំ (ក.)] លបយិស្សាមិ, យាវតា មេ មនសា បរិយត្តំ។

“បាបំ ន កយិរា វចសា មនសា,
កាយេន វា កិញ្ចន សព្ពលោកេ;
កាមេ បហាយ សតិមា សម្បជានោ,
ទុក្ខំ ន សេវេថ អនត្ថសំហិត”ន្តិ។

សតុល្លបកាយិកវគ្គោ ចតុត្ថោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សព្ភិមច្ឆរិនា សាធុ, ន សន្តុជ្ឈានសញ្ញិនោ;
សទ្ធា សមយោ សកលិកំ, ឧភោ បជ្ជុន្នធីតរោតិ។

៥. អាទិត្តវគ្គោ

១. អាទិត្តសុត្តំ

៤១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អញ្ញតរា ទេវតា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“អាទិត្តស្មឹ អគារស្មឹ, យំ នីហរតិ ភាជនំ;
តំ តស្ស ហោតិ អត្ថាយ, នោ ច យំ តត្ថ ឌយ្ហតិ។

“ឯវំ អាទិត្តកោ លោកោ, ជរាយ មរណេន ច;
នីហរេថេវ ទានេន, ទិន្នំ ហោតិ សុនីហតំ។

“ទិន្នំ សុខផលំ ហោតិ, នាទិន្នំ ហោតិ តំ តថា;
ចោរា ហរន្តិ រាជានោ, អគ្គិ ឌហតិ នស្សតិ។

“អថ អន្តេន ជហតិ, សរីរំ សបរិគ្គហំ;
ឯតទញ្ញាយ មេធាវី, ភុញ្ជេថ ច ទទេថ ច;
ទត្វា ច ភុត្វា ច យថានុភាវំ;
អនិន្ទិតោ សគ្គមុបេតិ ឋាន”ន្តិ។

២. កឹទទសុត្តំ

៤២. “កឹទទោ ពលទោ ហោតិ, កឹទទោ ហោតិ វណ្ណទោ;
កឹទទោ សុខទោ ហោតិ, កឹទទោ ហោតិ ចក្ខុទោ;
កោ ច សព្ពទទោ ហោតិ, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ”តិ។

“អន្នទោ ពលទោ ហោតិ, វត្ថទោ ហោតិ វណ្ណទោ;
យានទោ សុខទោ ហោតិ, ទីបទោ ហោតិ ចក្ខុទោ។

“សោ ច សព្ពទទោ ហោតិ, យោ ទទាតិ ឧបស្សយំ;
អមតំ ទទោ ច សោ ហោតិ, យោ ធម្មមនុសាសតី”តិ។

៣. អន្នសុត្តំ

៤៣. “អន្នមេវាភិនន្ទន្តិ, ឧភយេ ទេវមានុសា;
អថ កោ នាម សោ យក្ខោ, យំ អន្នំ នាភិនន្ទតី”តិ។

“យេ នំ ទទន្តិ សទ្ធាយ, វិប្បសន្នេន ចេតសា;
តមេវ អន្នំ ភជតិ, អស្មិំ លោកេ បរម្ហិ ច។

“តស្មា វិនេយ្យ មច្ឆេរំ, ទជ្ជា ទានំ មលាភិភូ;
បុញ្ញានិ បរលោកស្មិំ, បតិដ្ឋា ហោន្តិ បាណិន”ន្តិ។

៤. ឯកមូលសុត្តំ

៤៤. “ឯកមូលំ ទ្វិរាវដ្តំ, តិមលំ បញ្ចបត្ថរំ;
សមុទ្ទំ ទ្វាទសាវដ្តំ, បាតាលំ អតរី ឥសី”តិ។

៥. អនោមសុត្តំ

៤៥. “អនោមនាមំ និបុណត្ថទស្សិំ, បញ្ញាទទំ កាមាលយេ អសត្តំ;
តំ បស្សថ សព្ពវិទុំ សុមេធំ, អរិយេ បថេ កមមានំ មហេសិ”ន្តិ។

៦. អច្ឆរាសុត្តំ

៤៦. “អច្ឆរាគណសង្ឃុដ្ឋំ, បិសាចគណសេវិតំ;
វនន្តំ មោហនំ នាម, កថំ យាត្រា ភវិស្សតី”តិ។

“ឧជុកោ នាម សោ មគ្គោ, អភយា នាម សា ទិសា;
រថោ អកូជនោ នាម, ធម្មចក្កេហិ សំយុតោ។

“ហិរី តស្ស អបាលម្ពោ, សត្យស្ស បរិវារណំ;

ធម្មាហំ សារថឹ ព្រូមិ, សម្មាទិដ្ឋិបុរេជវំ។

“យស្ស ឯតាទិសំ យានំ, ឥត្ថិយា បុរិសស្ស វា;
ស វេ ឯតេន យានេន, និព្ពានស្សេវ សន្តិកេ”តិ។

៧. វនរោបសុត្តំ

៤៧. “កេសំ ទិវា ច រត្តោ ច, សទា បុញ្ញំ បវឌ្ឍតិ;
ធម្មដ្ឋា សីលសម្បន្នា, កេ ជនា សគ្គគាមិនោ”តិ។

“អារាមរោបា វនរោបា, យេ ជនា សេតុការកា;
បបញ្ច ឧទបានញ្ច, យេ ទទន្តិ ឧបស្សយំ។

“តេសំ ទិវា ច រត្តោ ច, សទា បុញ្ញំ បវឌ្ឍតិ;
ធម្មដ្ឋា សីលសម្បន្នា, តេ ជនា សគ្គគាមិនោ”តិ។

៨. ជេតវនសុត្តំ

៤៨. “ឥទញ្ហិ តំ ជេតវនំ, ឥសិសង្ឃនិសេវិតំ;
អាវុត្ថំ [អាវុដ្ឋំ (ក.)] ធម្មរាជេន, បីតិសញ្ជននំ មម។

“កម្មំ វិជ្ជា ច ធម្មោ ច, សីលំ ជីវិតមុត្តមំ;
ឯតេន មច្ចា សុជ្ឈន្តិ, ន គោត្តេន ធនេន វា។

“តស្មា ហិ បណ្ឌិតោ បោសោ, សម្បស្សំ អត្ថមត្តនោ;
យោនិសោ វិចិនេ ធម្មំ, ឯវំ តត្ថ វិសុជ្ឈតិ។

“សារិបុត្តោវ បញ្ញាយ, សីលេន ឧបសមេន ច;
យោបិ បារង្គតោ ភិក្ខុ, ឯតាវបរមោ សិយា”តិ។

៩. មច្ឆរិសុត្តំ

៤៩. “យេធ មច្ឆរិនោ លោកេ, កទរិយា បរិភាសកា;
អញ្ញេសំ ទទមានានំ, អន្តរាយករា នរា។

“កីទិសោ តេសំ វិបាកោ, សម្បរាយោ ច កីទិសោ;
ភគវន្តំ បុដ្ឋុមាគម្ម, កថំ ជានេមុ តំ មយ”ន្តិ។

“យេធ មច្ឆរិនោ លោកេ, កទរិយា បរិភាសកា;
អញ្ញេសំ ទទមានានំ, អន្តរាយករា នរា។

“និរយំ តិរច្ឆានយោនឹ, យមលោកំ ឧបបជ្ជរេ;
សចេ ឯន្តិ មនុស្សត្តំ, ទលិទ្ទេ ជាយរេ កុលេ។

“ចោឡំ បិណ្ឌោ រតី ខិឌ្ឌា, យត្ថ កិច្ឆេន លព្ភតិ;
បរតោ អាសីសរេ [អាសីសរេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ពាលា, តម្បិ តេសំ ន លព្ភតិ;
ទិដ្ឋេ ធម្មេស វិបាកោ, សម្បរាយេ [សម្បរាយោ (ស្យា. កំ. បី.)] ច ទុគ្គតី”តិ។

“ឥតិហេតំ វិជានាម, អញ្ញំ បុច្ឆាម គោតម;
យេធ លទ្ធា មនុស្សត្តំ, វទញ្ញូ វីតមច្ឆរា។

“ពុទ្ធេ បសន្នា ធម្មេ ច, សង្ឃេ ច តិព្ពគារវា;

កីទិសោ តេសំ វិបាកោ, សម្បរាយោ ច កីទិសោ;
ភគវន្តំ បុដ្ឋមាគម្ម, កថំ ជានេមុ តំ មយ’’ន្តិ។

‘‘យេធ លទ្ធា មនុស្សត្តំ, វទញ្ញូ វីតមច្ឆរា;
ពុទ្ធេ បសន្នា ធម្មេ ច, សង្ឃេ ច តិព្ពគារវា;
ឯតេ សគ្គា [សគ្គេ (សី. ស្យា. កំ.)] បកាសន្តិ, យត្ថ តេ ឧបបជ្ជរេ។

‘‘សចេ ឯន្តិ មនុស្សត្តំ, អឌ្ឍេ អាជាយរេ កុលេ;
ចោឡំ បិណ្ឌោ រតី ខិឌ្ឌា, យត្ថាកិច្ចេន លព្ភតិ។

‘‘បរសម្ភតេសុ ភោគេសុ, វសវត្តីវ មោទរេ;
ទិដ្ឋេ ធម្មេស វិបាកោ, សម្បរាយេ ច សុគ្គតី’’តិ។

១០. ឃដីការសុត្តំ

៥០. ‘‘អវិហំ ឧបបន្នាសេ, វិមុត្តា សត្ត ភិក្ខវោ;
រាគទោសបរិក្ខីណា, តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិក’’ន្តិ។

‘‘កេ ច តេ អតរុំ បង្កំ [សង្គំ (សី. ស្យា.)], មច្ចុធេយ្យំ សុទុត្តរំ;
កេ ហិត្វា មានុសំ ទេហំ, ទិព្ពយោគំ ឧបច្ចគុ’’ន្តិ។

‘‘ឧបកោ បលគណ្ឌោ ច, បុក្កុសាតិ ច តេ តយោ;
ភទ្ទិយោ ខណ្ឌទេវោ ច, ពាហុរគ្គិ ច សិង្គិយោ [ពាហុទន្តី ច បិង្គយោ (សី.)];
តេ ហិត្វា មានុសំ ទេហំ, ទិព្ពយោគំ ឧបច្ចគុ’’ន្តិ។

‘‘កុសលី ភាសសី តេសំ, មារបាសប្បហាយិនំ;
កស្ស តេ ធម្មមញ្ញាយ, អច្ឆិទុំ ភវពន្ធន’’ន្តិ។

‘‘ន អញ្ញត្រ ភគវតា, នាញ្ញត្រ តវ សាសនា;
យស្ស តេ ធម្មមញ្ញាយ, អច្ឆិទុំ ភវពន្ធនំ។

‘‘យត្ថ នាមញ្ច រូបញ្ច, អសេសំ ឧបរុជ្ឈតិ;
តំ តេ ធម្មំ ឥធញ្ញាយ, អច្ឆិទុំ ភវពន្ធន’’ន្តិ។

‘‘គម្ភីរំ ភាសសី វាចំ, ទុព្ពិជានំ សុទុព្ពុធំ;
កស្ស ត្វំ ធម្មមញ្ញាយ, វាចំ ភាសសិ ឦទិស’’ន្តិ។

‘‘កុម្ភការោ បុរេ អាសឹ, វេកឡិង្គេ [វេហឡិង្គេ (សី.), វេភឡិង្គេ (ស្យា. កំ.)] ឃដីករោ;
មាតាបេត្តិភរោ អាសឹ, កស្សបស្ស ឧបាសកោ។

‘‘វិរតោ មេថុនា ធម្មា, ព្រហ្មចារី និរាមិសោ;
អហុវា តេ សគាមេយ្យោ, អហុវា តេ បុរេ សខា។

‘‘សោហមេតេ បជានាមិ, វិមុត្តេ សត្ត ភិក្ខវោ;
រាគទោសបរិក្ខីណេ, តិណ្ណេ លោកេ វិសត្តិក’’ន្តិ។

‘‘ឯវមេតំ តទា អាសិ, យថា ភាសសិ ភគ្គវ;
កុម្ភការោ បុរេ អាសិ, វេកឡិង្គេ ឃដីករោ;
មាតាបេត្តិភរោ អាសិ, កស្សបស្ស ឧបាសកោ។

‘‘វិរតោ មេថុនា ធម្មា, ព្រហ្មចារី និរាមិសោ;

អហុវា មេ សគាមេយ្យោ, អហុវា មេ បុរេ សខា’’តិ។

‘‘ឯវមេតំ បុរាណានំ, សហាយានំ អហុ សង្គមោ;
ឧភិន្នំ ភាវិតត្តានំ, សរីរន្តិមធារិន’’ន្តិ។

អាទិត្តវគ្គោ បញ្ចមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អាទិត្តំ កឹទទំ អន្នំ, ឯកមូលអនោមិយំ;
អច្ឆរាវនរោបជេតំ, មច្ឆរេន ឃដីករោតិ។

៦. ជរាវគ្គោ

១. ជរាសុត្តំ

៥១. ‘‘កឹសុ យាវ ជរា សាធុ, កឹសុ សាធុ បតិដ្ឋិតំ;
កឹសុ នរានំ រតនំ, កឹសុ ចោរេហិ ទូហរ’’ន្តិ។

‘‘សីលំ យាវ ជរា សាធុ, សទ្ធា សាធុ បតិដ្ឋិតា;
បញ្ញា នរានំ រតនំ, បុញ្ញំ ចោរេហិ ទូហរ’’ន្តិ។

២. អជរសាសុត្តំ

៥២. ‘‘កឹសុ អជរសា សាធុ, កឹសុ សាធុ អធិដ្ឋិតំ;
កឹសុ នរានំ រតនំ, កឹសុ ចោរេហ្យហារិយ’’ន្តិ។

‘‘សីលំ អជរសា សាធុ, សទ្ធា សាធុ អធិដ្ឋិតា;
បញ្ញា នរានំ រតនំ, បុញ្ញំ ចោរេហ្យហារិយ’’ន្តិ។

៣. មិត្តសុត្តំ

៥៣. ‘‘កឹសុ បវសតោ [បថវតោ (បី. ក.)] មិត្តំ, កឹសុ មិត្តំ សកេ ឃរេ;
កឹ មិត្តំ អត្ថជាតស្ស, កឹ មិត្តំ សម្បរាយិក’’ន្តិ។

‘‘សត្ថោ បវសតោ មិត្តំ, មាតា មិត្តំ សកេ ឃរេ;
សហាយោ អត្ថជាតស្ស, ហោតិ មិត្តំ បុនប្បុនំ;
សយំកតានិ បុញ្ញានិ, តំ មិត្តំ សម្បរាយិក’’ន្តិ។

៤. វត្ថុសុត្តំ

៥៤. ‘‘កឹសុ វត្ថុ មនុស្សានំ, កឹសូធ បរមោ សខា;
កឹសុ ភូតា ឧបជីវន្តិ, យេ បាណា បថវិស្សិតា’’តិ [បថវឹ សិតាតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។

‘‘បុត្តា វត្ថុ មនុស្សានំ, ភរិយា ច [ភរិយាវ (សី.), ភរិយា (ស្យា. កំ.)] បរមោ សខា;
វុដ្ឋិ ភូតា ឧបជីវន្តិ, យេ បាណា បថវិស្សិតា’’តិ។

៥. បឋមជនសុត្តំ

៥៥. ‘‘កឹសុ ជនេតិ បុរិសំ, កឹសុ តស្ស វិធាវតិ;
កឹសុ សំសារមាបាទិ, កឹសុ តស្ស មហព្ភយ’’ន្តិ។

‘‘តណ្ហា ជនេតិ បុរិសំ, ចិត្តមស្ស វិធាវតិ;

សត្តោ សំសារមាបាទិ, ទុក្ខមស្ស មហព្ភយ”ន្តិ។

៦. ទុតិយជនសុត្តំ

៥៦. “កឹសុ ជនេតិ បុរិសំ, កឹសុ តស្ស វិធាវតិ;
កឹសុ សំសារមាបាទិ, កិស្មា ន បរិមុច្ចតី”តិ។

“តណ្ហា ជនេតិ បុរិសំ, ចិត្តមស្ស វិធាវតិ;
សត្តោ សំសារមាបាទិ, ទុក្ខា ន បរិមុច្ចតី”តិ។

៧. តតិយជនសុត្តំ

៥៧. “កឹសុ ជនេតិ បុរិសំ, កឹសុ តស្ស វិធាវតិ;
កឹសុ សំសារមាបាទិ, កឹសុ តស្ស បរាយន”ន្តិ។

“តណ្ហា ជនេតិ បុរិសំ, ចិត្តមស្ស វិធាវតិ;
សត្តោ សំសារមាបាទិ, កម្មំ តស្ស បរាយន”ន្តិ។

៨. ឧប្បថសុត្តំ

៥៨. “កឹសុ ឧប្បថោ អក្ខាតោ, កឹសុ រត្តិន្ទិវក្ខយោ;
កឹ មលំ ព្រហ្មចរិយស្ស, កឹ សិនានមនោទក”ន្តិ។

“រាគោ ឧប្បថោ អក្ខាតោ, វយោ រត្តិន្ទិវក្ខយោ;
ឥត្ថី មលំ ព្រហ្មចរិយស្ស, ឯត្ថាយំ សជ្ជតេ បជា;
តបោ ច ព្រហ្មចរិយញ្ច, តំ សិនានមនោទក”ន្តិ។

៩. ទុតិយសុត្តំ

៥៩. “កឹសុ ទុតិយា [ទុតិយំ (ស្យា. កំ. បី.)] បុរិសស្ស ហោតិ, កឹសុ ចេនំ បសាសតិ;
កិស្ស ចាភិរតោ មច្ចោ, សព្ពទុក្ខា បមុច្ចតី”តិ។

“សទ្ធា ទុតិយា បុរិសស្ស ហោតិ, បញ្ញា ចេនំ បសាសតិ;
និព្ពានាភិរតោ មច្ចោ, សព្ពទុក្ខា បមុច្ចតី”តិ។

១០. កវិសុត្តំ

៦០. “កឹសុ និទានំ គាថានំ, កឹសុ តាសំ វិយញ្ជនំ;
កឹសុ សន្និស្សិតា គាថា, កឹសុ គាថានមាសយោ”តិ។

“ឆន្ទោ និទានំ គាថានំ, អក្ខរា តាសំ វិយញ្ជនំ;
នាមសន្និស្សិតា គាថា, កវិ គាថានមាសយោ”តិ។

ជរាវគ្គោ ឆដ្ឋោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ជរា អជរសា មិត្តំ, វត្ថុ តីណិ ជនានិ ច;
ឧប្បថោ ច ទុតិយោ ច, កវិនា បូរិតោ វគ្គោតិ។

៧. អទ្ធវគ្គោ

១. នាមសុត្តំ

៦១. “កឹសុ សព្ពំ អទ្ធភវិ [អន្វភវិ (សី.)], កិស្មា ភិយ្យោ ន វិជ្ជតិ;
កិស្សស្សុ ឯកធម្មស្ស, សព្ពេវ វសមន្វគូ”តិ [វសមទ្ធគូ (ក.)]។

“នាមំ សព្ពំ អទ្ធភវិ, នាមា ភិយ្យោ ន វិជ្ជតិ;
នាមស្ស ឯកធម្មស្ស, សព្ពេវ វសមន្វគូ”តិ។

២. ចិត្តសុត្តំ

៦២. “កេនស្សុ នីយតិ លោកោ, កេនស្សុ បរិកស្សតិ;
កិស្សស្សុ ឯកធម្មស្ស, សព្ពេវ វសមន្វគូ”តិ។

“ចិត្តេន នីយតិ លោកោ, ចិត្តេន បរិកស្សតិ;
ចិត្តស្ស ឯកធម្មស្ស, សព្ពេវ វសមន្វគូ”តិ។

៣. តណ្ហាសុត្តំ

៦៣. “កេនស្សុ នីយតិ លោកោ, កេនស្សុ បរិកស្សតិ;
កិស្សស្សុ ឯកធម្មស្ស, សព្ពេវ វសមន្វគូ”តិ។

“តណ្ហាយ នីយតិ លោកោ, តណ្ហាយ បរិកស្សតិ;
តណ្ហាយ ឯកធម្មស្ស, សព្ពេវ វសមន្វគូ”តិ។

៤. សំយោជនសុត្តំ

៦៤. “កឹសុ សំយោជនោ លោកោ, កឹសុ តស្ស វិចារណំ;
កិស្សស្សុ វិប្បហានេន, និព្ពានំ ឥតិ វុច្ចតី”តិ។

“នន្ទីសំយោជនោ [នន្ទិសំយោជនោ (សី. ស្យា. កំ.)] លោកោ, វិតក្កស្ស វិចារណំ;
តណ្ហាយ វិប្បហានេន, និព្ពានំ ឥតិ វុច្ចតី”តិ។

៥. ពន្ធនសុត្តំ

៦៥. “កឹសុ សម្ពន្ធនោ លោកោ, កឹសុ តស្ស វិចារណំ;
កិស្សស្សុ វិប្បហានេន, សព្ពំ ឆិន្ទតិ ពន្ធន”ន្តិ។

“នន្ទីសម្ពន្ធនោ លោកោ, វិតក្កស្ស វិចារណំ;
តណ្ហាយ វិប្បហានេន, សព្ពំ ឆិន្ទតិ ពន្ធន”ន្តិ។

៦. អត្តហតសុត្តំ

៦៦. “កេនស្សុព្ភាហតោ លោកោ, កេនស្សុ បរិវារិតោ;
កេន សល្លេន ឱតិណ្ណោ, កិស្ស ធូបាយិតោ សទា”តិ។

“មច្ចុនាព្ភាហតោ លោកោ, ជរាយ បរិវារិតោ;
តណ្ហាសល្លេន ឱតិណ្ណោ, ឥច្ឆាធូបាយិតោ សទា”តិ។

៧. ឧឌ្ឌិតសុត្តំ

៦៧. “កេនស្សុ ឧឌ្ឌិតោ លោកោ, កេនស្សុ បរិវារិតោ;
កេនស្សុ បិហិតោ លោកោ, កិស្មឹ លោកោ បតិដ្ឋិតោ”តិ។

“តណ្ហាយ ឧឌ្ឌិតោ លោកោ, ជរាយ បរិវារិតោ;
មច្ចុនា បិហិតោ លោកោ, ទុក្ខេ លោកោ បតិដ្ឋិតោ”តិ។

៨. បិហិតសុត្តំ

៦៨. “កេនស្សុ បិហិតោ លោកោ, កិស្មិំ លោកោ បតិដ្ឋិតោ;
កេនស្សុ ឧឌ្ឌិតោ លោកោ, កេនស្សុ បរិវារិតោ”តិ។

“មច្ចុនា បិហិតោ លោកោ, ទុក្ខេ លោកោ បតិដ្ឋិតោ;
តណ្ហាយ ឧឌ្ឌិតោ លោកោ, ជរាយ បរិវារិតោ”តិ។

៩. ឥច្ឆាសុត្តំ

៦៩. “កេនស្សុ ពជ្ឈតី លោកោ, កិស្សុ វិនយាយ មុច្ចតិ;
កិស្សស្សុ វិប្បហានេន, សព្ពំ ឆិន្ទតិ ពន្ធន”ន្តិ។

“ឥច្ឆាយ ពជ្ឈតី លោកោ, ឥច្ឆាវិនយាយ មុច្ចតិ;
ឥច្ឆាយ វិប្បហានេន, សព្ពំ ឆិន្ទតិ ពន្ធន”ន្តិ។

១០. លោកសុត្តំ

៧០. “កិស្មិំ លោកោ សមុប្បន្នោ, កិស្មិំ កុព្ពតិ សន្ថវំ;
កិស្ស លោកោ ឧបាទាយ, កិស្មិំ លោកោ វិហញ្ញតី”តិ។

“ឆសុ លោកោ សមុប្បន្នោ, ឆសុ កុព្ពតិ សន្ថវំ;
ឆន្នមេវ ឧបាទាយ, ឆសុ លោកោ វិហញ្ញតី”តិ។

អទ្ធវគ្គោ [អន្ធវគ្គោ (សី.)] សត្តមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

នាមំ ចិត្តញ្ច តណ្ហា ច, សំយោជនញ្ច ពន្ធនា;
អព្ភាហតុឌ្ឌិតោ បិហិតោ, ឥច្ឆា លោកេន តេ ទសាតិ។

៨. ឆេត្វាវគ្គោ

១. ឆេត្វាសុត្តំ

៧១. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ សា ទេវតា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កឹសុ ឆេត្វា [ឈត្វា (សី.), ឃត្វា (ស្យា. កំ.) ឯវមុបរិបិ] សុខំ សេតិ, កឹសុ ឆេត្វា ន សោចតិ;
កិស្សស្សុ ឯកធម្មស្ស, វធំ រោចេសិ គោតមា”តិ។

“កោធំ ឆេត្វា សុខំ សេតិ, កោធំ ឆេត្វា ន សោចតិ;
កោធស្ស វិសមូលស្ស, មធុរគ្គស្ស ទេវតេ;
វធំ អរិយា បសំសន្តិ, តញ្ហិ ឆេត្វា ន សោចតី”តិ។

២. រថសុត្តំ

៧២. “កឹសុ រថស្ស បញ្ញាណំ, កឹសុ បញ្ញាណមគ្គិនោ;
កឹសុ រដ្ឋស្ស បញ្ញាណំ, កឹសុ បញ្ញាណមិត្ថិយា”តិ។

“ធជោ រថស្ស បញ្ញាណំ, ធូមោ បញ្ញាណមគ្គិនោ;
រាជា រដ្ឋស្ស បញ្ញាណំ, ភត្តា បញ្ញាណមិត្ថិយា”តិ។

៣. វិត្តសុត្តំ

៧៣. “កីសូធ វិត្តំ បុរិសស្ស សេដ្ឋំ, កីសុ សុចិណ្ណោ សុខមាវហតិ;
កីសុ ហវេ សាទុតរំ [សាធុតរំ (ក.)] រសានំ, កថំជីវិំ [កីសុជីវិំ (ក.)] ជីវិតមាហុ សេដ្ឋ”ន្តិ។

“សទ្ធីធ វិត្តំ បុរិសស្ស សេដ្ឋំ, ធម្មោ សុចិណ្ណោ សុខមាវហតិ;
សច្ចំ ហវេ សាទុតរំ រសានំ, បញ្ញាជីវិំ ជីវិតមាហុ សេដ្ឋ”ន្តិ។

៤. វុដ្ឋិសុត្តំ

៧៤. “កីសុ ឧប្បតតំ សេដ្ឋំ, កីសុ និបតតំ វរំ;
កីសុ បវជមានានំ, កីសុ បវទតំ វរ”ន្តិ។

“ពីជំ ឧប្បតតំ សេដ្ឋំ, វុដ្ឋិ និបតតំ វរា;
គាវោ បវជមានានំ, បុត្តោ បវទតំ វរោតិ។

“វិជ្ជា ឧប្បតតំ សេដ្ឋា, អវិជ្ជា និបតតំ វរា;
សង្ឃោ បវជមានានំ, ពុទ្ធោ បវទតំ វរោ”តិ។

៥. ភីតាសុត្តំ

៧៥. “កីសូធ ភីតា ជនតា អនេកា,
មគ្គោ ចនេកាយតនប្បវុត្តោ;
បុច្ឆាមិ តំ គោតម ភូរិបញ្ញ,
កិស្មិំ ឋិតោ បរលោកំ ន ភាយេ”តិ។

“វាចំ មនញ្ច បណិធាយ សម្មា,
កាយេន បាបានិ អកុព្ពមានោ;
ពវ្ហន្នបានំ ឃរមាវសន្តោ,
សទ្ធោ មុទូ សំវិភាគី វទញ្ញូ;
ឯតេសុ ធម្មេសុ ឋិតោ ចតូសុ,
ធម្មេ ឋិតោ បរលោកំ ន ភាយេ”តិ។

៦. នជីរតិសុត្តំ

៧៦. “កិំ ជីរតិ កិំ ន ជីរតិ, កីសុ ឧប្បថោតិ វុច្ចតិ;
កីសុ ធម្មានំ បរិបន្ថោ, កីសុ រត្តិន្ទិវក្ខយោ;
កិំ មលំ ព្រហ្មចរិយស្ស, កិំ សិនានមនោទកំ។

“កតិ លោកស្មិំ ឆិទ្ទានិ, យត្ថ វិត្តំ [ចិត្តំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ន តិដ្ឋតិ;
ភគវន្តំ បុដ្ឋមាគម្ម, កថំ ជានេមុ តំ មយ”ន្តិ។

“រូបំ ជីរតិ មច្ចានំ, នាមគោត្តំ ន ជីរតិ;
រាគោ ឧប្បថោតិ វុច្ចតិ។

“លោភោ ធម្មានំ បរិបន្ថោ, វយោ រត្តិន្ទិវក្ខយោ;
ឥត្ថី មលំ ព្រហ្មចរិយស្ស, ឯត្ថាយំ សជ្ជតេ បជា;
តបោ ច ព្រហ្មចរិយញ្ច, តំ សិនានមនោទកំ។

“ឆ លោកស្មិំ ឆិទ្ទានិ, យត្ថ វិត្តំ ន តិដ្ឋតិ;
អាលស្យញ្ច [អាលស្សញ្ច (សី. បី.)] បមាទោ ច, អនុដ្ឋានំ អសំយមោ;
និទ្ទា តន្ទី [តន្ទិ (សី.)] ច តេ ឆិទ្ទេ, សព្ពសោ តំ វិវជ្ជយេ”តិ។

៧. ឥស្សរិយសុត្តំ

៧៧. “កឹសុ ឥស្សរិយំ លោកេ, កឹសុ ភណ្ឌានមុត្តមំ;
កឹសុ សត្ថមលំ លោកេ, កឹសុ លោកស្មិមព្ពុទំ។

“កឹសុ ហរន្តំ វារេន្តិ, ហរន្តោ បន កោ បិយោ;
កឹសុ បុនប្បុនាយន្តំ, អភិនន្ទន្តិ បណ្ឌិតា”តិ។

“វសោ ឥស្សរិយំ លោកេ, ឥត្ថី ភណ្ឌានមុត្តមំ;
កោធោ សត្ថមលំ លោកេ, ចោរា លោកស្មិមព្ពុទា។

“ចោរំ ហរន្តំ វារេន្តិ, ហរន្តោ សមណោ បិយោ;
សមណំ បុនប្បុនាយន្តំ, អភិនន្ទន្តិ បណ្ឌិតា”តិ។

៨. កាមសុត្តំ

៧៨. “កិមត្ថកាមោ ន ទទេ, កឹ មច្ចោ ន បរិច្ចជេ;
កឹសុ មុញ្ចេយ្យ កល្យាណំ, បាបិកំ ន ច មោចយេ”តិ។

“អត្តានំ ន ទទេ បោសោ, អត្តានំ ន បរិច្ចជេ;
វាចំ មុញ្ចេយ្យ កល្យាណំ, បាបិកញ្ច ន មោចយេ”តិ។

៩. បាថេយ្យសុត្តំ

៧៩. “កឹសុ ពន្ធតិ បាថេយ្យំ, កឹសុ ភោគានមាសយោ;
កឹសុ នរំ បរិកស្សតិ, កឹសុ លោកស្មិ ទុជ្ជហំ;
កិស្មិំ ពទ្ធា បុថូ សត្តា, បាសេន សកុណី យថា”តិ។

“សទ្ធា ពន្ធតិ បាថេយ្យំ, សិរី ភោគានមាសយោ;
ឥច្ឆា នរំ បរិកស្សតិ, ឥច្ឆា លោកស្មិ ទុជ្ជហា;
ឥច្ឆាពទ្ធា បុថូ សត្តា, បាសេន សកុណី យថា”តិ។

១០. បជ្ជោតសុត្តំ

៨០. “កឹសុ លោកស្មិ បជ្ជោតោ, កឹសុ លោកស្មិ ជាគរោ;
កឹសុ កម្មេ សជីវានំ, កិមស្ស ឥរិយាបថោ។

“កឹសុ អលសំ អនលសញ្ច [កឹ អាលស្យានាលស្យញ្ច (ក.)], មាតា បុត្តំវ បោសតិ;
កឹ ភូតា ឧបជីវន្តិ, យេ បាណា បថវិស្សិតា”តិ។

“បញ្ញា លោកស្មិ បជ្ជោតោ, សតិ លោកស្មិ ជាគរោ;
គាវោ កម្មេ សជីវានំ, សីតស្ស ឥរិយាបថោ។

“វុដ្ឋិ អលសំ អនលសញ្ច, មាតា បុត្តំវ បោសតិ;
វុដ្ឋឹ ភូតា ឧបជីវន្តិ, យេ បាណា បថវិស្សិតា”តិ។

១១. អរណសុត្តំ

៨១. “កេសូធ អរណា លោកេ, កេសំ វុសិតំ ន នស្សតិ;
កេធ ឥច្ឆំ បរិជានន្តិ, កេសំ ភោជិស្សិយំ សទា។

“កឹសុ មាតា បិតា ភាតា, វន្ទន្តិ នំ បតិដ្ឋិតំ;
កឹសុ ឥធ ជាតិហីនំ, អភិវាទេន្តិ ខត្តិយា”តិ។

“សមណីធ អរណា លោកេ, សមណានំ វុសិតំ ន នស្សតិ;

សមណា តច្ឆំ បរិជាននិ្ត, សមណានំ ភោជិស្សិយំ សទា។

“សមណំ មាតា បិតា ភាតា, វន្ទន្តិ នំ បតិដ្ឋិតំ;
សមណីធ ជាតិហីនំ, អភិវាទេន្តិ ខត្តិយា”តិ។

ឆេត្វាវគ្គោ អដ្ឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ឆេត្វា រថញ្ច ចិត្តញ្ច, វុដ្ឋិ ភីតា នជីរតិ;
តស្សរំ កាមំ បាថេយ្យំ, បជ្ជោតោ អរណេន ចាតិ។

ទេវតាសំយុត្តំ សមត្តំ។

២. ទេវបុត្តសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១. បឋមកស្សបសុត្តំ

៨២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ កស្សបោ ទេវបុត្តោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ កស្សបោ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ភិក្ខុំ ភគវា បកាសេសិ, នោ ច ភិក្ខុនោ អនុសាស”ន្តិ។ “តេន ហិ កស្សប, តញ្ញេវេត្ថ បដិភាតូ”តិ។

“សុភាសិតស្ស សិក្ខេថ, សមណូបាសនស្ស ច;
ឯកាសនស្ស ច រហោ, ចិត្តវូបសមស្ស ចា”តិ។

ឥទមវោច កស្សបោ ទេវបុត្តោ; សមនុញ្ញោ សត្ថា អហោសិ។ អថ ខោ កស្សបោ ទេវបុត្តោ “សមនុញ្ញោ មេ សត្ថា”តិ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

២. ទុតិយកស្សបសុត្តំ

៨៣. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ កស្សបោ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ភិក្ខុ សិយា ឈាយី វិមុត្តចិត្តោ,
អាកង្ខេ ចេ ហទយស្សានុបត្តិំ;
លោកស្ស ញត្វា ឧទយព្ពយញ្ច,
សុចេតសោ អនិស្សិតោ តទានិសំសោ”តិ។

៣. មាឃសុត្តំ

៨៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ មាឃោ ទេវបុត្តោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ មាឃោ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កឹសុ ឆេត្វា សុខំ សេតិ, កឹសុ ឆេត្វា ន សោចតិ;
កិស្សស្សុ ឯកធម្មស្ស, វធំ រោចេសិ គោតមា”តិ។

“កោធំ ឆេត្វា សុខំ សេតិ, កោធំ ឆេត្វា ន សោចតិ;
កោធស្ស វិសមូលស្ស, មធុរគ្គស្ស វត្រភូ;
វធំ អរិយា បសំសន្តិ, តញ្ហិ ឆេត្វា ន សោចតី”តិ។

៤. មាគធសុត្តំ

៨៥. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ មាគធោ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កតិ លោកស្មិំ បជ្ជោតា, យេហិ លោកោ បកាសតិ;
ភវន្តំ បុដ្ឋុមាគម្ម, កថំ ជានេមុ តំ មយ”ន្តិ។

“ចត្តារោ លោកេ បជ្ជោតា, បញ្ចមេត្ថ ន វិជ្ជតិ;
ទិវា តបតិ អាទិច្ចោ, រត្តិមាភាតិ ចន្ទិមា។

“អថ អគ្គិ ទិវារត្តិំ, តត្ថ តត្ថ បកាសតិ;
សម្ពុទ្ធោ តបតំ សេដ្ឋោ, ឯសា អាភា អនុត្តរា”តិ។

៥. ទាមលិសុត្តំ

៨៦. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ ទាមលិ ទេវបុត្តោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ ទាមលិ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ករណីយមេតំ ព្រាហ្មណេន, បធានំ អកិលាសុនា;
កាមានំ វិប្បហានេន, ន តេនាសីសតេ ភវ”ន្តិ។

“នត្ថិ កិច្ចំ ព្រាហ្មណស្ស (ទាមលីតិ ភគវា),
កតកិច្ចោ ហិ ព្រាហ្មណោ។

“យាវ ន គាធំ លភតិ នទីសុ,
អាយូហតិ សព្ពគត្តេភិ ជន្តុ;
គាធញ្ច លទ្ធាន ថលេ ឋិតោ យោ,
នាយូហតី បារគតោ ហិ សោវ [សោតិ (សី. បី. ក.), ហោតិ (ស្យា. កំ.), សោ (?)]។

“ឯសូបមា ទាមលិ ព្រាហ្មណស្ស,
ខីណាសវស្ស និបកស្ស ឈាយិនោ;
បប្បុយ្យ ជាតិមរណស្ស អន្តំ,
នាយូហតី បារគតោ ហិ សោ”តិ [ហោតីតិ (ស្យា. កំ.)]។

៦. កាមទសុត្តំ

៨៧. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ កាមទោ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ទុក្ករំ ភគវា, សុទុក្ករំ ភគវា”តិ។

“ទុក្ករំ វាបិ ករោន្តិ (កាមទាតិ ភគវា),
សេខា សីលសមាហិតា;
ឋិតត្តា អនគារិយុបេតស្ស,
តុដ្ឋិ ហោតិ សុខាវហា”តិ។

“ទុល្លភា ភគវា យទិទំ តុដ្ឋី”តិ។

“ទុល្លភំ វាបិ លភន្តិ (កាមទាតិ ភគវា),
ចិត្តវូបសមេ រតា;
យេសំ ទិវា ច រត្តោ ច,
ភាវនាយ រតោ មនោ”តិ។

“ទុស្សមាទហំ ភគវា យទិទំ ចិត្ត”ន្តិ។

“ទុស្សមាទហំ វាបិ សមាទហន្តិ (កាមទាតិ ភគវា),
ឥន្ទ្រិយូបសមេ រតា;
តេ ឆេត្វា មច្ចុនោ ជាលំ,
អរិយា គច្ឆន្តិ កាមទា”តិ។

“ទុគ្គមោ ភគវា វិសមោ មគ្គោ”តិ។

“ទុគ្គមេ វិសមេ វាបិ, អរិយា គច្ឆន្តិ កាមទ;
អនរិយា វិសមេ មគ្គេ, បបតន្តិ អវំសិរា;
អរិយានំ សមោ មគ្គោ, អរិយា ហិ វិសមេ សមា”តិ។

៧. បញ្ចាលចណ្ឌសុត្តំ

៨៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ បញ្ចាលចណ្ឌោ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សម្ពាធេ វត ឱកាសំ, អវិន្ទិ ភូរិមេធសោ;
យោ ឈានមពុជ្ឈិ [ឈានមពុធា (ក. សី.), ឈានមពុទ្ធិ (ស្យា. កំ. បី. ក.)] ពុទ្ធោ, បដិលីននិសភោ មុនី”តិ។

“សម្ពាធេ វាបិ វិន្ទន្តិ (បញ្ចាលចណ្ឌាតិ ភគវា),
ធម្មំ និព្ពានបត្តិយា;
យេ សតឹ បច្ចលត្ថំសុ,
សម្មា តេ សុសមាហិតា”តិ។

៨. តាយនសុត្តំ

៨៩. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ តាយនោ ទេវបុត្តោ បុរាណតិត្ថករោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ តាយនោ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“ឆិន្ទ សោតំ បរក្កម្ម, កាមេ បនុទ ព្រាហ្មណ;
នប្បហាយ មុនី កាមេ, នេកត្តមុបបជ្ជតិ។

“កយិរា ចេ កយិរាថេនំ, ទឡ្ហមេនំ បរក្កមេ;
សិថិលោ ហិ បរិព្ពាជោ, ភិយ្យោ អាកិរតេ រជំ។

“អកតំ ទុក្កដំ [ទុក្កតំ (សី. បី.)] សេយ្យោ, បច្ឆា តបតិ ទុក្កដំ;
កតញ្ច សុកតំ សេយ្យោ, យំ កត្វា នានុតប្បតិ។

“កុសោ យថា ទុគ្គហិតោ, ហត្ថមេវានុកន្តតិ;
សាមញ្ញំ ទុប្បរាមដ្ឋំ, និរយាយូបកឌ្ឍតិ។

“យំ កិញ្ចិ សិថិលំ កម្មំ, សំកិលិដ្ឋញ្ច យំ វតំ;
សង្កស្សរំ ព្រហ្មចរិយំ, ន តំ ហោតិ មហប្ផល”ន្តិ។

ឥទមវោច តាយនោ ទេវបុត្តោ; ឥទំ វត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

អថ ខោ ភគវា តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ឥមំ, ភិក្ខវេ, រត្តិំ តាយនោ នាម ទេវបុត្តោ បុរាណតិត្ថករោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ, ភិក្ខវេ, តាយនោ ទេវបុត្តោ មម សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“ឆិន្ទ សោតំ បរក្កម្ម, កាមេ បនុទ ព្រាហ្មណ;
នប្បហាយ មុនី កាមេ, នេកត្តមុបបជ្ជតិ។

“កយិរា ចេ កយិរាថេនំ, ទឡ្ហមេនំ បរក្កមេ;
សិថិលោ ហិ បរិព្ពាជោ, ភិយ្យោ អាកិរតេ រជំ។

“អកតំ ទុក្កដំ សេយ្យោ, បច្ឆា តបតិ ទុក្កដំ;
កតញ្ច សុកតំ សេយ្យោ, យំ កត្វា នានុតប្បតិ។

“កុសោ យថា ទុគ្គហិតោ, ហត្ថមេវានុកន្តតិ;
សាមញ្ញំ ទុប្បរាមដ្ឋំ, និរយាយូបកឌ្ឍតិ។

“យំ កិញ្ចិ សិថិលំ កម្មំ, សំកិលិដ្ឋញ្ច យំ វតំ;
សង្កស្សរំ ព្រហ្មចរិយំ, ន តំ ហោតិ មហប្ផល”ន្តិ។

“ឥទមវោច, ភិក្ខវេ, តាយនោ ទេវបុត្តោ, ឥទំ វត្វា មំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយិ។ ឧគ្គណ្ហាថ, ភិក្ខវេ, តាយនគាថា; បរិយាបុណាថ, ភិក្ខវេ, តាយនគាថា; ធារេថ, ភិក្ខវេ, តាយនគាថា។ អត្ថសំហិតា, ភិក្ខវេ, តាយនគាថា អាទិព្រហ្មចរិយិកា”តិ។

៩. ចន្ទិមសុត្តំ

៩០. សាវត្ថិនិទានំ ។ តេន ខោ បន សមយេន ចន្ទិមា ទេវបុត្តោ រាហុនា អសុរិន្ទេន គហិតោ ហោតិ។ អថ ខោ ចន្ទិមា ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ អនុស្សរមានោ តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“នមោ តេ ពុទ្ធ វីរត្ថុ, វិប្បមុត្តោសិ សព្ពធិ;
សម្ពាធបដិបន្នោស្មិ, តស្ស មេ សរណំ ភវា”តិ។

អថ ខោ ភគវា ចន្ទិមំ ទេវបុត្តំ អារព្ភ រាហុំ អសុរិន្ទំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“តថាគតំ អរហន្តំ, ចន្ទិមា សរណំ គតោ;
រាហុ ចន្ទំ បមុញ្ចស្សុ, ពុទ្ធា លោកានុកម្បកា”តិ។

អថ ខោ រាហុ អសុរិន្ទោ ចន្ទិមំ ទេវបុត្តំ មុញ្ចិត្វា តរមានរូបោ យេន វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា សំវិគ្គោ លោមហដ្ឋជាតោ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតំ ខោ រាហុំ អសុរិន្ទំ វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កិំ នុ សន្តរមានោវ, រាហុ ចន្ទំ បមុញ្ចសិ;
សំវិគ្គរូបោ អាគម្ម, កិំ នុ ភីតោវ តិដ្ឋសី”តិ។

“សត្តធា មេ ផលេ មុទ្ធា, ជីវន្តោ ន សុខំ លភេ;
ពុទ្ធគាថាភិគីតោម្ហិ, នោ ចេ មុញ្ចេយ្យ ចន្ទិម”ន្តិ។

១០. សូរិយសុត្តំ

៩១. សាវត្ថិនិទានំ។ តេន ខោ បន សមយេន សូរិយោ ទេវបុត្តោ រាហុនា អសុរិន្ទេន គហិតោ ហោតិ។ អថ ខោ សូរិយោ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ អនុស្សរមានោ តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“នមោ តេ ពុទ្ធ វីរត្ថុ, វិប្បមុត្តោសិ សព្ពធិ;
សម្ពាធបដិបន្នោស្មិ, តស្ស មេ សរណំ ភវា”តិ។

អថ ខោ ភគវា សូរិយំ ទេវបុត្តំ អារព្ភ រាហុំ អសុរិន្ទំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“តថាគតំ អរហន្តំ, សូរិយោ សរណំ គតោ;
រាហុ សូរិយំ [សុរិយំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បមុញ្ចស្សុ, ពុទ្ធា លោកានុកម្បកា។

“យោ អន្ធការេ តមសិ បភង្ករោ,
វេរោចនោ មណ្ឌលី ឧគ្គតេជោ;

មា រាហុ គិលី ចរមន្តលិក្ខេ,
បជំ មមំ រាហុ បមុញ្ច សូរិយ”ន្តិ។

អថ ខោ រាហុ អសុរិន្ទោ សូរិយំ ទេវបុត្តំ មុញ្ចិត្វា តរមានរូបោ យេន វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា សំវិគ្គោ លោមហដ្ឋជាតោ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតំ ខោ រាហុំ អសុរិន្ទំ វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កឹ នុ សន្តរមានោវ, រាហុ សូរិយំ បមុញ្ចសិ;
សំវិគ្គរូបោ អាគម្ម, កឹ នុ ភីតោវ តិដ្ឋសី”តិ។

“សត្តធា មេ ផលេ មុទ្ធា, ជីវន្តោ ន សុខំ លភេ;
ពុទ្ធគាថាភិគីតោម្ហិ, នោ ចេ មុញ្ចេយ្យ សូរិយ”ន្តិ។

បឋមោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ទ្វេ កស្សបា ច មាឃោ ច, មាគធោ ទាមលិ កាមទោ;
បញ្ចាលចណ្ឌោ តាយនោ, ចន្ទិមសូរិយេន តេ ទសាតិ។

២. អនាថបិណ្ឌិកវគ្គោ

១. ចន្ទិមសសុត្តំ

៨២. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ ចន្ទិមសោ [ចន្ទិមាសោ (ក.)] ទេវបុត្តោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ ចន្ទិមសោ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“តេ ហិ សោត្ថឹ គមិស្សន្តិ, កច្ឆេ វាមកសេ មកា;
ឈានានិ ឧបសម្បជ្ជ, ឯកោទិ និបកា សតា”តិ។

“តេ ហិ បារំ គមិស្សន្តិ, ឆេត្វា ជាលំវ អម្ពុជោ;
ឈានានិ ឧបសម្បជ្ជ, អប្បមត្តា រណញ្ជហា”តិ។

២. វេណ្ឌុសុត្តំ

៨៣. ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ វេណ្ឌុ [វេណ្ហុ (សី.)] ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សុខិតាវ តេ [សុខិតា វត តេ (សី. ស្យា. កំ.)] មនុជា, សុគតំ បយិរុបាសិយ;
យុញ្ជំ [យុជ្ជ (សី.), យុញ្ជ (ស្យា. កំ. បី.)] គោតមសាសនេ, អប្បមត្តា នុ សិក្ខរេ”តិ។

“យេ មេ បវុត្តេ សិដ្ឋិបទេ [សត្ថិបទេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] (វេណ្ឌូតិ ភគវា),
អនុសិក្ខន្តិ ឈាយិនោ;
កាលេ តេ អប្បមជ្ជន្តា,
ន មច្ចុវសគា សិយុ”ន្តិ។

៣. ទីឃលដ្ឋិសុត្តំ

៨៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថ ខោ ទីឃលដ្ឋិ ទេវបុត្តោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ វេឡុវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ;

ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ ទីឃលដ្ឋិ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ភិក្ខុ សិយា ឈាយី វិមុត្តចិត្តោ,
អាកង្ខេ ចេ ហទយស្សានុបត្តិំ;
លោកស្ស ញត្វា ឧទយព្ពយញ្ច,
សុចេតសោ អនិស្សិតោ តទានិសំសោ”តិ។

៤. នន្ទនសុត្តំ

៩៥. ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ នន្ទនោ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“បុច្ឆាមិ តំ គោតម ភូរិបញ្ញ,
អនាវដំ ភគវតោ ញាណទស្សនំ;
កថំវិធំ សីលវន្តំ វទន្តិ,
កថំវិធំ បញ្ញវន្តំ វទន្តិ;
កថំវិធោ ទុក្ខមតិច្ច តិដ្ឋតិ,
កថំវិធំ ទេវតា បូជយន្តី”តិ។

“យោ សីលវា បញ្ញវា ភាវិតត្តោ,
សមាហិតោ ឈានរតោ សតីមា;
សព្ពស្ស សោកា វិគតា បហីនា,
ខីណាសវោ អន្តិមទេហធារី។

“តថាវិធំ សីលវន្តំ វទន្តិ,
តថាវិធំ បញ្ញវន្តំ វទន្តិ;
តថាវិធោ ទុក្ខមតិច្ច តិដ្ឋតិ,
តថាវិធំ ទេវតា បូជយន្តី”តិ។

៥. ចន្ទនសុត្តំ

៩៦. ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ ចន្ទនោ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កថំសុ [កោសុធ (សី.)] តរតិ ឱឃំ, រត្តិន្ទិវមតន្ទិតោ;
អប្បតិដ្ឋេ អនាលម្ពេ, កោ គម្ភីរេ ន សីទតី”តិ។

“សព្ពទា សីលសម្បន្នោ, បញ្ញវា សុសមាហិតោ;
អារទ្ធវីរិយោ បហិតត្តោ, ឱឃំ តរតិ ទុត្តរំ។

“វិរតោ កាមសញ្ញាយ, រូបសំយោជនាតិគោ;
នន្ទីរាគបរិក្ខីណោ, សោ គម្ភីរេ ន សីទតី”តិ។

៦. វាសុទត្តសុត្តំ

៩៧. ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ វាសុទត្តោ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សត្តិយា វិយ ឱមដ្ឋោ, ឌយ្ហមានោវ [ឌយ្ហមានេវ (សព្ពត្ថ)] មត្ថកេ;
កាមរាគប្បហានាយ, សតោ ភិក្ខុ បរិព្ពជេ”តិ។

“សត្តិយា វិយ ឱមដ្ឋោ, ឌយ្ហមានោវ មត្ថកេ;
សក្កាយទិដ្ឋិប្បហានាយ, សតោ ភិក្ខុ បរិព្ពជេ”តិ។

៧. សុព្រហ្មសុត្តំ

៩៨. ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ សុព្រហ្មា ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“និច្ចំ ឧត្រស្តមិទំ ចិត្តំ, និច្ចំ ឧព្ពិគ្គមិទំ [ឧព្ពិគ្គិទំ (មហាសតិបដ្ឋានសុត្តវណ្ណនាយំ)] មនោ;
អនុប្បន្នេសុ កិច្ចេសុ [កិច្ចេសុ (ពហូសុ)], អថោ ឧប្បតិតេសុ ច;
សចេ អត្ថិ អនុត្រស្តំ, តំ មេ អក្ខាហិ បុច្ឆិតោ”តិ។

“នាញ្ញត្រ ពោជ្ឈា តបសា [ពោជ្ឈង្គតបសា (សី. ស្យា. កំ. បី.)], នាញ្ញត្រិន្ទ្រិយសំវរា;
នាញ្ញត្រ សព្ពនិស្សគ្គា, សោត្ថឹ បស្សាមិ បាណិន”ន្តិ។

“ឥទមវោច…បេ…. តត្ថេវន្តរធាយី”តិ។

៨. កកុធសុត្តំ

៩៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាកេតេ វិហរតិ អញ្ជនវនេ មិគទាយេ។ អថ ខោ កកុធោ ទេវបុត្តោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ អញ្ជនវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ កកុធោ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “នន្ទសិ, សមណា”តិ? “កឹ លទ្ធា, អាវុសោ”តិ? “តេន ហិ, សមណ, សោចសី”តិ? “កឹ ជីយិត្ថ, អាវុសោ”តិ? “តេន ហិ, សមណ, នេវ នន្ទសិ ន ច [នេវ (សី. ស្យា. កំ.)] សោចសី”តិ? “ឯវមាវុសោ”តិ។

“កច្ចិ ត្វំ អនឃោ [អនិឃោ (សព្ពត្ថ)] ភិក្ខុ, កច្ចិ នន្ទី [នន្ទិ (សី. ស្យា. កំ.)] ន វិជ្ជតិ;
កច្ចិ តំ ឯកមាសីនំ, អរតី នាភិកីរតី”តិ។

“អនឃោ វេ អហំ យក្ខ, អថោ នន្ទី ន វិជ្ជតិ;
អថោ មំ ឯកមាសីនំ, អរតី នាភិកីរតី”តិ។

“កថំ ត្វំ អនឃោ ភិក្ខុ, កថំ នន្ទី ន វិជ្ជតិ;
កថំ តំ ឯកមាសីនំ, អរតី នាភិកីរតី”តិ។

“អឃជាតស្ស វេ នន្ទី, នន្ទីជាតស្ស វេ អឃំ;
អនន្ទី អនឃោ ភិក្ខុ, ឯវំ ជានាហិ អាវុសោ”តិ។

“ចិរស្សំ វត បស្សាមិ, ព្រាហ្មណំ បរិនិព្ពុតំ;
អនន្ទី អនឃំ ភិក្ខុំ, តិណ្ណំ លោកេ វិសត្តិក”ន្តិ។

៩. ឧត្តរសុត្តំ

១០០. រាជគហនិទានំ ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ ឧត្តរោ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ឧបនីយតិ ជីវិតមប្បមាយុ,
ជរូបនីតស្ស ន សន្តិ តាណា;
ឯតំ ភយំ មរណេ បេក្ខមានោ,
បុញ្ញានិ កយិរាថ សុខាវហានី”តិ។

“ឧបនីយតិ ជីវិតមប្បមាយុ,
ជរូបនីតស្ស ន សន្តិ តាណា;
ឯតំ ភយំ មរណេ បេក្ខមានោ,
លោកាមិសំ បជហេ សន្តិបេក្ខោ”តិ។

១០. អនាថបិណ្ឌិកសុត្តំ

១០១. ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ អនាថបិណ្ឌិកោ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“ឥទញ្ហិ តំ ជេតវនំ, ឥសិសង្ឃនិសេវិតំ;
អាវុត្ថំ ធម្មរាជេន, បីតិសញ្ជននំ មម។

“កម្មំ វិជ្ជា ច ធម្មោ ច, សីលំ ជីវិតមុត្តមំ;
ឯតេន មច្ចា សុជ្ឈន្តិ, ន គោត្តេន ធនេន វា។

“តស្មា ហិ បណ្ឌិតោ បោសោ, សម្បស្សំ អត្ថមត្តនោ;
យោនិសោ វិចិនេ ធម្មំ, ឯវំ តត្ថ វិសុជ្ឈតិ។

“សារិបុត្តោវ បញ្ញាយ, សីលេន ឧបសមេន ច;
យោបិ បារង្គតោ ភិក្ខុ, ឯតាវបរមោ សិយា”តិ។

ឥទមវោច អនាថបិណ្ឌិកោ ទេវបុត្តោ។ ឥទំ វត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

អថ ខោ ភគវា តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ឥមំ, ភិក្ខវេ, រត្តិំ អញ្ញតរោ ទេវបុត្តោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ ទេវបុត្តោ មម សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“ឥទញ្ហិ តំ ជេតវនំ, ឥសិសង្ឃនិសេវិតំ;
អាវុត្ថំ ធម្មរាជេន, បីតិសញ្ជននំ មម។

“កម្មំ វិជ្ជា ច ធម្មោ ច, សីលំ ជីវិតមុត្តមំ;
ឯតេន មច្ចា សុជ្ឈន្តិ, ន គោត្តេន ធនេន វា។

“តស្មា ហិ បណ្ឌិតោ បោសោ, សម្បស្សំ អត្ថមត្តនោ;
យោនិសោ វិចិនេ ធម្មំ, ឯវំ តត្ថ វិសុជ្ឈតិ។

“សារិបុត្តោវ បញ្ញាយ, សីលេន ឧបសមេន ច;
យោបិ បារង្គតោ ភិក្ខុ, ឯតាវបរមោ សិយា”តិ។

“ឥទមវោច, ភិក្ខវេ, សោ ទេវបុត្តោ។ ឥទំ វត្វា មំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សោ ហិ នូន, ភន្តេ, អនាថបិណ្ឌិកោ ទេវបុត្តោ ភវិស្សតិ។ អនាថបិណ្ឌិកោ គហបតិ អាយស្មន្តេ សារិបុត្តេ អភិប្បសន្នោ អហោសី”តិ។ “សាធុ សាធុ, អានន្ទ, យាវតកំ ខោ, អានន្ទ, តក្កាយ បត្តព្ពំ អនុប្បត្តំ តំ តយា។ អនាថបិណ្ឌិកោ ហិ សោ, អានន្ទ, ទេវបុត្តោ”តិ។

អនាថបិណ្ឌិកវគ្គោ ទុតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ចន្ទិមសោ [ចន្ទិមាសោ (បី. ក.)] ច វេណ្ឌុ [វេណ្ហុ (សី. ក.)] ច, ទីឃលដ្ឋិ ច នន្ទនោ;
ចន្ទនោ វាសុទត្តោ ច, សុព្រហ្មា កកុធេន ច;
ឧត្តរោ នវមោ វុត្តោ, ទសមោ អនាថបិណ្ឌិកោតិ។

៣. នានាតិត្ថិយវគ្គោ

១. សិវសុត្តំ

១០២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ សិវោ ទេវបុត្តោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ សិវោ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, សេយ្យោ ហោតិ ន បាបិយោ។

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, បញ្ញា លព្ភតិ នាញ្ញតោ។

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, សោកមជ្ឈេ ន សោចតិ។

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, ញាតិមជ្ឈេ វិរោចតិ។

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, សត្តា គច្ឆន្តិ សុគ្គតិំ។

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, សត្តា តិដ្ឋន្តិ សាតត”ន្តិ។

អថ ខោ ភគវា សិវំ ទេវបុត្តំ គាថាយ បច្ចភាសិ –

“សព្ភិរេវ សមាសេថ, សព្ភិ កុព្ពេថ សន្ថវំ;
សតំ សទ្ធម្មមញ្ញាយ, សព្ពទុក្ខា បមុច្ចតី”តិ។

២. ខេមសុត្តំ

១០៣. ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ ខេមោ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“ចរន្តិ ពាលា ទុម្មេធា, អមិត្តេនេវ អត្តនា;
ករោន្តា បាបកំ កម្មំ, យំ ហោតិ កដុកប្ផលំ។

“ន តំ កម្មំ កតំ សាធុ, យំ កត្វា អនុតប្បតិ;
យស្ស អស្សុមុខោ រោទំ, វិបាកំ បដិសេវតិ។

“តញ្ច កម្មំ កតំ សាធុ, យំ កត្វា នានុតប្បតិ;
យស្ស បតីតោ សុមនោ, វិបាកំ បដិសេវតិ។

“បដិកច្ចេវ [បដិគច្ចេវ (សី.)] តំ កយិរា, យំ ជញ្ញា ហិតមត្តនោ;
ន សាកដិកចិន្តាយ, មន្តា ធីរោ បរក្កមេ។

“យថា សាកដិកោ មដ្ឋំ [បន្ថំ (សី.), បសត្ថំ (ស្យា. កំ.)], សមំ ហិត្វា មហាបថំ;
វិសមំ មគ្គមារុយ្ហ, អក្ខច្ឆិន្នោវ ឈាយតិ។

“ឯវំ ធម្មា អបក្កម្ម, អធម្មមនុវត្តិយ;
មន្ទោ មច្ចុមុខំ បត្តោ, អក្ខច្ឆិន្នោវ ឈាយតី”តិ។

៣. សេរីសុត្តំ

១០៤. ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ សេរី ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“អន្នមេវាភិនន្ទន្តិ , ឧភយេ ទេវមានុសា;
អថ កោ នាម សោ យក្ខោ, យំ អន្នំ នាភិនន្ទតី”តិ។

“យេ នំ ទទន្តិ សទ្ធាយ, វិប្បសន្នេន ចេតសា;
តមេវ អន្នំ ភជតិ, អស្មិំ លោកេ បរម្ហិ ច។

“តស្មា វិនេយ្យ មច្ឆេរំ, ទជ្ជា ទានំ មលាភិភូ;
បុញ្ញានិ បរលោកស្មិំ, បតិដ្ឋា ហោន្តិ បាណិន”ន្តិ។

“អច្ឆរិយំ , ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវសុភាសិតមិទំ, ភន្តេ, ភគវតា –

“យេ នំ ទទន្តិ សទ្ធាយ, វិប្បសន្នេន ចេតសា;
តមេវ អន្នំ ភជតិ, អស្មិំ លោកេ បរម្ហិ ច។

“តស្មា វិនេយ្យ មច្ឆេរំ, ទជ្ជា ទានំ មលាភិភូ;
បុញ្ញានិ បរលោកស្មិំ, បតិដ្ឋា ហោន្តិ បាណិន”ន្តិ។

“ភូតបុព្ពាហំ, ភន្តេ, សិរិ [សេរី (សី. ស្យា. កំ. បី.)] នាម រាជា អហោសិំ ទាយកោ ទានបតិ ទានស្ស វណ្ណវាទី។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ចតូសុ ទ្វារេសុ ទានំ ទីយិត្ថ សមណ-ព្រាហ្មណ-កបណទ្ធិក-វនិព្ពកយាចកានំ។ អថ ខោ មំ, ភន្តេ, ឥត្ថាគារំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោច [ឥត្ថាគារា ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោចុំ (ក.)] – ‘ទេវស្ស ខោ [ទេវស្សេវ ខោ (ក. សី.)] ទានំ ទីយតិ; អម្ហាកំ ទានំ ន ទីយតិ។ សាធុ មយម្បិ ទេវំ និស្សាយ ទានានិ ទទេយ្យាម, បុញ្ញានិ ករេយ្យាមា’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – ‘អហំ ខោស្មិ ទាយកោ ទានបតិ ទានស្ស វណ្ណវាទី។ ទានំ ទស្សាមាតិ វទន្តេ កិន្តិ វទេយ្យ’ន្តិ? សោ ខ្វាហំ, ភន្តេ, បឋមំ ទ្វារំ ឥត្ថាគារស្ស អទាសិំ។ តត្ថ ឥត្ថាគារស្ស ទានំ ទីយិត្ថ; មម ទានំ បដិក្កមិ។

“អថ ខោ មំ, ភន្តេ, ខត្តិយា អនុយន្តា ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោចុំ – ‘ទេវស្ស ខោ ទានំ ទីយតិ; ឥត្ថាគារស្ស ទានំ ទីយតិ; អម្ហាកំ ទានំ ន ទីយតិ។ សាធុ មយម្បិ ទេវំ និស្សាយ ទានានិ ទទេយ្យាម, បុញ្ញានិ ករេយ្យាមា’តិ ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – ‘អហំ ខោស្មិ ទាយកោ ទានបតិ ទានស្ស វណ្ណវាទី។ ទានំ ទស្សាមាតិ វទន្តេ កិន្តិ វទេយ្យ’ន្តិ ? សោ ខ្វាហំ, ភន្តេ, ទុតិយំ ទ្វារំ ខត្តិយានំ អនុយន្តានំ អទាសិំ។ តត្ថ ខត្តិយានំ អនុយន្តានំ ទានំ ទីយិត្ថ, មម ទានំ បដិក្កមិ។

“អថ ខោ មំ, ភន្តេ, ពលកាយោ ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោច – ‘ទេវស្ស ខោ ទានំ ទីយតិ; ឥត្ថាគារស្ស ទានំ ទីយតិ; ខត្តិយានំ អនុយន្តានំ ទានំ ទីយតិ; អម្ហាកំ ទានំ ន ទីយតិ។ សាធុ មយម្បិ ទេវំ និស្សាយ ទានានិ ទទេយ្យាម, បុញ្ញានិ ករេយ្យាមា’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – ‘អហំ ខោស្មិ ទាយកោ ទានបតិ ទានស្ស វណ្ណវាទី។ ទានំ ទស្សាមាតិ វទន្តេ កិន្តិ វទេយ្យ’ន្តិ? សោ ខ្វាហំ ភន្តេ, តតិយំ ទ្វារំ ពលកាយស្ស អទាសិំ។ តត្ថ ពលកាយស្ស ទានំ ទីយិត្ថ, មម ទានំ បដិក្កមិ។

“អថ ខោ មំ, ភន្តេ, ព្រាហ្មណគហបតិកា ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោចុំ – ‘ទេវស្ស ខោ ទានំ ទីយតិ; ឥត្ថាគារស្ស ទានំ ទីយតិ; ខត្តិយានំ អនុយន្តានំ ទានំ ទីយតិ; ពលកាយស្ស ទានំ ទីយតិ; អម្ហាកំ ទានំ ន ទីយតិ។ សាធុ មយម្បិ ទេវំ និស្សាយ ទានានិ ទទេយ្យាម, បុញ្ញានិ ករេយ្យាមា’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – ‘អហំ ខោស្មិ ទាយកោ ទានបតិ ទានស្ស វណ្ណវាទី។ ទានំ ទស្សាមាតិ វទន្តេ កិន្តិ វទេយ្យ’ន្តិ? សោ ខ្វាហំ, ភន្តេ, ចតុត្ថំ ទ្វារំ ព្រាហ្មណគហបតិកានំ អទាសិំ។ តត្ថ ព្រាហ្មណគហបតិកានំ ទានំ ទីយិត្ថ, មម ទានំ បដិក្កមិ។

“អថ ខោ មំ, ភន្តេ, បុរិសា ឧបសង្កមិត្វា ឯតទវោចុំ – ‘ន ខោ ទានិ ទេវស្ស កោចិ ទានំ ទីយតី’តិ។ ឯវំ វុត្តាហំ, ភន្តេ, តេ បុរិសេ ឯតទវោចំ – ‘តេន ហិ, ភណេ, យោ ពាហិរេសុ ជនបទេសុ អាយោ សញ្ជាយតិ តតោ ឧបឌ្ឍំ អន្តេបុរេ បវេសេថ, ឧបឌ្ឍំ តត្ថេវ ទានំ ទេថ សមណ-ព្រាហ្មណ-កបណទ្ធិក-វនិព្ពក-យាចកាន’ន្តិ ។ សោ ខ្វាហំ, ភន្តេ, ឯវំ ទីឃរត្តំ កតានំ បុញ្ញានំ ឯវំ ទីឃរត្តំ កតានំ កុសលានំ ធម្មានំ បរិយន្តំ នាធិគច្ឆាមិ – ឯត្តកំ

បុញ្ញន្តិ វា ឯត្តកោ បុញ្ញវិបាកោតិ វា ឯត្តកំ សត្តេ ឞាតពួន្តិ វាតិ។ អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវ សុភាសិតមិទំ, ភន្តេ, ភគវតា –

“យេ នំ ទទន្តិ សទ្ធាយ, វិប្បសន្នេន ចេតសា;
តមេវ អន្នំ ភជតិ, អស្មិំ លោកេ បរម្ហិ ច។

“តស្មា វិនេយ្យ មច្ឆេរំ, ទជ្ជា ទានំ មលាភិភូ;
បុញ្ញានិ បរលោកស្មិំ, បតិដ្ឋា ហោន្តិ បាណិន”ន្តិ។

៤. ឃដីការសុត្តំ

១០៥. ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ ឃដីការោ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“អវិហំ ឧបបន្នាសេ, វិមុត្តា សត្ត ភិក្ខវោ;
រាគទោសបរិក្ខីណា, តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិក”ន្តិ។

“កេ ច តេ អតរុំ បង្កំ, មច្ចុធេយ្យំ សុទុត្តរំ;
កេ ហិត្វា មានុសំ ទេហំ, ទិព្ពយោគំ ឧបច្ចគុ”ន្តិ។

“ឧបកោ បលគណ្ឌោ [ផលគណ្ឌោ (ក.)] ច, បុក្កុសាតិ ច តេ តយោ;
ភទ្ទិយោ ខណ្ឌទេវោ ច, ពាហុរគ្គិ ច សង្គិយោ [ពាហុទន្តី ច បិង្គិយោ (សី. ស្យា.)];
តេ ហិត្វា មានុសំ ទេហំ, ទិព្ពយោគំ ឧបច្ចគុ”ន្តិ។

“កុសលី ភាសសី តេសំ, មារបាសប្បហាយិនំ;
កស្ស តេ ធម្មមញ្ញាយ, អច្ឆិទុំ ភវពន្ធន”ន្តិ។

“ន អញ្ញត្រ ភគវតា, នាញ្ញត្រ តវ សាសនា;
យស្ស តេ ធម្មមញ្ញាយ, អច្ឆិទុំ ភវពន្ធនំ។

“យត្ថ នាមញ្ច រូបញ្ច, អសេសំ ឧបរុជ្ឈតិ;
តំ តេ ធម្មំ ឥធញ្ញាយ, អច្ឆិទុំ ភវពន្ធន”ន្តិ។

“គម្ភីរំ ភាសសី វាចំ, ទុព្ពិជានំ សុទុព្ពុធំ;
កស្ស ត្វំ ធម្មមញ្ញាយ, វាចំ ភាសសិ ឦទិស”ន្តិ។

“កុម្ភការោ បុរេ អាសិំ, វេកឡិង្គេ ឃដីករោ;
មាតាបេត្តិភរោ អាសិំ, កស្សបស្ស ឧបាសកោ។

“វិរតោ មេថុនា ធម្មា, ព្រហ្មចារី និរាមិសោ;
អហុវា តេ សគាមេយ្យោ, អហុវា តេ បុរេ សខា។

“សោហមេតេ បជានាមិ, វិមុត្តេ សត្ត ភិក្ខវោ;
រាគទោសបរិក្ខីណេ, តិណ្ណេ លោកេ វិសត្តិក”ន្តិ។

“ឯវមេតំ តទា អាសិ, យថា ភាសសិ ភគ្គវ;
កុម្ភការោ បុរេ អាសិ, វេកឡិង្គេ ឃដីករោ។

“មាតាបេត្តិភរោ អាសិ, កស្សបស្ស ឧបាសកោ;
វិរតោ មេថុនា ធម្មា, ព្រហ្មចារី និរាមិសោ;
អហុវា មេ សគាមេយ្យោ, អហុវា មេ បុរេ សខា”តិ។

“ឯវមេតំ បុរាណានំ, សហាយានំ អហុ សង្គមោ;
ឧភិន្នំ ភាវិតត្តានំ, សរីរន្តិមធារិនៈ”ន្តិ។

៥. ជន្តុសុត្តំ

១០៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ សម្ពហុលា ភិក្ខូ, កោសលេសុ វិហរន្តិ ហិមវន្តបស្សេ អរញ្ញកុដិកាយ ឧទ្ធតា ឧន្នឡា ចបលា មុខរា វិកិណ្ណវាចា មុដ្ឋស្សតិនោ អសម្បជានា អសមាហិតា វិព្ភន្តចិត្តា បាកតិន្ទ្រិយា។

អថ ខោ ជន្តុ ទេវបុត្តោ តទហុបោសថេ បន្នរសេ យេន តេ ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ភិក្ខូ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“សុខជីវិនោ បុរេ អាសុំ, ភិក្ខូ គោតមសាវកា;
អនិច្ឆា បិណ្ឌមេសនា [បិណ្ឌមេសានា (?)], អនិច្ឆា សយនាសនំ;
លោកេ អនិច្ចតំ ញត្វា, ទុក្ខស្សន្តំ អកំសុ តេ។

“ទុប្បោសំ កត្វា អត្តានំ, គាមេ គាមណិកា វិយ;
ភុត្វា ភុត្វា និបជ្ជន្តិ, បរាគារេសុ មុច្ឆិតា។

“សង្ឃស្ស អញ្ជលិំ កត្វា, ឥធេកច្ចេ វទាមហំ [វន្ទាមហំ (ក.)];
អបវិទ្ធា អនាថា តេ, យថា បេតា តថេវ តេ [តថេវ ច (សី.)]។

“យេ ខោ បមត្តា វិហរន្តិ, តេ មេ សន្ធាយ ភាសិតំ;
យេ អប្បមត្តា វិហរន្តិ, នមោ តេសំ ករោមហ”ន្តិ។

៦. រោហិតស្សសុត្តំ

១០៧. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ រោហិតស្សោ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “យត្ថ នុ ខោ, ភន្តេ, ន ជាយតិ ន ជីយតិ ន មីយតិ [ន ជិយ្យតិ ន មិយ្យតិ (ស្យា. កំ. ក.)] ន ចវតិ ន ឧបបជ្ជតិ, សក្កា នុ ខោ សោ, ភន្តេ, គមនេន លោកស្ស អន្តោ ញាតុំ វា ទដ្ឋុំ វា បាបុណិតុំ វា”តិ? “យត្ថ ខោ, អាវុសោ, ន ជាយតិ ន ជីយតិ ន មីយតិ ន ចវតិ ន ឧបបជ្ជតិ, នាហំ តំ គមនេន លោកស្ស អន្តំ ញាតេយ្យំ ទដ្ឋេយ្យំ បត្តេយ្យន្តិ វទាមី”តិ។

“អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវសុភាសិតមិទំ, ភន្តេ, ភគវតា – ‘យត្ថ ខោ, អាវុសោ, ន ជាយតិ ន ជីយតិ ន មីយតិ ន ចវតិ ន ឧបបជ្ជតិ, នាហំ តំ គមនេន លោកស្ស អន្តំ ញាតេយ្យំ ទដ្ឋេយ្យំ បត្តេយ្យន្តិ វទាមី’តិ។

“ភូតបុព្ពាហំ, ភន្តេ, រោហិតស្សោ នាម ឥសិ អហោសិំ ភោជបុត្តោ ឥទ្ធិមា វេហាសង្គមោ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯវរូបោ ជវោ អហោសិ; សេយ្យថាបិ នាម ទឡ្ហធម្មា [ទឡ្ហធម្មោ (សព្ពត្ថ) ដីកា ច មោគ្គល្លានព្យាករណំ ច ឱលោកេតព្ពំ] ធនុគ្គហោ សុសិក្ខិតោ កតហត្ថោ កតយោគ្គោ កតូបាសនោ លហុកេន អសនេន អប្បកសិរេនេវ តិរិយំ តាលច្ឆាយំ អតិបាតេយ្យ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯវរូបោ បទវីតិហារោ អហោសិ; សេយ្យថាបិ នាម បុរត្ថិមា សមុទ្ទា បច្ឆិមោ សមុទ្ទោ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯវរូបំ ឥច្ឆាគតំ ឧប្បជ្ជិ – ‘អហំ គមនេន លោកស្ស អន្តំ បាបុណិស្សាមី’តិ។ សោ ខ្វាហំ, ភន្តេ, ឯវរូបេន ជវេន សមន្នាគតោ ឯវរូបេន ច បទវីតិហារេន អញ្ញត្រេវ អសិត-បីត-ខាយិត-សាយិតា អញ្ញត្រ ឧច្ចារ-បស្សាវកម្មា អញ្ញត្រ និទ្ទាកិលមថបដិវិនោទនា វស្សសតាយុកោ វស្សសតជីវី វស្សសតំ គន្ត្វា អប្បត្វាវ លោកស្ស អន្តំ អន្តរាវ កាលង្កតោ។

“អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវសុភាសិតមិទំ, ភន្តេ, ភគវតា – ‘យត្ថ ខោ, អាវុសោ, ន ជាយតិ ន ជីយតិ ន មីយតិ ន ចវតិ ន ឧបបជ្ជតិ, នាហំ តំ គមនេន លោកស្ស អន្តំ ញាតេយ្យំ ទដ្ឋេយ្យំ បត្តេយ្យន្តិ វទាមី’”តិ។

“ន ខោ បនាហំ, អាវុសោ, អប្បត្វា លោកស្ស អន្តំ ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយំ វទាមិ។ អបិ ច ខ្វាហំ, អាវុសោ, ឥមស្មិំយេវ ព្យាមមត្តេ កឡេវរេ សសញ្ញិម្ហិ សមនកេ លោកញ្ច បញ្ញបេមិ លោកសមុទយញ្ច លោកនិរោធញ្ច

លោកនិរោធគាមិនិញ្ច បដិបទន្តិ។

“គមនេន ន បត្តព្ពោ, លោកស្សន្តោ កុទាចនំ;
ន ច អប្បត្វា លោកន្តំ, ទុក្ខា អត្ថិ បមោចនំ។

“តស្មា ហវេ លោកវិទូ សុមេធោ,
លោកន្តគូ វុសិតព្រហ្មចរិយោ;
លោកស្ស អន្តំ សមិតាវិ ញត្វា,
នាសីសតិ លោកមិមំ បរញ្ចា”តិ។

៧. នន្ទសុត្តំ

១០៨. ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ នន្ទោ ទេវបុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“អច្ចេន្តិ កាលា តរយន្តិ រត្តិយោ,
វយោគុណា អនុបុព្ពំ ជហន្តិ;
ឯតំ ភយំ មរណេ បេក្ខមានោ,
បុញ្ញានិ កយិរាថ សុខាវហានី”តិ។

“អច្ចេន្តិ កាលា តរយន្តិ រត្តិយោ,
វយោគុណា អនុបុព្ពំ ជហន្តិ;
ឯតំ ភយំ មរណេ បេក្ខមានោ,
លោកាមិសំ បជហេ សន្តិបេក្ខោ”តិ។

៨. នន្ទិវិសាលសុត្តំ

១០៩. ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ នន្ទិវិសាលោ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“ចតុចក្កំ នវទ្វារំ, បុណ្ណំ លោភេន សំយុតំ;
បង្កជាតំ មហាវីរ, កថំ យាត្រា ភវិស្សតី”តិ។

“ឆេត្វា នទ្ធិំ វរត្តញ្ច, ឥច្ឆាលោភញ្ច បាបកំ;
សមូលំ តណ្ហមព្ពុយ្ហ, ឯវំ យាត្រា ភវិស្សតី”តិ។

៩. សុសិមសុត្តំ

១១០. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ភគវា ឯតទវោច – “តុយ្ហម្បិ នោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ រុច្ចតី”តិ?

“កស្ស ហិ នាម, ភន្តេ, អពាលស្ស អទុដ្ឋស្ស អមូឡ្ហស្ស អវិបល្លត្ថចិត្តស្ស អាយស្មា សារិបុត្តោ ន រុច្ចេយ្យ? បណ្ឌិតោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ ។ មហាបញ្ញោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ បុថុបញ្ញោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ ហាសបញ្ញោ [ហាសុបញ្ញោ (សី.)], ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ ជវនបញ្ញោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ តិក្ខបញ្ញោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ និព្ពេធិកបញ្ញោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ អប្បិច្ឆោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ សន្តុដ្ឋោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ បវិវិត្តោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ អសំសដ្ឋោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ អារទ្ធវីរិយោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ វត្តា, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ វចនក្ខមោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ ចោទកោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ បាបគរហី, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ កស្ស ហិ នាម, ភន្តេ, អពាលស្ស អទុដ្ឋស្ស អមូឡ្ហស្ស អវិបល្លត្ថចិត្តស្ស អាយស្មា សារិបុត្តោ ន រុច្ចេយ្យា”តិ?

“ឯវមេតំ , អានន្ទ, ឯវមេតំ, អានន្ទ! កស្ស ហិ នាម, អានន្ទ, អពាលស្ស អទុដ្ឋស្ស អមូឡ្ហស្ស អវិបល្លត្ថចិត្តស្ស សារិបុត្តោ ន រុច្ចេយ្យ? បណ្ឌិតោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ មហាបញ្ញោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ បុថុបញ្ញោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ ហាសបញ្ញោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ ជវនបញ្ញោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ តិក្ខបញ្ញោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ និព្ពេធិកបញ្ញោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ អប្បិច្ឆោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ សន្តុដ្ឋោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ បវិវិត្តោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ អសំសដ្ឋោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ អារទ្ធវីរិយោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ វត្តា, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ វចនក្ខមោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ ។ ចោទកោ, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ បាបគរហី, អានន្ទ, សារិបុត្តោ។ កស្ស ហិ នាម, អានន្ទ, អពាលស្ស អទុដ្ឋស្ស អមូឡ្ហស្ស អវិបល្លត្ថចិត្តស្ស សារិបុត្តោ ន រុច្ចេយ្យា”តិ?

អថ ខោ សុសិមោ [សុសីមោ (សី.)] ទេវបុត្តោ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស វណ្ណេ ភញ្ញមានេ មហតិយា ទេវបុត្តបរិសាយ បរិវុតោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ សុសិមោ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“ឯវមេតំ , ភគវា, ឯវមេតំ, សុគត។ កស្ស ហិ នាម, ភន្តេ, អពាលស្ស អទុដ្ឋស្ស អមូឡ្ហស្ស អវិបល្លត្ថចិត្តស្ស អាយស្មា សារិបុត្តោ ន រុច្ចេយ្យ? បណ្ឌិតោ, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ មហាបញ្ញោ, ភន្តេ, បុថុបញ្ញោ, ភន្តេ, ហាសបញ្ញោ, ភន្តេ, ជវនបញ្ញោ, ភន្តេ, តិក្ខបញ្ញោ, ភន្តេ, និព្ពេធិកបញ្ញោ, ភន្តេ, អប្បិច្ឆោ, ភន្តេ, សន្តុដ្ឋោ, ភន្តេ, បវិវិត្តោ, ភន្តេ, អសំសដ្ឋោ, ភន្តេ, អារទ្ធវីរិយោ, ភន្តេ, វត្តា, ភន្តេ, វចនក្ខមោ, ភន្តេ, ចោទកោ, ភន្តេ, បាបគរហី, ភន្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ។ កស្ស ហិ នាម, ភន្តេ, អពាលស្ស អទុដ្ឋស្ស អមូឡ្ហស្ស អវិបល្លត្ថចិត្តស្ស អាយស្មា សារិបុត្តោ ន រុច្ចេយ្យ?

“អហម្បិ ហិ, ភន្តេ, យញ្ញទេវ ទេវបុត្តបរិសំ ឧបសង្កមឹ, ឯតទេវ ពហុលំ សទ្ទំ សុណាមិ – ‘បណ្ឌិតោ អាយស្មា សារិបុត្តោ; មហាបញ្ញោ អាយស្មា, បុថុបញ្ញោ អាយស្មា, ហាសបញ្ញោ អាយស្មា, ជវនបញ្ញោ អាយស្មា, តិក្ខបញ្ញោ អាយស្មា, និព្ពេធិកបញ្ញោ អាយស្មា, អប្បិច្ឆោ អាយស្មា, សន្តុដ្ឋោ អាយស្មា, បវិវិត្តោ អាយស្មា, អសំសដ្ឋោ អាយស្មា, អារទ្ធវីរិយោ អាយស្មា, វត្តា អាយស្មា, វចនក្ខមោ អាយស្មា, ចោទកោ អាយស្មា, បាបគរហី អាយស្មា សារិបុត្តោ’តិ ។ កស្ស ហិ នាម, ភន្តេ, អពាលស្ស អទុដ្ឋស្ស អមូឡ្ហស្ស អវិបល្លត្ថចិត្តស្ស អាយស្មា សារិបុត្តោ ន រុច្ចេយ្យា”តិ?

អថ ខោ សុសិមស្ស ទេវបុត្តស្ស ទេវបុត្តបរិសា អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស វណ្ណេ ភញ្ញមានេ អត្តមនា បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា ឧច្ចាវចា វណ្ណនិភា ឧបទំសេតិ។

“សេយ្យថាបិ នាម មណិ វេឡុរិយោ សុភោ ជាតិមា អដ្ឋំសោ សុបរិកម្មកតោ បណ្ឌុកម្ពលេ និក្ខិត្តោ ភាសតេ ច តបតេ ច វិរោចតិ ច; ឯវមេវំ សុសិមស្ស ទេវបុត្តស្ស ទេវបុត្តបរិសា អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស វណ្ណេ ភញ្ញមានេ អត្តមនា បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា ឧច្ចាវចា វណ្ណនិភា ឧបទំសេតិ។

“សេយ្យថាបិ នាម និក្ខំ ជម្ពោនទំ ទក្ខកម្មារបុត្តឧក្កាមុខសុកុសលសម្បហដ្ឋំ បណ្ឌុកម្ពលេ និក្ខិត្តំ ភាសតេ ច តបតេ ច វិរោចតិ ច; ឯវមេវំ សុសិមស្ស ទេវបុត្តស្ស ទេវបុត្តបរិសា អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស វណ្ណេ ភញ្ញមានេ អត្តមនា បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា ឧច្ចាវចា វណ្ណនិភា ឧបទំសេតិ។

“សេយ្យថាបិ នាម សរទសមយេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ រត្តិយា បច្ចូសសមយំ ឱសធិតារកា ភាសតេ ច តបតេ ច វិរោចតិ ច; ឯវមេវំ សុសិមស្ស ទេវបុត្តស្ស ទេវបុត្តបរិសា អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស វណ្ណេ ភញ្ញមានេ អត្តមនា បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា ឧច្ចាវចា វណ្ណនិភា ឧបទំសេតិ។

“សេយ្យថាបិ នាម សរទសមយេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អាទិច្ចោ នភំ អព្ភុស្សក្កមានោ [អព្ភុស្សុក្កមានោ (សី. ស្យា. កំ. បី.), អព្ភុគ្គមមានោ (ទី. និ. ២.២៥៨)] សព្ពំ អាកាសគតំ តមគតំ អភិវិហច្ច ភាសតេ ច តបតេ ច វិរោចតិ ច; ឯវមេវំ សុសិមស្ស ទេវបុត្តស្ស ទេវបុត្តបរិសា អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស វណ្ណេ ភញ្ញមានេ អត្តមនា បមុទិតា បីតិសោមនស្សជាតា ឧច្ចាវចា វណ្ណនិភា ឧបទំសេតិ។

អថ ខោ សុសិមោ ទេវបុត្តោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អារព្ភ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“បណ្ឌិតោតិ សមញ្ញាតោ, សារិបុត្តោ អកោធនោ;
អប្បិច្ឆោ សោរតោ ទន្តោ, សត្ថុវណ្ណាភតោ ឥសី”តិ។

អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អារព្ភ សុសិមំ ទេវបុត្តំ គាថាយ បច្ចភាសិ –

“បណ្ឌិតោតិ សមញ្ញាតោ, សារិបុត្តោ អកោធនោ;
អប្បិច្ឆោ សោរតោ ទន្តោ, កាលំ កង្ខតិ សុទន្តោ” [កាលំ កង្ខតិ ភតកោ សុទន្តោ (សី.), កាលំ កង្ខតិ ភាវិតោ សុទន្តោ (ស្យា. កំ.), កាលំ កង្ខតិ ភតិកោ សុទន្តោ (បី.)] តិ។

១០. នានាតិត្ថិយសាវកសុត្តំ

១១១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថ ខោ សម្ពហុលា នានាតិត្ថិយសាវកា ទេវបុត្តា អសមោ ច សហលិ [សហលី (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ច នីកោ [និង្កោ (សី. បី.), និកោ (ស្យា. កំ.)] ច អាកោដកោ ច វេគព្ភរិ ច [វេដម្ពរី ច (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មាណវគាមិយោ ច អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណា កេវលកប្បំ វេឡុវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ អសមោ ទេវបុត្តោ បូរណំ កស្សបំ អារព្ភ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ឥធ ឆិន្ទិតមារិតេ, ហតជានីសុ កស្សបោ;
ន បាបំ សមនុបស្សតិ, បុញ្ញំ វា បន អត្តនោ;
ស វេ វិស្សាសមាចិក្ខិ, សត្ថា អរហតិ មានន”ន្តិ។

អថ ខោ សហលិ ទេវបុត្តោ មក្ខលឹ គោសាលំ អារព្ភ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“តបោជិគុច្ឆាយ សុសំវុតត្តោ,
វាចំ បហាយ កលហំ ជនេន;
សមោសវជ្ជា វិរតោ សច្ចវាទី,
ន ហិ នូន តាទិសំ ករោតិ [ន ហ នុន តាទី បករោតិ (សី. ស្យា. កំ.)] បាប”ន្តិ។

អថ ខោ នីកោ ទេវបុត្តោ និគណ្ឋំ នាដបុត្តំ [នាថបុត្តំ (សី.)] អារព្ភ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ជេគុច្ឆី និបកោ ភិក្ខុ, ចាតុយាមសុសំវុតោ;
ទិដ្ឋំ សុតញ្ច អាចិក្ខំ, ន ហិ នូន កិព្ពិសី សិយា”តិ។

អថ ខោ អាកោដកោ ទេវបុត្តោ នានាតិត្ថិយេ អារព្ភ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“បកុធកោ កាតិយានោ និគណ្ឋោ,
យេ ចាបិមេ មក្ខលិបូរណាសេ;
គណស្ស សត្ថារោ សាមញ្ញប្បត្តា,
ន ហិ នូន តេ សប្បុរិសេហិ ទូរេ”តិ។

អថ ខោ វេគព្ភរិ ទេវបុត្តោ អាកោដកំ ទេវបុត្តំ គាថាយ បច្ចភាសិ –

“សហាចរិតេន [សហារវេនាបិ (ក. សី.), សគារវេនាបិ (បី.)] ឆវោ សិគាលោ [សិង្គាលោ (ក.)],
ន កោត្ថុកោ សីហសមោ កទាចិ;
នគ្គោ មុសាវាទី គណស្ស សត្ថា,
សង្កស្សរាចារោ ន សតំ សរិក្ខោ”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា វេគព្ភរឹ ទេវបុត្តំ អន្វាវិសិត្វា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“តបោជិគុច្ឆាយ អាយុត្តា, បាលយំ បវិវេកិយំ;
រូបេ ច យេ និវិដ្ឋាសេ, ទេវលោកាភិនន្ទិនោ;
តេ វេ សម្មានុសាសន្តិ, បរលោកាយ មាតិយា”តិ។

អថ ខោ ភគវា, ‘មារោ អយំ បាបិមា’ ឥតិ វិទិត្វា, មារំ បាបិមន្តំ គាថាយ បច្ចភាសិ –

“យេ កេចិ រូបា ឥធ វា ហុរំ វា,
យេ ចន្តលិក្ខស្មិ បភាសវណ្ណា;
សព្ពេវ តេ តេ នមុចិប្បសត្ថា,
អាមិសំវ មច្ឆានំ វធាយ ខិត្តា”តិ។

អថ ខោ មាណវគាមិយោ ទេវបុត្តោ ភគវន្តំ អារព្ភ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“វិបុលោ រាជគហីយានំ, គិរិសេដ្ឋោ បវុច្ចតិ;
សេតោ ហិមវតំ សេដ្ឋោ, អាទិច្ចោ អឃគាមិនំ។

“សមុទ្ទោ ឧទធិនំ សេដ្ឋោ, នក្ខត្តានញ្ច ចន្ទិមា [នក្ខត្តានំវ ចន្ទិមា (ក.)];
សទេវកស្ស លោកស្ស, ពុទ្ធោ អគ្គោ បវុច្ចតី”តិ។

នានាតិត្ថិយវគ្គោ តតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សិវោ ខេមោ ច សេរី ច, ឃដី ជន្តុ ច រោហិតោ;
នន្ទោ នន្ទិវិសាលោ ច, សុសិមោ នានាតិត្ថិយេន តេ ទសាតិ។

ទេវបុត្តសំយុត្តំ សមត្តំ។

៣. កោសលសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១. ទហរសុត្តំ

១១២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ភវម្បិ នោ គោតមោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោតិ បដិជានាតី’’តិ? ‘‘យញ្ហិ តំ, មហារាជ, សម្មា វទមានោ វទេយ្យ ‘អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោ’តិ, មមេវ [មមំ (សព្ពត្ថ)] តំ សម្មា វទមានោ វទេយ្យ។ អហញ្ហិ, មហារាជ, អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោ’’តិ។

‘‘យេបិ តេ, ភោ គោតម, សមណព្រាហ្មណា សង្ឃិនោ គណិនោ គណាចរិយា ញាតា យសស្សិនោ តិត្ថករា សាធុសម្មតា ពហុជនស្ស, សេយ្យថិទំ – បូរណោ កស្សបោ, មក្ខលិ គោសាលោ, និគណ្ឋោ នាដបុត្តោ, សញ្ចយោ ពេលដ្ឋបុត្តោ, បកុធោ កច្ចាយនោ, អជិតោ កេសកម្ពលោ; តេបិ មយា ‘អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោតិ បដិជានាថា’តិ បុដ្ឋា សមានា អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោតិ ន បដិជានន្តិ។ កិំ បន ភវំ គោតមោ ទហរោ ចេវ ជាតិយា នវោ ច បព្ពជ្ជាយា’’តិ?

‘‘ចត្តារោ ខោ មេ, មហារាជ, ទហរាតិ ន ឧញ្ញាតព្ពា, ទហរាតិ ន បរិភោតព្ពា។ កតមេ ចត្តារោ? ខត្តិយោ ខោ, មហារាជ, ទហរោតិ ន ឧញ្ញាតព្ពោ, ទហរោតិ ន បរិភោតព្ពោ។ ឧរគោ ខោ, មហារាជ, ទហរោតិ ន ឧញ្ញាតព្ពោ, ទហរោតិ ន បរិភោតព្ពោ។ អគ្គិ ខោ, មហារាជ, ទហរោតិ ន ឧញ្ញាតព្ពោ, ទហរោតិ ន បរិភោតព្ពោ។ ភិក្ខុ, ខោ, មហារាជ, ទហរោតិ ន ឧញ្ញាតព្ពោ, ទហរោតិ ន បរិភោតព្ពោ។ ឥមេ ខោ, មហារាជ, ចត្តារោ ទហរាតិ ន ឧញ្ញាតព្ពា, ទហរាតិ ន បរិភោតព្ពា’’តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

‘‘ខត្តិយំ ជាតិសម្បន្នំ, អភិជាតំ យសស្សិនំ;
ទហរោតិ នាវជានេយ្យ, ន នំ បរិភវេ នរោ។

‘‘ឋានញ្ហិ សោ មនុជិន្ទោ, រជ្ជំ លទ្ធាន ខត្តិយោ;
សោ កុទ្ធោ រាជទណ្ឌេន, តស្មិំ បក្កមតេ ភុសំ;
តស្មា តំ បរិវជ្ជេយ្យ, រក្ខំ ជីវិតមត្តនោ។

‘‘គាមេ វា យទិ វា រញ្ញេ, យត្ថ បស្សេ ភុជង្គមំ;
ទហរោតិ នាវជានេយ្យ, ន នំ បរិភវេ នរោ។

‘‘ឧច្ចាវចេហិ វណ្ណេហិ, ឧរគោ ចរតិ តេជសី [តេជសា (សី.ក.), តេជសិ (បី. ក.)];
សោ អាសជ្ជ ឌំសេ ពាលំ, នរំ នារិញ្ច ឯកទា;
តស្មា តំ បរិវជ្ជេយ្យ, រក្ខំ ជីវិតមត្តនោ។

‘‘បហូតភក្ខំ ជាលិនំ, បាវកំ កណ្ហវត្តនិំ;
ទហរោតិ នាវជានេយ្យ, ន នំ បរិភវេ នរោ។

‘‘លទ្ធា ហិ សោ ឧបាទានំ, មហា ហុត្វាន បាវកោ;
សោ អាសជ្ជ ឌហេ [ទហេ] ពាលំ, នរំ នារិញ្ច ឯកទា;
តស្មា តំ បរិវជ្ជេយ្យ, រក្ខំ ជីវិតមត្តនោ។

‘‘វនំ យទគ្គិ ឌហតិ [ទហតិ (ក.)], បាវកោ កណ្ហវត្តនី;
ជាយន្តិ តត្ថ បារោហា, អហោរត្តានមច្ចយេ។

“យញ្ច ខោ សីលសម្បន្នោ, ភិក្ខុ ឧហតិ តេជសា;
ន តស្ស បុត្តា បសវោ, ទាយាទា វិន្ទរេ ធនំ;
អនបច្ចា អទាយាទា, តាលាវត្ថូ ភវន្តិ តេ។

“តស្មា ហិ បណ្ឌិតោ បោសោ, សម្បស្សំ អត្ថមត្តនោ;
ភុជង្គមំ បាវកញ្ច, ខត្តិយញ្ច យសស្សិនំ;
ភិក្ខុញ្ច សីលសម្បន្នំ, សម្មទេវ សមាចរេ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ! សេយ្យថាបិ ភន្តេ, និក្កុជ្ជិតំ [និកុជ្ជិតំ (?)] វា ឧក្កុជ្జេយ្យ , បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ , អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ‘ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី’តិ; ឯវមេវំ ភគវតា អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ, ភន្តេ, ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

២. បុរិសសុត្តំ

១១៣. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កតិ នុ ខោ, ភន្តេ, បុរិសស្ស ធម្មា អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជន្តិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយា”តិ?

“តយោ ខោ, មហារាជ, បុរិសស្ស ធម្មា អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជន្តិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយ។ កតមេ តយោ? លោភោ ខោ, មហារាជ, បុរិសស្ស ធម្មោ អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយ។ ទោសោ ខោ, មហារាជ, បុរិសស្ស ធម្មោ អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយ។ មោហោ ខោ, មហារាជ, បុរិសស្ស ធម្មោ អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយ ។ ឥមេ ខោ, មហារាជ, តយោ បុរិសស្ស ធម្មា អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជន្តិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយា”តិ។ ឥទមវោច…បេ….

“លោភោ ទោសោ ច មោហោ ច, បុរិសំ បាបចេតសំ;
ហឹសន្តិ អត្តសម្ភូតា, តចសារំវ សម្ផល”ន្តិ [សម្បុលន្តិ (ស្យា. កំ.)]។

៣. ជរាមរណសុត្តំ

១១៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, ជាតស្ស អញ្ញត្រ ជរាមរណា”តិ? “នត្ថិ ខោ, មហារាជ, ជាតស្ស អញ្ញត្រ ជរាមរណា។ យេបិ តេ, មហារាជ, ខត្តិយមហាសាលា អឌ្ឍា មហទ្ធនា មហាភោគា បហូតជាតរូបរជតា បហូតវិត្តូបករណា បហូតធនធញ្ញា, តេសម្បិ ជាតានំ នត្ថិ អញ្ញត្រ ជរាមរណា។ យេបិ តេ, មហារាជ, ព្រាហ្មណមហាសាលា…បេ…. គហបតិមហាសាលា អឌ្ឍា មហទ្ធនា មហាភោគា បហូតជាតរូបរជតា បហូតវិត្តូបករណា បហូតធនធញ្ញា, តេសម្បិ ជាតានំ នត្ថិ អញ្ញត្រ ជរាមរណា។ យេបិ តេ, មហារាជ, ភិក្ខូ អរហន្តោ ខីណាសវា វុសិតវន្តោ កតករណីយា ឱហិតភារា អនុប្បត្តសទត្ថា បរិក្ខីណភវសំយោជនា សម្មទញ្ញាវិមុត្តា, តេសំ បាយំ កាយោ ភេទនធម្មោ និក្ខេបនធម្មោ”តិ។ ឥទមវោច…បេ….

“ជីរន្តិ វេ រាជរថា សុចិត្តា,
អថោ សរីរម្បិ ជរំ ឧបេតិ;
សតញ្ច ធម្មោ ន ជរំ ឧបេតិ,
សន្តោ ហវេ សព្ភិ បវេទយន្តី”តិ។

៤. បិយសុត្តំ

១១៥. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធ មយ្ហំ, ភន្តេ, រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘កេសំ នុ ខោ បិយោ អត្តា, កេសំ

អប្បិយោ អត្តា’តិ? តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – ‘យេ ច ខោ កេចិ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ; តេសំ អប្បិយោ អត្តា។ កិញ្ចាបិ តេ ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘បិយោ នោ អត្តា’តិ, អថ ខោ តេសំ អប្បិយោ អត្តា។ តំ កិស្ស ហេតុ? យញ្ហិ អប្បិយោ អប្បិយស្ស ករេយ្យ, តំ តេ អត្តនាវ អត្តនោ ករោន្តិ; តស្មា តេសំ អប្បិយោ អត្តា។ យេ ច ខោ កេចិ កាយេន សុចរិតំ ចរន្តិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរន្តិ, មនសា សុចរិតំ ចរន្តិ; តេសំ បិយោ អត្តា។ កិញ្ចាបិ តេ ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘អប្បិយោ នោ អត្តា’តិ; អថ ខោ តេសំ បិយោ អត្តា។ តំ កិស្ស ហេតុ? យញ្ហិ បិយោ បិយស្ស ករេយ្យ, តំ តេ អត្តនាវ អត្តនោ ករោន្តិ; តស្មា តេសំ បិយោ អត្តា’’តិ។

“ឯវមេតំ, មហារាជ, ឯវមេតំ, មហារាជ! យេ ហិ កេចិ, មហារាជ, កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ; តេសំ អប្បិយោ អត្តា។ កិញ្ចាបិ តេ ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘បិយោ នោ អត្តា’តិ, អថ ខោ តេសំ អប្បិយោ អត្តា។ តំ កិស្ស ហេតុ? យញ្ហិ, មហារាជ, អប្បិយោ អប្បិយស្ស ករេយ្យ, តំ តេ អត្តនាវ អត្តនោ ករោន្តិ; តស្មា តេសំ អប្បិយោ អត្តា។ យេ ច ខោ កេចិ, មហារាជ , កាយេន សុចរិតំ ចរន្តិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរន្តិ, មនសា សុចរិតំ ចរន្តិ; តេសំ បិយោ អត្តា។ កិញ្ចាបិ តេ ឯវំ វទេយ្យុំ – ‘អប្បិយោ នោ អត្តា’តិ; អថ ខោ តេសំ បិយោ អត្តា។ តំ កិស្ស ហេតុ? យញ្ហិ មហារាជ, បិយោ បិយស្ស ករេយ្យ, តំ តេ អត្តនាវ អត្តនោ ករោន្តិ; តស្មា តេសំ បិយោ អត្តា’’តិ។ ឥទមវោច…បេ….

“អត្តានញ្ចេ បិយំ ជញ្ញា, ន នំ បាបេន សំយុជេ;
ន ហិ តំ សុលភំ ហោតិ, សុខំ ទុក្កដការិនា។

“អន្តកេនាធិបន្នស្ស, ជហតោ មានុសំ ភវំ;
កិញ្ហិ តស្ស សកំ ហោតិ, កិញ្ច អាទាយ គច្ឆតិ;
កិញ្ចស្ស អនុគំ ហោតិ, ឆាយាវ អនបាយិនី [អនុបាយិនី (ស្យា. កំ. ក.)]។

“ឧភោ បុញ្ញញ្ច បាបញ្ច, យំ មច្ចោ កុរុតេ ឥធ;
តញ្ហិ តស្ស សកំ ហោតិ, តញ្ច [តំវ (?)] អាទាយ គច្ឆតិ;
តញ្ចស្ស [តំវស្ស (?)] អនុគំ ហោតិ, ឆាយាវ អនបាយិនី។

“តស្មា ករេយ្យ កល្យាណំ, និចយំ សម្បរាយិកំ;
បុញ្ញានិ បរលោកស្មិំ, បតិដ្ឋា ហោន្តិ បាណិន’’ន្តិ។

៥. អត្តរក្ខិតសុត្តំ

១១៦. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធ មយ្ហំ, ភន្តេ, រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘កេសំ នុ ខោ រក្ខិតោ អត្តា, កេសំ អរក្ខិតោ អត្តា’តិ? តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – ‘យេ ខោ កេចិ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ; តេសំ អរក្ខិតោ អត្តា។ កិញ្ចាបិ តេ ហត្ថិកាយោ វា រក្ខេយ្យ, អស្សកាយោ វា រក្ខេយ្យ, រថកាយោ វា រក្ខេយ្យ, បត្តិកាយោ វា រក្ខេយ្យ; អថ ខោ តេសំ អរក្ខិតោ អត្តា។ តំ កិស្ស ហេតុ? ពាហិរា ហេសា រក្ខា, នេសា រក្ខា អជ្ឈត្តិកា; តស្មា តេសំ អរក្ខិតោ អត្តា។ យេ ច ខោ កេចិ កាយេន សុចរិតំ ចរន្តិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរន្តិ, មនសា សុចរិតំ ចរន្តិ; តេសំ រក្ខិតោ អត្តា។ កិញ្ចាបិ តេ នេវ ហត្ថិកាយោ រក្ខេយ្យ, ន អស្សកាយោ រក្ខេយ្យ, ន រថកាយោ រក្ខេយ្យ , ន បត្តិកាយោ រក្ខេយ្យ; អថ ខោ តេសំ រក្ខិតោ អត្តា។ តំ កិស្ស ហេតុ? អជ្ឈត្តិកា ហេសា រក្ខា, នេសា រក្ខា ពាហិរា; តស្មា តេសំ រក្ខិតោ អត្តា’’’តិ។

“ឯវមេតំ, មហារាជ, ឯវមេតំ, មហារាជ! យេ ហិ កេចិ, មហារាជ, កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរន្តិ…បេ…. តេសំ អរក្ខិតោ អត្តា។ តំ កិស្ស ហេតុ? ពាហិរា ហេសា, មហារាជ, រក្ខា, នេសា រក្ខា អជ្ឈត្តិកា; តស្មា តេសំ អរក្ខិតោ អត្តា។ យេ ច ខោ កេចិ, មហារាជ, កាយេន សុចរិតំ ចរន្តិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរន្តិ, មនសា សុចរិតំ ចរន្តិ; តេសំ រក្ខិតោ អត្តា។ កិញ្ចាបិ តេ នេវ ហត្ថិកាយោ រក្ខេយ្យ, ន អស្សកាយោ រក្ខេយ្យ, ន រថកាយោ រក្ខេយ្យ, ន បត្តិកាយោ រក្ខេយ្យ; អថ ខោ តេសំ រក្ខិតោ អត្តា។ តំ កិស្ស ហេតុ? អជ្ឈត្តិកា ហេសា, មហារាជ, រក្ខា, នេសា រក្ខា ពាហិរា; តស្មា តេសំ រក្ខិតោ អត្តា’’តិ។ ឥទមវោច…បេ….

“កាយេន សំវរោ សាធុ, សាធុ វាចាយ សំវរោ;
មនសា សំវរោ សាធុ, សាធុ សព្ពត្ថ សំវរោ;

សព្ពត្ថ សំវុតោ លជ្ជី, រក្ខិតោតិ បវុច្ចតី”តិ។

៦. អប្បកសុត្តំ

១១៧. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធ មយ្ហំ, ភន្តេ, រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘អប្បកា តេ សត្តា លោកស្មិំ យេ ឧឡារេ ឧឡារេ ភោគេ លភិត្វា ន ចេវ មជ្ជន្តិ, ន ច បមជ្ជន្តិ, ន ច កាមេសុ គេធំ អាបជ្ជន្តិ, ន ច សត្តេសុ វិប្បដិបជ្ជន្តិ។ អថ ខោ ឯតេវ ពហុតរា សត្តា លោកស្មិំ យេ ឧឡារេ ឧឡារេ ភោគេ លភិត្វា មជ្ជន្តិ ចេវ បមជ្ជន្តិ , ច កាមេសុ ច គេធំ អាបជ្ជន្តិ, សត្តេសុ ច វិប្បដិបជ្ជន្តី’”តិ។

“ឯវមេតំ, មហារាជ, ឯវមេតំ, មហារាជ! អប្បកា តេ, មហារាជ, សត្តា លោកស្មិំ, យេ ឧឡារេ ឧឡារេ ភោគេ លភិត្វា ន ចេវ មជ្ជន្តិ, ន ច បមជ្ជន្តិ, ន ច កាមេសុ គេធំ អាបជ្ជន្តិ, ន ច សត្តេសុ វិប្បដិបជ្ជន្តិ។ អថ ខោ ឯតេវ ពហុតរា សត្តា លោកស្មិំ, យេ ឧឡារេ ឧឡារេ ភោគេ លភិត្វា មជ្ជន្តិ ចេវ បមជ្ជន្តិ ច កាមេសុ ច គេធំ អាបជ្ជន្តិ, សត្តេសុ ច វិប្បដិបជ្ជន្តី”តិ។ ឥទមវោច…បេ….

“សារត្តា កាមភោគេសុ, គិទ្ធា កាមេសុ មុច្ឆិតា;
អតិសារំ ន ពុជ្ឈន្តិ, មិគា កូដំវ ឱឌ្ឌិតំ;
បច្ឆាសំ កដុកំ ហោតិ, វិបាកោ ហិស្ស បាបកោ”តិ។

៧. អឌ្ឌករណសុត្តំ

១១៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធាហំ, ភន្តេ, អឌ្ឌករណេ [អត្ថករណេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] និសិន្នោ បស្សាមិ ខត្តិយមហាសាលេបិ ព្រាហ្មណមហាសាលេបិ គហបតិមហាសាលេបិ អឌ្ឍេ មហទ្ធនេ មហាភោគេ បហូតជាតរូបរជតេ បហូតវិត្តូបករណេ បហូតធនធញ្ញេ កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ សម្បជានមុសា ភាសន្តេ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, ឯតទហោសិ – ‘អលំ ទានិ មេ អឌ្ឌករណេន, ភទ្រមុខោ ទានិ អឌ្ឌករណេន បញ្ញាយិស្សតី’”តិ។

“(ឯវមេតំ, មហារាជ, ឯវមេតំ មហារាជ!) [( ) សី. បី. បោត្ថកេសុ នត្ថិ] យេបិ តេ, មហារាជ, ខត្តិយមហាសាលា ព្រាហ្មណមហាសាលា គហបតិមហាសាលា អឌ្ឍា មហទ្ធនា មហាភោគា បហូតជាតរូបរជតា បហូតវិត្តូបករណា បហូតធនធញ្ញា កាមហេតុ កាមនិទានំ កាមាធិករណំ សម្បជានមុសា ភាសន្តិ; តេសំ តំ ភវិស្សតិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា”តិ។ ឥទមវោច…បេ….

“សារត្តា កាមភោគេសុ, គិទ្ធា កាមេសុ មុច្ឆិតា;
អតិសារំ ន ពុជ្ឈន្តិ, មច្ឆា ខិប្បំវ ឱឌ្ឌិតំ;
បច្ឆាសំ កដុកំ ហោតិ, វិបាកោ ហិស្ស បាបកោ”តិ។

៨. មល្លិកាសុត្តំ

១១៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ តេន ខោ បន សមយេន រាជា បសេនទិ កោសលោ មល្លិកាយ ទេវិយា សទ្ធិំ ឧបរិបាសាទវរគតោ ហោតិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ មល្លិកំ ទេវិំ ឯតទវោច – “អត្ថិ នុ ខោ តេ, មល្លិកេ, កោចញ្ញោ អត្តនា បិយតរោ”តិ? “នត្ថិ ខោ មេ, មហារាជ, កោចញ្ញោ អត្តនា បិយតរោ។ តុយ្ហំ បន, មហារាជ, អត្តញ្ញោ កោចិ អត្តនា បិយតរោ”តិ? “មយ្ហម្បិ ខោ, មល្លិកេ, នត្ថញ្ញោ កោចិ អត្តនា បិយតរោ”តិ។

អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ បាសាទា ឱរោហិត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធាហំ, ភន្តេ, មល្លិកាយ ទេវិយា សទ្ធិំ ឧបរិបាសាទវរគតោ មល្លិកំ ទេវិំ ឯតទវោចំ – ‘អត្ថិ នុ ខោ តេ, មល្លិកេ, កោចញ្ញោ អត្តនា បិយតរោ’តិ? ឯវំ វុត្តេ, ភន្តេ, មល្លិកា ទេវី មំ ឯតទវោច – ‘នត្ថិ ខោ មេ, មហារាជ, កោចញ្ញោ អត្តនា បិយតរោ។ តុយ្ហំ បន, មហារាជ, អត្តញ្ញោ កោចិ អត្តនា បិយតរោ’តិ? ឯវំ វុត្តាហំ, ភន្តេ, មល្លិកំ ទេវិំ ឯតទវោចំ – ‘មយ្ហម្បិ ខោ, មល្លិកេ, នត្ថញ្ញោ កោចិ អត្តនា បិយតរោ”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សព្ពា ទិសា អនុបរិគម្ម ចេតសា,
នេវជ្ឈគា បិយតរមត្តនា ក្វចិ;
ឯវំ បិយោ បុថុ អត្តា បរេសំ,
តស្មា ន ហឹសេ បរមត្តកាមោ”តិ។

៩. យញ្ញសុត្តំ

១២០. សាវត្ថិនិទានំ។ តេន ខោ បន សមយេន រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស មហាយញ្ញោ បច្ចុបដ្ឋិតោ ហោតិ, បញ្ច ច ឧសភសតានិ បញ្ច ច វច្ឆតរសតានិ បញ្ច ច វច្ឆតរិសតានិ បញ្ច ច អជសតានិ បញ្ច ច ឧរព្ភសតានិ ថូណូបនីតានិ ហោន្តិ យញ្ញត្ថាយ។ យេបិស្ស តេ ហោន្តិ ទាសាតិ វា បេស្សាតិ វា កម្មករាតិ វា, តេបិ ទណ្ឌតជ្ជិតា ភយតជ្ជិតា អស្សុមុខា រុទមានា បរិកម្មានិ ករោន្តិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថឹ បិណ្ឌាយ បវិសឹសុ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “ឥធ, ភន្តេ, រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស មហាយញ្ញោ បច្ចុបដ្ឋិតោ ហោតិ, បញ្ច ច ឧសភសតានិ បញ្ច ច វច្ឆតរសតានិ បញ្ច ច វច្ឆតរិសតានិ បញ្ច ច អជសតានិ បញ្ច ច ឧរព្ភសតានិ ថូណូបនីតានិ ហោន្តិ យញ្ញត្ថាយ ។ យេបិស្ស តេ ហោន្តិ ទាសាតិ វា បេស្សាតិ វា កម្មករាតិ វា, តេបិ ទណ្ឌតជ្ជិតា ភយតជ្ជិតា អស្សុមុខា រុទមានា បរិកម្មានិ ករោន្តី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“អស្សមេធំ បុរិសមេធំ, សម្មាបាសំ វាជបេយ្យំ និរគ្គឡំ;
មហាយញ្ញា មហារម្ភា [វាជបេយ្យំ; និរគ្គឡំ មហារម្ភា (ក.)], ន តេ ហោន្តិ មហប្ផលា។

“អជេឡកា ច គាវោ ច, វិវិធា យត្ថ ហញ្ញរេ;
ន តំ សម្មគ្គតា យញ្ញំ, ឧបយន្តិ មហេសិនោ។

“យេ ច យញ្ញា និរារម្ភា, យជន្តិ អនុកុលំ សទា;
អជេឡកា ច គាវោ ច, វិវិធា នេត្ថ ហញ្ញរេ;
ឯតំ សម្មគ្គតា យញ្ញំ, ឧបយន្តិ មហេសិនោ។

“ឯតំ យជេថ មេធាវី, ឯសោ យញ្ញោ មហប្ផលោ;
ឯតញ្ហិ យជមានស្ស, សេយ្យោ ហោតិ ន បាបិយោ;
យញ្ញោ ច វិបុលោ ហោតិ, បសីទន្តិ ច ទេវតា”តិ។

១០. ពន្ធនសុត្តំ

១២១. តេន ខោ បន សមយេន រញ្ញា បសេនទិនា កោសលេន មហាជនកាយោ ពន្ធាបិតោ ហោតិ, អប្បេកច្ចេ រជ្ជូហិ អប្បេកច្ចេ អន្ទូហិ អប្បេកច្ចេ សង្ខលិកាហិ។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថឹ បិណ្ឌាយ បវិសឹសុ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “ឥធ, ភន្តេ, រញ្ញា បសេនទិនា កោសលេន មហាជនកាយោ ពន្ធាបិតោ, អប្បេកច្ចេ រជ្ជូហិ អប្បេកច្ចេ អន្ទូហិ អប្បេកច្ចេ សង្ខលិកាហី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“ន តំ ទឡ្ហំ ពន្ធនមាហុ ធីរា,
យទាយសំ ទារុជំ បព្ពជញ្ច;
សារត្តរត្តា មណិកុណ្ឌលេសុ,
បុត្តេសុ ទារេសុ ច យា អបេក្ខា។

“ឯតំ ទឡ្ហំ ពន្ធនមាហុ ធីរា,
ឱហារិនំ សិថិលំ ទុប្បមុញ្ចំ;
ឯតម្បិ ឆេត្វាន បរិព្ពជន្តិ,
អនបេក្ខិនោ កាមសុខំ បហាយា”តិ។

បឋមោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ទហរោ បុរិសោ ជរា, បិយំ អត្តានរក្ខិតោ;
អប្បកា អឌ្ឍករណំ, មល្លិកា យញ្ញពន្ធនន្តិ។

២. ទុតិយវគ្គោ

១. សត្តជដិលសុត្តំ

១២២. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ បុព្ពារាមេ មិគារមាតុបាសាទេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ ពហិទ្វារកោដ្ឋកេ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

តេន ខោ បន សមយេន សត្ត ច ជដិលា សត្ត ច និគណ្ឋា សត្ត ច អចេលកា សត្ត ច ឯកសាដកា សត្ត ច បរិព្ពាជកា បរូឡ្ហកច្ឆនខលោមា ខារិវិវិធមាទាយ [ខារិវិធំ អាទាយ (បី.) ទី. និ. ១.២៨០ តទដ្ឋកថាបិ ឱលោកេតព្ពា] ភគវតោ អវិទូរេ អតិក្កមន្តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា ទក្ខិណជាណុមណ្ឌលំ បថវិយំ និហន្ត្វា យេន តេ សត្ត ច ជដិលា សត្ត ច និគណ្ឋា សត្ត ច អចេលកា សត្ត ច ឯកសាដកា សត្ត ច បរិព្ពាជកា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា តិក្ខត្តុំ នាមំ សាវេសិ – “រាជាហំ, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ…បេ.… រាជាហំ, ភន្តេ, បសេនទិ កោសលោ”តិ។

អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អចិរបក្កន្តេសុ តេសុ សត្តសុ ច ជដិលេសុ សត្តសុ ច និគណ្ឋេសុ សត្តសុ ច អចេលកេសុ សត្តសុ ច ឯកសាដកេសុ សត្តសុ ច បរិព្ពាជកេសុ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “យេ តេ, ភន្តេ, លោកេ អរហន្តោ វា អរហត្តមគ្គំ វា សមាបន្នា ឯតេ តេសំ អញ្ញតរា”តិ។

“ទុជ្ជានំ ខោ ឯតំ, មហារាជ, តយា គិហិនា កាមភោគិនា បុត្តសម្ពាធសយនំ អជ្ឈាវសន្តេន កាសិកចន្ទនំ បច្ចនុភោន្តេន មាលាគន្ធវិលេបនំ ធារយន្តេន ជាតរូបរជតំ សាទិយន្តេន – ‘ឥមេ វា អរហន្តោ, ឥមេ វា អរហត្តមគ្គំ សមាបន្នា’”តិ។

“សំវាសេន ខោ, មហារាជ, សីលំ វេទិតព្ពំ។ តញ្ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា, ន ឥត្តរំ; មនសិករោតា, នោ អមនសិករោតា; បញ្ញវតា, នោ ទុប្បញ្ញេន។ សំវោហារេន ខោ, មហារាជ, សោចេយ្យំ វេទិតព្ពំ។ តញ្ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា, ន ឥត្តរំ; មនសិករោតា, នោ អមនសិករោតា; បញ្ញវតា, នោ ទុប្បញ្ញេន។ អាបទាសុ ខោ, មហារាជ, ថាមោ វេទិតព្ពោ។ សោ ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា, ន ឥត្តរំ; មនសិករោតា, នោ អមនសិករោតា; បញ្ញវតា, នោ ទុប្បញ្ញេន។ សាកច្ឆាយ , ខោ, មហារាជ, បញ្ញា វេទិតព្ពា។ សា ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា, ន ឥត្តរំ; មនសិករោតា, នោ អមនសិករោតា; បញ្ញវតា, នោ ទុប្បញ្ញេនា”តិ។

“អច្ឆរិយំ , ភន្តេ, អព្ភុតំ ភន្តេ! យាវ សុភាសិតមិទំ, ភន្តេ, ភគវតា – ‘ទុជ្ជានំ ខោ ឯតំ, មហារាជ, តយា គិហិនា កាមភោគិនា បុត្តសម្ពាធសយនំ អជ្ឈាវសន្តេន កាសិកចន្ទនំ បច្ចនុភោន្តេន មាលាគន្ធវិលេបនំ ធារយន្តេន ជាតរូបរជតំ សាទិយន្តេន – ឥមេ វា អរហន្តោ, ឥមេ វា អរហត្តមគ្គំ សមាបន្នា’តិ។ សំវាសេន ខោ, មហារាជ, សីលំ វេទិតព្ពំ។ តញ្ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា, ន ឥត្តរំ; មនសិករោតា, នោ អមនសិករោតា; បញ្ញវតា, នោ ទុប្បញ្ញេន។ សំវោហារេន ខោ មហារាជ , សោចេយ្យំ វេទិតព្ពំ។ តញ្ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា, ន ឥត្តរំ; មនសិករោតា, នោ អមនសិករោតា; បញ្ញវតា, នោ ទុប្បញ្ញេន។ អាបទាសុ ខោ, មហារាជ, ថាមោ វេទិតព្ពោ។ សោ ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា, ន ឥត្តរំ; មនសិករោតា, នោ អមនសិករោតា; បញ្ញវតា, នោ ទុប្បញ្ញេន។

សាកច្ឆាយ ខោ, មហារាជ, បញ្ញា វេទិតព្ពា។ សា ច ខោ ទីឃេន អទ្ធុនា, ន ឥត្តរំ; មនសិករោតា, នោ អមនសិករោតា; បញ្ញវតា, នោ ទុប្បញ្ញេនា’’តិ។

‘‘ឯតេ, ភន្តេ, មម បុរិសា ចរា ឱចរកា ជនបទំ ឱចរិត្វា អាគច្ឆន្តិ។ តេហិ បឋមំ ឱចិណ្ណំ អហំ បច្ឆា ឱសាបយិស្សាមិ [ឱយាយិស្សាមិ (សី.), ឱហាយិស្សាមិ (ស្យា. កំ.)]។ ឥទានិ តេ, ភន្តេ, តំ រជោជល្លំ បវាហេត្វា សុន្ហាតា សុវិលិត្តា កប្បិតកេសមស្សូ ឱទាតវត្ថា [ឱទាតវត្ថវសនា (សី.)] បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតា សមង្គីភូតា បរិចារេស្សន្តី’’តិ។

អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

‘‘ន វណ្ណរូបេន នរោ សុជានោ,
ន វិស្សសេ ឥត្តរទស្សនេន;
សុសញ្ញតានញ្ហិ វិយញ្ជនេន,
អសញ្ញតា លោកមិមំ ចរន្តិ។

‘‘បតិរូបកោ មត្តិកាកុណ្ឌលោវ,
លោហឌ្ឍមាសោវ សុវណ្ណឆន្នោ;
ចរន្តិ លោកេ [ឯកេ (សី. បី.)] បរិវារឆន្នា,
អន្តោ អសុទ្ធា ពហិ សោភមានា’’តិ។

២. បញ្ចរាជសុត្តំ

១២៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ តេន ខោ បន សមយេន បញ្ចន្នំ រាជូនំ បសេនទិបមុខានំ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតានំ សមង្គីភូតានំ បរិចារយមានានំ អយមន្តរាកថា ឧទបាទិ – ‘‘កឹ នុ ខោ កាមានំ អគ្គ’’ន្តិ? ត ត្រេកច្ចេ [តត្រេកេ (សី. បី.)] ឯវមាហំសុ – ‘‘រូបា កាមានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘សទ្ទា កាមានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘គន្ធា កាមានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘រសា កាមានំ អគ្គ’’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘‘ផោដ្ឋព្ពា កាមានំ អគ្គ’’ន្តិ។ យតោ ខោ តេ រាជានោ នាសក្ខិំសុ អញ្ញមញ្ញំ សញ្ញាបេតុំ។

អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ តេ រាជានោ ឯតទវោច – ‘‘អាយាម, មារិសា, យេន ភគវា តេនុបសង្កមិស្សាម; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតមត្ថំ បដិបុច្ឆិស្សាម។ យថា នោ ភគវា ព្យាករិស្សតិ តថា នំ ធារេស្សាមា’’តិ [ធារេយ្យាមាតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ ‘‘ឯវំ, មារិសា’’តិ ខោ តេ រាជានោ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស បច្ចស្សោសុំ។

អថ ខោ តេ បញ្ច រាជានោ បសេនទិបមុខា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ឥធ, ភន្តេ, អម្ហាកំ បញ្ចន្នំ រាជូនំ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ សមប្បិតានំ សមង្គីភូតានំ បរិចារយមានានំ អយមន្តរាកថា ឧទបាទិ – ‘កឹ នុ ខោ កាមានំ អគ្គ’ន្តិ? ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘រូបា កាមានំ អគ្គ’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘សទ្ទា កាមានំ អគ្គ’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘គន្ធា កាមានំ អគ្គ’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘រសា កាមានំ អគ្គ’ន្តិ។ ឯកច្ចេ ឯវមាហំសុ – ‘ផោដ្ឋព្ពា កាមានំ អគ្គ’ន្តិ។ កឹ នុ ខោ, ភន្តេ, កាមានំ អគ្គ’’ន្តិ?

‘‘មនាបបរិយន្តំ ខ្វាហំ, មហារាជ, បញ្ចសុ កាមគុណេសុ អគ្គន្តិ វទាមិ។ តេវ [តេ ច (សី. បី. ក.), យេ ច (ស្យា. កំ.)], មហារាជ, រូបា ឯកច្ចស្ស មនាបា ហោន្តិ, តេវ [តេ ច (សី. បី. ក.)] រូបា ឯកច្ចស្ស អមនាបា ហោន្តិ។ យេហិ ច យោ រូបេហិ អត្តមនោ ហោតិ បរិបុណ្ណសង្កប្បោ, សោ តេហិ រូបេហិ អញ្ញំ រូបំ ឧត្តរិតរំ វា បណីតតរំ វា ន បត្ថេតិ។ តេ តស្ស រូបា បរមា ហោន្តិ។ តេ តស្ស រូបា អនុត្តរា ហោន្តិ។

‘‘តេវ , មហារាជ, សទ្ទា ឯកច្ចស្ស មនាបា ហោន្តិ, តេវ សទ្ទា ឯកច្ចស្ស អមនាបា ហោន្តិ។ យេហិ ច យោ សទ្ទេហិ អត្តមនោ ហោតិ បរិបុណ្ណសង្កប្បោ, សោ តេហិ សទ្ទេហិ អញ្ញំ សទ្ទំ ឧត្តរិតរំ វា បណីតតរំ វា ន បត្ថេតិ។ តេ តស្ស សទ្ទា បរមា ហោន្តិ។ តេ តស្ស សទ្ទា អនុត្តរា ហោន្តិ។

“តេវ, មហារាជ, គន្ធា ឯកច្ចស្ស មនាបា ហោន្តិ, តេវ គន្ធា ឯកច្ចស្ស អមនាបា ហោន្តិ។ យេហិ ច យោ គន្ធេហិ អត្តមនោ ហោតិ បរិបុណ្ណសង្កប្បោ, សោ តេហិ គន្ធេហិ អញ្ញំ គន្ធំ ឧត្តរិតរំ វា បណីតតរំ វា ន បត្ថេតិ។ តេ តស្ស គន្ធា បរមា ហោន្តិ។ តេ តស្ស គន្ធា អនុត្តរា ហោន្តិ។

“តេវ, មហារាជ, រសា ឯកច្ចស្ស មនាបា ហោន្តិ, តេវ រសា ឯកច្ចស្ស អមនាបា ហោន្តិ។ យេហិ ច យោ រសេហិ អត្តមនោ ហោតិ បរិបុណ្ណសង្កប្បោ, សោ តេហិ រសេហិ អញ្ញំ រសំ ឧត្តរិតរំ វា បណីតតរំ វា ន បត្ថេតិ។ តេ តស្ស រសា បរមា ហោន្តិ។ តេ តស្ស រសា អនុត្តរា ហោន្តិ។

“តេវ, មហារាជ, ផោដ្ឋព្ពា ឯកច្ចស្ស មនាបា ហោន្តិ, តេវ ផោដ្ឋព្ពា ឯកច្ចស្ស អមនាបា ហោន្តិ។ យេហិ ច យោ ផោដ្ឋព្ពេហិ អត្តមនោ ហោតិ បរិបុណ្ណសង្កប្បោ, សោ តេហិ ផោដ្ឋព្ពេហិ អញ្ញំ ផោដ្ឋព្ពំ ឧត្តរិតរំ វា បណីតតរំ វា ន បត្ថេតិ។ តេ តស្ស ផោដ្ឋព្ពា បរមា ហោន្តិ។ តេ តស្ស ផោដ្ឋព្ពា អនុត្តរា ហោន្តី”តិ។

តេន ខោ បន សមយេន ចន្ទនង្គលិកោ ឧបាសកោ តស្សំ បរិសាយំ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ ចន្ទនង្គលិកោ ឧបាសកោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “បដិភាតិ មំ ភគវា, បដិភាតិ មំ សុគតា”តិ។ “បដិភាតុ តំ ចន្ទនង្គលិកា”តិ ភគវា អវោច។

អថ ខោ ចន្ទនង្គលិកោ ឧបាសកោ ភគវតោ សម្មុខា តទនុរូបាយ គាថាយ អភិត្ថវិ –

“បទុមំ យថា កោកនទំ សុគន្ធំ,
បាតោ សិយា ផុល្លមវីតគន្ធំ;
អង្គីរសំ បស្ស វិរោចមានំ,
តបន្តមាទិច្ចមិវន្តលិក្ខេ”តិ។

អថ ខោ តេ បញ្ច រាជានោ ចន្ទនង្គលិកំ ឧបាសកំ បញ្ចហិ ឧត្តរាសង្គេហិ អច្ឆាទេសុំ។ អថ ខោ ចន្ទនង្គលិកោ ឧបាសកោ តេហិ បញ្ចហិ ឧត្តរាសង្គេហិ ភគវន្តំ អច្ឆាទេសីតិ។

៣. ទោណបាកសុត្តំ

១២៤. សាវត្ថិនិទានំ។ តេន ខោ បន សមយេន រាជា បសេនទិ កោសលោ ទោណបាកកុរំ [ទោណបាកសុទំ (សី.), ទោណបាកំ សុទំ (បី.)] ភុញ្ជតិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភុត្តាវី មហស្សាសី យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។

អថ ខោ ភគវា រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ ភុត្តាវឹ មហស្សាសឹ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“មនុជស្ស សទា សតីមតោ,
មត្តំ ជានតោ លទ្ធភោជនេ;
តនុកស្ស [តនុ តស្ស (សី. បី.)] ភវន្តិ វេទនា,
សណិកំ ជីរតិ អាយុបាលយ”ន្តិ។

តេន ខោ បន សមយេន សុទស្សនោ មាណវោ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស បិដ្ឋិតោ ឋិតោ ហោតិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ សុទស្សនំ មាណវំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, តាត សុទស្សន, ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ បរិយាបុណិត្វា មម ភត្តាភិហារេ (ភត្តាភិហារេ) [( ) សី. ស្យា. កំ. បី. បោត្ថកេសុ នត្ថិ] ភាស។ អហញ្ច តេ ទេវសិកំ កហាបណសតំ (កហាបណសតំ) [( ) សី. ស្យា. កំ. បោត្ថកេសុ នត្ថិ] និច្ចំ ភិក្ខំ បវត្តយិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ ទេវា”តិ ខោ សុទស្សនោ មាណវោ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស បដិស្សុត្វា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ បរិយាបុណិត្វា រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស ភត្តាភិហារេ សុទំ ភាសតិ –

“មនុជស្ស សទា សតីមតោ,
មត្តំ ជានតោ លទ្ធភោជនេ;
តនុកស្ស ភវន្តិ វេទនា,
សណិកំ ជីរតិ អាយុបាលយ”ន្តិ។

អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អនុបុព្ពេន នាឡិកោទនបរមតាយ [នាឡិកោទនមត្តាយ (ក.)] សណ្ឋាសិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ អបរេន សមយេន សុសល្លិខិតគត្តោ បាណិនា គត្តានិ អនុមជ្ជន្តោ តាយំ វេលាយំ ឥមំ ឧទានំ ឧទានេសិ – “ឧភយេន វត មំ សោ ភគវា អត្ថេន អនុកម្បិ – ទិដ្ឋធម្មិកេន ចេវ អត្ថេន សម្បរាយិកេន ចា”តិ។

៤. បឋមសង្គាមសុត្តំ

១២៥. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ ចតុរង្គិនឹ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ អព្ភុយ្យាសិ យេន កាសិ។ អស្សោសិ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ – “រាជា កិរ មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ ចតុរង្គិនឹ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា មមំ អព្ភុយ្យាតោ យេន កាសី”តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ចតុរង្គិនឹ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា រាជានំ មាគធំ អជាតសត្តុំ វេទេហិបុត្តំ បច្ចុយ្យាសិ យេន កាសិ។ អថ ខោ រាជា ច មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ រាជា ច បសេនទិ កោសលោ សង្គាមេសុំ។ តស្មិំ ខោ បន សង្គាមេ រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ បរាជេសិ។ បរាជិតោ ច រាជា បសេនទិ កោសលោ សកមេវ [សង្គាមា (ក.)] រាជធានឹ សាវត្ថឹ បច្ចុយ្យាសិ [បាយាសិ (សី. បី.)]។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថឹ បិណ្ឌាយ បវិសឹសុ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ –

“ឥធ, ភន្តេ, រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ ចតុរង្គិនឹ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ អព្ភុយ្យាសិ យេន កាសិ។ អស្សោសិ ខោ, ភន្តេ, រាជា បសេនទិ កោសលោ – ‘រាជា កិរ មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ ចតុរង្គិនឹ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា មមំ អព្ភុយ្យាតោ យេន កាសី’តិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, រាជា បសេនទិ កោសលោ ចតុរង្គិនឹ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា រាជានំ មាគធំ អជាតសត្តុំ វេទេហិបុត្តំ បច្ចុយ្យាសិ យេន កាសិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, រាជា ច មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ រាជា ច បសេនទិ កោសលោ សង្គាមេសុំ។ តស្មិំ ខោ បន, ភន្តេ, សង្គាមេ រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ បរាជេសិ។ បរាជិតោ ច, ភន្តេ, រាជា បសេនទិ កោសលោ សកមេវ រាជធានឹ សាវត្ថឹ បច្ចុយ្យាសី”តិ។

“រាជា, ភិក្ខវេ, មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ បាបមិត្តោ បាបសហាយោ បាបសម្បវង្កោ; រាជា ច ខោ, ភិក្ខវេ, បសេនទិ កោសលោ កល្យាណមិត្តោ កល្យាណសហាយោ កល្យាណសម្បវង្កោ។ អជ្ជេវ [អជ្ជតញ្ច (សី. បី.), អជ្ជេវំ (ស្យា. កំ.)], ភិក្ខវេ , រាជា បសេនទិ កោសលោ ឥមំ រត្តឹ ទុក្ខំ សេតិ បរាជិតោ”តិ។ ឥទមវោច…បេ. …

> “ជយំ វេរំ បសវតិ, ទុក្ខំ សេតិ បរាជិតោ;
> ឧបសន្តោ សុខំ សេតិ, ហិត្វា ជយបរាជយ”ន្តិ។

៥. ទុតិយសង្គាមសុត្តំ

១២៦. [ឯត្ថ “អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ចតុរង្គិនឹ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា រាជានំ មាគធំ អជាតសត្តុំ វេទេហិបុត្តំ អព្ភុយ្យាសី”តិ អាទិនា បាឋេន ភវិតព្ពំ។ អដ្ឋកថាយំ ហិ “អព្ភុយ្យាសីតិ បរាជយេ គរហប្បត្តោ…បេ. … វុត្តជយការណំ សុត្វា អភិឧយ្យាសី”តិ វុត្តំ] អថ ខោ រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ ចតុរង្គិនឹ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ អព្ភុយ្យាសិ យេន កាសិ។ អស្សោសិ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ – “រាជា កិរ មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ ចតុរង្គិនឹ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា មមំ អព្ភុយ្យាតោ យេន កាសី”តិ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ចតុរង្គិនឹ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា រាជានំ មាគធំ អជាតសត្តុំ វេទេហិបុត្តំ បច្ចុយ្យាសិ យេន កាសិ។ អថ ខោ រាជា ច មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ រាជា ច បសេនទិ កោសលោ សង្គាមេសុំ។ តស្មិំ ខោ បន សង្គាមេ រាជា បសេនទិ កោសលោ រាជានំ មាគធំ អជាតសត្តុំ វេទេហិបុត្តំ បរាជេសិ, ជីវគ្គាហញ្ច នំ អគ្គហេសិ។ អថ ខោ រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស ឯតទហោសិ – “កិញ្ចាបិ ខោ ម្យាយំ រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ អទុព្ភន្តស្ស ទុព្ភតិ, អថ ច បន មេ ភាគិនេយ្យោ ហោតិ។ យំនូនាហំ រញ្ញោ មាគធស្ស អជាតសត្តុនោ វេទេហិបុត្តស្ស សព្ពំ ហត្ថិកាយំ បរិយាទិយិត្វា សព្ពំ អស្សកាយំ បរិយាទិយិត្វា សព្ពំ រថកាយំ បរិយាទិយិត្វា សព្ពំ បត្តិកាយំ បរិយាទិយិត្វា ជីវន្តមេវ នំ ឱសជ្ជេយ្យ”ន្តិ [ឱស្សជ្ជេយ្យន្តិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។

អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ រញ្ញោ មាគធស្ស អជាតសត្តុនោ វេទេហិបុត្តស្ស សព្ពំ ហត្ថិកាយំ បរិយាទិយិត្វា សព្ពំ អស្សកាយំ បរិយាទិយិត្វា សព្ពំ រថកាយំ បរិយាទិយិត្វា សព្ពំ បត្តិកាយំ បរិយាទិយិត្វា ជីវន្តមេវ នំ ឱសជ្ជិ [ឱស្សជិ (សី.), ឱស្សជ្ជិ (ស្យា. កំ. បី.)]។

អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បវិសិំសុ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ –

“ឥធ , ភន្តេ, រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ ចតុរង្គិនិំ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា រាជានំ បសេនទិំ កោសលំ អព្ភុយ្យាសិ យេន កាសិ។ អស្សោសិ ខោ, ភន្តេ, រាជា បសេនទិ កោសលោ – ‘រាជា កិរ មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ ចតុរង្គិនិំ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា មមំ អព្ភុយ្យាតោ យេន កាសី’តិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, រាជា បសេនទិ កោសលោ ចតុរង្គិនិំ សេនំ សន្នយ្ហិត្វា រាជានំ មាគធំ អជាតសត្តុំ វេទេហិបុត្តំ បច្ចុយ្យាសិ យេន កាសិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, រាជា ច មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ រាជា ច បសេនទិ កោសលោ សង្គាមេសុំ។ តស្មិំ ខោ បន, ភន្តេ, សង្គាមេ រាជា បសេនទិ កោសលោ រាជានំ មាគធំ អជាតសត្តុំ វេទេហិបុត្តំ បរាជេសិ, ជីវគ្គាហញ្ច នំ អគ្គហេសិ។ អថ ខោ, ភន្តេ, រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស ឯតទហោសិ – ‘កិញ្ចាបិ ខោ ម្យាយំ រាជា មាគធោ អជាតសត្តុ វេទេហិបុត្តោ អទុព្ភន្តស្ស ទុព្ភតិ, អថ ច បន មេ ភាគិនេយ្យោ ហោតិ។ យំនូនាហំ រញ្ញោ មាគធស្ស អជាតសត្តុនោ វេទេហិបុត្តស្ស សព្ពំ ហត្ថិកាយំ បរិយាទិយិត្វា សព្ពំ អស្សកាយំ សព្ពំ រថកាយំ សព្ពំ បត្តិកាយំ បរិយាទិយិត្វា ជីវន្តមេវ នំ ឱសជ្ជេយ្យ’’’ន្តិ។

“អថ ខោ, ភន្តេ, រាជា បសេនទិ កោសលោ រញ្ញោ មាគធស្ស អជាតសត្តុនោ វេទេហិបុត្តស្ស សព្ពំ ហត្ថិកាយំ បរិយាទិយិត្វា សព្ពំ អស្សកាយំ បរិយាទិយិត្វា សព្ពំ រថកាយំ បរិយាទិយិត្វា សព្ពំ បត្តិកាយំ បរិយាទិយិត្វា ជីវន្តមេវ នំ ឱសជ្ជី”តិ។ អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“វិលុម្បតេវ បុរិសោ, យាវស្ស ឧបកប្បតិ;
យទា ចញ្ញេ វិលុម្បន្តិ, សោ វិលុត្តោ វិលុប្បតិ [វិលុម្បតិ (សី. បី. ក.)]។

“ឋានញ្ហិ មញ្ញតិ ពាលោ, យាវ បាបំ ន បច្ចតិ;
យទា ច បច្ចតិ បាបំ, អថ ទុក្ខំ និគច្ឆតិ។

“ហន្តា លភតិ [លភតិ ហន្តា (សី. ស្យា. កំ.)] ហន្តារំ, ជេតារំ លភតេ ជយំ;
អក្កោសកោ ច អក្កោសំ, រោសេតារញ្ច រោសកោ;
អថ កម្មវិវដ្ដេន, សោ វិលុត្តោ វិលុប្បតី”តិ។

៦. មល្លិកាសុត្តំ

១២៧. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ បុរិសោ យេន រាជា បសេនទិ កោសលោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រញ្ញោ បសេនទិស្ស កោសលស្ស ឧបកណ្ណកេ អារោចេសិ – “មល្លិកា, ទេវ, ទេវី ធីតរំ វិជាតា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, រាជា បសេនទិ កោសលោ អនត្តមនោ អហោសិ។

អថ ខោ ភគវា រាជានំ បសេនទិំ កោសលំ អនត្តមនតំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“ឥត្ថីបិ ហិ ឯកច្ចិយា, សេយ្យា បោស ជនាធិប;
មេធាវិនី សីលវតី, សស្សុទេវា បតិព្ពតា។

“តស្សា យោ ជាយតិ បោសោ, សូរោ ហោតិ ទិសម្បតិ;
តាទិសា សុភគិយា [សុភរិយាបុត្តោ (ក.)] បុត្តោ, រជ្ជម្បិ អនុសាសតី”តិ។

៧. អប្បមាទសុត្តំ

១២៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, ឯកោ ធម្មោ យោ ឧភោ អត្ថេ សមធិគ្គយ្ហ តិដ្ឋតិ – ទិដ្ឋធម្មិកញ្ចេវ អត្ថំ សម្បរាយិកញ្ចា”តិ?

“អត្ថិ ខោ, មហារាជ, ឯកោ ធម្មោ យោ ឧភោ អត្ថេ សមធិគ្គយ្ហ តិដ្ឋតិ – ទិដ្ឋធម្មិកញ្ចេវ អត្ថំ សម្បរាយិកញ្ចា”តិ។

“កតមោ បន, ភន្តេ, ឯកោ ធម្មោ, យោ ឧភោ អត្ថេ សមធិគ្គយ្ហ តិដ្ឋតិ – ទិដ្ឋធម្មិកញ្ចេវ អត្ថំ សម្បរាយិកញ្ចា”តិ?

“អប្បមាទោ ខោ, មហារាជ, ឯកោ ធម្មោ, យោ ឧភោ អត្ថេ សមធិគ្គយ្ហ តិដ្ឋតិ – ទិដ្ឋធម្មិកញ្ចេវ អត្ថំ សម្បរាយិកញ្ចាតិ។ សេយ្យថាបិ, មហារាជ, យានិ កានិចិ ជង្គលានំ [ជង្គមានំ (សី. បី.)] បាណានំ បទជាតានិ, សព្ពានិ តានិ ហត្ថិបទេ សមោធានំ គច្ឆន្តិ, ហត្ថិបទំ តេសំ អគ្គមក្ខាយតិ – យទិទំ មហន្តត្តេន; ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, អប្បមាទោ ឯកោ ធម្មោ, យោ ឧភោ អត្ថេ សមធិគ្គយ្ហ តិដ្ឋតិ – ទិដ្ឋធម្មិកញ្ចេវ អត្ថំ សម្បរាយិកញ្ចា”តិ។ ឥទមវោច…បេ….

“អាយុំ អរោគិយំ វណ្ណំ, សគ្គំ ឧច្ចាកុលីនតំ;
រតិយោ បត្ថយន្តេន, ឧឡារា អបរាបរា។

“អប្បមាទំ បសំសន្តិ, បុញ្ញកិរិយាសុ បណ្ឌិតា;
អប្បមត្តោ ឧភោ អត្ថេ, អធិគ្គណ្ហាតិ បណ្ឌិតោ។

“ទិដ្ឋេ ធម្មេ ច យោ អត្ថោ, យោ ចត្ថោ សម្បរាយិកោ;
អត្ថាភិសមយា ធីរោ, បណ្ឌិតោតិ បវុច្ចតី”តិ។

៨. កល្យាណមិត្តសុត្តំ

១២៩. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធ មយ្ហំ , ភន្តេ, រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ, សោ ច ខោ កល្យាណមិត្តស្ស កល្យាណសហាយស្ស កល្យាណសម្បវង្កស្ស, នោ បាបមិត្តស្ស នោ បាបសហាយស្ស នោ បាបសម្បវង្កស្សា’”តិ។

“ឯវមេតំ, មហារាជ, ឯវមេតំ, មហារាជ! ស្វាក្ខាតោ , មហារាជ, មយា ធម្មោ។ សោ ច ខោ កល្យាណមិត្តស្ស កល្យាណសហាយស្ស កល្យាណសម្បវង្កស្ស, នោ បាបមិត្តស្ស នោ បាបសហាយស្ស នោ បាបសម្បវង្កស្សាតិ។

“ឯកមិទាហំ, មហារាជ, សមយំ សក្កេសុ វិហរាមិ នគរកំ នាម សក្យានំ និគមោ។ អថ ខោ, មហារាជ, អានន្ទោ ភិក្ខុ យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ, មហារាជ, អានន្ទោ ភិក្ខុ មំ ឯតទវោច – ‘ឧបឌ្ឍមិទំ, ភន្តេ, ព្រហ្មចរិយស្ស – យទិទំ កល្យាណមិត្តតា កល្យាណសហាយតា កល្យាណសម្បវង្កតា’”តិ។

“ឯវំ វុត្តាហំ, មហារាជ, អានន្ទំ ភិក្ខុំ ឯតទវោចំ – ‘មា ហេវំ, អានន្ទ, មា ហេវំ, អានន្ទ! សកលមេវ ហិទំ, អានន្ទ, ព្រហ្មចរិយំ – យទិទំ កល្យាណមិត្តតា កល្យាណសហាយតា កល្យាណសម្បវង្កតា។ កល្យាណមិត្តស្សេតំ, អានន្ទ, ភិក្ខុនោ បាដិកង្ខំ កល្យាណសហាយស្ស កល្យាណសម្បវង្កស្ស អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេស្សតិ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ពហុលីករិស្សតិ’”។

“កថញ្ច, អានន្ទ, ភិក្ខុ កល្យាណមិត្តោ កល្យាណសហាយោ កល្យាណសម្បវង្កោ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ, អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ពហុលីករោតិ? ឥធានន្ទ, ភិក្ខុ សម្មាទិដ្ឋឹ ភាវេតិ វិវេកនិស្សិតំ វិរាគនិស្សិតំ និរោធនិស្សិតំ វោស្សគ្គបរិណាមិំ, សម្មាសង្កប្បំ ភាវេតិ…បេ… សម្មាវាចំ ភាវេតិ…បេ… សម្មាកម្មន្តំ ភាវេតិ…បេ… សម្មាអាជីវំ ភាវេតិ…បេ… សម្មាវាយាមំ ភាវេតិ…បេ… សម្មាសតឹ ភាវេតិ…បេ… សម្មាសមាធឹ ភាវេតិ វិវេកនិស្សិតំ វិរាគនិស្សិតំ និរោធនិស្សិតំ វោស្សគ្គបរិណាមិំ។ ឯវំ ខោ, អានន្ទ, ភិក្ខុ កល្យាណមិត្តោ កល្យាណសហាយោ កល្យាណសម្បវង្កោ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ភាវេតិ, អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ ពហុលីករោតិ។ តទមិនាបេតំ, អានន្ទ,

បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា សកលមេវិទំ ព្រហ្មចរិយំ – យទិទំ កល្យាណមិត្តតា កល្យាណសហាយតា កល្យាណសម្បវង្កតា’’តិ។

‘‘មមញ្ហិ, អានន្ទ, កល្យាណមិត្តំ អាគម្ម ជាតិធម្មា សត្តា ជាតិយា បរិមុច្ចន្តិ, ជរាធម្មា សត្តា ជរាយ បរិមុច្ចន្តិ, ព្យាធិធម្មា សត្តា ព្យាធិតោ បរិមុច្ចន្តិ, មរណធម្មា សត្តា មរណេន បរិមុច្ចន្តិ, សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសធម្មា សត្តា សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសេហិ បរិមុច្ចន្តិ។ ឥមិនា ខោ ឯតំ, អានន្ទ, បរិយាយេន វេទិតព្ពំ យថា សកលមេវិទំ ព្រហ្មចរិយំ – យទិទំ កល្យាណមិត្តតា កល្យាណសហាយតា កល្យាណសម្បវង្កតា’’តិ។

‘‘តស្មាតិហ តេ, មហារាជ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘កល្យាណមិត្តោ ភវិស្សាមិ កល្យាណសហាយោ កល្យាណសម្បវង្កោ’តិ។ ឯវញ្ហិ តេ , មហារាជ, សិក្ខិតព្ពំ។

‘‘កល្យាណមិត្តស្ស តេ, មហារាជ, កល្យាណសហាយស្ស កល្យាណសម្បវង្កស្ស អយំ ឯកោ ធម្មោ ឧបនិស្សាយ វិហាតព្ពោ – អប្បមាទោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។

‘‘អប្បមត្តស្ស តេ, មហារាជ, វិហរតោ អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយ, ឥត្ថាគារស្ស អនុយន្តស្ស ឯវំ ភវិស្សតិ – ‘រាជា ខោ អប្បមត្តោ វិហរតិ, អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយ។ ហន្ទ, មយម្បិ អប្បមត្តា វិហរាម, អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយា’’’តិ។

‘‘អប្បមត្តស្ស តេ, មហារាជ, វិហរតោ អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយ, ខត្តិយានម្បិ អនុយន្តានំ ឯវំ ភវិស្សតិ – ‘រាជា ខោ អប្បមត្តោ វិហរតិ អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយ។ ហន្ទ, មយម្បិ អប្បមត្តា វិហរាម, អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយា’’’តិ។

‘‘អប្បមត្តស្ស តេ, មហារាជ, វិហរតោ អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយ, ពលកាយស្សបិ ឯវំ ភវិស្សតិ – ‘រាជា ខោ អប្បមត្តោ វិហរតិ អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយ។ ហន្ទ, មយម្បិ អប្បមត្តា វិហរាម, អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយា’’’តិ។

‘‘អប្បមត្តស្ស តេ, មហារាជ, វិហរតោ អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយ, នេគមជានបទស្សបិ ឯវំ ភវិស្សតិ – ‘រាជា ខោ អប្បមត្តោ វិហរតិ, អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយ។ ហន្ទ, មយម្បិ អប្បមត្តា វិហរាម, អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយា’’’តិ?

‘‘អប្បមត្តស្ស តេ, មហារាជ, វិហរតោ អប្បមាទំ ឧបនិស្សាយ, អត្តាបិ គុត្តោ រក្ខិតោ ភវិស្សតិ – ឥត្ថាគារម្បិ គុត្តំ រក្ខិតំ ភវិស្សតិ, កោសកោដ្ឋាគារម្បិ គុត្តំ រក្ខិតំ ភវិស្សតី’’តិ។ ឥទមវោច…បេ….

‘‘ភោគេ បត្ថយមានេន, ឧឡារេ អបរាបរេ;
អប្បមាទំ បសំសន្តិ, បុញ្ញកិរិយាសុ បណ្ឌិតា។

‘‘អប្បមត្តោ ឧភោ អត្ថេ, អធិគណ្ហាតិ បណ្ឌិតោ;
ទិដ្ឋេ ធម្មេ ច យោ អត្ថោ, យោ ចត្ថោ សម្បរាយិកោ;
អត្ថាភិសមយា ធីរោ, បណ្ឌិតោតិ បវុច្ចតី’’តិ។

៩. បឋមអបុត្តកសុត្តំ

១៣០. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ទិវា ទិវស្ស យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ រាជានំ បសេនទិ កោសលំ ភគវា ឯតទវោច – ‘‘ហន្ទ, កុតោ នុ ត្វំ, មហារាជ, អាគច្ឆសិ ទិវា ទិវស្សា’’តិ?

‘‘ឥធ, ភន្តេ, សាវត្ថិយំ សេដ្ឋិ គហបតិ កាលង្កតោ។ តមហំ អបុត្តកំ សាបតេយ្យំ រាជន្តេបុរំ អតិហរិត្វា អាគច្ឆាមិ។ អសីតិ, ភន្តេ, សតសហស្សានិ ហិរញ្ញស្សេវ, កោ បន វាទោ រូបិយស្ស ! តស្ស ខោ បន, ភន្តេ, សេដ្ឋិស្ស គហបតិស្ស ឯវរូបោ ភត្តភោគោ អហោសិ – កណាជកំ ភុញ្ជតិ ពិលង្គទុតិយំ។ ឯវរូបោ វត្ថភោគោ អហោសិ – សាណំ ធារេតិ តិបក្ខវសនំ។ ឯវរូបោ យានភោគោ អហោសិ – ជជ្ជររថកេន យាតិ បណ្ណឆត្តកេន ធារិយមានេនា’’តិ។

“ឯវមេតំ, មហារាជ, ឯវមេតំ, មហារាជ! អសប្បុរិសោ ខោ, មហារាជ, ឧឡារេ ភោគេ លភិត្វា នេវត្តានំ សុខេតិ បីណេតិ, ន មាតាបិតរោ សុខេតិ បីណេតិ, ន បុត្តទារំ សុខេតិ បីណេតិ, ន ទាសកម្មករបោរិសេ សុខេតិ បីណេតិ, ន មិត្តាមច្ចេ សុខេតិ បីណេតិ, ន សមណព្រាហ្មណេសុ ឧទ្ធគ្គិកំ ទក្ខិណំ បតិដ្ឋាបេតិ សោវគ្គិកំ សុខវិបាកំ សគ្គសំវត្តនិកំ។ តស្ស តេ ភោគេ ឯវំ សម្មា អបរិភុញ្ជិយមានេ [អបរិភុញ្ជមានោ (សព្ពត្ថ)] រាជានោ វា ហរន្តិ ចោរា វា ហរន្តិ អគ្គិ វា ឌហតិ ឧទកំ វា វហតិ អប្បិយា វា ទាយាទា ហរន្តិ។ ឯវំស តេ [ឯវំ សន្តេ (សី. បី.)], មហារាជ, ភោគា សម្មា អបរិភុញ្ជិយមានា បរិក្ខយំ គច្ឆន្តិ, នោ បរិភោគំ។

“សេយ្យថាបិ, មហារាជ, អមនុស្សដ្ឋានេ បោក្ខរណី អច្ឆោទកា សីតោទកា សាតោទកា សេតោទកា សុបតិត្ថា រមណីយា។ តំ ជនោ នេវ ហរេយ្យ ន បិវេយ្យ ន នហាយេយ្យ ន យថាបច្ចយំ វា ករេយ្យ។ ឯវញ្ហិ តំ, មហារាជ, ឧទកំ សម្មា អបរិភុញ្ជិយមានំ [អបរិភុញ្ជមានំ (ស្យា. កំ.)] បរិក្ខយំ គច្ឆេយ្យ , នោ បរិភោគំ។ ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, អសប្បុរិសោ ឧឡារេ ភោគេ លភិត្វា នេវត្តានំ សុខេតិ បីណេតិ, ន មាតាបិតរោ សុខេតិ បីណេតិ, ន បុត្តទារំ សុខេតិ បីណេតិ, ន ទាសកម្មករបោរិសេ សុខេតិ បីណេតិ, ន មិត្តាមច្ចេ សុខេតិ បីណេតិ, ន សមណព្រាហ្មណេសុ ឧទ្ធគ្គិកំ ទក្ខិណំ បតិដ្ឋាបេតិ សោវគ្គិកំ សុខវិបាកំ សគ្គសំវត្តនិកំ។ តស្ស តេ ភោគេ ឯវំ សម្មា អបរិភុញ្ជិយមានេ រាជានោ វា ហរន្តិ ចោរា វា ហរន្តិ អគ្គិ វា ឌហតិ ឧទកំ វា វហតិ អប្បិយា វា ទាយាទា ហរន្តិ។ ឯវំស តេ [ឯវំ សន្តេ (សី. បី.)], មហារាជ, ភោគា សម្មា អបរិភុញ្ជិយមានា បរិក្ខយំ គច្ឆន្តិ, នោ បរិភោគំ។

“សប្បុរិសោ ច ខោ, មហារាជ, ឧឡារេ ភោគេ លភិត្វា អត្តានំ សុខេតិ បីណេតិ, មាតាបិតរោ សុខេតិ បីណេតិ, បុត្តទារំ សុខេតិ បីណេតិ, ទាសកម្មករបោរិសេ សុខេតិ បីណេតិ, មិត្តាមច្ចេ សុខេតិ បីណេតិ, សមណព្រាហ្មណេសុ ឧទ្ធគ្គិកំ ទក្ខិណំ បតិដ្ឋាបេតិ សោវគ្គិកំ សុខវិបាកំ សគ្គសំវត្តនិកំ។ តស្ស តេ ភោគេ ឯវំ សម្មា បរិភុញ្ជិយមានេ នេវ រាជានោ ហរន្តិ , ន ចោរា ហរន្តិ, ន អគ្គិ ឌហតិ, ន ឧទកំ វហតិ, ន អប្បិយា ទាយាទា ហរន្តិ។ ឯវំស តេ, មហារាជ, ភោគា សម្មា បរិភុញ្ជិយមានា បរិភោគំ គច្ឆន្តិ, នោ បរិក្ខយំ។

“សេយ្យថាបិ, មហារាជ, គាមស្ស វា និគមស្ស វា អវិទូរេ បោក្ខរណី អច្ឆោទកា សីតោទកា សាតោទកា សេតោទកា សុបតិត្ថា រមណីយា។ តញ្ច ឧទកំ ជនោ ហរេយ្យបិ បិវេយ្យបិ នហាយេយ្យបិ យថាបច្ចយម្បិ ករេយ្យ។ ឯវញ្ហិ តំ, មហារាជ, ឧទកំ សម្មា បរិភុញ្ជិយមានំ បរិភោគំ គច្ឆេយ្យ, នោ បរិក្ខយំ។ ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, សប្បុរិសោ ឧឡារេ ភោគេ លភិត្វា អត្តានំ សុខេតិ បីណេតិ, មាតាបិតរោ សុខេតិ បីណេតិ, បុត្តទារំ សុខេតិ បីណេតិ, ទាសកម្មករបោរិសេ សុខេតិ បីណេតិ, មិត្តាមច្ចេ សុខេតិ បីណេតិ, សមណព្រាហ្មណេសុ ឧទ្ធគ្គិកំ ទក្ខិណំ បតិដ្ឋាបេតិ សោវគ្គិកំ សុខវិបាកំ សគ្គសំវត្តនិកំ។ តស្ស តេ ភោគេ ឯវំ សម្មា បរិភុញ្ជិយមានេ នេវ រាជានោ ហរន្តិ, ន ចោរា ហរន្តិ, ន អគ្គិ ឌហតិ, ន ឧទកំ វហតិ, ន អប្បិយា ទាយាទា ហរន្តិ។ ឯវំស តេ, មហារាជ, ភោគា សម្មា បរិភុញ្ជិយមានា បរិភោគំ គច្ឆន្តិ, នោ បរិក្ខយ”ន្តិ។

“អមនុស្សដ្ឋានេ ឧទកំវ សីតំ,
តទបេយ្យមានំ បរិសោសមេតិ;
ឯវំ ធនំ កាបុរិសោ លភិត្វា,
នេវត្តនា ភុញ្ជតិ នោ ទទាតិ។

ធីរោ ច វិញ្ញូ អធិគម្ម ភោគេ,
សោ ភុញ្ជតិ កិច្ចករោ ច ហោតិ;
សោ ញាតិសង្ឃំ និសភោ ភរិត្វា,
អនិន្ទិតោ សគ្គមុបេតិ ឋាន”ន្តិ។

១០. ទុតិយអបុត្តកសុត្តំ

១៣១. អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ទិវា ទិវស្ស យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ និសិទ្ទំ ខោ រាជានំ បសេនទី កោសលំ ភគវា ឯតទវោច – “ហន្ទ, កុតោ នុ ត្វំ, មហារាជ, អាគច្ឆសិ ទិវា ទិវស្សា”តិ?

“ឥធ, ភន្តេ, សាវត្ថិយំ សេដ្ឋិ គហបតិ កាលង្កតោ។ តមហំ អបុត្តកំ សាបតេយ្យំ រាជន្តេបុរំ អតិហរិត្វា អាគច្ឆាមិ។ សតំ, ភន្តេ, សតសហស្សានិ ហិរញ្ញស្សេវ, កោ បន វាទោ រូបិយស្ស! តស្ស ខោ បន, ភន្តេ, សេដ្ឋិស្ស

គហបតិស្ស ឯវរូបោ ភត្តភោគោ អហោសិ – កណាជកំ ភុញ្ជតិ ពិលង្គទុតិយំ។ ឯវរូបោ វត្ថភោគោ អហោសិ – សាណំ ធារេតិ តិបក្ខវសនំ ។ ឯវរូបោ យានភោគោ អហោសិ – ជជ្ជររថកេន យាតិ បណ្ណឆត្តកេន ធារិយមានេនា”តិ។

“ឯវមេតំ, មហារាជ, ឯវមេតំ, មហារាជ! ភូតបុព្ពំ សោ, មហារាជ, សេដ្ឋិ គហបតិ តគ្គរសិខឹ នាម បច្ចេកសម្ពុទ្ធំ បិណ្ឌបាតេន បដិបាទេសិ។ ‘ទេថ សមណស្ស បិណ្ឌ’ន្តិ វត្វា ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ ទត្វា ច បន បច្ឆា វិប្បដិសារី អហោសិ – ‘វរមេតំ បិណ្ឌបាតំ ទាសា វា កម្មករា វា ភុញ្ជេយ្យុ’ន្តិ។ ភាតុ ច បន ឯកបុត្តកំ សាបតេយ្យស្ស ការណា ជីវិតា វោរោបេសិ។

“យំ ខោ សោ, មហារាជ, សេដ្ឋិ គហបតិ តគ្គរសិខឹ បច្ចេកសម្ពុទ្ធំ បិណ្ឌបាតេន បដិបាទេសិ, តស្ស កម្មស្ស វិបាកេន សត្តក្ខត្តុំ សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិ។ តស្សេវ កម្មស្ស វិបាកាវសេសេន ឥមិស្សាយេវ សាវត្ថិយា សត្តក្ខត្តុំ សេដ្ឋិត្តំ ការេសិ។ យំ ខោ សោ, មហារាជ, សេដ្ឋិ គហបតិ ទត្វា បច្ឆា វិប្បដិសារី អហោសិ – ‘វរមេតំ បិណ្ឌបាតំ ទាសា វា កម្មករា វា ភុញ្ជេយ្យុ’ន្តិ, តស្ស កម្មស្ស វិបាកេន នាស្សុឡារាយ ភត្តភោគាយ ចិត្តំ នមតិ, នាស្សុឡារាយ វត្ថភោគាយ ចិត្តំ នមតិ, នាស្សុឡារាយ យានភោគាយ ចិត្តំ នមតិ, នាស្សុឡារានំ បញ្ចន្នំ កាមគុណានំ ភោគាយ ចិត្តំ នមតិ។ យំ ខោ សោ, មហារាជ, សេដ្ឋិ គហបតិ ភាតុ ច បន ឯកបុត្តកំ សាបតេយ្យស្ស ការណា ជីវិតា វោរោបេសិ, តស្ស កម្មស្ស វិបាកេន ពហូនិ វស្សានិ ពហូនិ វស្សសតានិ ពហូនិ វស្សសហស្សានិ ពហូនិ វស្សសតសហស្សានិ និរយេ បច្ចិត្ថ។ តស្សេវ កម្មស្ស វិបាកាវសេសេន ឥទំ សត្តមំ អបុត្តកំ សាបតេយ្យំ រាជកោសំ បវេសេតិ។ តស្ស ខោ, មហារាជ, សេដ្ឋិស្ស គហបតិស្ស បុរាណញ្ច បុញ្ញំ បរិក្ខីណំ, នវញ្ច បុញ្ញំ អនុបចិតំ។ អជ្ជ បន, មហារាជ, សេដ្ឋិ គហបតិ មហារោរុវេ និរយេ បច្ចតី”តិ ។ “ឯវំ, ភន្តេ, សេដ្ឋិ គហបតិ មហារោរុវំ និរយំ ឧបបន្នោ”តិ។ “ឯវំ , មហារាជ, សេដ្ឋិ គហបតិ មហារោរុវំ និរយំ ឧបបន្នោ”តិ។ ឥទមវោច… បេ…។

> “ធញ្ញំ ធនំ រជតំ ជាតរូបំ, បរិគ្គហំ វាបិ យទត្ថិ កិញ្ចិ;
> ទាសា កម្មករា បេស្សា, យេ ចស្ស អនុជីវិនោ។
>
> “សព្ពំ នាទាយ គន្តព្ពំ, សព្ពំ និក្ខិប្បគាមិនំ [និក្ខីបគាមិនំ (ស្យា. កំ. ក.)];
> យញ្ច ករោតិ កាយេន, វាចាយ ឧទ ចេតសា។
>
> “តញ្ហិ តស្ស សកំ ហោតិ, តញ្ច អាទាយ គច្ឆតិ;
> តញ្ចស្ស អនុគំ ហោតិ, ឆាយាវ អនបាយិនី។
>
> “តស្មា ករេយ្យ កល្យាណំ, និចយំ សម្បរាយិកំ;
> បុញ្ញានិ បរលោកស្មិំ, បតិដ្ឋា ហោន្តិ បាណិន”ន្តិ។

ទុតិយោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

> ជដិលា បញ្ច រាជានោ, ទោណបាកកុរេន ច;
> សង្គាមេន ទ្វេ វុត្តានិ, មល្លិកា [ធីតរា (ពហូសុ)] ទ្វេ អប្បមាទេន ច;
> អបុត្តកេន ទ្វេ វុត្តា, វគ្គោ តេន បវុច្ចតីតិ។

៣. តតិយវគ្គោ

១. បុគ្គលសុត្តំ

១៣២. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ រាជានំ បសេនទិំ កោសលំ ភគវា ឯតទវោច – “ចត្តារោមេ, មហារាជ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ ចត្តារោ? តមោតមបរាយនោ, តមោជោតិបរាយនោ, ជោតិតមបរាយនោ, ជោតិជោតិបរាយនោ”។

“កថញ្ច, មហារាជ បុគ្គលោ តមោតមបរាយនោ ហោតិ? ឥធ, មហារាជ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ នីចេ កុលេ បច្ចាជាតោ ហោតិ, ចណ្ឌាលកុលេ វា វេនកុលេ [វេណកុលេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វា នេសាទកុលេ វា រថការកុលេ វា បុក្កុសកុលេ វា ទលិទ្ទេ អប្បន្នបានភោជនេ កសិរវុត្តិកេ , យត្ថ កសិរេន ឃាសច្ឆាទោ លព្ភតិ។ សោ ច ហោតិ ទុព្ពណ្ណោ ទុទ្ទសិកោ ឱកោដិមកោ ពវ្ហាពាធោ [ពហ្វាពាធោ (ក.)] កាណោ វា កុណី វា ខញ្ជោ វា បក្ខហតោ វា, ន លាភី អន្នស្ស បានស្ស វត្ថស្ស យានស្ស មាលាគន្ធវិលេបនស្ស សេយ្យាវសថបទីបេយ្យស្ស។ សោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។ សោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា មនសា ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ។

“សេយ្យថាបិ, មហារាជ , បុរិសោ អន្ធការា វា អន្ធការំ គច្ឆេយ្យ, តមា វា តមំ គច្ឆេយ្យ, លោហិតមលា វា លោហិតមលំ គច្ឆេយ្យ។ តថូបមាហំ, មហារាជ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។ ឯវំ ខោ, មហារាជ, បុគ្គលោ តមោតមបរាយនោ ហោតិ។

“កថញ្ច, មហារាជ, បុគ្គលោ តមោជោតិបរាយនោ ហោតិ? ឥធ, មហារាជ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ នីចេ កុលេ បច្ចាជាតោ ហោតិ, ចណ្ឌាលកុលេ វា វេនកុលេ វា នេសាទកុលេ វា រថការកុលេ វា បុក្កុសកុលេ វា ទលិទ្ទេ អប្បន្នបានភោជនេ កសិរវុត្តិកេ, យត្ថ កសិរេន ឃាសច្ឆាទោ លព្ភតិ។ សោ ច ខោ ហោតិ ទុព្ពណ្ណោ ទុទ្ទសិកោ ឱកោដិមកោ ពវ្ហាពាធោ, កាណោ វា កុណី វា ខញ្ជោ វា បក្ខហតោ វា, ន លាភី អន្នស្ស បានស្ស វត្ថស្ស យានស្ស មាលាគន្ធវិលេបនស្ស សេយ្យាវសថបទីបេយ្យស្ស។ សោ កាយេន សុចរិតំ ចរតិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរតិ, មនសា សុចរិតំ ចរតិ។ សោ កាយេន សុចរិតំ ចរិត្វា វាចាយ សុចរិតំ ចរិត្វា មនសា សុចរិតំ ចរិត្វា, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។

“សេយ្យថាបិ, មហារាជ, បុរិសោ បថវិយា វា បល្លង្កំ អារោហេយ្យ, បល្លង្កា វា អស្សបិដ្ឋិំ អារោហេយ្យ, អស្សបិដ្ឋិយា វា ហត្ថិក្ខន្ធំ អារោហេយ្យ, ហត្ថិក្ខន្ធា វា បាសាទំ អារោហេយ្យ។ តថូបមាហំ, មហារាជ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។ ឯវំ ខោ, មហារាជ, បុគ្គលោ តមោជោតិបរាយនោ ហោតិ។

“កថញ្ច, មហារាជ, បុគ្គលោ ជោតិតមបរាយនោ ហោតិ? ឥធ , មហារាជ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ឧច្ចេ កុលេ បច្ចាជាតោ ហោតិ, ខត្តិយមហាសាលកុលេ វា ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ វា គហបតិមហាសាលកុលេ វា, អឌ្ឍេ មហទ្ធនេ មហាភោគេ បហូតជាតរូបរជតេ បហូតវិត្តូបករណេ បហូតធនធញ្ញេ។ សោ ច ហោតិ អភិរូបោ ទស្សនីយោ បាសាទិកោ, បរមាយ វណ្ណបោក្ខរតាយ សមន្នាគតោ, លាភី អន្នស្ស បានស្ស វត្ថស្ស យានស្ស មាលាគន្ធវិលេបនស្ស សេយ្យាវសថបទីបេយ្យស្ស។ សោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។ សោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា មនសា ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ។

“សេយ្យថាបិ, មហារាជ, បុរិសោ បាសាទា វា ហត្ថិក្ខន្ធំ ឱរោហេយ្យ, ហត្ថិក្ខន្ធា វា អស្សបិដ្ឋិំ ឱរោហេយ្យ, អស្សបិដ្ឋិយា វា បល្លង្កំ ឱរោហេយ្យ, បល្លង្កា វា បថវិំ ឱរោហេយ្យ, បថវិយា វា អន្ធការំ បវិសេយ្យ។ តថូបមាហំ, មហារាជ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។ ឯវំ ខោ, មហារាជ, បុគ្គលោ ជោតិតមបរាយនោ ហោតិ។

“កថញ្ច, មហារាជ, បុគ្គលោ ជោតិជោតិបរាយនោ ហោតិ? ឥធ, មហារាជ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ឧច្ចេ កុលេ បច្ចាជាតោ ហោតិ, ខត្តិយមហាសាលកុលេ វា ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ វា គហបតិមហាសាលកុលេ វា, អឌ្ឍេ មហទ្ធនេ មហាភោគេ បហូតជាតរូបរជតេ បហូតវិត្តូបករណេ បហូតធនធញ្ញេ។ សោ ច ហោតិ អភិរូបោ ទស្សនីយោ បាសាទិកោ, បរមាយ វណ្ណបោក្ខរតាយ សមន្នាគតោ , លាភី អន្នស្ស បានស្ស វត្ថស្ស យានស្ស មាលាគន្ធវិលេបនស្ស សេយ្យាវសថបទីបេយ្យស្ស។ សោ កាយេន សុចរិតំ ចរតិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរតិ, មនសា សុចរិតំ ចរតិ។ សោ កាយេន សុចរិតំ ចរិត្វា វាចាយ សុចរិតំ ចរិត្វា មនសា សុចរិតំ ចរិត្វា, កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។

“សេយ្យថាបិ, មហារាជ, បុរិសោ បល្លង្កា វា បល្លង្កំ សង្កមេយ្យ, អស្សបិដ្ឋិយា វា អស្សបិដ្ឋិំ សង្កមេយ្យ, ហត្ថិក្ខន្ធា វា ហត្ថិក្ខន្ធំ សង្កមេយ្យ, បាសាទា វា បាសាទំ សង្កមេយ្យ។ តថូបមាហំ, មហារាជ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។ ឯវំ ខោ, មហារាជ, បុគ្គលោ ជោតិជោតិបរាយនោ ហោតិ។ ឥមេ ខោ, មហារាជ, ចត្តារោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិ”ន្តិ។ ឥទមវោច…បេ….

“ទលិទ្ទោ បុរិសោ រាជ, អស្សទ្ធោ ហោតិ មច្ឆរី;

កទរិយោ បាបសង្កប្បោ, មិច្ឆាទិដ្ឋិ អនាទរោ។

“សមណេ ព្រាហ្មណេ វាបិ, អញ្ញេ វាបិ វនិព្ពកេ;
អក្កោសតិ បរិភាសតិ, នត្ថិកោ ហោតិ រោសកោ។

“ទទមានំ និវារេតិ, យាចមានាន ភោជនំ;
តាទិសោ បុរិសោ រាជ, មីយមានោ ជនាធិប;
ឧបេតិ និរយំ ឃោរំ, តមោតមបរាយនោ។

“ទលិទ្ទោ បុរិសោ រាជ, សទ្ធោ ហោតិ អមច្ឆរី;
ទទាតិ សេដ្ឋសង្កប្បោ, អព្យគ្គមនសោ នរោ។

“សមណេ ព្រាហ្មណេ វាបិ, អញ្ញេ វាបិ វនិព្ពកេ;
ឧដ្ឋាយ អភិវាទេតិ, សមចរិយាយ សិក្ខតិ។

“ទទមានំ ន វារេតិ [ន និវារេតិ (សី.)], យាចមានាន ភោជនំ;
តាទិសោ បុរិសោ រាជ, មីយមានោ ជនាធិប;
ឧបេតិ តិទិវំ ឋានំ, តមោជោតិបរាយនោ។

“អឌ្ឍោ ចេ [អឌ្ឍោ វេ (បី. ក.)] បុរិសោ រាជ, អស្សទ្ធោ ហោតិ មច្ឆរី;
កទរិយោ បាបសង្កប្បោ, មិច្ឆាទិដ្ឋិ អនាទរោ។

“សមណេ ព្រាហ្មណេ វាបិ, អញ្ញេ វាបិ វនិព្ពកេ;
អក្កោសតិ បរិភាសតិ, នត្ថិកោ ហោតិ រោសកោ។

“ទទមានំ និវារេតិ, យាចមានាន ភោជនំ;
តាទិសោ បុរិសោ រាជ, មីយមានោ ជនាធិប;
ឧបេតិ និរយំ ឃោរំ, ជោតិតមបរាយនោ។

“អឌ្ឍោ ចេ បុរិសោ រាជ, សទ្ធោ ហោតិ អមច្ឆរី;
ទទាតិ សេដ្ឋសង្កប្បោ, អព្យគ្គមនសោ នរោ។

“សមណេ ព្រាហ្មណេ វាបិ, អញ្ញេ វាបិ វនិព្ពកេ;
ឧដ្ឋាយ អភិវាទេតិ, សមចរិយាយ សិក្ខតិ។

“ទទមានំ ន វារេតិ, យាចមានាន ភោជនំ;
តាទិសោ បុរិសោ រាជ, មីយមានោ ជនាធិប;
ឧបេតិ តិទិវំ ឋានំ, ជោតិជោតិបរាយនោ”តិ។

២. អយ្យិកាសុត្តំ

១៣៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ រាជានំ បសេនទឹ កោសលំ ភគវា ឯតទវោច – “ហន្ទ, កុតោ នុ ត្វំ, មហារាជ, អាគច្ឆសិ ទិវាទិវស្សា”តិ?

“អយ្យិកា មេ, ភន្តេ, កាលង្កតា ជិណ្ណា វុឌ្ឍា មហល្លិកា អទ្ធគតា វយោអនុប្បត្តា វីសវស្សសតិកា ជាតិយា។ អយ្យិកា ខោ បន មេ, ភន្តេ, បិយា ហោតិ មនាបា។ ហត្ថិរតនេន ចេបាហំ, ភន្តេ, លភេយ្យំ ‘មា មេ អយ្យិកា កាលមកាសី’តិ, ហត្ថិរតនម្បាហំ ទទេយ្យំ – ‘មា មេ អយ្យិកា កាលមកាសី’តិ។ អស្សរតនេន ចេបាហំ, ភន្តេ, លភេយ្យំ ‘មា មេ អយ្យិកា កាលមកាសី’តិ, អស្សរតនម្បាហំ ទទេយ្យំ – ‘មា មេ អយ្យិកា កាលមកាសី’តិ។ គាមវរេន ចេបាហំ ភន្តេ, លភេយ្យំ ‘មា មេ អយ្យិកា កាលមកាសី’តិ, គាមវរម្បាហំ ទទេយ្យំ – ‘មា មេ អយ្យិកា កាលមកាសី’តិ។ ជនបទបទេសេន [ជនបទេន (សី. ស្យា. បី.)] ចេបាហំ, ភន្តេ, លភេយ្យំ ‘មា មេ អយ្យិកា កាលមកាសី’តិ, ជនបទបទេសម្បាហំ ទទេយ្យំ – ‘មា មេ អយ្យិកា កាលមកាសី’តិ។ ‘សព្ពេ សត្តា, មហារាជ,

មរណធម្មា មរណបរិយោសានា មរណំ អនតីតា’តិ។ ‘អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! យាវសុភាសិតមិទំ, ភន្តេ, ភគវតា – សព្ពេ សត្តា មរណធម្មា មរណបរិយោសានា មរណំ អនតីតា’”តិ។

“ឯវមេតំ, មហារាជ, ឯវមេតំ, មហារាជ! សព្ពេ សត្តា មរណធម្មា មរណបរិយោសានា មរណំ អនតីតា។ សេយ្យថាបិ, មហារាជ, យានិ កានិចិ កុម្ភការភាជនានិ អាមកានិ ចេវ បក្កានិ ច សព្ពានិ តានិ ភេទនធម្មានិ ភេទនបរិយោសានានិ ភេទនំ អនតីតានិ; ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, សព្ពេ សត្តា មរណធម្មា មរណបរិយោសានា មរណំ អនតីតា”តិ។ ឥទមវោច...បេ....

“សព្ពេ សត្តា មរិស្សន្តិ, មរណន្តញ្ហិ ជីវិតំ;
យថាកម្មំ គមិស្សន្តិ, បុញ្ញបាបផលូបគា;
និរយំ បាបកម្មន្តា, បុញ្ញកម្មា ច សុគ្គតឹ។

“តស្មា ករេយ្យ កល្យាណំ, និចយំ សម្បរាយិកំ;
បុញ្ញានិ បរលោកស្មឹ, បតិដ្ឋា ហោន្តិ បាណិន”ន្តិ។

៣. លោកសុត្តំ

១៣៤. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កតិ នុ ខោ, ភន្តេ, លោកស្ស ធម្មា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជន្តិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយា”តិ? “តយោ ខោ, មហារាជ, លោកស្ស ធម្មា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជន្តិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយ។ កតមេ តយោ? លោភោ ខោ, មហារាជ, លោកស្ស ធម្មោ, ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយ។ ទោសោ ខោ, មហារាជ, លោកស្ស ធម្មោ, ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយ។ មោហោ ខោ, មហារាជ, លោកស្ស ធម្មោ, ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយ។ ឥមេ ខោ, មហារាជ, តយោ លោកស្ស ធម្មា ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជន្តិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អផាសុវិហារាយា”តិ។ ឥទមវោច...បេ....

“លោភោ ទោសោ ច មោហោ ច, បុរិសំ បាបចេតសំ;
ហឹសន្តិ អត្តសម្ភូតា, តចសារំវ សម្ផល”ន្តិ។

៤. ឥស្សត្ថសុត្តំ

១៣៥. សាវត្ថិនិទានំ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ រាជា បសេនទិ កោសលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កត្ថ នុ ខោ, ភន្តេ, ទានំ ទាតព្ព”ន្តិ? “យត្ថ ខោ, មហារាជ, ចិត្តំ បសីទតី”តិ។ “កត្ថ បន, ភន្តេ, ទិន្នំ មហប្ផល”ន្តិ? “អញ្ញំ ខោ ឯតំ, មហារាជ, កត្ថ ទានំ ទាតព្ពំ, អញ្ញំ បនេតំ កត្ថ ទិន្នំ មហប្ផលន្តិ? សីលវតោ ខោ, មហារាជ, ទិន្នំ មហប្ផលំ, នោ តថា ទុស្សីលេ។ តេន ហិ, មហារាជ, តញ្ញេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ។ យថា, តេ ខមេយ្យ, តថា នំ ព្យាករេយ្យាសិ។ តំ កឹ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធត្យស្ស យុទ្ធំ បច្ចុបដ្ឋិតំ សង្គាមោ សមុបព្យូឡ្ហោ [សម្ុបព្ពូឡ្ហោ (សី.), សមុបព្ពុឡ្ហោ (បី.)]។ អថ អាគច្ឆេយ្យ ខត្តិយកុមារោ អសិក្ខិតោ អកតហត្ថោ អកតយោគ្គោ អកតូបាសនោ ភីរុ ឆម្ភី ឧត្រាសី បលាយី។ ភរេយ្យាសិ តំ បុរិសំ, អត្ថោ ច តេ តាទិសេន បុរិសេនា”តិ? “នាហំ, ភន្តេ, ភរេយ្យំ តំ បុរិសំ, ន ច មេ អត្ថោ តាទិសេន បុរិសេនា”តិ។ “អថ អាគច្ឆេយ្យ ព្រាហ្មណកុមារោ អសិក្ខិតោ...បេ.... អថ អាគច្ឆេយ្យ វេស្សកុមារោ អសិក្ខិតោ...បេ.... អថ អាគច្ឆេយ្យ សុទ្ទកុមារោ អសិក្ខិតោ...បេ.... ន ច មេ អត្ថោ តាទិសេន បុរិសេនា”តិ។

“តំ កឹ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធ ត្យស្ស យុទ្ធំ បច្ចុបដ្ឋិតំ សង្គាមោ សមុបព្យូឡ្ហោ។ អថ អាគច្ឆេយ្យ ខត្តិយកុមារោ សុសិក្ខិតោ កតហត្ថោ កតយោគ្គោ កតូបាសនោ អភីរុ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី។ ភរេយ្យាសិ តំ បុរិសំ, អត្ថោ ច តេ តាទិសេន បុរិសេនា”តិ? “ភរេយ្យាហំ, ភន្តេ , តំ បុរិសំ, អត្ថោ ច មេ តាទិសេន បុរិសេនា”តិ។ “អថ អាគច្ឆេយ្យ ព្រាហ្មណកុមារោ...បេ.... អថ អាគច្ឆេយ្យ វេស្សកុមារោ...បេ.... អថ អាគច្ឆេយ្យ សុទ្ទកុមារោ សុសិក្ខិតោ កតហត្ថោ កតយោគ្គោ កតូបាសនោ អភីរុ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី។ ភរេយ្យាសិ តំ បុរិសំ, អត្ថោ ច តេ តាទិសេន បុរិសេនា”តិ? “ភរេយ្យាហំ, ភន្តេ, តំ បុរិសំ, អត្ថោ ច មេ តាទិសេន បុរិសេនា”តិ។

“ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, យស្មា កស្មា ចេបិ [យស្មា ចេបិ (សី. ស្យា. កំ. ក.)] កុលា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ, សោ ច ហោតិ បញ្ចង្គវិប្បហីនោ បញ្ចង្គសមន្នាគតោ, តស្មិំ ទិន្នំ មហប្ផលំ ហោតិ។ កតមានិ បញ្ចង្គានិ បហីនានិ ហោន្តិ? កាមច្ឆន្ទោ បហីនោ ហោតិ, ព្យាបាទោ បហីនោ ហោតិ, ថិនមិទ្ធំ បហីនំ ហោតិ, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ បហីនំ ហោតិ, វិចិកិច្ឆា បហីនា ហោតិ។ ឥមានិ បញ្ចង្គានិ បហីនានិ ហោន្តិ។ កតមេហិ បញ្ចហង្គេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ? អសេក្ខេន សីលក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេក្ខេន សមាធិក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេក្ខេន បញ្ញាក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេក្ខេន វិមុត្តិក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេក្ខេន វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ ហោតិ។ ឥមេហិ បញ្ចហង្គេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ។ ឥតិ បញ្ចង្គវិប្បហីនេ បញ្ចង្គសមន្នាគតេ ទិន្នំ មហប្ផល”ន្តិ។ ឥទមវោច ភគវា…បេ.… សត្ថា –

“ឥស្សត្ថំ [ឥស្សត្ថំ (សី. ស្យា. កំ.)] ពលវីរិយញ្ច [ពលវីរិយញ្ច (សី. ស្យា. កំ. បី.)], យស្មិំ វិជ្ជេថ មាណវេ;
តំ យុទ្ធត្ថោ ភរេ រាជា, នាសូរំ ជាតិបច្ចយា។

“តថេវ ខន្តិសោរច្ចំ, ធម្មា យស្មិំ បតិដ្ឋិតា;
អរិយវុត្តិំ មេធាវិំ, ហីនជច្ចម្បិ បូជយេ។

“ការយេ អស្សមេ រម្មេ, វាសយេត្ថ ពហុស្សុតេ;
បបញ្ច វិវនេ កយិរា, ទុគ្គេ សង្កមនានិ ច។

“អន្នំ បានំ ខាទនីយំ, វត្ថសេនាសនានិ ច;
ទទេយ្យ ឧជុភូតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា។

“យថា ហិ មេឃោ ថនយំ, វិជ្ជុមាលី សតក្កកុ;
ថលំ និន្នញ្ច បូរេតិ, អភិវស្សំ វសុន្ធរំ។

“តថេវ សទ្ធោ សុតវា, អភិសង្ខច្ច ភោជនំ;
វនិព្ពកេ តប្បយតិ, អន្នបានេន បណ្ឌិតោ។

“អាមោទមានោ បកិរេតិ, ទេថ ទេថាតិ ភាសតិ;
តំ ហិស្ស គជ្ជិតំ ហោតិ, ទេវស្សេវ បវស្សតោ;
សា បុញ្ញធារា វិបុលា, ទាតារំ អភិវស្សតី”តិ។

៥. បព្ពតូបមសុត្តំ

១៣៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ រាជានំ បសេនទិំ កោសលំ ភគវា ឯតទវោច – “ហន្ទ, កុតោ នុ ត្វំ, មហារាជ, អាគច្ឆសិ ទិវា ទិវស្សា”តិ? “យានិ តានិ, ភន្តេ, រញ្ញំ ខត្តិយានំ មុទ្ធាវសិត្តានំ ឥស្សរិយមទមត្តានំ កាមគេធបរិយុដ្ឋិតានំ ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តានំ មហន្តំ បថវិមណ្ឌលំ អភិវិជិយ អជ្ឈាវសន្តានំ រាជករណីយានិ ភវន្តិ, តេសុ ខ្វាហំ, ឯតរហិ ឧស្សុក្កមាបន្នោ”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, មហារាជ, ឥធ តេ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ សទ្ធាយិកោ បច្ចយិកោ។ សោ តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទេយ្យ – ‘យគ្ឃេ, មហារាជ, ជានេយ្យាសិ, អហំ អាគច្ឆាមិ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ។ តត្ថទ្ទសំ មហន្តំ បព្ពតំ អព្ភសមំ សព្ពេ បាណេ និប្បោថេន្តោ អាគច្ឆតិ។ យំ តេ, មហារាជ, ករណីយំ, តំ ករោហី’តិ។ អថ ទុតិយោ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ បច្ឆិមាយ ទិសាយ…បេ.… អថ តតិយោ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ឧត្តរាយ ទិសាយ…បេ.… អថ ចតុត្ថោ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ ទក្ខិណាយ ទិសាយ សទ្ធាយិកោ បច្ចយិកោ។ សោ តំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទេយ្យ – ‘យគ្ឃេ មហារាជ, ជានេយ្យាសិ, អហំ អាគច្ឆាមិ ទក្ខិណាយ ទិសាយ។ តត្ថទ្ទសំ មហន្តំ បព្ពតំ អព្ភសមំ សព្ពេ បាណេ និប្បោថេន្តោ អាគច្ឆតិ។ យំ តេ, មហារាជ, ករណីយំ តំ ករោហី’តិ។ ឯវរូបេ តេ, មហារាជ, មហតិ មហព្ភយេ សមុប្បន្នេ ទារុណេ មនុស្សក្ខយេ [មនុស្សកាយេ (ក.)] ទុល្លភេ មនុស្សត្តេ កិមស្ស ករណីយ”ន្តិ?

“ឯវរូបេ មេ, ភន្តេ, មហតិ មហព្ភយេ សមុប្បន្នេ ទារុណេ មនុស្សក្ខយេ ទុល្លភេ មនុស្សត្តេ កិមស្ស ករណីយំ អញ្ញត្រ ធម្មចរិយាយ អញ្ញត្រ សមចរិយាយ អញ្ញត្រ កុសលកិរិយាយ អញ្ញត្រ បុញ្ញកិរិយាយា”តិ?

“អារោចេមិ ខោ តេ, មហារាជ, បដិវេទេមិ ខោ តេ, មហារាជ, អធិវត្តតិ ខោ តំ, មហារាជ, ជរាមរណំ។ អធិវត្តមានេ ចេ តេ, មហារាជ, ជរាមរណេ កិមស្ស ករណីយ”ន្តិ? “អធិវត្តមានេ ច មេ, ភន្តេ, ជរាមរណេ កិមស្ស ករណីយំ អញ្ញត្រ ធម្មចរិយាយ សមចរិយាយ កុសលកិរិយាយ បុញ្ញកិរិយាយ? យានិ តានិ, ភន្តេ, រញ្ញំ ខត្តិយានំ មុទ្ធាវសិត្តានំ ឥស្សរិយមទមត្តានំ កាមគេធបរិយុដ្ឋិតានំ ជនបទត្ថាវរិយប្បត្តានំ មហន្តំ បថវិមណ្ឌលំ អភិវិជិយ អជ្ឈាវសន្តានំ ហត្ថិយុទ្ធានិ ភវន្តិ; តេសម្បិ, ភន្តេ, ហត្ថិយុទ្ធានំ នត្ថិ គតិ នត្ថិ វិសយោ អធិវត្តមានេ ជរាមរណេ។ យានិបិ តានិ, ភន្តេ, រញ្ញំ ខត្តិយានំ មុទ្ធាវសិត្តានំ…បេ… អជ្ឈាវសន្តានំ អស្សយុទ្ធានិ ភវន្តិ…បេ… រថយុទ្ធានិ ភវន្តិ …បេ… បត្តិយុទ្ធានិ ភវន្តិ; តេសម្បិ , ភន្តេ, បត្តិយុទ្ធានំ នត្ថិ គតិ នត្ថិ វិសយោ អធិវត្តមានេ ជរាមរណេ។ សន្តិ ខោ បន, ភន្តេ, ឥមស្មិំ រាជកុលេ មន្តិនោ មហាមត្តា, យេ បហោន្តិ [យេសំ ហោន្តិ (ក.)] អាគតេ បច្ចត្ថិកេ មន្តេហិ ភេទយិតុំ។ តេសម្បិ, ភន្តេ, មន្តយុទ្ធានំ នត្ថិ គតិ នត្ថិ វិសយោ អធិវត្តមានេ ជរាមរណេ។ សំវិជ្ជតិ ខោ បន, ភន្តេ, ឥមស្មិំ រាជកុលេ បហូតំ ហិរញ្ញសុវណ្ណំ ភូមិគតញ្ចេវ វេហាសដ្ឋញ្ច, យេន មយំ បហោម អាគតេ បច្ចត្ថិកេ ធនេន ឧបលាបេតុំ។ តេសម្បិ, ភន្តេ, ធនយុទ្ធានំ នត្ថិ គតិ នត្ថិ វិសយោ អធិវត្តមានេ ជរាមរណេ។ អធិវត្តមានេ ច មេ, ភន្តេ, ជរាមរណេ កិមស្ស ករណីយំ អញ្ញត្រ ធម្មចរិយាយ សមចរិយាយ កុសលកិរិយាយ បុញ្ញកិរិយាយា”តិ?

“ឯវមេតំ, មហារាជ, ឯវមេតំ, មហារាជ! អធិវត្តមានេ ជរាមរណេ កិមស្ស ករណីយំ អញ្ញត្រ ធម្មចរិយាយ សមចរិយាយ កុសលកិរិយាយ បុញ្ញកិរិយាយា”តិ? ឥទមវោច ភគវា…បេ… សត្ថា –

“យថាបិ សេលា វិបុលា, នភំ អាហច្ច បព្ពតា;
សមន្តានុបរិយាយេយ្យុំ, និប្បោថេន្តោ ចតុទ្ទិសា។

“ឯវំ ជរា ច មច្ចុ ច, អធិវត្តន្តិ បាណិនេ [បាណិនោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)];
ខត្តិយេ ព្រាហ្មណេ វេស្សេ, សុទ្ទេ ចណ្ឌាលបុក្កុសេ;
ន កិញ្ចិ [ន កញ្ចិ (?)] បរិវជ្ជេតិ, សព្ពមេវាភិមទ្ទតិ។

“ន តត្ថ ហត្ថីនំ ភូមិ, ន រថានំ ន បត្តិយា;
ន ចាបិ មន្តយុទ្ធេន, សក្កា ជេតុំ ធនេន វា។

“តស្មា ហិ បណ្ឌិតោ បោសោ, សម្បស្សំ អត្ថមត្តនោ;
ពុទ្ធេ ធម្មេ ច សង្ឃេ ច, ធីរោ សទ្ធំ និវេសយេ។

“យោ ធម្មំ ចរិ [ធម្មចារី (សី. ស្យា. កំ. បី.)] កាយេន, វាចាយ ឧទ ចេតសា;
ឥធេវ នំ បសំសន្តិ, បេច្ច សគ្គេ បមោទតី”តិ។

តតិយោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

បុគ្គលោ អយ្យិកា លោកោ, ឥស្សត្ថំ [ឥស្សត្តំ (សី. ស្យា. កំ.)] បព្ពតូបមា;
ទេសិតំ ពុទ្ធសេដ្ឋេន, ឥមំ កោសលបញ្ចកន្តិ។

កោសលសំយុត្តំ សមត្តំ។

៤. មារសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១. តបោកម្មសុត្តំ

១៣៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ អជបាលនិគ្រោធមូលេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ។ អថ ខោ ភគវតោ រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “មុត្តោ វតម្ហិ តាយ ទុក្ករការិកាយ។ សាធុ មុត្តោ វតម្ហិ តាយ អនត្ថសំហិតាយ ទុក្ករការិកាយ។ សាធុ វតម្ហិ មុត្តោ ពោធិ សមជ្ឈគ”ន្តិ [សាធុ ឋិតោ សតោ ពោធិំ សមជ្ឈេគន្តិ (សី. បី.), សាធុ វតម្ហិ សត្តោ ពោធិសមជ្ឈគូតិ (ស្យា. កំ.)]។

អថ ខោ មារោ បាបិមា ភគវតោ ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“តបោកម្មា អបក្កម្ម, យេន ន សុជ្ឈន្តិ មាណវា;
អសុទ្ធោ មញ្ញសិ សុទ្ធោ, សុទ្ធិមគ្គា អបរទ្ធោ” [សុទ្ធិមគ្គមបរទ្ធោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] តិ។

អថ ខោ ភគវា “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“អនត្ថសំហិតំ ញត្វា, យំ កិញ្ចិ អមរំ តបំ [អបរំ តបំ (ក.)];
សព្ពំ នត្ថាវហំ ហោតិ, ផិយារិត្តំវ ធម្មនិ [វម្មនិ (សី.), ធម្មនី (បី.), ជម្មនី (ក.) ឯត្ថាយំ ធម្មសទ្ទោ សក្កតេ ធន្វនំ-សទ្ទេន សទិសោ មរុវាចកោតិ វេទិតព្ពោ, យថា ទឡ្ហធម្មាតិបទំ]។

“សីលំ សមាធិ បញ្ញញ្ច, មគ្គំ ពោធាយ ភាវយំ;
បត្តោស្មិ បរមំ សុទ្ធិំ, និហតោ ត្វមសិ អន្តកា”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ ភគវា, ជានាតិ មំ សុគតោ”តិ, ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

២. ហត្ថិរាជវណ្ណសុត្តំ

១៣៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ អជបាលនិគ្រោធមូលេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា រត្តន្ធការតិមិសាយំ អព្ភោកាសេ និសិន្នោ ហោតិ, ទេវោ ច ឯកមេកំ ផុសាយតិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា ភគវតោ ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ មហន្តំ ហត្ថិរាជវណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ។ សេយ្យថាបិ នាម មហាអរិដ្ឋកោ មណិ, ឯវមស្ស សីសំ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ នាម សុទ្ធំ រូបិយំ, ឯវមស្ស ទន្តា ហោន្តិ។ សេយ្យថាបិ នាម មហតី នង្គលីសា [នង្គលសីសា (បី. ក.)], ឯវមស្ស សោណ្ឌោ ហោតិ។ អថ ខោ ភគវា “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“សំសរំ ទីឃមទ្ធានំ, វណ្ណំ កត្វា សុភាសុភំ;
អលំ តេ តេន បាបិម, និហតោ ត្វមសិ អន្តកា”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ ភគវា, ជានាតិ មំ សុគតោ”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៣. សុភសុត្តំ

១៣៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ អជបាលនិគ្រោធមូលេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា រត្តន្ធការតិមិសាយំ អព្ភោកាសេ និសិន្នោ ហោតិ, ទេវោ ច ឯកមេកំ ផុសាយតិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា, ភគវតោ ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ, យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ អវិទូរេ ឧច្ចាវចា វណ្ណនិភា ឧបទំសេតិ, សុភា ចេវ អសុភា ច។ អថ ខោ ភគវា “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“សំសរំ ទីឃមទ្ធានំ, វណ្ណំ កត្វា សុភាសុភំ;
អលំ តេ តេន បាបិម, និហតោ ត្វមសិ អន្តក។

“យេ ច កាយេន វាចាយ, មនសា ច សុសំវុតា;
ន តេ មារវសានុគា, ន តេ មារស្ស ពទ្ធគូ” [ពទ្ធភូ (ក.), បច្ចគូ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] តិ។

អថ ខោ មារោ…បេ.… តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៤. បឋមមារបាសសុត្តំ

១៤០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ពារាណសិយំ វិហរតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“មយ្ហំ ខោ, ភិក្ខវេ, យោនិសោ មនសិការា យោនិសោ សម្មប្បធានា អនុត្តរា វិមុត្តិ អនុប្បត្តា, អនុត្តរា វិមុត្តិ សច្ឆិកតា។ តុម្ហេបិ, ភិក្ខវេ, យោនិសោ មនសិការា យោនិសោ សម្មប្បធានា អនុត្តរំ វិមុត្តឹ អនុបាបុណាថ, អនុត្តរំ វិមុត្តឹ សច្ឆិករោថា”តិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“ពទ្ធោសិ មារបាសេន, យេ ទិព្ពា យេ ច មានុសា;
មារពន្ធនពទ្ធោសិ, ន មេ សមណ មោក្ខសី”តិ។

“មុត្តាហំ [មុត្តោហំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មារបាសេន, យេ ទិព្ពា យេ ច មានុសា;
មារពន្ធនមុត្តោម្ហិ, និហតោ ត្វមសិ អន្តកា”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា…បេ.… តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៥. ទុតិយមារបាសសុត្តំ

១៤១. ឯកំ សមយំ ភគវា ពារាណសិយំ វិហរតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“មុត្តាហំ, ភិក្ខវេ, សព្ពបាសេហិ យេ ទិព្ពា យេ ច មានុសា។ តុម្ហេបិ, ភិក្ខវេ, មុត្តា សព្ពបាសេហិ យេ ទិព្ពា យេ ច មានុសា។ ចរថ, ភិក្ខវេ, ចារិកំ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ លោកានុកម្បាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ មា ឯកេន ទ្វេ អគមិត្ថ។ ទេសេថ, ភិក្ខវេ, ធម្មំ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេថ។ សន្តិ សត្តា អប្បរជក្ខជាតិកា, អស្សវនតា ធម្មស្ស បរិហាយន្តិ។ ភវិស្សន្តិ ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ។ អហម្បិ, ភិក្ខវេ, យេន ឧរុវេលា សេនានិគមោ តេនុបសង្កមិស្សាមិ ធម្មទេសនាយា”តិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“ពទ្ធោសិ សព្ពបាសេហិ, យេ ទិព្ពា យេ ច មានុសា;
មហាពន្ធនពទ្ធោសិ, ន មេ សមណ មោក្ខសី”តិ។

“មុត្តាហំ សព្ពបាសេហិ, យេ ទិព្ពា យេ ច មានុសា;
មហាពន្ធនមុត្តោម្ហិ, និហតោ ត្វមសិ អន្តកា”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា…បេ.… តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៦. សប្បសុត្តំ

១៤២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា រត្តន្ធការតិមិសាយំ អព្ភោកាសេ និសិន្នោ ហោតិ, ទេវោ ច ឯកមេកំ ផុសាយតិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា ភគវតោ ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ មហន្តំ សប្បរាជវណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ។ សេយ្យថាបិ នាម មហតី ឯករុក្ខិកា នាវា, ឯវមស្ស កាយោ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ នាម មហន្តំ សោណ្ឌិកាកិឡញ្ជំ, ឯវមស្ស ផណោ ហោតិ។ សេយ្យថាបិ នាម មហតី កោសលិកា កំសបាតិ, ឯវមស្ស អក្ខីនិ ភវន្តិ។ សេយ្យថាបិ នាម ទេវេ គឡគឡាយន្តេ វិជ្ជុល្លតា និច្ឆរន្តិ, ឯវមស្ស មុខតោ ជិវ្ហា និច្ឆរតិ។ សេយ្យថាបិ នាម កម្មារគគ្គរិយា ធមមានាយ សទ្ទោ ហោតិ, ឯវមស្ស អស្សាសបស្សាសានំ សទ្ទោ ហោតិ។

អថ ខោ ភគវា “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“យោ សុញ្ញគេហានិ សេវតិ,
សេយ្យោ សោ មុនិ អត្តសញ្ញតោ;
វោស្សជ្ជ ចរេយ្យ តត្ថ សោ,
បតិរូបញ្ហិ តថាវិធស្ស តំ។

“ចរកា ពហូ ភេរវា ពហូ,
អថោ ឌំសសរីសបា [ឌំស សិរឹសបា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ពហូ;
លោមម្បិ ន តត្ថ ឥញ្ជយេ,
សុញ្ញាគារគតោ មហាមុនិ។

“នភំ ផលេយ្យ បថវី ចលេយ្យ,
សព្ពេបិ បាណា ឧទ សន្តសេយ្យុំ;
សល្លម្បិ ចេ ឧរសិ បកប្បយេយ្យុំ,
ឧបធីសុ តាណំ ន ករោន្តិ ពុទ្ធា”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ ភគវា, ជានាតិ មំ សុគតោ”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៧. សុបតិសុត្តំ

១៤៣. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថ ខោ ភគវា ពហុទេវរត្តិំ អព្ភោកាសេ ចង្កមិត្វា រត្តិយា បច្ចូសសមយំ បាទេ បក្ខាលេត្វា វិហារំ បវិសិត្វា ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ កប្បេសិ បាទេ បាទំ អច្ចាធាយ សតោ សម្បជានោ ឧដ្ឋានសញ្ញំ មនសិ ករិត្វា។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កិំ សោប្បសិ កិំ នុ សោប្បសិ,
កិមិទំ សោប្បសិ ទុព្ភគោ [ទុព្ភតោ (ស្យា. កំ.), ទុព្ភយោ (បី.)] វិយ;
សុញ្ញមគារន្តិ សោប្បសិ,
កិមិទំ សោប្បសិ សូរិយេ ឧគ្គតេ”តិ។

“យស្ស ជាលិនី វិសត្តិកា,
តណ្ហា នត្ថិ កុហិញ្ចិ នេតវេ;
សព្ពូបធិបរិក្ខយា ពុទ្ធោ,
សោប្បតិ កិំ តវេត្ថ មារា”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា…បេ.… តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៨. នន្ទតិសុត្តំ

១៤៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“នន្ទតិ បុត្តេហិ បុត្តិមា, គោមា គោភិ តថេវ នន្ទតិ;

ឧបធីហិ នរស្ស នន្ទនា, ន ហិ សោ នន្ទតិ យោ និរូបធី’’តិ។

‘‘សោចតិ បុត្តេហិ បុត្តិមា, គោមា គោភិ តថេវ សោចតិ;
ឧបធីហិ នរស្ស សោចនា, ន ហិ សោ សោចតិ យោ និរូបធី’’តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា ‘‘ជានាតិ មំ ភគវា, ជានាតិ មំ សុគតោ’’តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៩. បឋមអាយុសុត្តំ

១៤៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘‘ភិក្ខវោ’’តិ។ ‘‘ភទន្តេ’’តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

‘‘អប្បមិទំ, ភិក្ខវេ, មនុស្សានំ អាយុ។ គមនីយោ សម្បរាយោ, កត្តព្ពំ កុសលំ, ចរិតព្ពំ ព្រហ្មចរិយំ។ នត្ថិ ជាតស្ស អមរណំ។ យោ, ភិក្ខវេ, ចិរំ ជីវតិ, សោ វស្សសតំ អប្បំ វា ភិយ្យោ’’តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

‘‘ទីឃមាយុ មនុស្សានំ, ន នំ ហីឡេ សុបោរិសោ;
ចរេយ្យ ខីរមត្តោវ, នត្ថិ មច្ចុស្ស អាគមោ’’តិ។

‘‘អប្បមាយុ មនុស្សានំ, ហីឡេយ្យ នំ សុបោរិសោ;
ចរេយ្យាទិត្តសីសោវ, នត្ថិ មច្ចុស្ស នាគមោ’’តិ។

អថ ខោ មារោ...បេ.... តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

១០. ទុតិយអាយុសុត្តំ

១៤៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តត្រ ខោ ភគវា...បេ.... ឯតទវោច –

‘‘អប្បមិទំ, ភិក្ខវេ, មនុស្សានំ អាយុ។ គមនីយោ សម្បរាយោ, កត្តព្ពំ កុសលំ, ចរិតព្ពំ ព្រហ្មចរិយំ។ នត្ថិ ជាតស្ស អមរណំ។ យោ, ភិក្ខវេ, ចិរំ ជីវតិ, សោ វស្សសតំ អប្បំ វា ភិយ្យោ’’តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

‘‘នាច្ចយន្តិ អហោរត្តា, ជីវិតំ នូបរុជ្ឈតិ;
អាយុ អនុបរិយាយតិ, មច្ចានំ នេមីវ រថកុព្ពរ’’ន្តិ។

‘‘អច្ចយន្តិ អហោរត្តា, ជីវិតំ ឧបរុជ្ឈតិ;
អាយុ ខីយតិ មច្ចានំ, កុន្នទីនំវ ឱទក’’ន្តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា ‘‘ជានាតិ មំ ភគវា, ជានាតិ មំ សុគតោ’’តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

បឋមោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

តបោកម្មញ្ច នាគោ ច, សុភំ បាសេន តេ ទុវេ;
សប្បោ សុបតិ នន្ទនំ, អាយុនា អបរេ ទុវេតិ។

២. ទុតិយវគ្គោ

១. បាសាណសុត្តំ

១៤៧. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា រត្តន្ធការតិមិសាយំ អព្ភោកាសេ និសិន្នោ ហោតិ, ទេវោ ច ឯកមេកំ ផុសាយតិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា ភគវតោ ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ អវិទូរេ មហន្តេ បាសាណេ បទាលេសិ។

អថ ខោ ភគវា “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“សចេបិ កេវលំ សព្ពំ, គិជ្ឈកូដំ ចលេស្សសិ [គឡេយ្យសិ (ស្យា. កំ.), ចលេយ្យាសិ (ក.)];
នេវ សម្មាវិមុត្តានំ, ពុទ្ធានំ អត្ថិ ឥញ្ជិត”ន្តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ ភគវា, ជានាតិ មំ សុគតោ”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

២. កិន្នុសីហសុត្តំ

១៤៨. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា មហតិយា បរិសាយ បរិវុតោ ធម្មំ ទេសេតិ។

អថ ខោ មារស្ស បាបិមតោ ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ សមណោ គោតមោ មហតិយា បរិសាយ បរិវុតោ ធម្មំ ទេសេតិ។ យំនូនាហំ យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កមេយ្យំ វិចក្ខុកម្មាយា”តិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កិន្នុ សីហោវ នទសិ, បរិសាយំ វិសារទោ;
បដិមល្លោ ហិ តេ អត្ថិ, វិជិតាវី នុ មញ្ញសី”តិ។

“នទន្តិ វេ មហាវីរា, បរិសាសុ វិសារទា;
តថាគតា ពលប្បត្តា, តិណ្ណា លោកេ វិសត្តិក”ន្តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ ភគវា, ជានាតិ មំ សុគតោ”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៣. សកលិកសុត្តំ

១៤៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ មទ្ទកុច្ឆិស្មិំ មិគទាយេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវតោ បាទោ សកលិកាយ ខតោ ហោតិ, ភុសា សុទំ ភគវតោ វេទនា វត្តន្តិ សារីរិកា ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា អសាតា អមនាបា។ តា សុទំ ភគវា សតោ សម្បជានោ អធិវាសេតិ អវិហញ្ញមានោ។ អថ ខោ ភគវា ចតុគ្គុណំ សង្ឃាដិំ បញ្ញបេត្វា ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ កប្បេសិ បាទេ បាទំ អច្ចាធាយ សតោ សម្បជានោ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“មន្ទិយា នុ ខោ សេសិ ឧទាហុ កាវេយ្យមត្តោ,
អត្ថា នុ តេ សម្បចុរា ន សន្តិ;
ឯកោ វិវិត្តេ សយនាសនម្ហិ,
និទ្ទាមុខោ កិមិទំ សោប្បសេ វា”តិ។

“ន មន្ទិយា សយាមិ នាបិ កាវេយ្យមត្តោ,
អត្ថំ សមេច្ចាហមបេតសោកោ;
ឯកោ វិវិត្តេ សយនាសនម្ហិ,
សយាមហំ សព្ពភូតានុកម្បី។

“យេសម្បិ សល្លំ ឧរសិ បវិដ្ឋំ,
មុហុំ មុហុំ ហទយំ វេធមានំ;

តេបិធ សោប្បំ លភរេ សសល្លា,
តស្មា អហំ ន សុបេ វីតសល្លោ។

“ជគ្គំ ន សង្កេ នបិ ភេមិ សោត្តុំ,
រត្តិន្ទិវា នានុតបន្តិ មាមំ;
ហានឹ ន បស្សាមិ កុហិញ្ចិ លោកេ,
តស្មា សុបេ សព្ពភូតានុកម្បី”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ ភគវា, ជានាតិ មំ សុគតោ”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៤. បតិរូបសុត្តំ

១៥០. ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ វិហរតិ ឯកសាលាយំ ព្រាហ្មណគាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា មហតិយា គិហិបរិសាយ បរិវុតោ ធម្មំ ទេសេតិ។

អថ ខោ មារស្ស បាបិមតោ ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ សមណោ គោតមោ មហតិយា គិហិបរិសាយ បរិវុតោ ធម្មំ ទេសេតិ។ យំនូនាហំ យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កមេយ្យំ វិចក្ខុកម្មាយា”តិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“នេតំ តវ បតិរូបំ, យទញ្ញមនុសាសសិ;
អនុរោធវិរោធេសុ, មា សជ្ជិត្ថោ តទាចរ”ន្តិ។

“ហិតានុកម្បី សម្ពុទ្ធោ, យទញ្ញមនុសាសតិ;
អនុរោធវិរោធេហិ, វិប្បមុត្តោ តថាគតោ”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ ភគវា, ជានាតិ មំ សុគតោ”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៥. មានសសុត្តំ

១៥១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“អន្តលិក្ខចរោ បាសោ, យ្វាយំ ចរតិ មានសោ;
តេន តំ ពាធយិស្សាមិ, ន មេ សមណ មោក្ខសី”តិ។

“រូបា សទ្ទា រសា គន្ធា, ផោដ្ឋព្ពា ច មនោរមា;
ឯត្ថ មេ វិគតោ ឆន្ទោ, និហតោ ត្វមសិ អន្តកា”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ ភគវា, ជានាតិ មំ សុគតោ”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៦. បត្តសុត្តំ

១៥២. សាវត្ថិនិទានំ ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ ឧបាទាយ ភិក្ខូនំ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ [សមាទាបេតិ (?)] សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ តេ ច ភិក្ខូ អដ្ឋឹ កត្វា [អដ្ឋិកត្វា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មនសិ កត្វា សព្ពចេតសា [សព្ពចេតសោ (សី. ស្យា. កំ. បី.), សព្ពំ ចេតសា (ក.)] សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។

អថ ខោ មារស្ស បាបិមតោ ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ សមណោ គោតមោ បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ ឧបាទាយ ភិក្ខូនំ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ តេ ច ភិក្ខូ អដ្ឋឹ កត្វា មនសិ កត្វា សព្ពចេតសា សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។ យំនូនាហំ យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កមេយ្យំ វិចក្ខុកម្មាយា”តិ។

តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា បត្តា អព្ភោកាសេ និក្ខិត្តា ហោន្តិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា ពលីពទ្ទវណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា យេន តេ បត្តា តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច – “ភិក្ខុ, ភិក្ខុ, ឯសោ ពលីពទ្ទោ បត្តេ ភិន្ទេយ្យា”តិ។ ឯវំ វុត្តេ ភគវា តំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច – “ន សោ, ភិក្ខុ, ពលីពទ្ទោ។ មារោ ឯសោ បាបិមា តុម្ហាកំ វិចក្ខុកម្មាយ អាគតោ”តិ។ អថ ខោ ភគវា “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“រូបំ វេទយិតំ សញ្ញា, វិញ្ញាណំ យញ្ច សង្ខតំ;
នេសោហមស្មិ នេតំ មេ, ឯវំ តត្ថ វិរជ្ជតិ។

“ឯវំ វិរត្តំ ខេមត្តំ, សព្ពសំយោជនាតិគំ;
អន្វេសំ សព្ពដ្ឋានេសុ, មារសេនាបិ នាជ្ឈគា”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា…បេ…. តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៧. ឆផស្សាយតនសុត្តំ

១៥៣. ឯកំ សមយំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ឆន្នំ ផស្សាយតនានំ ឧបាទាយ ភិក្ខូនំ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ តេ ច ភិក្ខូ អដ្ឋិំ កត្វា មនសិ កត្វា សព្ពចេតសា សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។

អថ ខោ មារស្ស បាបិមតោ ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ សមណោ គោតមោ ឆន្នំ ផស្សាយតនានំ ឧបាទាយ ភិក្ខូនំ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ ។ តេ ច ភិក្ខូ អដ្ឋិំ កត្វា មនសិ កត្វា សព្ពចេតសា សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។ យំនូនាហំ យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កមេយ្យំ វិចក្ខុកម្មាយា”តិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ អវិទូរេ មហន្តំ ភយភេរវំ សទ្ទមកាសិ, អបិស្សុទំ បថវី មញ្ញេ ឧន្ទ្រីយតិ [ឧទ្រីយតិ (សី. ស្យា. កំ. បី) ឧ + ទរ + យ + តិ = ឧទ្រីយតិ]។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច – “ភិក្ខុ, ភិក្ខុ, ឯសា បថវី មញ្ញេ ឧន្ទ្រីយតី”តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភគវា តំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច – “នេសា ភិក្ខុ បថវី ឧន្ទ្រីយតិ។ មារោ ឯសោ បាបិមា តុម្ហាកំ វិចក្ខុកម្មាយ អាគតោ”តិ។ អថ ខោ ភគវា “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“រូបា សទ្ទា រសា គន្ធា, ផស្សា ធម្មា ច កេវលា;
ឯតំ លោកាមិសំ ឃោរំ, ឯត្ថ លោកោ វិមុច្ឆិតោ។

“ឯតញ្ច សមតិក្កម្ម, សតោ ពុទ្ធស្ស សាវកោ;
មារធេយ្យំ អតិក្កម្ម, អាទិច្ចោវ វិរោចតី”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា…បេ…. តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៨. បិណ្ឌសុត្តំ

១៥៤. ឯកំ សមយំ ភគវា មគធេសុ វិហរតិ បញ្ចសាលាយំ ព្រាហ្មណគាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន បញ្ចសាលាយំ ព្រាហ្មណគាមេ កុមារិកានំ បាហុនកានិ ភវន្តិ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ បញ្ចសាលំ ព្រាហ្មណគាមំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ តេន ខោ បន សមយេន បញ្ចសាលេយ្យកា ព្រាហ្មណគហបតិកា មារេន បាបិមតា អន្វាវិដ្ឋា ភវន្តិ – មា សមណោ គោតមោ បិណ្ឌមលត្ថាតិ។

អថ ខោ ភគវា យថាធោតេន បត្តេន បញ្ចសាលំ ព្រាហ្មណគាមំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ តថាធោតេន [យថាធោតេន (?)] បត្តេន បដិក្កមិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អបិ ត្វំ, សមណ, បិណ្ឌមលត្ថា”តិ? “តថា នុ ត្វំ, បាបិម, អកាសិ យថាហំ បិណ្ឌំ ន លភេយ្យ”ន្តិ។ “តេន ហិ, ភន្តេ, ភគវា ទុតិយម្បិ បញ្ចសាលំ ព្រាហ្មណគាមំ បិណ្ឌាយ បវិសតុ។ តថាហំ ករិស្សាមិ យថា ភគវា បិណ្ឌំ លច្ឆតី”តិ។

“អបុញ្ញំ បសវិ មារោ, អាសជ្ជ នំ តថាគតំ;
កឹ នុ មញ្ញសិ បាបិម, ន មេ បាបំ វិបច្ចតិ។

“សុសុខំ វត ជីវាម, យេសំ នោ នត្ថិ កិញ្ចនំ;
បីតិភក្ខា ភវិស្សាម, ទេវា អាភស្សរា យថា”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ ភគវា, ជានាតិ មំ សុគតោ”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៩. កស្សកសុត្តំ

១៥៥. សាវត្ថិនិទានំ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ភិក្ខូនំ និព្ពានបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ ។ តេ ច ភិក្ខូ អដ្ឋឹ កត្វា មនសិ កត្វា សព្ពចេតសា សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។

អថ ខោ មារស្ស បាបិមតោ ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ សមណោ គោតមោ ភិក្ខូនំ និព្ពានបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ...បេ.... យំនូនាហំ យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កមេយ្យំ វិចក្ខុកម្មាយា”តិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា កស្សកវណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា មហន្តំ នង្គលំ ខន្ធេ ករិត្វា ទីឃបាចនយដ្ឋឹ គហេត្វា ហដហដកេសោ សាណសាដិនិវត្ថោ កទ្ទមមក្ខិតេហិ បាទេហិ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អបិ, សមណ, ពលីពទ្ទេ អទ្ទសា”តិ? “កឹ បន, បាបិម, តេ ពលីពទ្ទេហី”តិ? “មមេវ, សមណ, ចក្ខុ, មម រូបា, មម ចក្ខុសម្ផស្សវិញ្ញាណាយតនំ។ កុហឹ មេ, សមណ, គន្ត្វា មោក្ខសិ? មមេវ, សមណ, សោតំ, មម សទ្ទា...បេ.... មមេវ, សមណ, ឃានំ, មម គន្ធា; មមេវ, សមណ, ជិវ្ហា, មម រសា; មមេវ, សមណ, កាយោ, មម ផោដ្ឋព្ពា; មមេវ, សមណ, មនោ, មម ធម្មា, មម មនោសម្ផស្សវិញ្ញាណាយតនំ។ កុហឹ មេ, សមណ, គន្ត្វា មោក្ខសី”តិ?

“តវេវ , បាបិម, ចក្ខុ, តវ រូបា, តវ ចក្ខុសម្ផស្សវិញ្ញាណាយតនំ។ យត្ថ ច ខោ, បាបិម, នត្ថិ ចក្ខុ, នត្ថិ រូបា, នត្ថិ ចក្ខុសម្ផស្សវិញ្ញាណាយតនំ, អគតិ តវ តត្ថ, បាបិម។ តវេវ, បាបិម , សោតំ, តវ សទ្ទា, តវ សោតសម្ផស្សវិញ្ញាណាយតនំ។ យត្ថ ច ខោ, បាបិម, នត្ថិ សោតំ, នត្ថិ សទ្ទា, នត្ថិ សោតសម្ផស្សវិញ្ញាណាយតនំ, អគតិ តវ តត្ថ, បាបិម។ តវេវ , បាបិម, ឃានំ, តវ គន្ធា, តវ ឃានសម្ផស្សវិញ្ញាណាយតនំ។ យត្ថ ច ខោ, បាបិម, នត្ថិ ឃានំ, នត្ថិ គន្ធា, នត្ថិ ឃានសម្ផស្សវិញ្ញាណាយតនំ, អគតិ តវ តត្ថ, បាបិម។ តវេវ, បាបិម, ជិវ្ហា, តវ រសា, តវ ជិវ្ហាសម្ផស្សវិញ្ញាណាយតនំ...បេ.... តវេវ, បាបិម, កាយោ, តវ ផោដ្ឋព្ពា, តវ កាយសម្ផស្សវិញ្ញាណាយតនំ...បេ.... តវេវ, បាបិម, មនោ, តវ ធម្មា, តវ មនោសម្ផស្សវិញ្ញាណាយតនំ។ យត្ថ ច ខោ, បាបិម, នត្ថិ មនោ, នត្ថិ ធម្មា, នត្ថិ មនោសម្ផស្សវិញ្ញាណាយតនំ, អគតិ តវ តត្ថ, បាបិមា”តិ។

“យំ វទន្តិ មម យិទន្តិ, យេ វទន្តិ មមន្តិ ច;
ឯត្ថ ចេ តេ មនោ អត្ថិ, ន មេ សមណ មោក្ខសី”តិ។

“យំ វទន្តិ ន តំ មយ្ហំ, យេ វទន្តិ ន តេ អហំ;
ឯវំ បាបិម ជានាហិ, ន មេ មគ្គម្បិ ទក្ខសី”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា...បេ.... តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

១០. រជ្ជសុត្តំ

១៥៦. ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ វិហរតិ ហិមវន្តបទេសេ [ហិមវន្តបស្សេ (សី.)] អរញ្ញកុដិកាយំ។ អថ ខោ ភគវតោ រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “សក្កា នុ ខោ រជ្ជំ ការេតុំ អហនំ អឃាតយំ អជិនំ អជាបយំ អសោចំ អសោចាបយំ ធម្មេនា”តិ?

អថ ខោ មារោ បាបិមា ភគវតោ ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ការេតុ, ភន្តេ, ភគវា រជ្ជំ, ការេតុ, សុគតោ, រជ្ជំ អហនំ អឃាតយំ អជិនំ អជាបយំ អសោចំ អសោចាបយំ ធម្មេនា”តិ។ “កឹ បន មេ ត្វំ, បាបិម, បស្សសិ យំ មំ ត្វំ ឯវំ វទេសិ – ‘ការេតុ, ភន្តេ, ភគវា រជ្ជំ, ការេតុ សុគតោ , រជ្ជំ អហនំ អឃាតយំ អជិនំ អជាបយំ អសោចំ អសោចាបយំ ធម្មេនា’”តិ? “ភគវតា ខោ, ភន្តេ, ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា ភាវិតា ពហុលីកតា យានីកតា វត្ថុកតា អនុដ្ឋិតា

បរិចិតា សុសមារទ្ធា។ អាកង្ខមានោ ច, ភន្តេ, ភគវា ហិមវន្តំ បព្ពតរាជំ សុវណ្ណំ ត្វេវ អធិមុច្ចេយ្យ សុវណ្ណញ្ច បនស្សា’’តិ [សុវណ្ណបព្ពតស្សាតិ (សី. ស្យា. កំ.), សុវណ្ណញ្ច បព្ពតស្សាតិ (បី.)]។

‘‘បព្ពតស្ស សុវណ្ណស្ស, ជាតរូបស្ស កេវលោ;
ទ្វិត្តាវ នាលមេកស្ស, ឥតិ វិទ្វា សមញ្ចរេ។

‘‘យោ ទុក្ខមទ្ទក្ខិ យតោនិទានំ,
កាមេសុ សោ ជន្តុ កថំ នមេយ្យ;
ឧបធី វិទិត្វា សង្គោតិ លោកេ,
តស្សេវ ជន្តុ វិនយាយ សិក្ខេ’’តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា ‘‘ជានាតិ មំ ភគវា, ជានាតិ មំ សុគតោ’’តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

ទុតិយោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

បាសាណោ សីហោ សកលិកំ [សក្ខលិកំ (ក.)], បតិរូបញ្ច មានសំ;
បត្តំ អាយតនំ បិណ្ឌំ, កស្សកំ រជ្ជេន តេ ទសាតិ។

៣. តតិយវគ្គោ

១. សម្ពហុលសុត្តំ

១៥៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ សិលាវតិយំ។ តេន ខោ បន សមយេន សម្ពហុលា ភិក្ខូ ភគវតោ អវិទូរេ អប្បមត្តា អាតាបិនោ បហិតត្តា វិហរន្តិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា ព្រាហ្មណវណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា មហន្តេន ជដណ្ឌុវេន អជិនក្ខិបនិវត្ថោ ជិណ្ណោ គោបានសិវង្កោ ឃុរុឃុរុបស្សាសី ឧទុម្ពរទណ្ឌំ គហេត្វា យេន តេ ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ភិក្ខូ ឯតទវោច – ‘‘ទហរា ភវន្តោ បព្ពជិតា សុសូ កាឡកេសា ភទ្រេន យោព្ពនេន សមន្នាគតា បឋមេន វយសា អនិក្កីឡិតាវិនោ កាមេសុ។ ភុញ្ជន្តុ ភវន្តោ មានុសកេ កាមេ។ មា សន្ទិដ្ឋិកំ ហិត្វា កាលិកំ អនុធាវិត្ថា’’តិ។ ‘‘ន ខោ មយំ, ព្រាហ្មណ, សន្ទិដ្ឋិកំ ហិត្វា កាលិកំ អនុធាវាម។ កាលិកញ្ច ខោ មយំ, ព្រាហ្មណ, ហិត្វា សន្ទិដ្ឋិកំ អនុធាវាម។ កាលិកា ហិ, ព្រាហ្មណ, កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា, អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ។ សន្ទិដ្ឋិកោ អយំ ធម្មោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី’’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, មារោ បាបិមា សីសំ ឱកម្បេត្វា ជិវ្ហំ និល្លាលេត្វា តិវិសាខំ នលាដេ នលាដិកំ វុដ្ឋាបេត្វា ទណ្ឌមោលុព្ភ បក្កាមិ។

អថ ខោ តេ ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – ‘‘ឥធ មយំ, ភន្តេ, ភគវតោ អវិទូរេ អប្បមត្តា អាតាបិនោ បហិតត្តា វិហរាម។ អថ ខោ, ភន្តេ, អញ្ញតរោ ព្រាហ្មណោ មហន្តេន ជដណ្ឌុវេន អជិនក្ខិបនិវត្ថោ ជិណ្ណោ គោបានសិវង្កោ ឃុរុឃុរុបស្សាសី ឧទុម្ពរទណ្ឌំ គហេត្វា យេន មយំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អម្ហេ ឯតទវោច – ‘ទហរា ភវន្តោ បព្ពជិតា សុសូ កាឡកេសា ភទ្រេន យោព្ពនេន សមន្នាគតា បឋមេន វយសា អនិក្កីឡិតាវិនោ កាមេសុ។ ភុញ្ជន្តុ ភវន្តោ មានុសកេ កាមេ។ មា សន្ទិដ្ឋិកំ ហិត្វា កាលិកំ អនុធាវិត្ថា’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, មយំ, ភន្តេ, តំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោចុម្ហ – ‘ន ខោ មយំ, ព្រាហ្មណ, សន្ទិដ្ឋិកំ ហិត្វា កាលិកំ អនុធាវាម។ កាលិកញ្ច ខោ មយំ, ព្រាហ្មណ, ហិត្វា សន្ទិដ្ឋិកំ អនុធាវាម។ កាលិកា ហិ, ព្រាហ្មណ, កាមា វុត្តា ភគវតា ពហុទុក្ខា ពហុបាយាសា, អាទីនវោ ឯត្ថ ភិយ្យោ។ សន្ទិដ្ឋិកោ អយំ ធម្មោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភន្តេ, សោ ព្រាហ្មណោ សីសំ ឱកម្បេត្វា ជិវ្ហំ និល្លាលេត្វា តិវិសាខំ នលាដេ នលាដិកំ វុដ្ឋាបេត្វា ទណ្ឌមោលុព្ភ បក្កន្តោ’’តិ។

‘‘នេសោ, ភិក្ខវេ, ព្រាហ្មណោ។ មារោ ឯសោ បាបិមា តុម្ហាកំ វិចក្ខុកម្មាយ អាគតោ’’តិ។ អថ ខោ ភគវា ឯតមត្ថំ វិទិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘យោ ទុក្ខមទ្ទក្ខិ យតោនិទានំ,

កាមេសុ សោ ជន្តុ កថំ នមេយ្យ;
ឧបធី វិទិត្វា សង្គោតិ លោកេ,
តស្សេវ ជន្តុ វិនយាយ សិក្ខេ”តិ។

២. សមិទ្ធិសុត្តំ

១៥៨. ឯកំ សមយំ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ សិលាវតិយំ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សមិទ្ធិ ភគវតោ អវិទូរេ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរតិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ សមិទ្ធិស្ស រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “លាភា វត មេ, សុលទ្ធំ វត មេ, យស្ស មេ សត្ថា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ លាភា វត មេ, សុលទ្ធំ វត មេ, យ្វាហំ ឯវំ ស្វាក្ខាតេ ធម្មវិនយេ បព្ពជិតោ។ លាភា វត មេ, សុលទ្ធំ វត មេ, យស្ស មេ សព្រហ្មចារិនោ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា”តិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា អាយស្មតោ សមិទ្ធិស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ យេនាយស្មា សមិទ្ធិ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតោ សមិទ្ធិស្ស អវិទូរេ មហន្តំ ភយភេរវំ សទ្ទមកាសិ, អបិស្សុទំ បថវី មញ្ញេ ឧន្ទ្រីយតិ។

អថ ខោ អាយស្មា សមិទ្ធិ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ អាយស្មា សមិទ្ធិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធាហំ, ភន្តេ, ភគវតោ អវិទូរេ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរាមិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘លាភា វត មេ, សុលទ្ធំ វត មេ, យស្ស មេ សត្ថា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ លាភា វត មេ, សុលទ្ធំ វត មេ, យ្វាហំ ឯវំ ស្វាក្ខាតេ ធម្មវិនយេ បព្ពជិតោ។ លាភា វត មេ, សុលទ្ធំ វត មេ, យស្ស មេ សព្រហ្មចារិនោ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា’តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, អវិទូរេ មហាភយភេរវសទ្ទោ អហោសិ, អបិស្សុទំ បថវី មញ្ញេ ឧន្ទ្រីយតី”តិ។

“នេសា, សមិទ្ធិ, បថវី ឧន្ទ្រីយតិ។ មារោ ឯសោ បាបិមា តុយ្ហំ វិចក្ខុកម្មាយ អាគតោ។ គច្ឆ ត្វំ, សមិទ្ធិ, តត្ថេវ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរាហី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា សមិទ្ធិ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា សមិទ្ធិ តត្ថេវ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហាសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មតោ សមិទ្ធិស្ស រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស…បេ… ទុតិយម្បិ ខោ មារោ បាបិមា អាយស្មតោ សមិទ្ធិស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ…បេ… អបិស្សុទំ បថវី មញ្ញេ ឧន្ទ្រីយតិ។ អថ ខោ អាយស្មា សមិទ្ធិ មារំ បាបិមន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“សទ្ធាយាហំ បព្ពជិតោ, អគារស្មា អនគារិយំ;
សតិ បញ្ញា ច មេ ពុទ្ធា, ចិត្តញ្ច សុសមាហិតំ;
កាមំ ករស្សុ រូបានិ, នេវ មំ ព្យាធយិស្សសី”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ សមិទ្ធិ ភិក្ខូ”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៣. គោធិកសុត្តំ

១៥៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា គោធិកោ ឥសិគិលិបស្សេ វិហរតិ កាឡសិលាយំ។ អថ ខោ អាយស្មា គោធិកោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ សាមយិកំ ចេតោវិមុត្តិំ ផុសិ។ អថ ខោ អាយស្មា គោធិកោ តម្ហា សាមយិកាយ ចេតោវិមុត្តិយា បរិហាយិ ។ ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា គោធិកោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ សាមយិកំ ចេតោវិមុត្តិំ ផុសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា គោធិកោ តម្ហា សាមយិកាយ ចេតោវិមុត្តិយា បរិហាយិ។ តតិយម្បិ ខោ អាយស្មា គោធិកោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ សាមយិកំ ចេតោវិមុត្តិំ ផុសិ។ តតិយម្បិ ខោ អាយស្មា គោធិកោ តម្ហា…បេ… បរិហាយិ។ ចតុត្ថម្បិ ខោ អាយស្មា គោធិកោ អប្បមត្តោ…បេ… វិមុត្តិំ ផុសិ ។ ចតុត្ថម្បិ ខោ អាយស្មា គោធិកោ តម្ហា…បេ… បរិហាយិ។ បញ្ចមម្បិ ខោ អាយស្មា គោធិកោ…បេ… ចេតោវិមុត្តិំ ផុសិ។ បញ្ចមម្បិ ខោ អាយស្មា…បេ… វិមុត្តិយា បរិហាយិ។ ឆដ្ឋម្បិ ខោ អាយស្មា គោធិកោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ សាមយិកំ ចេតោវិមុត្តិំ ផុសិ។ ឆដ្ឋម្បិ ខោ អាយស្មា គោធិកោ តម្ហា សាមយិកាយ ចេតោវិមុត្តិយា បរិហាយិ។ សត្តមម្បិ ខោ អាយស្មា គោធិកោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ សាមយិកំ ចេតោវិមុត្តិំ ផុសិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ គោធិកស្ស ឯតទហោសិ – “យាវ ឆដ្ឋំ ខ្វាហំ សាមយិកាយ ចេតោវិមុត្តិយា បរិហីនោ។ យំនូនាហំ សត្ថំ អាហរេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា អាយស្មតោ គោធិកស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“មហាវីរ មហាបញ្ញ, ឥទ្ធិយា យសសា ជល;
សព្ពវេរភយាតីត, បាទេ វន្ទាមិ ចក្ខុម។

“សាវកោ តេ មហាវីរ, មរណំ មរណាភិភូ;
អាកង្ខតិ ចេតយតិ, តំ និសេធ ជុតិន្ធរ។

“កថញ្ហិ ភគវា តុយ្ហំ, សាវកោ សាសនេ រតោ;
អប្បត្តមានសោ សេក្ខោ, កាលំ កយិរា ជនេសុតា”តិ។

តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មតោ គោធិកេន សត្ថំ អាហរិតំ ហោតិ។ អថ ខោ ភគវា “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“ឯវញ្ហិ ធីរា កុព្ពន្តិ, នាវកង្ខន្តិ ជីវិតំ;
សមូលំ តណ្ហមព្ពុយ្ហ, គោធិកោ បរិនិព្ពុតោ”តិ។

អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “អាយាម, ភិក្ខវេ, យេន ឥសិគិលិបស្សំ កាឡសិលា តេនុបសង្កមិស្សាម យត្ថ គោធិកេន កុលបុត្តេន សត្ថំ អាហរិត”ន្តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។

អថ ខោ ភគវា សម្ពហុលេហិ ភិក្ខូហិ សទ្ធិំ យេន ឥសិគិលិបស្សំ កាឡសិលា តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ គោធិកំ ទូរតោវ មញ្ចកេ វិវត្តក្ខន្ធំ សេមានំ [សេយ្យមានំ (ស្យា. កំ.), សោប្បមានំ (ក.)]។ តេន ខោ បន សមយេន ធូមាយិតត្តំ តិមិរាយិតត្តំ គច្ឆតេវ បុរិមំ ទិសំ, គច្ឆតិ បច្ឆិមំ ទិសំ, គច្ឆតិ ឧត្តរំ ទិសំ, គច្ឆតិ ទក្ខិណំ ទិសំ, គច្ឆតិ ឧទ្ធំ, គច្ឆតិ អធោ, គច្ឆតិ អនុទិសំ។

អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “បស្សថ នោ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឯតំ ធូមាយិតត្តំ តិមិរាយិតត្តំ គច្ឆតេវ បុរិមំ ទិសំ, គច្ឆតិ បច្ឆិមំ ទិសំ, គច្ឆតិ ឧត្តរំ ទិសំ, គច្ឆតិ ទក្ខិណំ ទិសំ, គច្ឆតិ ឧទ្ធំ, គច្ឆតិ អធោ, គច្ឆតិ អនុទិស”ន្តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ “ឯសោ ខោ, ភិក្ខវេ, មារោ បាបិមា គោធិកស្ស កុលបុត្តស្ស វិញ្ញាណំ សមន្វេសតិ – ‘កត្ថ គោធិកស្ស កុលបុត្តស្ស វិញ្ញាណំ បតិដ្ឋិត’ន្តិ? អប្បតិដ្ឋិតេន ច, ភិក្ខវេ, វិញ្ញាណេន គោធិកោ កុលបុត្តោ បរិនិព្ពុតោ”តិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា ពេលុវបណ្ឌុវីណំ អាទាយ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“ឧទ្ធំ អធោ ច តិរិយំ, ទិសា អនុទិសា ស្វហំ;
អន្វេសំ នាធិគច្ឆាមិ, គោធិកោ សោ កុហិំ គតោ”តិ។

“យោ [សោ (សី. បី.)] ធីរោ ធិតិសម្បន្នោ, ឈាយី ឈានរតោ សទា;
អហោរត្តំ អនុយុញ្ជំ, ជីវិតំ អនិកាមយំ។

“ជេត្វាន មច្ចុនោ [ភេត្វា នមុចិនោ (សី.)] សេនំ, អនាគន្ត្វា បុនព្ភវំ;
សមូលំ តណ្ហមព្ពុយ្ហ, គោធិកោ បរិនិព្ពុតោ”តិ។

“តស្ស សោកបរេតស្ស, វីណា កច្ឆា អភស្សថ;
តតោ សោ ទុម្មនោ យក្ខោ, តត្ថេវន្តរធាយថា”តិ [តត្ថេវន្តរធាយិថាតិ (ស្យា. កំ.), តត្ថេវ អន្តរធាយីតិ (ក.)]។

៤. សត្តវស្សានុពន្ធសុត្តំ

១៦០. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ អជបាលនិគ្រោធេ។ តេន ខោ បន សមយេន មារោ បាបិមា សត្តវស្សានិ ភគវន្តំ អនុពន្ធោ ហោតិ ឱតារាបេក្ខោ ឱតារំ អលភមានោ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“សោកាវតិណ្ណោ នុ វនម្ហិ ឈាយសិ,
វិត្តំ នុ ជីនោ ឧទ បត្ថយានោ;
អាគុំ នុ គាមស្មិមកាសិ កិញ្ចិ,
កស្មា ជនេន ន ករោសិ សក្ខិំ;
សក្ខី ន សម្បជ្ជតិ កេនចិ តេ”តិ។

“សោកស្ស មូលំ បលិខាយ សព្ពំ,
អនាគុ ឈាយាមិ អសោចមានោ;
ឆេត្វាន សព្ពំ ភវលោភជប្បំ,
អនាសវោ ឈាយាមិ បមត្តពន្ធុ”តិ។

“យំ វទន្តិ មម យិទន្តិ, យេ វទន្តិ មមន្តិ ច;
ឯត្ថ ចេ តេ មនោ អត្ថិ, ន មេ សមណ មោក្ខសី”តិ។

“យំ វទន្តិ ន តំ មយ្ហំ, យេ វទន្តិ ន តេ អហំ;
ឯវំ បាបិម ជានាហិ, ន មេ មគ្គម្បិ ទក្ខសី”តិ។

“សចេ មគ្គំ អនុពុទ្ធំ, ខេមំ អមតគាមិនំ;
អបេហិ គច្ឆ ត្វមេវេកោ, កិមញ្ញមនុសាសសី”តិ។

“អមច្ចុធេយ្យំ បុច្ឆន្តិ, យេ ជនា បារគាមិនោ;
តេសាហំ បុដ្ឋោ អក្ខាមិ, យំ សច្ចំ តំ និរូបធិ”ន្តិ។

“សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, គាមស្ស វា និគមស្ស វា អវិទូរេ បោក្ខរណី។ តត្រស្ស កក្កដកោ។ អថ ខោ, ភន្តេ, សម្ពហុលា កុមារកា វា កុមារិកាយោ វា តម្ហា គាមា វា និគមា វា និក្ខមិត្វា យេន សា បោក្ខរណី តេនុបសង្កមេយ្យុំ; ឧបសង្កមិត្វា តំ កក្កដកំ ឧទកា ឧទ្ធរិត្វា ថលេ បតិដ្ឋបេយ្យុំ។ យំ យទេវ ហិ សោ, ភន្តេ, កក្កដកោ អឡំ អភិនិន្នាមេយ្យ តំ តទេវ តេ កុមារកា វា កុមារិកាយោ វា កដ្ឋេន វា កថលាយ វា សញ្ឆិន្ទេយ្យុំ សម្ភញ្ជេយ្យុំ សម្បលិភញ្ជេយ្យុំ។ ឯវញ្ហិ សោ, ភន្តេ, កក្កដកោ សព្ពេហិ អឡេហិ សញ្ឆិន្នេហិ សម្ភគ្គេហិ សម្បលិភគ្គេហិ អភព្ពោ តំ បោក្ខរណឹ ឱតរិតុំ។ ឯវមេវ ខោ, ភន្តេ, យានិ កានិចិ វិសូកាយិកានិ [យានិ វិសុកាយិកានិ (សី. បី. ក.)] វិសេវិតានិ វិប្ផន្ទិតានិ, សព្ពានិ តានិ [កានិចិ កានិចិ សព្ពានិ (សី. បី. ក.)] ភគវតា សញ្ឆិន្នានិ សម្ភគ្គានិ សម្បលិភគ្គានិ។ អភព្ពោ ទានាហំ, ភន្តេ, បុន ភគវន្តំ ឧបសង្កមិតុំ យទិទំ ឱតារាបេក្ខោ”តិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា និព្ពេជនីយា គាថាយោ អភាសិ –

“មេទវណ្ណញ្ច បាសាណំ, វាយសោ អនុបរិយគា;
អបេត្ថ មុទុំ វិន្ទេម, អបិ អស្សាទនា សិយា។

“អលទ្ធា តត្ថ អស្សាទំ, វាយសេត្តោ អបក្កមេ;
កាកោវ សេលមាសជ្ជ, និព្ពិជ្ជាបេម គោតមា”តិ។

៥. មារធីតុសុត្តំ

១៦១. អថ ខោ មារោ បាបិមា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា និព្ពេជនីយា គាថាយោ អភាសិត្វា តម្ហា ឋានា អបក្កម្ម ភគវតោ អវិទូរេ បថវិយំ បល្លង្កេន និសីទិ តុណ្ហីភូតោ មង្កុភូតោ បត្តក្ខន្ធោ អធោមុខោ បជ្ឈាយន្តោ អប្បដិភានោ កដ្ឋេន ភូមឹ វិលិខន្តោ។ អថ ខោ តណ្ហា ច អរតិ ច រគា ច មារធីតរោ យេន មារោ បាបិមា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសឹសុ –

“កេនាសិ ទុម្មនោ តាត, បុរិសំ កំ នុ សោចសិ;
មយំ តំ រាគបាសេន, អារញ្ញមិវ កុញ្ជរំ;
ពន្ធិត្វា អានយិស្សាម, វសគោ តេ ភវិស្សតី”តិ។

“អរហំ សុគតោ លោកេ, ន រាគេន សុវានយោ;
មារធេយ្យំ អតិក្កន្តោ, តស្មា សោចាមហំ ភុស”ន្តិ។

អថ ខោ តណ្ហា ច អរតិ ច រគា ច មារធីតរោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “បាទេ តេ, សមណ, បរិចារេមា”តិ។ អថ ខោ ភគវា ន មនសាកាសិ, យថា តំ អនុត្តរេ ឧបធិសង្ខយេ វិមុត្តោ។

អថ ខោ តណ្ហា ច អរតិ ច រគា ច មារធីតរោ ឯកមន្តំ អបក្កម្ម ឯវំ សមចិន្តេសុំ – “ឧច្ចាវចា ខោ បុរិសានំ អធិប្បាយា។ យំនូន មយំ ឯកសតំ ឯកសតំ កុមារិវណ្ណសតំ អភិនិម្មិនេយ្យាមា”តិ។ អថ ខោ តណ្ហា ច អរតិ ច រគា ច មារធីតរោ ឯកសតំ ឯកសតំ កុមារិវណ្ណសតំ អភិនិម្មិនិត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “បាទេ តេ, សមណ, បរិចារេមា”តិ។ តម្បិ ភគវា ន មនសាកាសិ, យថា តំ អនុត្តរេ ឧបធិសង្ខយេ វិមុត្តោ។

អថ ខោ តណ្ហា ច អរតិ ច រគា ច មារធីតរោ ឯកមន្តំ អបក្កម្ម ឯវំ សមចិន្តេសុំ – “ឧច្ចាវចា ខោ បុរិសានំ អធិប្បាយា ។ យំនូន មយំ ឯកសតំ ឯកសតំ អវិជាតវណ្ណសតំ អភិនិម្មិនេយ្យាមា”តិ។ អថ ខោ តណ្ហា ច អរតិ ច រគា ច មារធីតរោ ឯកសតំ ឯកសតំ អវិជាតវណ្ណសតំ អភិនិម្មិនិត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “បាទេ តេ, សមណ, បរិចារេមា”តិ។ តម្បិ ភគវា ន មនសាកាសិ, យថា តំ អនុត្តរេ ឧបធិសង្ខយេ វិមុត្តោ។

អថ ខោ តណ្ហា ច…បេ… យំនូន មយំ ឯកសតំ ឯកសតំ សកិំ វិជាតវណ្ណសតំ អភិនិម្មិនេយ្យាមាតិ។ អថ ខោ តណ្ហា ច…បេ… សកិំ វិជាតវណ្ណសតំ អភិនិម្មិនិត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “បាទេ តេ, សមណ, បរិចារេមា”តិ។ តម្បិ ភគវា ន មនសាកាសិ, យថា តំ អនុត្តរេ ឧបធិសង្ខយេ វិមុត្តោ។

អថ ខោ តណ្ហា ច…បេ… យំនូន មយំ ឯកសតំ ឯកសតំ ទុវិជាតវណ្ណសតំ អភិនិម្មិនេយ្យាមាតិ។ អថ ខោ តណ្ហា ច…បេ… ទុវិជាតវណ្ណសតំ អភិនិម្មិនិត្វា យេន ភគវា…បេ… យថា តំ អនុត្តរេ ឧបធិសង្ខយេ វិមុត្តោ។ អថ ខោ តណ្ហា ច…បេ… មជ្ឈិមិត្ថិវណ្ណសតំ អភិនិម្មិនេយ្យាមាតិ។ អថ ខោ តណ្ហា ច…បេ… មជ្ឈិមិត្ថិវណ្ណសតំ អភិនិម្មិនិត្វា…បេ… អនុត្តរេ ឧបធិសង្ខយេ វិមុត្តោ។

អថ ខោ តណ្ហា ច…បេ… មហិត្ថិវណ្ណសតំ អភិនិម្មិនេយ្យាមាតិ ។ អថ ខោ តណ្ហា ច…បេ… មហិត្ថិវណ្ណសតំ អភិនិម្មិនិត្វា យេន ភគវា…បេ… អនុត្តរេ ឧបធិសង្ខយេ វិមុត្តោ។ អថ ខោ តណ្ហា ច អរតិ ច រគា ច មារធីតរោ ឯកមន្តំ អបក្កម្ម ឯតទវោចុំ – សច្ចំ កិរ នោ បិតា អវោច –

“អរហំ សុគតោ លោកេ, ន រាគេន សុវានយោ;
មារធេយ្យំ អតិក្កន្តោ, តស្មា សោចាមហំ ភុស”ន្តិ។

“យញ្ហិ មយំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា អវីតរាគំ ឥមិនា ឧបក្កមេន ឧបក្កមេយ្យាម ហទយំ វាស្ស ផលេយ្យ, ឧណ្ហំ លោហិតំ វា មុខតោ ឧគ្គច្ឆេយ្យ, ឧម្មាទំ វា បាបុណេយ្យ ចិត្តក្ខេបំ វា។ សេយ្យថា វា បន នឡោ ហរិតោ លុតោ ឧស្សុស្សតិ វិសុស្សតិ មិលាយតិ; ឯវមេវ ឧស្សុស្សេយ្យ វិសុស្សេយ្យ មិលាយេយ្យា”តិ។

អថ ខោ តណ្ហា ច អរតិ ច រគា ច មារធីតរោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋំសុ។ ឯកមន្តំ ឋិតា ខោ តណ្ហា មារធីតា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“សោកាវតិណ្ណោ នុ វនម្ហិ ឈាយសិ,
វិត្តំ នុ ជីនោ ឧទ បត្ថយានោ;
អាគុំ នុ គាមស្មិមកាសិ កិញ្ចិ,
កស្មា ជនេន ន ករោសិ សក្ខិំ;
សក្ខី ន សម្បជ្ជតិ កេនចិ តេ”តិ។

“អត្ថស្ស បត្តិំ ហទយស្ស សន្តិំ,

ជេត្វាន សេនំ បិយសាតរូបំ;
ឯកោហំ [ឯកាហំ (ស្យា. កំ. បី. ក.)] ឈាយំ សុខមនុពោធឹ,
តស្មា ជនេន ន ករោមិ សក្ខឹ;
សក្ខី ន សម្បជ្ជតិ កេនចិ មេ”តិ។

អថ ខោ អរតិ [អរតិ ច (ក.)] មារធីតា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កថំ វិហារីពហុលោធ ភិក្ខុ,
បញ្ចោឃតិណ្ណោ អតរីធ ឆដ្ឋំ;
កថំ ឈាយឹ [កថំ ឈាយំ (ស្យា. កំ. បី.), កថជ្ឈាយំ (ក.)] ពហុលំ កាមសញ្ញា,
បរិពាហិរា ហោន្តិ អលទ្ធ យោ ត”ន្តិ។

“បស្សទ្ធកាយោ សុវិមុត្តចិត្តោ,
អសង្ខរានោ សតិមា អនោកោ;
អញ្ញាយ ធម្មំ អវិតក្កឈាយី,
ន កុប្បតិ ន សរតិ ន ថិនោ [ន កុប្បតី នស្សរតី ន ថីនោ (សី.)]។

“ឯវំវិហារីពហុលោធ ភិក្ខុ,
បញ្ចោឃតិណ្ណោ អតរីធ ឆដ្ឋំ;
ឯវំ ឈាយឹ ពហុលំ កាមសញ្ញា,
បរិពាហិរា ហោន្តិ អលទ្ធ យោ ត”ន្តិ។

អថ ខោ រគា [រគាច (ក.)] មារធីតា ភគវតោ សន្តិកេ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“អច្ឆេជ្ជ តណ្ហំ គណសង្ឃចារី,
អទ្ធា ចរិស្សន្តិ [តរិស្សន្តិ (សី.)] ពហូ ច សទ្ធា;
ពហុំ វតាយំ ជនតំ អនោកោ,
អច្ឆេជ្ជ នេស្សតិ មច្ចុរាជស្ស បារ”ន្តិ។

“នយន្តិ វេ មហាវីរា, សទ្ធម្មេន តថាគតា;
ធម្មេន នយមានានំ, កា ឧសូយា វិជានត”ន្តិ។

អថ ខោ តណ្ហា ច អរតិ ច រគា ច មារធីតរោ យេន មារោ បាបិមា តេនុបសង្កមឹសុ។ អទ្ទសា ខោ មារោ បាបិមា តណ្ហញ្ច អរតិញ្ច រគញ្ច មារធីតរោ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តិយោ។ ទិស្វាន គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“ពាលា កុមុទនាឡេហិ, បព្ពតំ អភិមត្ថថ [អភិមន្ថថ (សី.)];
គិរឹ នខេន ខនថ, អយោ ទន្តេហិ ខាទថ។

“សេលំវ សិរសូហច្ច [សិរសិ ឩហច្ច (សី.), សិរសិ ឱហច្ច (ស្យា. កំ.)], បាតាលេ គាធមេសថ;
ខាណុំវ ឧរសាសជ្ជ, និព្ពិជ្ជាបេថ គោតមា”តិ។

“ទទ្ទល្លមានា អាគញ្ឆុំ, តណ្ហា ច អរតី រគា;
តា តត្ថ បនុទី សត្ថា, តូលំ ភដ្ឋំវ មាលុតោ”តិ។

តតិយោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សម្ពហុលា សមិទ្ធិ ច, គោធិកំ សត្តវស្សានិ;
ធីតរំ ទេសិតំ ពុទ្ធ, សេដ្ឋេន ឥមំ មារបញ្ចកន្តិ។

មារសំយុត្តំ សមត្តំ។

៥. ភិក្ខុនីសំយុត្តំ

១. អាឡវិកាសុត្តំ

១៦២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អាឡវិកា ភិក្ខុនី បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន អន្ធវនំ តេនុបសង្កមិ វិវេកត្ថិនី។ អថ ខោ មារោ បាបិមា អាឡវិកាយ ភិក្ខុនិយា ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ វិវេកម្ហា ចាវេតុកាមោ យេន អាឡវិកា ភិក្ខុនី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាឡវិកំ ភិក្ខុនីំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“នត្ថិ និស្សរណំ លោកេ, កិំ វិវេកេន កាហសិ;
ភុញ្ជស្សុ កាមរតិយោ, មាហុ បច្ឆានុតាបិនី”តិ។

អថ ខោ អាឡវិកាយ ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – “កោ នុ ខ្វាយំ មនុស្សោ វា អមនុស្សោ វា គាថំ ភាសតី”តិ? អថ ខោ អាឡវិកាយ ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – “មារោ ខោ អយំ បាបិមា មម ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ វិវេកម្ហា ចាវេតុកាមោ គាថំ ភាសតី”តិ។ អថ ខោ អាឡវិកា ភិក្ខុនី “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាហិ បច្ចភាសិ –

“អត្ថិ និស្សរណំ លោកេ, បញ្ញាយ មេ សុផុស្សិតំ [សុផស្សិតំ (សី. បី.)];
បមត្តពន្ធុ បាបិម, ន ត្វំ ជានាសិ តំ បទំ។

“សត្តិសូលូបមា កាមា, ខន្ធាសំ អធិកុដ្ដនា;
យំ ត្វំ កាមរតិំ ព្រូសិ, អរតិ មយ្ហ សា អហូ”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ អាឡវិកា ភិក្ខុនី”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

២. សោមាសុត្តំ

១៦៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ សោមា ភិក្ខុនី បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន អន្ធវនំ តេនុបសង្កមិ ទិវាវិហារាយ។ អន្ធវនំ អជ្ឈោគាហេត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា សោមាយ ភិក្ខុនិយា ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ សមាធិម្ហា ចាវេតុកាមោ យេន សោមា ភិក្ខុនី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា សោមំ ភិក្ខុនីំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“យំ តំ ឥសីហិ បត្តព្ពំ, ឋានំ ទុរភិសម្ភវំ;
ន តំ ទ្វង្គុលបញ្ញាយ, សក្កា បប្បោតុមិត្ថិយា”តិ។

អថ ខោ សោមាយ ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – “កោ នុ ខ្វាយំ មនុស្សោ វា អមនុស្សោ វា គាថំ ភាសតី”តិ? អថ ខោ សោមាយ ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – “មារោ ខោ អយំ បាបិមា មម ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ សមាធិម្ហា ចាវេតុកាមោ គាថំ ភាសតី”តិ។ អថ ខោ សោមា ភិក្ខុនី “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាហិ បច្ចភាសិ –

“ឥត្ថិភាវោ កិំ កយិរា, ចិត្តម្ហិ សុសមាហិតេ;
ញាណម្ហិ វត្តមានម្ហិ, សម្មា ធម្មំ វិបស្សតោ។

“យស្ស នូន សិយា ឯវំ, ឥត្ថាហំ បុរិសោតិ វា;
កិញ្ចិ វា បន អញ្ញស្មិ [អស្មីតិ (ស្យា. កំ. បី.)], តំ មារោ វត្តុមរហតី”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ សោមា ភិក្ខុនី”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៣. កិសាគោតមីសុត្តំ

១៦៤. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ កិសាគោតមី ភិក្ខុនី បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថឹ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន អន្ធវនំ តេនុបសង្កមិ , ទិវាវិហារាយ។ អន្ធវនំ អជ្ឈោគាហេត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា កិសាគោតមិយា ភិក្ខុនិយា ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ សមាធិម្ហា ចាវេតុកាមោ យេន កិសាគោតមី ភិក្ខុនី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា កិសាគោតមឹ ភិក្ខុនឹ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

"កឹ នុ ត្វំ មតបុត្តាវ, ឯកមាសិ រុទម្មុខី;
វនមជ្ឈគតា ឯកា, បុរិសំ នុ គវេសសី"តិ។

អថ ខោ កិសាគោតមិយា ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – "កោ នុ ខ្វាយំ មនុស្សោ វា អមនុស្សោ វា គាថំ ភាសតី"តិ? អថ ខោ កិសាគោតមិយា ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – "មារោ ខោ អយំ បាបិមា មម ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ សមាធិម្ហា ចាវេតុកាមោ គាថំ ភាសតី"តិ។

អថ ខោ កិសាគោតមី ភិក្ខុនី "មារោ អយំ បាបិមា" ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាហិ បច្ចភាសិ –

"អច្ចន្តំ មតបុត្តាម្ហិ, បុរិសា ឯតទន្តិកា;
ន សោចាមិ ន រោទាមិ, ន តំ ភាយាមិ អាវុសោ។

"សព្ពត្ថ វិហតា នន្ទី, តមោក្ខន្ធោ បទាលិតោ;
ជេត្វាន មច្ចុនោ [ជេត្វា នមុចិនោ (សី.)] សេនំ, វិហរាមិ អនាសវា"តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា "ជានាតិ មំ កិសាគោតមី ភិក្ខុនី"តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៤. វិជយាសុត្តំ

១៦៥. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ វិជយា ភិក្ខុនី បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា...បេ.... អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា វិជយាយ ភិក្ខុនិយា ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ សមាធិម្ហា ចាវេតុកាមោ យេន វិជយា ភិក្ខុនី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា វិជយំ ភិក្ខុនឹ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

"ទហរា ត្វំ រូបវតី, អហញ្ច ទហរោ សុសុ;
បញ្ចង្គិកេន តុរិយេន, ឯហយ្យេភិរមាមសេ"តិ [ឯហិ អយ្យេ រមាមសេតិ (សី.)]។

អថ ខោ វិជយាយ ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – "កោ នុ ខ្វាយំ មនុស្សោ វា អមនុស្សោ វា គាថំ ភាសតី"តិ? អថ ខោ វិជយាយ ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – "មារោ ខោ អយំ បាបិមា មម ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ សមាធិម្ហា ចាវេតុកាមោ គាថំ ភាសតី"តិ។ អថ ខោ វិជយា ភិក្ខុនី "មារោ អយំ បាបិមា" ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាហិ បច្ចភាសិ –

"រូបា សទ្ទា រសា គន្ធា, ផោដ្ឋព្ពា ច មនោរមា;
និយ្យាតយាមិ តុយ្ហេវ, មារ នាហំ តេនត្ថិកា។

"ឥមិនា បូតិកាយេន, ភិន្ទនេន បភង្គុនា;
អដ្ដីយាមិ ហរាយាមិ, កាមតណ្ហា សមូហតា។

"យេ ច រូបូបគា សត្តា, យេ ច អរូបដ្ឋាយិនោ [អារុប្បដ្ឋាយិនោ (សី. បី.)];
យា ច សន្តា សមាបត្តិ, សព្ពត្ថ វិហតោ តមោ"តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា "ជានាតិ មំ វិជយា ភិក្ខុនី"តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៥. ឧប្បលវណ្ណាសុត្តំ

១៦៦. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ ឧប្បលវណ្ណា ភិក្ខុនី បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា…បេ…. អញ្ញតរស្មិំ សុបុប្ផិតសាលរុក្ខមូលេ អដ្ឋាសិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា ឧប្បលវណ្ណាយ ភិក្ខុនិយា ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ សមាធិម្හា ចាវេតុកាមោ យេន ឧប្បលវណ្ណា ភិក្ខុនី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឧប្បលវណ្ណំ ភិក្ខុនិំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“សុបុប្ផិតគ្គំ ឧបគម្ម ភិក្ខុនិ,
ឯកា តុវំ តិដ្ឋសិ សាលមូលេ;
ន ចត្ថិ តេ ទុតិយា វណ្ណធាតុ,
ពាលេ ន ត្វំ ភាយសិ ធុត្តកាន”ន្តិ។

អថ ខោ ឧប្បលវណ្ណាយ ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – “កោ នុ ខ្វាយំ មនុស្សោ វា អមនុស្សោ វា គាថំ ភាសតី”តិ? អថ ខោ ឧប្បលវណ្ណាយ ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – “មារោ ខោ អយំ បាបិមា មម ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ សមាធិម្හា ចាវេតុកាមោ គាថំ ភាសតី”តិ។ អថ ខោ ឧប្បលវណ្ណា ភិក្ខុនី “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាហិ បច្ចភាសិ –

“សតំ សហស្សានិបិ ធុត្តកានំ,
ឥធាគតា តាទិសកា ភវេយ្យុំ;
លោមំ ន ឥញ្ជាមិ ន សន្តសាមិ,
ន មារ ភាយាមិ តមេកិកាបិ។

“ឯសា អន្តរធាយាមិ, កុច្ឆិំ វា បវិសាមិ តេ;
បខុមន្តរិកាយម្បិ, តិដ្ឋន្តិំ មំ ន ទក្ខសិ។

“ចិត្តស្មិំ វសីភូតាម្ហិ, ឥទ្ធិបាទា សុភាវិតា;
សព្ពពន្ធនមុត្តាម្ហិ, ន តំ ភាយាមិ អាវុសោ”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ ឧប្បលវណ្ណា ភិក្ខុនី”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៦. ចាលាសុត្តំ

១៦៧. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ ចាលា ភិក្ខុនី បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា…បេ…. អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ចាលា ភិក្ខុនី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ចាលំ ភិក្ខុនិំ ឯតទវោច – “កិំ នុ ត្វំ, ភិក្ខុនិ, ន រោចេសី”តិ? “ជាតិំ ខ្វាហំ, អាវុសោ, ន រោចេមី”តិ។

“កិំ នុ ជាតិំ ន រោចេសិ, ជាតោ កាមានិ ភុញ្ជតិ;
កោ នុ តំ ឥទមាទបយិ, ជាតិំ មា រោច [មា រោចេសិ (សី. បី.)] ភិក្ខុនី”តិ។

“ជាតស្ស មរណំ ហោតិ, ជាតោ ទុក្ខានិ ផុស្សតិ [បស្សតិ (សី. បី.)];
ពន្ធំ វធំ បរិក្លេសំ, តស្មា ជាតិំ ន រោចយេ។

“ពុទ្ធោ ធម្មមទេសេសិ, ជាតិយា សមតិក្កមំ;
សព្ពទុក្ខប្បហានាយ, សោ មំ សច្ចេ និវេសយិ។

“យេ ច រូបូបគា សត្តា, យេ ច អរូបដ្ឋាយិនោ;
និរោធំ អប្បជានន្តា, អាគន្តារោ បុនព្ភវ”ន្តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ ចាលា ភិក្ខុនី”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៧. ឧបចាលាសុត្តំ

១៦៨. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ ឧបចាលា ភិក្ខុនី បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា…បេ…. អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន ឧបចាលា ភិក្ខុនី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឧបចាលំ ភិក្ខុនិំ ឯតទវោច – “កត្ថ នុ ត្វំ, ភិក្ខុនិ, ឧប្បជ្ជិតុកាមា”តិ? “ន ខ្វាហំ, អាវុសោ, កត្ថចិ ឧប្បជ្ជិតុកាមា”តិ។

“តាវតិំសា ច យាមា ច, តុសិតា ចាបិ ទេវតា;
និម្មានរតិនោ ទេវា, យេ ទេវា វសវត្តិនោ;
តត្ថ ចិត្តំ បណិធេហិ, រតិំ បច្ចនុភោស្សសី”តិ។

“តាវតិំសា ច យាមា ច, តុសិតា ចាបិ ទេវតា;
និម្មានរតិនោ ទេវា, យេ ទេវា វសវត្តិនោ;
កាមពន្ធនពទ្ធា តេ, ឯន្តិ មារវសំ បុន។

“សព្ពោ អាទីបិតោ [សព្ពោវ អាទិត្តោ (ស្យា. កំ.)] លោកោ, សព្ពោ លោកោ បធូបិតោ;
សព្ពោ បជ្ជលិតោ [បជ្ជលិតោ (សព្ពត្ថ)] លោកោ, សព្ពោ លោកោ បកម្បិតោ។

“អកម្បិតំ អបជ្ជលិតំ [អចលិតំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], អបុថុជ្ជនសេវិតំ;
អគតិ យត្ថ មារស្ស, តត្ថ មេ និរតោ មនោ”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ ឧបចាលា ភិក្ខុនី”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៨. សីសុបចាលាសុត្តំ

១៦៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ សីសុបចាលា [សីសូបចាលា (សី.)] ភិក្ខុនី បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា …បេ. … អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា យេន សីសុបចាលា ភិក្ខុនី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា សីសុបចាលំ ភិក្ខុនិំ ឯតទវោច – “កស្ស នុ ត្វំ, ភិក្ខុនិ, បាសណ្ឌំ រោចេសី”តិ? “ន ខ្វាហំ, អាវុសោ, កស្សចិ បាសណ្ឌំ រោចេមី”តិ។

“កំ នុ ឧទ្ទិស្ស មុណ្ឌាសិ, សមណី វិយ ទិស្សសិ;
ន ច រោចេសិ បាសណ្ឌំ, កិមិវ ចរសិ មោមូហា”តិ។

“ឥតោ ពហិទ្ធា បាសណ្ឌា, ទិដ្ឋីសុ បសីទន្តិ តេ;
ន តេសំ ធម្មំ រោចេមិ, តេ ធម្មស្ស អកោវិទា។

“អត្ថិ សក្យកុលេ ជាតោ, ពុទ្ធោ អប្បដិបុគ្គលោ;
សព្ពាភិភូ មារនុទោ, សព្ពត្ថមបរាជិតោ។

“សព្ពត្ថ មុត្តោ អសិតោ, សព្ពំ បស្សតិ ចក្ខុមា;
សព្ពកម្មក្ខយំ បត្តោ, វិមុត្តោ ឧបធិសង្ខយេ;
សោ មយ្ហំ ភគវា សត្ថា, តស្ស រោចេមិ សាសន”ន្តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ សីសុបចាលា ភិក្ខុនី”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

៩. សេលាសុត្តំ

១៧០. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ សេលា ភិក្ខុនី បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា…បេ…. អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា សេលាយ ភិក្ខុនិយា ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ…បេ…. សេលំ ភិក្ខុនិំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កេនិទំ បកតំ ពិម្ពំ, ក្វនុ [ក្វន្នុ (សី. បី.), ក្វចិ (ស្យា. កំ. ក.)] ពិម្ពស្ស ការកោ;
ក្វនុ ពិម្ពំ សមុប្បន្នំ, ក្វនុ ពិម្ពំ និរុជ្ឈតី”តិ។

អថ ខោ សេលាយ ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – “កោ នុ ខ្វាយំ មនុស្សោ វា អមនុស្សោ វា គាថំ ភាសតី”តិ? អថ ខោ សេលាយ ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – “មារោ ខោ អយំ បាបិមា មម ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ សមាធិម្ហា ចាវេតុកាមោ គាថំ ភាសតី”តិ។ អថ ខោ សេលា ភិក្ខុនី “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា មារំ បាបិមន្តំ គាថាហិ បច្ចភាសិ –

“នយិទំ អត្តកតំ [នយិទំ បកតំ (ស្យា. កំ.)] ពិម្ពំ, នយិទំ បរកតំ [នយិទំ បកតំ (ស្យា. កំ.)] អឃំ;
ហេតុំ បដិច្ច សម្ភូតំ, ហេតុភង្គា និរុជ្ឈតិ។

“យថា អញ្ញតរំ ពីជំ, ខេត្តេ វុត្តំ វិរូហតិ;
បថវីរសញ្ចាគម្ម, សិនេហញ្ច តទូភយំ។

“ឯវំ ខន្ធា ច ធាតុយោ, ឆ ច អាយតនា ឥមេ;
ហេតុំ បដិច្ច សម្ភូតា, ហេតុភង្គា និរុជ្ឈរេ”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ សេលា ភិក្ខុនី”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

១០. វជិរាសុត្តំ

១៧១. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ វជិរា ភិក្ខុនី បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន អន្ធវនំ តេនុបសង្កមិ ទិវាវិហារាយ។ អន្ធវនំ អជ្ឈោគាហេត្វា អញ្ញតរស្មិំ រុក្ខមូលេ ទិវាវិហារំ និសីទិ។ អថ ខោ មារោ បាបិមា វជិរាយ ភិក្ខុនិយា ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ សមាធិម្ហា ចាវេតុកាមោ យេន វជិរា ភិក្ខុនី តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា វជិរំ ភិក្ខុនិំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កេនាយំ បកតោ សត្តោ, កុវំ សត្តស្ស ការកោ;
កុវំ សត្តោ សមុប្បន្នោ, កុវំ សត្តោ និរុជ្ឈតី”តិ។

អថ ខោ វជិរាយ ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – “កោ នុ ខ្វាយំ មនុស្សោ វា អមនុស្សោ វា គាថំ ភាសតី”តិ? អថ ខោ វជិរាយ ភិក្ខុនិយា ឯតទហោសិ – “មារោ ខោ អយំ បាបិមា មម ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសំ ឧប្បាទេតុកាមោ សមាធិម្ហា ចាវេតុកាមោ គាថំ ភាសតី”តិ។ អថ ខោ វជិរា ភិក្ខុនី “មារោ អយំ បាបិមា” ឥតិ វិទិត្វា, មារំ បាបិមន្តំ គាថាហិ បច្ចភាសិ –

“កិំ នុ សត្តោតិ បច្ចេសិ, មារ ទិដ្ឋិគតំ នុ តេ;
សុទ្ធសង្ខារបុញ្ជោយំ, នយិធ សត្តុបលព្ភតិ។

“យថា ហិ អង្គសម្ភារា, ហោតិ សទ្ទោ រថោ ឥតិ;
ឯវំ ខន្ធេសុ សន្តេសុ, ហោតិ សត្តោតិ សម្មុតិ [សម្មតិ (ស្យា. កំ.)]។

“ទុក្ខមេវ ហិ សម្ភោតិ, ទុក្ខំ តិដ្ឋតិ វេតិ ច;
នាញ្ញត្រ ទុក្ខា សម្ភោតិ, នាញ្ញំ ទុក្ខា និរុជ្ឈតី”តិ។

អថ ខោ មារោ បាបិមា “ជានាតិ មំ វជិរា ភិក្ខុនី”តិ ទុក្ខី ទុម្មនោ តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

ភិក្ខុនីសំយុត្តំ សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

អាឡវិកា ច សោមា ច, គោតមី វិជយា សហ;
ឧប្បលវណ្ណា ច ចាលា, ឧបចាលា សីសុបចាលា ច;
សេលា វជិរាយ តេ ទសាតិ។

៦. ព្រហ្មសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១. ព្រហ្មាយាចនសុត្តំ

១៧២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ អជបាលនិគ្រោធមូលេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ។ អថ ខោ ភគវតោ រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – “អធិគតោ ខោ ម្យាយំ ធម្មោ គម្ភីរោ ទុទ្ទសោ ទុរនុពោធោ សន្តោ បណីតោ អតក្កាវចរោ និបុណោ បណ្ឌិតវេទនីយោ។ អាលយរាមា ខោ បនាយំ បជា អាលយរតា អាលយសម្មុទិតា។ អាលយរាមាយ ខោ បន បជាយ អាលយរតាយ អាលយសម្មុទិតាយ ទុទ្ទសំ ឥទំ ឋានំ យទិទំ ឥទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បាទោ។ ឥទម្បិ ខោ ឋានំ ទុទ្ទសំ យទិទំ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពានំ។ អហញ្ចេវ ខោ បន ធម្មំ ទេសេយ្យំ; បរេ ច មេ ន អាជានេយ្យុំ; សោ មមស្ស កិលមថោ, សា មមស្ស វិហេសា”តិ។ អបិស្សុ ភគវន្តំ ឥមា អនច្ឆរិយា គាថាយោ បដិភំសុ បុព្ពេ អស្សុតបុព្ពា –

“កិច្ឆេន មេ អធិគតំ, ហលំ ទានិ បកាសិតុំ;
រាគទោសបរេតេហិ, នាយំ ធម្មោ សុសម្ពុធោ។

“បដិសោតគាមឹ និបុណំ, គម្ភីរំ ទុទ្ទសំ អណុំ;
រាគរត្តា ន ទក្ខន្តិ, តមោខន្ធេន អាវុដា”តិ [តមោក្ខន្ធេន អាវុតាតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។

ឥតិហ ភគវតោ បដិសញ្ចិក្ខតោ អប្បោស្សុក្កតាយ ចិត្តំ នមតិ, នោ ធម្មទេសនាយ។

អថ ខោ ព្រហ្មុនោ សហម្បតិស្ស ភគវតោ ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ ឯតទហោសិ – “នស្សតិ វត ភោ លោកោ, វិនស្សតិ វត ភោ លោកោ, យត្រ ហិ នាម តថាគតស្ស អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អប្បោស្សុក្កតាយ ចិត្តំ នមតិ [នមិស្សតិ (?)], នោ ធម្មទេសនាយា”តិ។ អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ [សម្មិញ្ជិតំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ ឯវមេវ – ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតោ ភគវតោ បុរតោ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា ទក្ខិណជាណុមណ្ឌលំ បថវិយំ និហន្ត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ទេសេតុ, ភន្តេ, ភគវា ធម្មំ, ទេសេតុ សុគតោ ធម្មំ។ សន្តិ សត្តា អប្បរជក្ខជាតិកា, អស្សវនតា ធម្មស្ស បរិហាយន្តិ។ ភវិស្សន្តិ ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ”តិ។ ឥទមវោច ព្រហ្មា សហម្បតិ, ឥទំ វត្វា អថាបរំ ឯតទវោច –

“បាតុរហោសិ មគធេសុ បុព្ពេ,
ធម្មោ អសុទ្ធោ សមលេហិ ចិន្តិតោ;
អបាបុរេតំ [អវាបុរេតំ (សី.)] អមតស្ស ទ្វារំ,
សុណន្តុ ធម្មំ វិមលេនានុពុទ្ធំ។

“សេលេ យថា បព្ពតមុទ្ធនិដ្ឋិតោ,
យថាបិ បស្សេ ជនតំ សមន្តតោ;
តថូបមំ ធម្មមយំ សុមេធ,
បាសាទមារុយ្ហ សមន្តចក្ខុ;
សោកាវតិណ្ណំ [សោកាវកិណ្ណំ (សី.)] ជនតមបេតសោកោ,
អវេក្ខស្សុ ជាតិជរាភិភូតំ។

“ឧដ្ឋេហិ វីរ វិជិតសង្គាម,
សត្ថវាហ អនណ [អណណ (រូបសិទ្ធិដីកា)] វិចរ លោកេ;
ទេសស្សុ [ទេសេតុ (ស្យា. កំ. បី. ក.)] ភគវា ធម្មំ,
អញ្ញាតារោ ភវិស្សន្តី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ព្រហ្មុនោ ច អជ្ឈេសនំ វិទិត្វា សត្តេសុ ច ការុញ្ញតំ បដិច្ច ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេសិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេន្តោ សត្តេ អប្បរជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ, អប្បេកច្ចេ បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនេ វិហរន្តេ, អប្បេកច្ចេ ន បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនេ [ទស្សាវិនោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វិហរន្តេ។ សេយ្យថាបិ នាម ឧប្បលិនិយំ វា បទុមិនិយំ វា បុណ្ឌរីកិនិយំ វា អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកានុគ្គតានិ អន្តោ និមុគ្គបោសីនិ, អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ សមោទកំ ឋិតានិ, អប្បេកច្ចានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ឌរីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកា អច្ចុគ្គម្ម ឋិតានិ [តិដ្ឋន្តិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អនុបលិត្តានិ ឧទកេន; ឯវមេវ ភគវា ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេន្តោ អទ្ទស សត្តេ អប្បរជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ, អប្បេកច្ចេ បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនេ វិហរន្តេ, អប្បេកច្ចេ ន បរលោកវជ្ជភយទស្សាវិនេ វិហរន្តេ។ ទិស្វាន ព្រហ្មានំ សហម្បតឹ គាថាយ បច្ចភាសិ –

"អបារុតា តេសំ អមតស្ស ទ្វារា,
យេ សោតវន្តោ បមុញ្ចន្តុ សទ្ធំ;
វិហឹសសញ្ញី បគុណំ ន ភាសី,
ធម្មំ បណីតំ មនុជេសុ ព្រហ្មេ"តិ។

អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ "កតាវកាសោ ខោម្ហិ ភគវតា ធម្មទេសនាយា"តិ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

២. គារវសុត្តំ

១៧៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា ឧរុវេលាយំ វិហរតិ នជ្ជា នេរញ្ជរាយ តីរេ អជបាលនិគ្រោធមូលេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ។ អថ ខោ ភគវតោ រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – "ទុក្ខំ ខោ អគារវោ វិហរតិ អប្បតិស្សោ, កំ នុ ខ្វាហំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា សក្កត្វា គរុំ កត្វា [គរុកត្វា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យ"ន្តិ?

អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – "អបរិបុណ្ណស្ស ខោ សីលក្ខន្ធស្ស បារិបូរិយា អញ្ញំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យំ ។ ន ខោ បនាហំ បស្សាមិ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ អត្តនា សីលសម្បន្នតរំ អញ្ញំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា, យមហំ សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យំ។

"អបរិបុណ្ណស្ស ខោ សមាធិក្ខន្ធស្ស បារិបូរិយា អញ្ញំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យំ។ ន ខោ បនាហំ បស្សាមិ សទេវកេ លោកេ…បេ… អត្តនា សមាធិសម្បន្នតរំ អញ្ញំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា, យមហំ សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យំ។

"អបរិបុណ្ណស្ស បញ្ញាក្ខន្ធស្ស បារិបូរិយា អញ្ញំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យំ។ ន ខោ បនាហំ បស្សាមិ សទេវកេ…បេ… អត្តនា បញ្ញាសម្បន្នតរំ អញ្ញំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា, យមហំ សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យំ។

"អបរិបុណ្ណស្ស ខោ វិមុត្តិក្ខន្ធស្ស បារិបូរិយា អញ្ញំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យំ។ ន ខោ បនាហំ បស្សាមិ សទេវកេ…បេ… អត្តនា វិមុត្តិសម្បន្នតរំ អញ្ញំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា, យមហំ សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យំ។

"អបរិបុណ្ណស្ស ខោ វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធស្ស បារិបូរិយា អញ្ញំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យំ។ ន ខោ បនាហំ បស្សាមិ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ អត្តនា វិមុត្តិញាណទស្សនសម្បន្នតរំ អញ្ញំ សមណំ វា ព្រាហ្មណំ វា, យមហំ សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យំ។ យំនូនាហំ ឃ្វាយំ ធម្មោ មយា អភិសម្ពុទ្ធោ តមេវ ធម្មំ សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរេយ្យ"ន្តិ។

អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ ភគវតោ ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ ឯវមេវ – ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតោ ភគវតោ បុរតោ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឯវមេតំ , ភគវា, ឯវមេតំ, សុគត! យេបិ តេ, ភន្តេ, អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, តេបិ ភគវន្តោ ធម្មញ្ញេវ សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរិំសុ; យេបិ តេ, ភន្តេ, ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា តេបិ ភគវន្តោ ធម្មញ្ញេវ សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរិស្សន្តិ។ ភគវាបិ, ភន្តេ, ឯតរហិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ធម្មញ្ញេវ សក្កត្វា គរុំ កត្វា ឧបនិស្សាយ វិហរតូ”តិ។ ឥទមវោច ព្រហ្មា សហម្បតិ, ឥទំ វត្វា អថាបរំ ឯតទវោច –

“យេ ច អតីតា សម្ពុទ្ធា, យេ ច ពុទ្ធា អនាគតា;
យោ ចេតរហិ សម្ពុទ្ធោ, ពហូនំ [ពហុន្នំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] សោកនាសនោ។

“សព្ពេ សទ្ធម្មគរុនោ, វិហំសុ [វិហរិំសុ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វិហរន្តិ ច;
តថាបិ វិហរិស្សន្តិ, ឯសា ពុទ្ធាន ធម្មតា។

“តស្មា ហិ អត្តកាមេន [អត្ថកាមេន (សី. បី. ក.)], មហត្តមភិកង្ខតា;
សទ្ធម្មោ គរុកាតព្ពោ, សរំ ពុទ្ធាន សាសន”ន្តិ។

៣. ព្រហ្មទេវសុត្តំ

១៧៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរិស្សា ព្រាហ្មណិយា ព្រហ្មទេវោ នាម បុត្តោ ភគវតោ សន្តិកេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ។

អថ ខោ អាយស្មា ព្រហ្មទេវោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ, តទនុត្តរំ ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ “ខីណា ជាតិ , វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា”តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា ព្រហ្មទេវោ អរហតំ អហោសិ។

អថ ខោ អាយស្មា ព្រហ្មទេវោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ សាវត្ថិយំ សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរមានោ យេន សកមាតុ និវេសនំ តេនុបសង្កមិ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មតោ ព្រហ្មទេវស្ស មាតា ព្រាហ្មណី ព្រហ្មុនោ អាហុតិំ និច្ចំ បគ្គណ្ហាតិ ។ អថ ខោ ព្រហ្មុនោ សហម្បតិស្ស ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ អាយស្មតោ ព្រហ្មទេវស្ស មាតា ព្រាហ្មណី ព្រហ្មុនោ អាហុតិំ និច្ចំ បគ្គណ្ហាតិ។ យំនូនាហំ តំ ឧបសង្កមិត្វា សំវេជេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ ឯវមេវ – ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតោ អាយស្មតោ ព្រហ្មទេវស្ស មាតុ និវេសនេ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ វេហាសំ ឋិតោ អាយស្មតោ ព្រហ្មទេវស្ស មាតរំ ព្រាហ្មណិំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“ទូរេ ឥតោ ព្រាហ្មណិ ព្រហ្មលោកោ,
យស្សាហុតិំ បគ្គណ្ហាសិ និច្ចំ;
នេតាទិសោ ព្រាហ្មណិ ព្រហ្មភក្ខោ,
កិំ ជប្បសិ ព្រហ្មបថំ អជានំ [អជានន្តី (សី. បី. ក.)]។

“ឯសោ ហិ តេ ព្រាហ្មណិ ព្រហ្មទេវោ,
និរូបធិកោ អតិទេវបត្តោ;
អកិញ្ចនោ ភិក្ខុ អនញ្ញបោសី,
យោ តេ សោ [តេ សោ (សី. បី.), យោ តេ ស (?)] បិណ្ឌាយ ឃរំ បវិដ្ឋោ។

“អាហុនេយ្យោ វេទគុ ភាវិតត្តោ,
នរានំ ទេវានញ្ច ទក្ខិណេយ្យោ;

ពាហិត្វា បាបានិ អនូបលិត្តោ,
យាសេសនំ ឥរិយតិ សីតិភូតោ។

“ន តស្ស បច្ឆា ន បុរត្ថមត្ថិ,
សន្តោ វិធូមោ អនិឃោ និរាសោ;
និក្ខិត្តទណ្ឌោ តសថាវរេសុ,
សោ ត្យាហុតី ភុញ្ជតុ អគ្គបិណ្ឌំ។

“វិសេនិភូតោ ឧបសន្តចិត្តោ,
នាគោវ ទន្តោ ចរតិ អនេជោ;
ភិក្ខុ សុសីលោ សុវិមុត្តចិត្តោ,
សោ ត្យាហុតី ភុញ្ជតុ អគ្គបិណ្ឌំ។

“តស្មឹ បសន្នា អវិកម្បមានា,
បតិដ្ឋបេហិ ទក្ខិណំ ទក្ខិណេយ្យេ;
ករោហិ បុញ្ញំ សុខមាយតិកំ,
ទិស្វា មុនី ព្រាហ្មណិ ឱឃតិណ្ណ”ន្តិ។

“តស្មឹ បសន្នា អវិកម្បមានា,
បតិដ្ឋបេសិ ទក្ខិណំ ទក្ខិណេយ្យេ;
អកាសិ បុញ្ញំ សុខមាយតិកំ,
ទិស្វា មុនី ព្រាហ្មណី ឱឃតិណ្ណ”ន្តិ។

៤. ពកព្រហ្មសុត្តំ

១៧៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ពកស្ស ព្រហ្មុនោ ឯវរូបំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ ហោតិ – “ឥទំ និច្ចំ, ឥទំ ធុវំ, ឥទំ សស្សតំ, ឥទំ កេវលំ, ឥទំ អចវនធម្មំ, ឥទញ្ហិ ន ជាយតិ ន ជីយតិ ន មីយតិ ន ចវតិ ន ឧបបជ្ជតិ, ឥតោ ច បនញ្ញំ ឧត្តរិ [ឧត្តរឹ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] និស្សរណំ នត្ថី”តិ។

អថ ខោ ភគវា ពកស្ស ព្រហ្មុនោ ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ ឯវមេវ – ជេតវនេ អន្តរហិតោ តស្មឹ ព្រហ្មលោកេ បាតុរហោសិ។ អទ្ទសា ខោ ពកោ ព្រហ្មា ភគវន្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឯហិ ខោ មារិស, ស្វាគតំ តេ, មារិស! ចិរស្សំ ខោ មារិស! ឥមំ បរិយាយមកាសិ យទិទំ ឥធាគមនាយ។ ឥទញ្ហិ, មារិស, និច្ចំ, ឥទំ ធុវំ, ឥទំ សស្សតំ, ឥទំ កេវលំ, ឥទំ អចវនធម្មំ, ឥទញ្ហិ ន ជាយតិ ន ជីយតិ ន មីយតិ ន ចវតិ ន ឧបបជ្ជតិ។ ឥតោ ច បនញ្ញំ ឧត្តរិ និស្សរណំ នត្ថី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ភគវា ពកំ ព្រហ្មានំ ឯតទវោច – “អវិជ្ជាគតោ វត, ភោ, ពកោ ព្រហ្មា; អវិជ្ជាគតោ វត, ភោ, ពកោ ព្រហ្មា។ យត្រ ហិ នាម អនិច្ចំយេវ សមានំ និច្ចន្តិ វក្ខតិ, អធុវំយេវ សមានំ ធុវន្តិ វក្ខតិ, អសស្សតំយេវ សមានំ សស្សតន្តិ វក្ខតិ, អកេវលំយេវ សមានំ កេវលន្តិ វក្ខតិ, ចវនធម្មំយេវ សមានំ អចវនធម្មន្តិ វក្ខតិ។ យត្ថ ច បន ជាយតិ ច ជីយតិ ច មីយតិ ច ចវតិ ច ឧបបជ្ជតិ ច, តញ្ច តថា វក្ខតិ – ‘ឥទញ្ហិ ន ជាយតិ ន ជីយតិ ន មីយតិ ន ចវតិ ន ឧបបជ្ជតិ’។ សន្តញ្ច បនញ្ញំ ឧត្តរិ និស្សរណំ, ‘នត្ថញ្ញំ ឧត្តរិ និស្សរណ’ន្តិ វក្ខតី”តិ។

“ទ្វាសត្តតិ គោតម បុញ្ញកម្មា,
វសវត្តិនោ ជាតិជរំ អតីតា;
អយមន្តិមា វេទគូ ព្រហ្មុបបត្តិ,
អស្មាភិជប្បន្តិ ជនា អនេកា”តិ។

“អប្បញ្ហិ ឯតំ ន ហិ ទីឃមាយុ,
យំ ត្វំ ពក មញ្ញសិ ទីឃមាយុំ;

សតំ សហស្សានំ [សហស្សាន (ស្យា. កំ.)] និរត្តទានំ,
អាយុំ បជានាមិ តវាហំ ព្រហ្មេ’’តិ។

‘‘អនន្តទស្សី ភគវាហមស្មិ,
ជាតិជរំ សោកមុបាតិវត្តោ;
កិំ មេ បុរាណំ វតសីលវត្តំ,
អាចិក្ខ មេ តំ យមហំ វិជញ្ញា’’តិ។

‘‘យំ ត្វំ អបាយេសិ ពហូ មនុស្សេ,
បិបាសិតេ ឃម្មនិ សម្បរេតេ;
តំ តេ បុរាណំ វតសីលវត្តំ,
សុត្តប្បពុទ្ធោវ អនុស្សរាមិ។

‘‘យំ ឯណិកូលស្មិ ជនំ គហីតំ,
អមោចយី គយ្ហកំ នីយមានំ;
តំ តេ បុរាណំ វតសីលវត្តំ,
សុត្តប្បពុទ្ធោវ អនុស្សរាមិ។

‘‘គង្គាយ សោតស្មិ គហីតនាវំ,
លុទ្ទេន នាគេន មនុស្សកម្យា;
បមោចយិត្ថ ពលសា បសយ្ហ,
តំ តេ បុរាណំ វតសីលវត្តំ,
សុត្តប្បពុទ្ធោវ អនុស្សរាមិ។

‘‘កប្បោ ច តេ ពទ្ធចរោ អហោសិ,
សម្ពុទ្ធិមន្តំ [សម្ពុទ្ធិវន្តំ (ពហូសុ)] វតិនំ អមញ្ញិ;
តំ តេ បុរាណំ វតសីលវត្តំ,
សុត្តប្បពុទ្ធោវ អនុស្សរាមី’’តិ។

‘‘អទ្ធា បជានាសិ មមេតមាយុំ,
អញ្ញេបិ [អញ្ញម្បិ (សី. បី.)] ជានាសិ តថា ហិ ពុទ្ធោ;
តថា ហិ ត្យាយំ ជលិតានុភាវោ,
ឱភាសយំ តិដ្ឋតិ ព្រហ្មលោក’’ន្តិ។

៥. អញ្ញតរព្រហ្មសុត្តំ

១៧៦. សាវត្ថិនិទានំ ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរស្ស ព្រហ្មុនោ ឯវរូបំ បាបកំ ទិដ្ឋិគតំ ឧប្បន្នំ ហោតិ – ‘‘នត្ថិ សោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា យោ ឥធ អាគច្ឆេយ្យា’’តិ។ អថ ខោ ភគវា តស្ស ព្រហ្មុនោ ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ…បេ.… តស្មិំ ព្រហ្មលោកេ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ ភគវា តស្ស ព្រហ្មុនោ ឧបរិ វេហាសំ បល្លង្កេន និសីទិ តេជោធាតុំ សមាបជ្ជិត្វា។

អថ ខោ អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស ឯតទហោសិ – ‘‘កហំ នុ ខោ ភគវា ឯតរហិ វិហរតី’’តិ? អទ្ទសា ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ [មហាមោគ្គលានោ (ក.)] ភគវន្តំ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន តស្ស ព្រហ្មុនោ ឧបរិ វេហាសំ បល្លង្កេន និសិន្នំ តេជោធាតុំ សមាបន្នំ។ ទិស្វាន – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ ឯវមេវ – ជេតវនេ អន្តរហិតោ តស្មិំ ព្រហ្មលោកេ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ បុរត្ថិមំ ទិសំ និស្សាយ [ឧបនិស្សាយ (សី.)] តស្ស ព្រហ្មុនោ ឧបរិ វេហាសំ បល្លង្កេន និសីទិ តេជោធាតុំ សមាបជ្ជិត្វា នីចតរំ ភគវតោ។

អថ ខោ អាយស្មតោ មហាកស្សបស្ស ឯតទហោសិ – ‘‘កហំ នុ ខោ ភគវា ឯតរហិ វិហរតី’’តិ? អទ្ទសា ខោ អាយស្មា មហាកស្សបោ ភគវន្តំ ទិព្ពេន ចក្ខុនា…បេ.… ទិស្វាន – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ…បេ.… ឯវ

មេវ – ជេតវនេ អន្តរហិតោ តស្មិំ ព្រហ្មលោកេ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សបោ ទក្ខិណំ ទិសំ និស្សាយ តស្ស ព្រហ្មុនោ ឧបរិ វេហាសំ បល្លង្កេន និសីទិ តេជោធាតុំ សមាបជ្ជិត្វា នីចតរំ ភគវតោ។

អថ ខោ អាយស្មតោ មហាកប្បិនស្ស ឯតទហោសិ – “កហំ នុ ខោ ភគវា ឯតរហិ វិហរតី”តិ? អទ្ទសា ខោ អាយស្មា មហាកប្បិនោ ភគវន្តំ ទិព្ពេន ចក្ខុនា…បេ… តេជោធាតុំ សមាបន្នំ។ ទិស្វាន – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ…បេ… ឯវមេវ – ជេតវនេ អន្តរហិតោ តស្មិំ ព្រហ្មលោកេ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកប្បិនោ បច្ឆិមំ ទិសំ និស្សាយ តស្ស ព្រហ្មុនោ ឧបរិ វេហាសំ បល្លង្កេន និសីទិ តេជោធាតុំ សមាបជ្ជិត្វា នីចតរំ ភគវតោ។

អថ ខោ អាយស្មតោ អនុរុទ្ធស្ស ឯតទហោសិ – “កហំ នុ ខោ ភគវា ឯតរហិ វិហរតី”តិ? អទ្ទសា ខោ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ…បេ… តេជោធាតុំ សមាបន្នំ។ ទិស្វាន – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ…បេ… តស្មិំ ព្រហ្មលោកេ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ ឧត្តរំ ទិសំ និស្សាយ តស្ស ព្រហ្មុនោ ឧបរិ វេហាសំ បល្លង្កេន និសីទិ តេជោធាតុំ សមាបជ្ជិត្វា នីចតរំ ភគវតោ។

អថ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តំ ព្រហ្មានំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“អជ្ជាបិ តេ អាវុសោ សា ទិដ្ឋិ, យា តេ ទិដ្ឋិ បុរេ អហុ;
បស្សសិ វីតិវត្តន្តំ, ព្រហ្មលោកេ បភស្សរ”ន្តិ។

“ន មេ មារិស សា ទិដ្ឋិ, យា មេ ទិដ្ឋិ បុរេ អហុ;
បស្សាមិ វីតិវត្តន្តំ, ព្រហ្មលោកេ បភស្សរំ;
ស្វាហំ អជ្ជ កថំ វជ្ជំ, អហំ និច្ចោម្ហិ សស្សតោ”តិ។

អថ ខោ ភគវា តំ ព្រហ្មានំ សំវេជេត្វា – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ ឯវមេវ – តស្មិំ ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតោ ជេតវនេ បាតុរហោសិ។ អថ ខោ សោ ព្រហ្មា អញ្ញតរំ ព្រហ្មបារិសជ្ជំ អាមន្តេសិ – “ឯហិ ត្វំ, មារិស, យេនាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តេនុបសង្កម; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ ឯវំ វទេហិ – ‘អត្ថិ នុ ខោ, មារិស មោគ្គល្លាន, អញ្ញេបិ តស្ស ភគវតោ សាវកា ឯវំមហិទ្ធិកា ឯវំមហានុភាវា ; សេយ្យថាបិ ភវំ មោគ្គល្លានោ កស្សបោ កប្បិនោ អនុរុទ្ធោ’”តិ? “ឯវំ, មារិសា”តិ ខោ សោ ព្រហ្មបារិសជ្ជោ តស្ស ព្រហ្មុនោ បដិស្សុត្វា យេនាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ ឯតទវោច – “អត្ថិ នុ ខោ, មារិស មោគ្គល្លាន, អញ្ញេបិ តស្ស ភគវតោ សាវកា ឯវំមហិទ្ធិកា ឯវំមហានុភាវា; សេយ្យថាបិ ភវំ មោគ្គល្លានោ កស្សបោ កប្បិនោ អនុរុទ្ធោ”តិ? អថ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ តំ ព្រហ្មបារិសជ្ជំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“តេវិជ្ជា ឥទ្ធិបត្តា ច, ចេតោបរិយាយកោវិទា;
ខីណាសវា អរហន្តោ, ពហូ ពុទ្ធស្ស សាវកា”តិ។

អថ ខោ សោ ព្រហ្មបារិសជ្ជោ អាយស្មតោ មហាមោគ្គល្លានស្ស ភាសិតំ អភិនន្ទិត្វា អនុមោទិត្វា យេន សោ ព្រហ្មា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ព្រហ្មានំ ឯតទវោច – “អាយស្មា មារិស, មហាមោគ្គល្លានោ ឯវមាហ –

“តេវិជ្ជា ឥទ្ធិបត្តា ច, ចេតោបរិយាយកោវិទា;
ខីណាសវា អរហន្តោ, ពហូ ពុទ្ធស្ស សាវកា”តិ។

ឥទមវោច សោ ព្រហ្មបារិសជ្ជោ។ អត្តមនោ ច សោ ព្រហ្មា តស្ស ព្រហ្មបារិសជ្ជស្ស ភាសិតំ អភិនន្ទីតិ។

៦. ព្រហ្មលោកសុត្តំ

១៧៧. សាវត្ថិនិទានំ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ទិវាវិហារគតោ ហោតិ បដិសល្លីនោ។ អថ ខោ សុព្រហ្មា ច បច្ចេកព្រហ្មា សុទ្ធាវាសោ ច បច្ចេកព្រហ្មា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា បច្ចេកំ ទ្វារពាហំ [បច្ចេកទ្វារពាហំ (បី. ក.)] ឧបនិស្សាយ អដ្ឋំសុ។ អថ ខោ សុព្រហ្មា បច្ចេកព្រហ្មា សុទ្ធាវាសំ បច្ចេកព្រហ្មានំ ឯតទវោច – “អកាលោ ខោ តាវ, មារិស, ភគវន្តំ បយិរុបាសិតុំ; ទិវាវិហារគតោ ភគវា

បដិសល្លីនោ ច។ អសុកោ ច ព្រហ្មលោកោ តទ្ធោ ចេវ ផីតោ ច, ព្រហ្មា ច តត្រ បមាទវិហារំ វិហរតិ។ អាយាម, មារិស, យេន សោ ព្រហ្មលោកោ តេនុបសង្កមិស្សាម; ឧបសង្កមិត្វា តំ ព្រហ្មានំ សំវេជេយ្យាមា”តិ។ “ឯវំ , មារិសា”តិ ខោ សុទ្ធាវាសោ បច្ចេកព្រហ្មា សុព្រហ្មនោ បច្ចេកព្រហ្មនោ បច្ចស្សោសិ។

អថ ខោ សុព្រហ្មា ច បច្ចេកព្រហ្មា សុទ្ធាវាសោ ច បច្ចេកព្រហ្មា – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ...បេ.... ឯវមេវ – ភគវតោ បុរតោ អន្តរហិតា តស្មឹ ព្រហ្មលោកេ បាតុរហេសុំ។ អទ្ទសា ខោ សោ ព្រហ្មា តេ ព្រហ្មានោ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តេ។ ទិស្វាន តេ ព្រហ្មានោ ឯតទវោច – “ហន្ទ កុតោ នុ តុម្ហេ, មារិសា, អាគច្ឆថា”តិ? “អាគតា ខោ មយំ, មារិស, អម្ហ តស្ស ភគវតោ សន្តិកា អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។ គច្ឆេយ្យាសិ បន ត្វំ, មារិស, តស្ស ភគវតោ ឧបដ្ឋានំ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា”តិ?

ឯវំ វុត្តោ [ឯវំ វុត្តេ (សី. ស្យា. កំ.)] ខោ សោ ព្រហ្មា តំ វចនំ អនធិវាសេន្តោ សហស្សក្ខត្តុំ អត្តានំ អភិនិម្មិនិត្វា សុព្រហ្មានំ បច្ចេកព្រហ្មានំ ឯតទវោច – “បស្សសិ មេ នោ ត្វំ, មារិស, ឯវរូបំ ឥទ្ធានុភាវ”ន្តិ? “បស្សាមិ ខោ ត្យាហំ, មារិស, ឯវរូបំ ឥទ្ធានុភាវ”ន្តិ។ “សោ ខ្វាហំ, មារិស, ឯវំមហិទ្ធិកោ ឯវំមហានុភាវោ កស្ស អញ្ញស្ស សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា ឧបដ្ឋានំ គមិស្សាមី”តិ?

អថ ខោ សុព្រហ្មា បច្ចេកព្រហ្មា ទ្វិសហស្សក្ខត្តុំ អត្តានំ អភិនិម្មិនិត្វា តំ ព្រហ្មានំ ឯតទវោច – “បស្សសិ មេ នោ ត្វំ, មារិស, ឯវរូបំ ឥទ្ធានុភាវ”ន្តិ? “បស្សាមិ ខោ ត្យាហំ, មារិស, ឯវរូបំ ឥទ្ធានុភាវ”ន្តិ។ “តយា ច ខោ, មារិស, មយា ច ស្វេវ ភគវា មហិទ្ធិកតរោ ចេវ មហានុភាវតរោ ច។ គច្ឆេយ្យាសិ ត្វំ, មារិស, តស្ស ភគវតោ ឧបដ្ឋានំ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា”តិ? អថ ខោ សោ ព្រហ្មា សុព្រហ្មានំ បច្ចេកព្រហ្មានំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“តយោ សុបណ្ណា ចតុរោ ច ហំសា,
ព្យគ្ឃីនិសា បញ្ចសតា ច ឈាយិនោ;
តយិទំ វិមានំ ជលតេ ច [ជលតេវ (បី. ក.)] ព្រហ្មេ,
ឱភាសយំ ឧត្តរស្សំ ទិសាយ”ន្តិ។

“កិញ្ចាបិ តេ តំ ជលតេ វិមានំ,
ឱភាសយំ ឧត្តរស្សំ ទិសាយំ;
រូបេ រណំ ទិស្វា សទា បវេធិតំ,
តស្មា ន រូបេ រមតី សុមេធោ”តិ។

អថ ខោ សុព្រហ្មា ច បច្ចេកព្រហ្មា សុទ្ធាវាសោ ច បច្ចេកព្រហ្មា តំ ព្រហ្មានំ សំវេជេត្វា តត្ថេវន្តរធាយឹសុ ។ អគមាសិ ច ខោ សោ ព្រហ្មា អបរេន សមយេន ភគវតោ ឧបដ្ឋានំ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សាតិ។

៧. កោកាលិកសុត្តំ

១៧៨. សាវត្ថិនិទានំ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ទិវាវិហារគតោ ហោតិ បដិសល្លីនោ។ អថ ខោ សុព្រហ្មា ច បច្ចេកព្រហ្មា សុទ្ធាវាសោ ច បច្ចេកព្រហ្មា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា បច្ចេកំ ទ្វារពាហំ និស្សាយ អដ្ឋំសុ។ អថ ខោ សុព្រហ្មា បច្ចេកព្រហ្មា កោកាលិកំ ភិក្ខុំ អារព្ភ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“អប្បមេយ្យំ បមិនន្តោ, កោធ វិទ្វា វិកប្បយេ;
អប្បមេយ្យំ បមាយិនំ, និវុតំ តំ មញ្ញេ បុថុជ្ជន”ន្តិ។

៨. កតមោទកតិស្សសុត្តំ

១៧៩. សាវត្ថិនិទានំ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ទិវាវិហារគតោ ហោតិ បដិសល្លីនោ។ អថ ខោ សុព្រហ្មា ច បច្ចេកព្រហ្មា សុទ្ធាវាសោ ច បច្ចេកព្រហ្មា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា បច្ចេកំ ទ្វារពាហំ និស្សាយ អដ្ឋំសុ។ អថ ខោ សុទ្ធាវាសោ បច្ចេកព្រហ្មា កតមោទកតិស្សកំ [កតមោរកតិស្សកំ (សី. ស្យា. កំ.)] ភិក្ខុំ អារព្ភ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“អប្បមេយ្យំ បមិនន្តោ, កោធ វិទ្វា វិកប្បយេ;

អប្បមេយ្យំ បមាយិនំ, និវុតំ តំ មញ្ញេ អកិស្សវ’’ន្តិ។

៩. តុរូព្រហ្មសុត្តំ

១៨០. សាវត្ថិនិទានំ។ តេន ខោ បន សមយេន កោកាលិកោ ភិក្ខុ អាពាធិកោ ហោតិ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ អថ ខោ តុរូ [តុទុ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បច្ចេកព្រហ្មា អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន កោកាលិកោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា វេហាសំ ឋិតោ កោកាលិកំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច – ‘‘បសាទេហិ, កោកាលិក, សារិបុត្តមោគ្គល្លានេសុ ចិត្តំ។ បេសលា សារិបុត្តមោគ្គល្លានា’’តិ។ ‘‘កោសិ ត្វំ, អាវុសោ’’តិ? ‘‘អហំ តុរូ បច្ចេកព្រហ្មា’’តិ។ ‘‘ននុ ត្វំ, អាវុសោ, ភគវតា អនាគាមី ព្យាកតោ, អថ កិញ្ចរហិ ឥធាគតោ? បស្ស, យាវញ្ច តេ ឥទំ អបរទ្ធ’’ន្តិ។

‘‘បុរិសស្ស ហិ ជាតស្ស, កុឋារី [ទុធារី (ស្យា. កំ. ក.)] ជាយតេ មុខេ;
យាយ ឆិន្ទតិ អត្តានំ, ពាលោ ទុព្ភាសិតំ ភណំ។

‘‘យោ និន្ទិយំ បសំសតិ,
តំ វា និន្ទតិ យោ បសំសិយោ;
វិចិនាតិ មុខេន សោ កលិំ,
កលិនា តេន សុខំ ន វិន្ទតិ។

‘‘អប្បមត្តកោ អយំ កលិ,
យោ អក្ខេសុ ធនបរាជយោ;
សព្ពស្សាបិ សហាបិ អត្តនា,
អយមេវ មហន្តតរោ កលិ;
យោ សុគតេសុ មនំ បទោសយេ។

‘‘សតំ សហស្សានំ និរព្ពុទានំ,
ឆត្តឹសតិ បញ្ច ច អព្ពុទានិ;
យមរិយគរហី [យមរិយេ គរហី (ស្យា. កំ.), យមរិយំ គរហំ (ក.)] និរយំ ឧបេតិ,
វាចំ មនញ្ច បណិធាយ បាបក’’ន្តិ។

១០. កោកាលិកសុត្តំ

១៨១. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ កោកាលិកោ ភិក្ខុ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ កោកាលិកោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘បាបិច្ឆា, ភន្តេ, សារិបុត្តមោគ្គល្លានា បាបិកានំ ឥច្ឆានំ វសំ គតា’’តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភគវា កោកាលិកំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច – ‘‘មា ហេវំ, កោកាលិក, អវច; មា ហេវំ, កោកាលិក, អវច។ បសាទេហិ, កោកាលិក, សារិបុត្តមោគ្គល្លានេសុ ចិត្តំ។ បេសលា សារិបុត្តមោគ្គល្លានា’’តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ កោកាលិកោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘កិញ្ចាបិ មេ, ភន្តេ, ភគវា សទ្ធាយិកោ បច្ចយិកោ; អថ ខោ បាបិច្ឆាវ ភន្តេ, សារិបុត្តមោគ្គល្លានា បាបិកានំ ឥច្ឆានំ វសំ គតា’’តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា កោកាលិកំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច – ‘‘មា ហេវំ, កោកាលិក, អវច; មា ហេវំ, កោកាលិក, អវច។ បសាទេហិ, កោកាលិក, សារិបុត្តមោគ្គល្លានេសុ ចិត្តំ។ បេសលា សារិបុត្តមោគ្គល្លានា’’តិ។ តតិយម្បិ ខោ កោកាលិកោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘កិញ្ចាបិ…បេ.… ឥច្ឆានំ វសំ គតា’’តិ។ តតិយម្បិ ខោ ភគវា កោកាលិកំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច – ‘‘មា ហេវំ…បេ.… បេសលា សារិបុត្តមោគ្គល្លានា’’តិ។

អថ ខោ កោកាលិកោ ភិក្ខុ ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ អចិរបក្កន្តស្ស ច កោកាលិកស្ស ភិក្ខុនោ សាសបមត្តីហិ បីឡកាហិ [បិឡកាហិ (សី. បី.)] សព្ពោ កាយោ ផុដោ អហោសិ។ សាសបមត្តិយោ ហុត្វា មុគ្គមត្តិយោ អហេសុំ, មុគ្គមត្តិយោ ហុត្វា កលាយមត្តិយោ អហេសុំ, កលាយមត្តិយោ ហុត្វា កោលដ្ឋិមត្តិយោ អហេសុំ, កោលដ្ឋិមត្តិយោ ហុត្វា កោលមត្តិយោ អហេសុំ, កោលមត្តិយោ ហុត្វា អាមលកមត្តិយោ អហេសុំ, អាមលកមត្តិយោ ហុត្វា ពេលុវសលាដុកមត្តិយោ អហេសុំ, ពេលុវសលាដុកមត្តិយោ ហុត្វា ពិល្លមត្តិយោ អហេសុំ, ពិល្លមត្តិយោ ហុត្វា បភិជ្ជឹសុ។ បុព្ពញ្ច លោហិតញ្ច បគ្ឃរិំសុ។ អថ ខោ កោកាលិកោ

ភិក្ខុ តេនេវ អាពាធេន កាលមកាសិ ។ កាលង្កតោ ច កោកាលិកោ ភិក្ខុ បទុមំ និរយំ ឧបបជ្ជិ សារិបុត្តមោគ្គល្លានេសុ ចិត្តំ អាឃាតេត្វា។

អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោកាលិកោ, ភន្តេ, ភិក្ខុ កាលង្កតោ។ កាលង្កតោ ច, ភន្តេ, កោកាលិកោ ភិក្ខុ បទុមំ និរយំ ឧបបន្នោ សារិបុត្តមោគ្គល្លានេសុ ចិត្តំ អាឃាតេត្វា”តិ។ ឥទមវោច ព្រហ្មា សហម្បតិ, ឥទំ វត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

អថ ខោ ភគវា តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ឥមំ, ភិក្ខវេ, រត្តិំ ព្រហ្មា សហម្បតិ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេនាហំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា មំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ព្រហ្មា សហម្បតិ មំ ឯតទវោច – ‘កោកាលិកោ, ភន្តេ, ភិក្ខុ កាលង្កតោ។ កាលង្កតោ ច, ភន្តេ, កោកាលិកោ ភិក្ខុ បទុមំ និរយំ ឧបបន្នោ សារិបុត្តមោគ្គល្លានេសុ ចិត្តំ អាឃាតេត្វា’តិ។ ឥទមវោច, ភិក្ខវេ , ព្រហ្មា សហម្បតិ, ឥទំ វត្វា មំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កីវទីឃំ នុ ខោ, ភន្តេ, បទុមេ និរយេ អាយុប្បមាណ”ន្តិ? “ទីឃំ ខោ, ភិក្ខុ, បទុមេ និរយេ អាយុប្បមាណំ។ តំ ន សុករំ សង្ខាតុំ – ឯត្តកានិ វស្សានិ ឥតិ វា, ឯត្តកានិ វស្សសតានិ ឥតិ វា, ឯត្តកានិ វស្សសហស្សានិ ឥតិ វា, ឯត្តកានិ វស្សសតសហស្សានិ ឥតិ វា”តិ។ “សក្កា បន, ភន្តេ, ឧបមំ កាតុ”ន្តិ? “សក្កា , ភិក្ខូ”តិ ភគវា អវោច –

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុ វីសតិខារិកោ កោសលកោ តិលវាហោ។ តតោ បុរិសោ វស្សសតស្ស វស្សសតស្ស អច្ចយេន ឯកមេកំ តិលំ ឧទ្ធរេយ្យ; ខិប្បតរំ ខោ សោ, ភិក្ខុ, វីសតិខារិកោ កោសលកោ តិលវាហោ ឥមិនា ឧបក្កមេន បរិក្ខយំ បរិយាទានំ គច្ឆេយ្យ, ន ត្វេវ ឯកោ អព្ពុទោ និរយោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុ, វីសតិ អព្ពុទា និរយា, ឯវមេកោ និរព្ពុទនិរយោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុ, វីសតិ និរព្ពុទា និរយា, ឯវមេកោ អពពោ និរយោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុ, វីសតិ អពពា និរយា, ឯវមេកោ អដដោ និរយោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុ, វីសតិ អដដា និរយា, ឯវមេកោ អហហោ និរយោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុ, វីសតិ អហហា និរយា, ឯវមេកោ កុមុទោ និរយោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុ, វីសតិ កុមុទា និរយា, ឯវមេកោ សោគន្ធិកោ និរយោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុ, វីសតិ សោគន្ធិកា និរយា, ឯវមេកោ ឧប្បលនិរយោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុ, វីសតិ ឧប្បលា និរយា, ឯវមេកោ បុណ្ឌរិកោ និរយោ។ សេយ្យថាបិ , ភិក្ខុ, វីសតិ បុណ្ឌរិកា និរយា, ឯវមេកោ បទុមោ និរយោ។ បទុមេ បន, ភិក្ខុ, និរយេ កោកាលិកោ ភិក្ខុ ឧបបន្នោ សារិបុត្តមោគ្គល្លានេសុ ចិត្តំ អាឃាតេត្វា”តិ។ ឥទមវោច ភគវា, ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

“បុរិសស្ស ហិ ជាតស្ស,
កុឋារី ជាយតេ មុខេ;
យាយ ឆិន្ទតិ អត្តានំ,
ពាលោ ទុព្ភាសិតំ ភណំ។

“យោ និន្ទិយំ បសំសតិ,
តំ វា និន្ទតិ យោ បសំសិយោ;
វិចិនាតិ មុខេន សោ កលិំ,
កលិនា តេន សុខំ ន វិន្ទតិ។

“អប្បមត្តកោ អយំ កលិ,
យោ អក្ខេសុ ធនបរាជយោ;
សព្ពស្សាបិ សហាបិ អត្តនា,
អយមេវ មហន្តតរោ កលិ;
យោ សុគតេសុ មនំ បទោសយេ។

“សតំ សហស្សានំ និរព្ពុទានំ,

ឆត្តឹសតិ បញ្ច ច អព្ពុទានិ;
យមរិយគរហី និរយំ ឧបេតិ,
វាចំ មនញ្ច បណិធាយ បាបក”ន្តិ។

បឋមោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អាយាចនំ គារវោ ព្រហ្មទេវោ,
ពកោ ច ព្រហ្មា អបរា ច ទិដ្ឋិ;
បមាទកោកាលិកតិស្សកោ ច,
តុរូ ច ព្រហ្មា អបរោ ច កោកាលិកោតិ។

២. ទុតិយវគ្គោ

១. សនង្កុមារសុត្តំ

១៨២. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ សប្បិនីតីរេ។ អថ ខោ ព្រហ្មា សនង្កុមារោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ សប្បិនីតីរំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ ព្រហ្មា សនង្កុមារោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ខត្តិយោ សេដ្ឋោ ជនេតស្មិំ, យេ គោត្តបដិសារិនោ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ, សោ សេដ្ឋោ ទេវមានុសេ”តិ។

ឥទមវោច ព្រហ្មា សនង្កុមារោ។ សមនុញ្ញោ សត្ថា អហោសិ។ អថ ខោ ព្រហ្មា សនង្កុមារោ “សមនុញ្ញោ មេ សត្ថា”តិ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា តត្ថេវន្តរធាយីតិ។

២. ទេវទត្តសុត្តំ

១៨៣. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ អចិរបក្កន្តេ ទេវទត្តេ។ អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ គិជ្ឈកូដំ បព្ពតំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ ទេវទត្តំ អារព្ភ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ផលំ វេ កទលិំ ហន្តិ, ផលំ វេឡុំ ផលំ នឡំ;
សក្ការោ កាបុរិសំ ហន្តិ, គព្ភោ អស្សតរិំ យថា”តិ។

៣. អន្ធកវិន្ទសុត្តំ

១៨៤. ឯកំ សមយំ ភគវា មាគធេសុ វិហរតិ អន្ធកវិន្ទេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា រត្តន្ធការតិមិសាយំ អព្ភោកាសេ និសិន្នោ ហោតិ, ទេវោ ច ឯកមេកំ ផុសាយតិ។ អថ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ អន្ធកវិន្ទំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ ព្រហ្មា សហម្បតិ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“សេវេថ បន្តានិ សេនាសនានិ,
ចរេយ្យ សំយោជនវិប្បមោក្ខា;
សចេ រតិំ នាធិគច្ឆេយ្យ តត្ថ,
សង្ឃេ វសេ រក្ខិតត្តោ សតីមា។

“កុលាកុលំ បិណ្ឌិកាយ ចរន្តោ,
ឥន្ទ្រិយគុត្តោ និបកោ សតីមា;
សេវេថ បន្តានិ សេនាសនានិ,
ភយា បមុត្តោ អភយេ វិមុត្តោ។

“យត្ថ ភេរវា សរីសបា [សិរិំ សបា (សី. ស្យា. កំ. បី.)],
វិជ្ជុ សញ្ចរតិ ថនយតិ ទេវោ;
អន្ធការតិមិសាយ រត្តិយា,
និសីទិ តត្ថ ភិក្ខុ វិគតលោមហំសោ។

“ឥទញ្ហិ ជាតុ មេ ទិដ្ឋំ, នយិទំ ឥតិហីតិហំ;
ឯកស្មិំ ព្រហ្មចរិយស្មិំ, សហស្សំ មច្ចុហាយិនំ។

“ភិយ្យោ [ភីយោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បញ្ចសតា សេក្ខា, ទសា ច ទសធា ទស;
សព្ពេ សោតសមាបន្នា, អតិរច្ឆានគាមិនោ។

“អថាយំ [អត្ថាយំ-ឥតិបិ ទី. និ. ២.២៩០] ឥតរា បជា, បុញ្ញភាគាតិ មេ មនោ;
សង្ខាតុំ នោបិ សក្កោមិ, មុសាវាទស្ស ឱត្តប”ន្តិ [ឱត្តបេតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.), ឱត្តប្បេតិ (ក.)]។

៤. អរុណវតីសុត្តំ

១៨៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ…បេ.… តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, រាជា អហោសិ អរុណវា នាម។ រញ្ញោ ខោ បន, ភិក្ខវេ, អរុណវតោ អរុណវតី នាម រាជធានី អហោសិ។ អរុណវតី ខោ បន, ភិក្ខវេ, រាជធានី [អរុណវតិយំ ខោ បន ភិក្ខវេ រាជធានិយំ (បី. ក.)] សិខី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ឧបនិស្សាយ វិហាសិ។ សិខិស្ស ខោ បន, ភិក្ខវេ, ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អភិភូសម្ភវំ នាម សាវកយុគំ អហោសិ អគ្គំ ភទ្ទយុគំ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សិខី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អភិភុំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសិ – ‘អាយាម, ព្រាហ្មណ, យេន អញ្ញតរោ ព្រហ្មលោកោ តេនុបសង្កមិស្សាម, យាវ ភត្តស្ស កាលោ ភវិស្សតី’តិ។ ‘ឯវំ, ភន្តេ’តិ ខោ ភិក្ខវេ, អភិភូ ភិក្ខុ សិខិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សិខី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អភិភូ ច ភិក្ខុ – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ ឯវមេវ – អរុណវតិយា រាជធានិយា អន្តរហិតា តស្មិំ ព្រហ្មលោកេ បាតុរហេសុំ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សិខី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អភិភុំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសិ – ‘បដិភាតុ, ព្រាហ្មណ, តំ ព្រហ្មុនោ ច ព្រហ្មបរិសាយ ច ព្រហ្មបារិសជ្ជានញ្ច ធម្មី កថា’តិ។ ‘ឯវំ, ភន្តេ’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, អភិភូ ភិក្ខុ សិខិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បដិស្សុត្វា, ព្រហ្មានញ្ច ព្រហ្មបរិសញ្ច ព្រហ្មបារិសជ្ជេ ច ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ។ តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, ព្រហ្មា ច ព្រហ្មបរិសា ច ព្រហ្មបារិសជ្ជា ច ឧជ្ឈាយន្តិ ខិយ្យន្តិ [ខីយន្តិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វិបាចេន្តិ – ‘អច្ឆរិយំ វត , ភោ, អព្ភុតំ វត ភោ, កថញ្ហិ នាម សត្ថរិ សម្មុខីភូតេ សាវកោ ធម្មំ ទេសេស្សតី’”តិ !

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សិខី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អភិភុំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសិ – ‘ឧជ្ឈាយន្តិ ខោ តេ, ព្រាហ្មណ, ព្រហ្មា ច ព្រហ្មបរិសា ច ព្រហ្មបារិសជ្ជា ច – អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ, កថញ្ហិ នាម សត្ថរិ សម្មុខីភូតេ សាវកោ ធម្មំ ទេសេស្សតីតិ! តេន ហិ ត្វំ ព្រាហ្មណ, ភិយ្យោសោមត្តាយ ព្រហ្មានញ្ច ព្រហ្មបរិសញ្ច ព្រហ្មបារិសជ្ជេ ច សំវេជេហី’តិ។ ‘ឯវំ, ភន្តេ’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, អភិភូ ភិក្ខុ សិខិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បដិស្សុត្វា ទិស្សមានេនបិ កាយេន ធម្មំ ទេសេសិ, អទិស្សមានេនបិ កាយេន ធម្មំ ទេសេសិ, ទិស្សមានេនបិ ហេដ្ឋិមេន ឧបឌ្ឍកាយេន អទិស្សមានេន ឧបរិមេន ឧបឌ្ឍកាយេន ធម្មំ ទេសេសិ, ទិស្សមានេនបិ ឧបរិមេន ឧបឌ្ឍកាយេន អទិស្សមានេន ហេដ្ឋិមេន ឧបឌ្ឍកាយេន ធម្មំ ទេសេសិ។ តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, ព្រហ្មា ច ព្រហ្មបរិសា ច ព្រហ្មបារិសជ្ជា ច អច្ឆរិយព្ភុតចិត្តជាតា អហេសុំ – ‘អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ, សមណស្ស មហិទ្ធិកតា មហានុភាវតា’”តិ!

“អថ ខោ អភិភូ ភិក្ខុ សិខី ភគវន្តំ អរហន្តំ សម្មាសម្ពុទ្ធំ ឯតទវោច – ‘អភិជានាមិ ខ្វាហំ, ភន្តេ, ភិក្ខុសង្ឃស្ស មជ្ឈេ ឯវរូបឹ វាចំ ភាសិតា – បហោមិ ខ្វាហំ អាវុសោ, ព្រហ្មលោកេ ឋិតោ សហស្សិលោកធាតុំ [សហស្សីលោកធាតុំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] សរេន វិញ្ញាបេតុ’ន្តិ។ ‘ឯតស្ស, ព្រាហ្មណ, កាលោ, ឯតស្ស, ព្រាហ្មណ, កាលោ; យំ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, ព្រហ្មលោកេ ឋិតោ សហស្សិលោកធាតុំ សរេន វិញ្ញាបេយ្យាសី’តិ។ ‘ឯវំ, ភន្តេ’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, អភិភូ ភិក្ខុ សិខិស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បដិស្សុត្វា ព្រហ្មលោកេ ឋិតោ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“អារម្ភថ [អារព្ភថ (សព្ពត្ថ)] និក្កមថ [និក្ខមថ (សី. បី.)], យុញ្ជថ ពុទ្ធសាសនេ;
ធុនាថ មច្ចុនោ សេនំ, នឡាគារំវ កុញ្ជរោ។

“យោ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ, អប្បមត្តោ វិហស្សតិ;
បហាយ ជាតិសំសារំ, ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សតី”តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សិខី ច ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ អភិភូ ច ភិក្ខុ ព្រហ្មានញ្ច ព្រហ្មបរិសញ្ច ព្រហ្មបារិសជ្ជេ ច សំវេជេត្វា – សេយ្យថាបិ នាម...បេ.... តស្មិំ ព្រហ្មលោកេ អន្តរហិតា អរុណវតិយា រាជធានិយា បាតុរហេសុំ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សិខី ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – ‘អស្សុត្ថ នោ, តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, អភិភុស្ស ភិក្ខុនោ ព្រហ្មលោកេ ឋិតស្ស គាថាយោ ភាសមានស្សា’តិ? ‘អស្សុម្ហ ខោ មយំ, ភន្តេ, អភិភុស្ស ភិក្ខុនោ ព្រហ្មលោកេ ឋិតស្ស គាថាយោ ភាសមានស្សា’តិ។ ‘យថា កថំ បន តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, អស្សុត្ថ អភិភុស្ស ភិក្ខុនោ ព្រហ្មលោកេ ឋិតស្ស គាថាយោ ភាសមានស្សា’”តិ? ឯវំ ខោ មយំ, ភន្តេ, អស្សុម្ហ អភិភុស្ស ភិក្ខុនោ ព្រហ្មលោកេ ឋិតស្ស គាថាយោ ភាសមានស្ស –

“អារម្ភថ និក្កមថ, យុញ្ជថ ពុទ្ធសាសនេ;
ធុនាថ មច្ចុនោ សេនំ, នឡាគារំវ កុញ្ជរោ។

“យោ ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ, អប្បមត្តោ វិហស្សតិ;
បហាយ ជាតិសំសារំ, ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សតី”តិ។

“‘ឯវំ ខោ មយំ, ភន្តេ, អស្សុម្ហ អភិភុស្ស ភិក្ខុនោ ព្រហ្មលោកេ ឋិតស្ស គាថាយោ ភាសមានស្សា’តិ។ ‘សាធុ សាធុ, ភិក្ខវេ; សាធុ ខោ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ! អស្សុត្ថ អភិភុស្ស ភិក្ខុនោ ព្រហ្មលោកេ ឋិតស្ស គាថាយោ ភាសមានស្សា’”តិ។

ឥទមវោច ភគវា, អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។

៥. បរិនិព្ពានសុត្តំ

១៨៦. ឯកំ សមយំ ភគវា កុសិនារាយំ វិហរតិ ឧបវត្តនេ មល្លានំ សាលវនេ អន្តរេន យមកសាលានំ បរិនិព្ពានសមយេ។ អថ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ហន្ទ ទានិ, ភិក្ខវេ , អាមន្តយាមិ វោ – ‘វយធម្មា សង្ខារា, អប្បមាទេន សម្បាទេថា’តិ។ អយំ តថាគតស្ស បច្ឆិមា វាចា”។

អថ ខោ ភគវា បឋមំ ឈានំ [បឋមជ្ឈានំ (ស្យា. កំ.) ឯវំ ទុតិយំ ឈានំ ឥច្ចាទីសុបិ] សមាបជ្ជិ។ បឋមា ឈានា [បឋមជ្ឈានា (ស្យា. កំ.) ឯវំ ទុតិយា ឈានា ឥច្ចាទីសុបិ] វុដ្ឋហិត្វា ទុតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជិ។ ទុតិយា ឈានា វុដ្ឋហិត្វា តតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជិ។ តតិយា ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបជ្ជិ។ ចតុត្ថា ឈានា វុដ្ឋហិត្វា អាកាសានញ្ចាយតនំ សមាបជ្ជិ។ អាកាសានញ្ចាយតនា វុដ្ឋហិត្វា វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមាបជ្ជិ។ វិញ្ញាណញ្ចាយតនា វុដ្ឋហិត្វា អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមាបជ្ជិ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនា វុដ្ឋហិត្វា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមាបជ្ជិ។ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនា វុដ្ឋហិត្វា សញ្ញាវេទយិតនិរោធំ សមាបជ្ជិ។

សញ្ញាវេទយិតនិរោធា វុដ្ឋហិត្វា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមាបជ្ជិ។ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនា វុដ្ឋហិត្វា អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមាបជ្ជិ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនា វុដ្ឋហិត្វា វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមាបជ្ជិ។ វិញ្ញាណញ្ចាយតនា វុដ្ឋហិត្វា អាកាសានញ្ចាយតនំ សមាបជ្ជិ។ អាកាសានញ្ចាយតនា វុដ្ឋហិត្វា ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបជ្ជិ។ ចតុត្ថា ឈានា វុដ្ឋហិត្វា តតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជិ។ តតិយា ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ទុតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជិ។ ទុតិយា ឈានា វុដ្ឋហិត្វា បឋមំ ឈានំ សមាបជ្ជិ។ បឋមា ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ទុតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជិ។ ទុតិយា ឈានា វុដ្ឋហិត្វា តតិយំ

ឈានំ សមាបជ្ជិ។ តតិយា ឈានា វុដ្ឋហិត្វា ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបជ្ជិ។ ចតុត្ថា ឈានា វុដ្ឋហិត្វា សមនន្តរំ ភគវា បរិនិព្ពាយិ។ បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ សហ បរិនិព្ពានា ព្រហ្មា សហម្បតិ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សព្ពេវ និក្ខិបិស្សន្តិ, ភូតា លោកេ សមុស្សយំ;
យត្ថ ឯតាទិសោ សត្ថា, លោកេ អប្បដិបុគ្គលោ;
តថាគតោ ពលប្បត្តោ, សម្ពុទ្ធោ បរិនិព្ពុតោ”តិ។

បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ សហ បរិនិព្ពានា សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“អនិច្ចា វត សង្ខារា, ឧប្បាទវយធម្មិនោ;
ឧប្បជ្ជិត្វា និរុជ្ឈន្តិ, តេសំ វូបសមោ សុខោ”តិ។

បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ សហ បរិនិព្ពានា អាយស្មា អានន្ទោ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“តទាសិ យំ ភឹសនកំ, តទាសិ លោមហំសនំ;
សព្ពាការវរូបេតេ, សម្ពុទ្ធេ បរិនិព្ពុតេ”តិ។

បរិនិព្ពុតេ ភគវតិ សហ បរិនិព្ពានា អាយស្មា អនុរុទ្ធោ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“នាហុ អស្សាសបស្សាសោ, ឋិតចិត្តស្ស តាទិនោ;
អនេជោ សន្តិមារព្ភ, ចក្ខុមា បរិនិព្ពុតោ [យំ កាលមករី មុនិ (មហាបរិនិព្ពានសុត្តេ)]។

“អសល្លីនេន ចិត្តេន, វេទនំ អជ្ឈវាសយិ;
បជ្ជោតស្សេវ និព្ពានំ, វិមោក្ខោ ចេតសោ អហូ”តិ។

ទុតិយោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ព្រហ្មាសនំ ទេវទត្តោ, អន្ធកវិន្ទោ អរុណវតី;
បរិនិព្ពានេន ច ទេសិតំ, ឥទំ ព្រហ្មបញ្ចកន្តិ។

ព្រហ្មសំយុត្តំ សមត្តំ។ [ឥតោ បរំ មរម្មបោត្ថកេសុ ឯវម្បិ ទិស្សតិ –§ព្រហ្មាយាចនំ អគារវញ្ច, ព្រហ្មទេវោ ពកោ ច ព្រហ្មា។§អញ្ញតរោ ច ព្រហ្មាកោកាលិកញ្ច, តិស្សកញ្ច តុរូ ច។§ព្រហ្មា កោកាលិកភិក្ខុ, សនង្កុមារេន ទេវទត្តំ។ §អន្ធកវិន្ទំ អរុណវតិ, បរិនិព្ពានេន បន្នរសាតិ។]

៧. ព្រាហ្មណសំយុត្តំ

១. អរហន្តវគ្គោ

១. ធនញ្ជានីសុត្តំ

១៨៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរស្ស ភារទ្វាជគោត្តស្ស ព្រាហ្មណស្ស ធនញ្ជានី [ធានញ្ជានី (បី. សី. អដ្ឋ.)] នាម ព្រាហ្មណី អភិប្បសន្នា ហោតិ ពុទ្ធេ ច ធម្មេ ច សង្ឃេ ច។ អថ ខោ ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណី ភារទ្វាជគោត្តស្ស ព្រាហ្មណស្ស ភត្តំ ឧបសំហរន្តី ឧបក្ខលិត្វា តិក្ខត្តុំ ឧទានំ ឧទានេសិ –

“នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស;
នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស;
នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សា”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ ធនញ្ជានី ព្រាហ្មណី ឯតទវោច – “ឯវមេវំ បនាយំ វសលី យស្មិំ វា តស្មិំ វា តស្ស មុណ្ឌកស្ស សមណស្ស វណ្ណំ ភាសតិ។ ឥទានិ ត្យាហំ, វសលិ, តស្ស សត្ថុនោ វាទំ អារោបេស្សាមី”តិ។ “ន ខ្វាហំ តំ, ព្រាហ្មណ, បស្សាមិ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ, យោ តស្ស ភគវតោ វាទំ អារោបេយ្យ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។ អបិ ច ត្វំ, ព្រាហ្មណ, គច្ឆ, គន្ត្វា វិជានិស្សសី”តិ [គន្ត្វាបិ ជានិស្សសីតិ (ស្យា. កំ.)]។

អថ ខោ ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ កុបិតោ អនត្តមនោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កឹសុ ឆេត្វា សុខំ សេតិ, កឹសុ ឆេត្វា ន សោចតិ;
កិស្សស្សុ ឯកធម្មស្ស, វធំ រោចេសិ គោតមា”តិ។

“កោធំ ឆេត្វា សុខំ សេតិ, កោធំ ឆេត្វា ន សោចតិ;
កោធស្ស វិសមូលស្ស, មធុរគ្គស្ស ព្រាហ្មណ;
វធំ អរិយា បសំសន្តិ, តញ្ហិ ឆេត្វា ន សោចតី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម! សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ; ឯវមេវំ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ លភេយ្យាហំ ភោតោ គោតមស្ស សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, លភេយ្យំ ឧបសម្បទ”ន្តិ។

អលត្ថ ខោ ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, អលត្ថ ឧបសម្បទំ។ អចិរូបសម្បន្នោ ខោ បនាយស្មា ភារទ្វាជោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ “ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា”តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា ភារទ្វាជោ អរហតំ អហោសីតិ។

២. អក្កោសសុត្តំ

១៨៨. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អស្សោសិ ខោ អក្កោសកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ – “ភារទ្វាជគោត្តោ កិរ ព្រាហ្មណោ សមណស្ស គោតមស្ស សន្តិកេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ”តិ កុបិតោ អនត្តមនោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អសព្ភាហិ ផរុសាហិ វាចាហិ អក្កោសតិ បរិភាសតិ។

ឯវំ វុត្តេ, ភគវា អក្កោសកភារទ្វាជំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – “តំ កិំ មញ្ញសិ, ព្រាហ្មណ, អបិ នុ ខោ តេ អាគច្ឆន្តិ មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា អតិថិយោ [អតិថយោ (?)]”តិ? “អប្បេកទា មេ, ភោ គោតម, អាគច្ឆន្តិ មិត្តាមច្ចា ញាតិសាលោហិតា អតិថិយោ”តិ។ “‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ព្រាហ្មណ, អបិ នុ តេសំ អនុប្បទេសិ ខាទនីយំ វា ភោជនីយំ វា សាយនីយំ វា’”តិ? “‘អប្បេកទា នេសាហំ, ភោ គោតម, អនុប្បទេមិ ខាទនីយំ វា ភោជនីយំ វា សាយនីយំ វា’”តិ។ “‘សចេ ខោ បន តេ, ព្រាហ្មណ, នប្បដិគ្គណ្ហន្តិ , កស្ស តំ ហោតី’”តិ? “‘សចេ តេ, ភោ គោតម, នប្បដិគ្គណ្ហន្តិ, អម្ហាកមេវ តំ ហោតី’”តិ។ “ឯវមេវ ខោ, ព្រាហ្មណ, យំ ត្វំ អម្ហេ អនក្កោសន្តេ អក្កោសសិ, អរោសេន្តេ រោសេសិ, អភណ្ឌន្តេ ភណ្ឌសិ, តំ តេ មយំ នប្បដិគ្គណ្ហាម។ តវេវេតំ, ព្រាហ្មណ, ហោតិ; តវេវេតំ, ព្រាហ្មណ, ហោតិ”។

“យោ ខោ, ព្រាហ្មណ, អក្កោសន្តំ បច្ចក្កោសតិ, រោសេន្តំ បដិរោសេតិ, ភណ្ឌន្តំ បដិភណ្ឌតិ, អយំ វុច្ចតិ, ព្រាហ្មណ, សម្ភុញ្ជតិ វីតិហរតីតិ។ តេ មយំ តយា នេវ សម្ភុញ្ជាម ន វីតិហរាម។ តវេវេតំ, ព្រាហ្មណ, ហោតិ; តវេវេតំ, ព្រាហ្មណ, ហោតី”តិ។ “ភវន្តំ ខោ គោតមំ សរាជិកា បរិសា ឯវំ ជានាតិ – ‘អរហំ សមណោ គោតមោ’តិ។ អថ ច បន ភវំ គោតមោ កុជ្ឈតី”តិ។

“អក្កោធស្ស កុតោ កោធោ, ទន្តស្ស សមជីវិនោ;
សម្មទញ្ញា វិមុត្តស្ស, ឧបសន្តស្ស តាទិនោ។

“តស្សេវ តេន បាបិយោ, យោ កុទ្ធំ បដិកុជ្ឈតិ;
កុទ្ធំ អប្បដិកុជ្ឈន្តោ, សង្គាមំ ជេតិ ទុជ្ជយំ។

“ឧភិន្នមត្ថំ ចរតិ, អត្តនោ ច បរស្ស ច;
បរំ សង្កុបិតំ ញត្វា, យោ សតោ ឧបសម្មតិ។

“ឧភិន្នំ តិកិច្ឆន្តានំ, អត្តនោ ច បរស្ស ច;
ជនា មញ្ញន្តិ ពាលោតិ, យេ ធម្មស្ស អកោវិទា”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អក្កោសកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម...បេ.... ឯសាហំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ លភេយ្យាហំ, ភន្តេ, ភោតោ គោតមស្ស សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, លភេយ្យំ ឧបសម្បទ”ន្តិ។

អលត្ថ ខោ អក្កោសកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, អលត្ថ ឧបសម្បទំ។ អចិរូបសម្បន្នោ ខោ បនាយស្មា អក្កោសកភារទ្វាជោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ “ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ នាបរំ ឥត្ថត្តាយា”តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា ភារទ្វាជោ អរហតំ អហោសីតិ។

៣. អសុរិន្ទកសុត្តំ

១៨៨. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អស្សោសិ ខោ អសុរិន្ទកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ – “ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ កិរ សមណស្ស គោតមស្ស សន្តិកេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ”តិ កុបិតោ អនត្តមនោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អសព្ភាហិ ផរុសាហិ វាចាហិ អក្កោសតិ បរិភាសតិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភគវា តុណ្ហី អហោសិ។ អថ ខោ អសុរិន្ទកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ជិតោសិ, សមណ, ជិតោសិ, សមណា”តិ។

“ជយំ វេ មញ្ញតិ ពាលោ, វាចាយ ផរុសំ ភណំ;
ជយញ្ចេវស្ស តំ ហោតិ, យា តិតិក្ខា វិជានតោ។

“តស្សេវ តេន បាបិយោ, យោ កុទ្ធំ បដិកុជ្ឈតិ;
កុទ្ធំ អប្បដិកុជ្ឈន្តោ, សង្គាមំ ជេតិ ទុជ្ជយំ។

“ឧភិន្នមត្ថំ ចរតិ, អត្តនោ ច បរស្ស ច;

បរំ សង្កុបិតំ ញត្វា, យោ សតោ ឧបសម្មតិ។

“ឧភិន្នំ តិកិច្ឆន្តានំ, អត្តនោ ច បរស្ស ច;
ជនា មញ្ញន្តិ ពាលោតិ, យេ ធម្មស្ស អកោវិទា”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អសុរិន្ទកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ…. អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា ភារទ្វាជោ អរហតំ អហោសី”តិ។

៤. ពិលង្គិកសុត្តំ

១៩០. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អស្សោសិ ខោ ពិលង្គិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ – “ភារទ្វាជគោត្តោ កិរ ព្រាហ្មណោ សមណស្ស គោតមស្ស សន្តិកេ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ”តិ កុបិតោ អនត្តមនោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តុណ្ហីភូតោ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អថ ខោ ភគវា ពិលង្គិកស្ស ភារទ្វាជស្ស ព្រាហ្មណស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ ពិលង្គិកំ ភារទ្វាជំ ព្រាហ្មណំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“យោ អប្បទុដ្ឋស្ស នរស្ស ទុស្សតិ,
សុទ្ធស្ស បោសស្ស អនង្គណស្ស;
តមេវ ពាលំ បច្ចេតិ បាបំ,
សុខុមោ រជោ បដិវាតំវ ខិត្តោ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, វិលង្គិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ…. អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា ភារទ្វាជោ អរហតំ អហោសី”តិ។

៥. អហឹសកសុត្តំ

១៩១. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ អហឹសកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធឹ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អហឹសកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អហឹសកាហំ, ភោ គោតម, អហឹសកាហំ, ភោ គោតមា”តិ។

“យថា នាមំ តថា ចស្ស, សិយា ខោ ត្វំ អហឹសកោ;
យោ ច កាយេន វាចាយ, មនសា ច ន ហឹសតិ;
ស វេ អហឹសកោ ហោតិ, យោ បរំ ន វិហឹសតី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អហឹសកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ…. អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា អហឹសកភារទ្វាជោ អរហតំ អហោសី”តិ។

៦. ជដាសុត្តំ

១៩២. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ ជដាភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធឹ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ជដាភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“អន្តោជដា ពហិជដា, ជដាយ ជដិតា បជា;
តំ តំ គោតម បុច្ឆាមិ, កោ ឥមំ វិជដយេ ជដ”ន្តិ។

“សីលេ បតិដ្ឋាយ នរោ សបញ្ញោ, ចិត្តំ បញ្ញញ្ច ភាវយំ;
អាតាបី និបកោ ភិក្ខុ, សោ ឥមំ វិជដយេ ជដំ។

“យេសំ រាគោ ច ទោសោ ច, អវិជ្ជា ច វិរាជិតា;

ខីណាសវា អរហន្តោ, តេសំ វិជដិតា ជដា។

“យត្ថ នាមញ្ច រូបញ្ច, អសេសំ ឧបរុជ្ឈតិ;
បដិឃំ រូបសញ្ញា ច, ឯត្ថេសា ឆិជ្ជតេ ជដា”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ជដាភារទ្វាជោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម...បេ.... អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា ភារទ្វាជោ អរហតំ អហោសី”តិ។

៧. សុទ្ធិកសុត្តំ

១៨៣. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ សុទ្ធិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សុទ្ធិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អជ្ឈភាសិ –

“ន ព្រាហ្មណោ [នាព្រាហ្មណោ (?)] សុជ្ឈតិ កោចិ, លោកេ សីលវាបិ តបោករំ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ, សោ សុជ្ឈតិ ន អញ្ញា ឥតរា បជា”តិ។

“ពហុម្បិ បលបំ ជប្បំ, ន ជច្ចា ហោតិ ព្រាហ្មណោ;
អន្តោកសម្ពុ សង្កិលិដ្ឋោ, កុហនំ ឧបនិស្សិតោ។

“ខត្តិយោ ព្រាហ្មណោ វេស្សោ, សុទ្ទោ ចណ្ឌាលបុក្កុសោ;
អារទ្ធវីរិយោ បហិតត្តោ, និច្ចំ ទឡ្ហបរក្កមោ;
បប្បោតិ បរមំ សុទ្ធិំ, ឯវំ ជានាហិ ព្រាហ្មណា”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, សុទ្ធិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម...បេ.... អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា ភារទ្វាជោ អរហតំ អហោសី”តិ។

៨. អគ្គិកសុត្តំ

១៨៤. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អគ្គិកភារទ្វាជស្ស ព្រាហ្មណស្ស សប្បិនា បាយសោ សន្និហិតោ ហោតិ – “អគ្គិំ ជុហិស្សាមិ, អគ្គិហុត្តំ បរិចរិស្សាមី”តិ។

អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ រាជគហេ សបទានំ បិណ្ឌាយ ចរមានោ យេន អគ្គិកភារទ្វាជស្ស ព្រាហ្មណស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អទ្ទសា ខោ អគ្គិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ បិណ្ឌាយ ឋិតំ។ ទិស្វាន ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“តីហិ វិជ្ជាហិ សម្បន្នោ, ជាតិមា សុតវា ពហូ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ, សោមំ ភុញ្ជេយ្យ បាយស”ន្តិ។

“ពហុម្បិ បលបំ ជប្បំ, ន ជច្ចា ហោតិ ព្រាហ្មណោ;
អន្តោកសម្ពុ សំកិលិដ្ឋោ, កុហនាបរិវារិតោ។

“បុព្ពេនិវាសំ យោ វេទី, សគ្គាបាយញ្ច បស្សតិ;
អថោ ជាតិក្ខយំ បត្តោ, អភិញ្ញាវោសិតោ មុនិ។

“ឯតាហិ តីហិ វិជ្ជាហិ, តេវិជ្ជោ ហោតិ ព្រាហ្មណោ;
វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ, សោមំ ភុញ្ជេយ្យ បាយស”ន្តិ។

“ភុញ្ជតុ ភវំ គោតមោ។ ព្រាហ្មណោ ភវ”ន្តិ។

“គាថាភិគីតំ មេ អភោជនេយ្យំ,

សម្បស្សតំ ព្រាហ្មណ នេស ធម្មោ;
គាថាភិគីតំ បនុទន្តិ ពុទ្ធា,
ធម្មេ សតិ ព្រាហ្មណ វុត្តិរេសា។

“អញ្ញេន ច កេវលិនំ មហេសិំ,
ខីណាសវំ កុក្កុច្ចវូបសន្តំ;
អន្នេន បានេន ឧបដ្ឋហស្សុ,
ខេត្តញ្ហិ តំ បុញ្ញបេក្ខស្ស ហោតី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អគ្គិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ…. អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា អគ្គិកភារទ្វាជោ អរហតំ អហោសី”តិ។

៩. សុន្ទរិកសុត្តំ

១៩៥. ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ វិហរតិ សុន្ទរិកាយ នទិយា តីរេ។ តេន ខោ បន សមយេន សុន្ទរិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ សុន្ទរិកាយ នទិយា តីរេ អគ្គឹ ជុហតិ, អគ្គិហុត្តំ បរិចរតិ។ អថ ខោ សុន្ទរិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ អគ្គឹ ជុហិត្វា អគ្គិហុត្តំ បរិចរិត្វា ឧដ្ឋាយាសនា សមន្តា ចតុទ្ទិសា អនុវិលោកេសិ – “កោ នុ ខោ ឥមំ ហព្យសេសំ ភុញ្ជេយ្យា”តិ? អទ្ទសា ខោ សុន្ទរិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ អញ្ញតរស្មឹ រុក្ខមូលេ សសីសំ បារុតំ និសិន្នំ។ ទិស្វាន វាមេន ហត្ថេន ហព្យសេសំ គហេត្វា ទក្ខិណេន ហត្ថេន កមណ្ឌលុំ គហេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ ភគវា សុន្ទរិកភារទ្វាជស្ស ព្រាហ្មណស្ស បទសទ្ទេន សីសំ វិវរិ។ អថ ខោ សុន្ទរិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ‘មុណ្ឌោ អយំ ភវំ, មុណ្ឌកោ អយំ ភវ’ន្តិ តតោវ បុន និវត្តិតុកាមោ អហោសិ។ អថ ខោ សុន្ទរិកភារទ្វាជស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឯតទហោសិ – ‘មុណ្ឌាបិ ហិ ឥធេកច្ចេ ព្រាហ្មណា ភវន្តិ; យំនូនាហំ តំ ឧបសង្កមិត្វា ជាតឹ បុច្ឆេយ្យ’ន្តិ។

អថ ខោ សុន្ទរិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘កឹជច្ចោ ភវ’ន្តិ?

“មា ជាតឹ បុច្ឆ ចរណញ្ច បុច្ឆ,
កដ្ឋា ហវេ ជាយតិ ជាតវេទោ;
នីចាកុលីនោបិ មុនិ ធិតិមា,
អាជានីយោ ហោតិ ហិរីនិសេធោ។

“សច្ចេន ទន្តោ ទមសា ឧបេតោ,
វេទន្តគូ វុសិតព្រហ្មចរិយោ;
យញ្ញោបនីតោ តមុបវ្ហយេថ,
កាលេន សោ ជុហតិ ទក្ខិណេយ្យេ”តិ។

“អទ្ធា សុយិដ្ឋំ សុហុតំ មម យិទំ,
យំ តាទិសំ វេទគុមទ្ទសាមិ;
តុម្ហាទិសានញ្ហិ អទស្សនេន,
អញ្ញោ ជនោ ភុញ្ជតិ ហព្យសេស”ន្តិ។

“ភុញ្ជតុ ភវំ គោតមោ។ ព្រាហ្មណោ ភវ”ន្តិ។

“គាថាភិគីតំ មេ អភោជនេយ្យំ,
សម្បស្សតំ ព្រាហ្មណ នេស ធម្មោ;
គាថាភិគីតំ បនុទន្តិ ពុទ្ធា,
ធម្មេ សតិ ព្រាហ្មណ វុត្តិរេសា។

“អញ្ញេន ច កេវលិនំ មហេសិំ,

ខីណាសវំ កុក្កុច្ចវូបសន្តំ;
អន្នេន បានេន ឧបដ្ឋហស្សុ,
ខេត្តញ្ហិ តំ បុញ្ញបេក្ខស្ស ហោតី''តិ។

''អថ កស្ស ចាហំ, ភោ គោតម, ឥមំ ហព្យសេសំ ទម្មី''តិ? ''ន ខ្វាហំ, ព្រាហ្មណ, បស្សាមិ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ យស្សេសោ ហព្យសេសោ ភុត្តោ សម្មា បរិណាមំ គច្ឆេយ្យ អញ្ញត្រ, ព្រាហ្មណ, តថាគតស្ស វា តថាគតសាវកស្ស វា។ តេន ហិ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, តំ ហព្យសេសំ អប្បហរិតេ វា ឆឌ្ឌេហិ អប្បាណកេ វា ឧទកេ ឱបិលាបេហី''តិ។

អថ ខោ សុន្ទរិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ តំ ហព្យសេសំ អប្បាណកេ ឧទកេ ឱបិលាបេសិ។ អថ ខោ សោ ហព្យសេសោ ឧទកេ បក្ខិត្តោ ចិច្ចិដាយតិ ចិដិចិដាយតិ សន្ធូបាយតិ សម្បធូបាយតិ ។ សេយ្យថាបិ នាម ផាលោ [លោហោ (ក.)] ទិវសំសន្តត្តោ [ទិវសសន្តត្តោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ឧទកេ បក្ខិត្តោ ចិច្ចិដាយតិ ចិដិចិដាយតិ សន្ធូបាយតិ សម្បធូបាយតិ; ឯវមេវ សោ ហព្យសេសោ ឧទកេ បក្ខិត្តោ ចិច្ចិដាយតិ ចិដិចិដាយតិ សន្ធូបាយតិ សម្បធូបាយតិ។

អថ ខោ សុន្ទរិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ សំវិគ្គោ លោមហដ្ឋជាតោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតំ ខោ សុន្ទរិកភារទ្វាជំ ព្រាហ្មណំ ភគវា គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

''មា ព្រាហ្មណ ទារុ សមាទហានោ,
សុទ្ធិំ អមញ្ញិ ពហិទ្ធា ហិ ឯតំ;
ន ហិ តេន សុទ្ធិំ កុសលា វទន្តិ,
យោ ពាហិរេន បរិសុទ្ធិមិច្ឆេ។

''ហិត្វា អហំ ព្រាហ្មណ ទារុទាហំ
អជ្ឈត្តមេវុជ្ជលយាមិ [អជ្ឈត្តមេវ ជលយាមិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ជោតិំ;
និច្ចគ្គិនី និច្ចសមាហិតត្តោ,
អរហំ អហំ ព្រហ្មចរិយំ ចរាមិ។

''មានោ ហិ តេ ព្រាហ្មណ ខារិភារោ,
កោធោ ធុមោ ភស្មនិ មោសវជ្ជំ;
ជិវ្ហា សុជា ហទយំ ជោតិឋានំ,
អត្តា សុទន្តោ បុរិសស្ស ជោតិ។

''ធម្មោ រហទោ ព្រាហ្មណ សីលតិត្ថោ,
អនាវិលោ សព្ភិ សតំ បសត្ថោ;
យត្ថ ហវេ វេទគុនោ សិនាតា,
អនល្លគត្តាវ [អនល្លីនគត្តាវ (សី. បី. ក.)] តរន្តិ បារំ។

''សច្ចំ ធម្មោ សំយមោ ព្រហ្មចរិយំ,
មជ្ឈេ សិតា ព្រាហ្មណ ព្រហ្មបត្តិ;
ស តុជ្ជុភូតេសុ នមោ ករោហិ,
តមហំ នរំ ធម្មសារីតិ ព្រូមី''តិ។

ឯវំ វុត្តេ, សុន្ទរិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ''អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា ភារទ្វាជោ អរហតំ អហោសី''តិ។

១០. ពហុធីតរសុត្តំ

១៩៦. ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មិំ វនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរស្ស ភារទ្វាជគោត្តស្ស ព្រាហ្មណស្ស ចតុទ្ទស ពលិពទ្ទា នដ្ឋា ហោន្តិ។ អថ ខោ ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ តេ

ពលិពទ្ទេ គវេសន្តោ យេន សោ វនសណ្ឌោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អទ្ទស ភគវន្តំ តស្មិំ វនសណ្ឌេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។ ទិស្វាន យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“ន ហិ នូនិមស្ស [នហនូនិមស្ស (សី. ស្យា. កំ.)] សមណស្ស, ពលិពទ្ទា ចតុទ្ទស;
អជ្ជសដ្ឋិំ ន ទិស្សន្តិ, តេនាយំ សមណោ សុខី។

“ន ហិ នូនិមស្ស សមណស្ស, តិលាខេត្តស្មិ បាបកា;
ឯកបណ្ណា ទុបណ្ណា [ទ្វិបណ្ណា (សី. បី.)] ច, តេនាយំ សមណោ សុខី។

“ន ហិ នូនិមស្ស សមណស្ស, តុច្ឆកោដ្ឋស្មិ មូសិកា;
ឧស្សោឡ្ហិកាយ នច្ចន្តិ, តេនាយំ សមណោ សុខី។

“ន ហិ នូនិមស្ស សមណស្ស, សន្ថារោ សត្តមាសិកោ;
ឧប្បាដកេហិ សញ្ឆន្នោ, តេនាយំ សមណោ សុខី។

“ន ហិ នូនិមស្ស សមណស្ស, វិធវា សត្ត ធីតរោ;
ឯកបុត្តា ទុបុត្តា [ទ្វិបុត្តា (សី. បី.)] ច, តេនាយំ សមណោ សុខី។

“ន ហិ នូនិមស្ស សមណស្ស, បិង្គលា តិលកាហតា;
សោត្តំ បាទេន ពោធេតិ, តេនាយំ សមណោ សុខី។

“ន ហិ នូនិមស្ស សមណស្ស, បច្ចូសម្ហិ ឥណាយិកា;
ទេថ ទេថាតិ ចោទេន្តិ, តេនាយំ សមណោ សុខី”តិ។

“ន ហិ មយ្ហំ ព្រាហ្មណ, ពលិពទ្ទា ចតុទ្ទស;
អជ្ជសដ្ឋិំ ន ទិស្សន្តិ, តេនាហំ ព្រាហ្មណា សុខី។

“ន ហិ មយ្ហំ ព្រាហ្មណ, តិលាខេត្តស្មិ បាបកា;
ឯកបណ្ណា ទុបណ្ណា ច, តេនាហំ ព្រាហ្មណា សុខី។

“ន ហិ មយ្ហំ ព្រាហ្មណ, តុច្ឆកោដ្ឋស្មិ មូសិកា;
ឧស្សោឡ្ហិកាយ នច្ចន្តិ, តេនាហំ ព្រាហ្មណា សុខី។

“ន ហិ មយ្ហំ ព្រាហ្មណ, សន្ថារោ សត្តមាសិកោ;
ឧប្បាដកេហិ សញ្ឆន្នោ, តេនាហំ ព្រាហ្មណា សុខី។

“ន ហិ មយ្ហំ ព្រាហ្មណ, វិធវា សត្ត ធីតរោ;
ឯកបុត្តា ទុបុត្តា ច, តេនាហំ ព្រាហ្មណា សុខី។

“ន ហិ មយ្ហំ ព្រាហ្មណ, បិង្គលា តិលកាហតា;
សោត្តំ បាទេន ពោធេតិ, តេនាហំ ព្រាហ្មណា សុខី។

“ន ហិ មយ្ហំ ព្រាហ្មណ, បច្ចូសម្ហិ ឥណាយិកា;
ទេថ ទេថាតិ ចោទេន្តិ, តេនាហំ ព្រាហ្មណា សុខី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម! សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ; ឯវមេវ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ លភេយ្យាហំ ភោតោ គោតមស្ស សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, លភេយ្យំ ឧបសម្បទ”ន្តិ។

អលត្ថ ខោ ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពជ្ជំ, អលត្ថ ឧបសម្បទំ។ អចិរូបសម្បន្នោ បនាយស្មា ភារទ្វាជោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ, តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ "ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា"តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា ភារទ្វាជោ អរហតំ អហោសីតិ។

អរហន្តវគ្គោ បឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ធនញ្ជានី ច អក្កោសំ, អសុរិន្ទំ ពិលង្គិកំ;
អហិំសកំ ជដា ចេវ, សុទ្ធិកញ្ចេវ អគ្គិកា;
សុន្ទរិកំ ពហុធីតរេន ច តេ ទសាតិ។

២. ឧបាសកវគ្គោ

១. កសិភារទ្វាជសុត្តំ

១៩៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា មគធេសុ វិហរតិ ទក្ខិណាគិរិស្មិំ ឯកនាឡាយំ ព្រាហ្មណគាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន កសិភារទ្វាជស្ស [កសិកភារទ្វាជស្ស (ក.)] ព្រាហ្មណស្ស បញ្ចមត្តានិ នង្គលសតានិ បយុត្តានិ ហោន្តិ វប្បកាលេ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន កសិភារទ្វាជស្ស ព្រាហ្មណស្ស កម្មន្តោ តេនុបសង្កមិ។

តេន ខោ បន សមយេន កសិភារទ្វាជស្ស ព្រាហ្មណស្ស បរិវេសនា វត្តតិ។ អថ ខោ ភគវា យេន បរិវេសនា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អទ្ទសា ខោ កសិភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ បិណ្ឌាយ ឋិតំ។ ទិស្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – "អហំ ខោ, សមណ, កសាមិ ច វបាមិ ច, កសិត្វា ច វបិត្វា ច ភុញ្ជាមិ។ ត្វម្បិ, សមណ, កសស្សុ ច វបស្សុ ច, កសិត្វា ច វបិត្វា ច ភុញ្ជស្សូ"តិ។ "អហម្បិ ខោ, ព្រាហ្មណ, កសាមិ ច វបាមិ ច, កសិត្វា ច វបិត្វា ច ភុញ្ជាមី"តិ។ ន ខោ មយំ បស្សាម ភោតោ គោតមស្ស យុគំ វា នង្គលំ វា ផាលំ វា បាចនំ វា ពលីពទ្ទេ វា, អថ ច បន ភវំ គោតមោ ឯវមាហ – "អហម្បិ ខោ, ព្រាហ្មណ, កសាមិ ច វបាមិ ច, កសិត្វា ច វបិត្វា ច ភុញ្ជាមី"តិ ។ អថ ខោ កសិភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

"កស្សកោ បដិជានាសិ, ន ច បស្សាមិ តេ កសិំ;
កស្សកោ បុច្ឆិតោ ព្រូហិ, កថំ ជានេមុ តំ កសិ"ន្តិ។

"សទ្ធា ពីជំ តបោ វុដ្ឋិ, បញ្ញា មេ យុគនង្គលំ;
ហិរី ឦសា មនោ យោត្តំ, សតិ មេ ផាលបាចនំ។

"កាយគុត្តោ វចីគុត្តោ, អាហារេ ឧទរេ យតោ;
សច្ចំ ករោមិ និទ្ទានំ, សោរច្ចំ មេ បមោចនំ។

"វីរិយំ មេ ធុរធោរយ្ហំ, យោគក្ខេមាធិវាហនំ;
គច្ឆតិ អនិវត្តន្តំ, យត្ថ គន្ត្វា ន សោចតិ។

"ឯវមេសា កសី កដ្ឋា, សា ហោតិ អមតប្ផលា;
ឯតំ កសិំ កសិត្វាន, សព្ពទុក្ខា បមុច្ចតី"តិ។

"ភុញ្ជតុ ភវំ គោតមោ។ កស្សកោ ភវំ។ យញ្ហិ ភវំ គោតមោ អមតប្ផលម្បិ កសិំ កសតី"តិ [ភាសតីតិ (ក.)]។

"គាថាភិគីតំ មេ អភោជនេយ្យំ,
សម្បស្សតំ ព្រាហ្មណ នេស ធម្មោ;
គាថាភិគីតំ បនុទន្តិ ពុទ្ធា,

ធម្មេ សតិ ព្រាហ្មណ វុត្តិរេសា។

“អញ្ញេន ច កេវលិនំ មហេសឹ,
ខីណាសវំ កុក្កុច្ចវូបសន្តំ;
អន្នេន បានេន ឧបដ្ឋហស្សុ,
ខេត្តញ្ហិ តំ បុញ្ញបេក្ខស្ស ហោតី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, កសិភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

២. ឧទយសុត្តំ

១៩៨. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន ឧទយស្ស ព្រាហ្មណស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ។ អថ ខោ ឧទយោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ បត្តំ ឱទនេន បូរេសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន ឧទយស្ស ព្រាហ្មណស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ…បេ.… តតិយម្បិ ខោ ឧទយោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ បត្តំ ឱទនេន បូរេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “បកដ្ឋកោយំ សមណោ គោតមោ បុនប្បុនំ អាគច្ឆតី”តិ។

“បុនប្បុនញ្ចេវ វបន្តិ ពីជំ, បុនប្បុនំ វស្សតិ ទេវរាជា;
បុនប្បុនំ ខេត្តំ កសន្តិ កស្សកា, បុនប្បុនំ ធញ្ញមុបេតិ រដ្ឋំ។

“បុនប្បុនំ យាចកា យាចយន្តិ, បុនប្បុនំ ទានបតី ទទន្តិ;
បុនប្បុនំ ទានបតី ទទិត្វា, បុនប្បុនំ សគ្គមុបេន្តិ ឋានំ។

“បុនប្បុនំ ខីរនិកា ទុហន្តិ, បុនប្បុនំ វច្ឆោ ឧបេតិ មាតរំ;
បុនប្បុនំ កិលមតិ ផន្ទតិ ច, បុនប្បុនំ គព្ភមុបេតិ មន្ទោ។

“បុនប្បុនំ ជាយតិ មីយតិ ច, បុនប្បុនំ សិវថិកំ [សីវថិកំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ហរន្តិ;
មគ្គញ្ច លទ្ធា អបុនព្ភវាយ, ន បុនប្បុនំ ជាយតិ ភូរិបញ្ញោ”តិ [បុនប្បុនំ ជាយតិ ភូរិបញ្ញោតិ (ស្យា. កំ. ក.)]។

ឯវំ វុត្តេ, ឧទយោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

៣. ទេវហិតសុត្តំ

១៩៩. សាវត្ថិនិទានំ ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា វាតេហាពាធិកោ ហោតិ; អាយស្មា ច ឧបវាណោ ភគវតោ ឧបដ្ឋាកោ ហោតិ។ អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ ឧបវាណំ អាមន្តេសិ – “ឥង្ឃ មេ ត្វំ, ឧបវាណ, ឧណ្ហោទកំ ជានាហី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ អាយស្មា ឧបវាណោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន ទេវហិតស្ស ព្រាហ្មណស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តុណ្ហីភូតោ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អទ្ទសា ខោ ទេវហិតោ ព្រាហ្មណោ អាយស្មន្តំ ឧបវាណំ តុណ្ហីភូតំ ឯកមន្តំ ឋិតំ។ ទិស្វាន អាយស្មន្តំ ឧបវាណំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“តុណ្ហីភូតោ ភវំ តិដ្ឋំ, មុណ្ឌោ សង្ឃាដិបារុតោ;
កឹ បត្ថយានោ កឹ ឯសំ, កឹ នុ យាចិតុមាគតោ”តិ។

“អរហំ សុគតោ លោកេ, វាតេហាពាធិកោ មុនិ;
សចេ ឧណ្ហោទកំ អត្ថិ, មុនិនោ ទេហិ ព្រាហ្មណ។

“បូជិតោ បូជនេយ្យានំ, សក្ករេយ្យាន សក្កតោ;

អបចិតោ អបចេយ្យានំ [អបចិនេយ្យានំ (សី. ស្យា. កំ.) ដីកា ឱលោកេតព្ពា], តស្ស តច្ឆាមិ ហាតវេ’’តិ។

អថ ខោ ទេវហិតោ ព្រាហ្មណោ ឧណ្ហោទកស្ស កាជំ បុរិសេន គាហាបេត្វា ផាណិតស្ស ច បុដំ អាយស្មតោ ឧបវាណស្ស បាទាសិ។ អថ ខោ អាយស្មា ឧបវាណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឧណ្ហោទកេន ន្ហាបេត្វា [នហាបេត្វា (សី. បី.)] ឧណ្ហោទកេន ផាណិតំ អាលោលេត្វា ភគវតោ បាទាសិ។ អថ ខោ ភគវតោ អាពាធោ បដិប្បស្សម្ភិ។

អថ ខោ ទេវហិតោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ទេវហិតោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

‘‘កត្ថ ទជ្ជា ទេយ្យធម្មំ, កត្ថ ទិន្នំ មហប្ផលំ;
កថញ្ហិ យជមានស្ស, កថំ ឥជ្ឈតិ ទក្ខិណា’’តិ។

‘‘បុព្ពេនិវាសំ យោ វេទី, សគ្គាបាយញ្ច បស្សតិ;
អថោ ជាតិក្ខយំ បត្តោ, អភិញ្ញាវោសិតោ មុនិ។

‘‘ឯត្ថ ទជ្ជា ទេយ្យធម្មំ, ឯត្ថ ទិន្នំ មហប្ផលំ;
ឯវញ្ហិ យជមានស្ស, ឯវំ ឥជ្ឈតិ ទក្ខិណា’’តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ទេវហិតោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អភិក្កន្តំ ភោ គោតម…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត’’ន្តិ។

៤. មហាសាលសុត្តំ

២០០. សាវត្ថិនិទានំ ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ ព្រាហ្មណមហាសាលោ លូខោ លូខបាវុរណោ [លូខបាបុរណោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ តំ ព្រាហ្មណមហាសាលំ ភគវា ឯតទវោច – ‘‘កិន្នុ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, លូខោ លូខបាវុរណោ’’តិ? ‘‘ឥធ មេ, ភោ គោតម, ចត្តារោ បុត្តា។ តេ មំ ទារេហិ សំបុច្ឆ ឃរា និក្ខាមេន្តី’’តិ។ ‘‘តេន ហិ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, ឥមា គាថាយោ បរិយាបុណិត្វា សភាយំ មហាជនកាយេ សន្និបតិតេ បុត្តេសុ ច សន្និសិន្នេសុ ភាសស្សុ –

‘‘យេហិ ជាតេហិ នន្ទិស្សំ, យេសញ្ច ភវមិច្ឆិសំ;
តេ មំ ទារេហិ សំបុច្ឆ, សាវ វារេន្តិ សូករំ។

‘‘អសន្តា កិរ មំ ជម្មា, តាត តាតាតិ ភាសរេ;
រក្ខសា បុត្តរូបេន, តេ ជហន្តិ វយោគតំ។

‘‘អស្សោវ ជិណ្ណោ និព្ភោគោ, ខាទនា អបនីយតិ;
ពាលកានំ បិតា ថេរោ, បរាគារេសុ ភិក្ខតិ។

‘‘ទណ្ឌោវ កិរ មេ សេយ្យោ, យញ្ចេ បុត្តា អនស្សវា;
ចណ្ឌម្បិ គោណំ វារេតិ, អថោ ចណ្ឌម្បិ កុក្កុរំ។

‘‘អន្ធការេ បុរេ ហោតិ, គម្ភីរេ គាធមេធតិ;
ទណ្ឌស្ស អានុភាវេន, ខលិត្វា បតិតិដ្ឋតី’’តិ។

អថ ខោ សោ ព្រាហ្មណមហាសាលោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមា គាថាយោ បរិយាបុណិត្វា សភាយំ មហាជនកាយេ សន្និបតិតេ បុត្តេសុ ច សន្និសិន្នេសុ អភាសិ –

“យេហិ ជាតេហិ នន្ទិស្សំ, យេសញ្ច ភវមិច្ឆិសំ;
តេ មំ ទារេហិ សំបុច្ឆ, សាវ វារេន្តិ សូករំ។

“អសន្តា កិរ មំ ជម្មា, តាត តាតាតិ ភាសរេ;
រក្ខសា បុត្តរូបេន, តេ ជហន្តិ វយោគតំ។

“អស្សោវ ជិណ្ណោ និព្ភោគោ, ខាទនា អបនីយតិ;
ពាលកានំ បិតា ថេរោ, បរាគារេសុ ភិក្ខតិ។

“ទណ្ឌោវ កិរ មេ សេយ្យោ, យញ្ចេ បុត្តា អនស្សវា;
ចណ្ឌម្បិ គោណំ វារេតិ, អថោ ចណ្ឌម្បិ កុក្កុរំ។

“អន្ធការេ បុរេ ហោតិ, គម្ភីរេ គាធមេធតិ;
ទណ្ឌស្ស អានុភាវេន, ខលិត្វា បតិតិដ្ឋតី”តិ។

អថ ខោ នំ ព្រាហ្មណមហាសាលំ បុត្តា ឃរំ នេត្វា ន្ហាបេត្វា បច្ចេកំ ទុស្សយុគេន អច្ឆាទេសុំ។ អថ ខោ សោ ព្រាហ្មណមហាសាលោ ឯកំ ទុស្សយុគំ អាទាយ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ព្រាហ្មណមហាសាលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “មយំ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា នាម អាចរិយស្ស អាចរិយធនំ បរិយេសាម។ បដិគ្គណ្ហតុ មេ ភវំ គោតមោ អាចរិយធន”ន្តិ។ បដិគ្គហេសិ ភគវា អនុកម្បំ ឧបាទាយ។ អថ ខោ សោ ព្រាហ្មណមហាសាលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

៥. មានត្ថទ្ធសុត្តំ

២០១. សាវត្ថិនិទានំ ។ តេន ខោ បន សមយេន មានត្ថទ្ធោ នាម ព្រាហ្មណោ សាវត្ថិយំ បដិវសតិ។ សោ នេវ មាតរំ អភិវាទេតិ, ន បិតរំ អភិវាទេតិ, ន អាចរិយំ អភិវាទេតិ, ន ជេដ្ឋភាតរំ អភិវាទេតិ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា មហតិយា បរិសាយ បរិវុតោ ធម្មំ ទេសេតិ។ អថ ខោ មានត្ថទ្ធស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ សមណោ គោតមោ មហតិយា បរិសាយ បរិវុតោ ធម្មំ ទេសេតិ។ យំនូនាហំ យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កមេយ្យំ។ សចេ មំ សមណោ គោតមោ អាលបិស្សតិ, អហម្បិ តំ អាលបិស្សាមិ។ នោ ចេ មំ សមណោ គោតមោ អាលបិស្សតិ, អហម្បិ នាលបិស្សាមី”តិ។ អថ ខោ មានត្ថទ្ធោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តុណ្ហីភូតោ ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ អថ ខោ ភគវា តំ នាលបិ។ អថ ខោ មានត្ថទ្ធោ ព្រាហ្មណោ – ‘នាយំ សមណោ គោតមោ កិញ្ចិ ជានាតី’តិ តតោវ បុន និវត្តិតុកាមោ អហោសិ។ អថ ខោ ភគវា មានត្ថទ្ធស្ស ព្រាហ្មណស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ មានត្ថទ្ធំ ព្រាហ្មណំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“ន មានំ ព្រាហ្មណ សាធុ, អត្ថិកស្សីធ ព្រាហ្មណ;
យេន អត្ថេន អាគច្ឆិ, តមេវមនុព្រូហយេ”តិ។

អថ ខោ មានត្ថទ្ធោ ព្រាហ្មណោ – “ចិត្តំ មេ សមណោ គោតមោ ជានាតី”តិ តត្ថេវ ភគវតោ បាទេសុ សិរសា និបតិត្វា ភគវតោ បាទានិ មុខេន ច បរិចុម្ពតិ បាណីហិ ច បរិសម្ពាហតិ, នាមញ្ច សាវេតិ – “មានត្ថទ្ធាហំ, ភោ គោតម, មានត្ថទ្ធាហំ, ភោ គោតមា”តិ។ អថ ខោ សា បរិសា អព្ភុតចិត្តជាតា [អព្ភុតចិត្តជាតា (សី. ស្យា. កំ. បី.), អច្ឆរិយព្ភុតចិត្តជាតា (ក.)] អហោសិ – ‘អច្ឆរិយំ វត ភោ, អព្ភុតំ វត ភោ! អយញ្ហិ មានត្ថទ្ធោ ព្រាហ្មណោ នេវ មាតរំ អភិវាទេតិ, ន បិតរំ អភិវាទេតិ, ន អាចរិយំ អភិវាទេតិ, ន ជេដ្ឋភាតរំ អភិវាទេតិ; អថ ច បន សមណេ គោតមេ ឯវរូបំ បរមនិបច្ចការំ ករោតី’តិ។ អថ ខោ ភគវា មានត្ថទ្ធំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – “អលំ, ព្រាហ្មណ , ឧដ្ឋេហិ, សកេ អាសនេ និសីទ។ យតោ តេ មយិ ចិត្តំ បសន្ន”ន្តិ។ អថ ខោ មានត្ថទ្ធោ ព្រាហ្មណោ សកេ អាសនេ និសីទិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កេសុ ន មានំ កយិរាថ, កេសុ ចស្ស សគារវោ;
ក្យស្ស អបចិតា អស្សុ, ក្យស្សុ សាធុ សុបូជិតា”តិ។

“មាតរិ បិតរិ ចាបិ, អថោ ជេដ្ឋម្ហិ ភាតរិ;
អាចរិយេ ចតុត្ថម្ហិ,
តេសុ ន មានំ កយិរាថ;
តេសុ អស្ស សគារវោ,
ត្យស្សុ អបចិតា អស្សុ;
ត្យស្សុ សាធុ សុបូជិតា។

“អរហន្តេ សីតីភូតេ, កតកិច្ចេ អនាសវេ;
និហច្ច មានំ អថទ្ធោ, តេ នមស្សេ អនុត្តរេ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, មានត្ថទ្ធោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

៦. បច្ចនីកសុត្តំ

២០២. សាវត្ថិនិទានំ ។ តេន ខោ បន សមយេន បច្ចនីកសាតោ នាម ព្រាហ្មណោ សាវត្ថិយំ បដិវសតិ។ អថ ខោ បច្ចនីកសាតស្ស ព្រាហ្មណស្ស ឯតទហោសិ – “យំនូនាហំ យេន សមណោ គោតមោ តេនុបសង្កមេយ្យំ។ យំ យទេវ សមណោ គោតមោ ភាសិស្សតិ តំ តទេវស្សាហំ [តទេវ សាហំ (ក.)] បច្ចនីកាស្ស”ន្តិ [បច្ចនីកស្សន្តិ (បី.), បច្ចនីកសាតន្តិ (ក.)]។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា អព្ភោកាសេ ចង្កមតិ។ អថ ខោ បច្ចនីកសាតោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ចង្កមន្តំ ឯតទវោច – ‘ភណ សមណធម្ម’ន្តិ។

“ន បច្ចនីកសាតេន, សុវិជានំ សុភាសិតំ;
ឧបក្កិលិដ្ឋចិត្តេន, សារម្ភពហុលេន ច។

“យោ ច វិនេយ្យ សារម្ភំ, អប្បសាទញ្ច ចេតសោ;
អាឃាតំ បដិនិស្សជ្ជ, ស វេ [សចេ (ស្យា. កំ. ក.)] ជញ្ញា សុភាសិត”ន្តិ។

ឯវំ វុត្តេ, បច្ចនីកសាតោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

៧. នវកម្មិកសុត្តំ

២០៣. ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មិំ វនសណ្ឌេ ។ តេន ខោ បន សមយេន នវកម្មិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ តស្មិំ វនសណ្ឌេ កម្មន្តំ ការាបេតិ។ អទ្ទសា ខោ នវកម្មិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ អញ្ញតរស្មិំ សាលរុក្ខមូលេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ – “អហំ ខោ ឥមស្មិំ វនសណ្ឌេ កម្មន្តំ ការាបេន្តោ រមាមិ។ អយំ សមណោ គោតមោ កិំ ការាបេន្តោ រមតី”តិ? អថ ខោ នវកម្មិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ។ ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កេ នុ កម្មន្តា ករីយន្តិ, ភិក្ខុ សាលវនេ តវ;
យទេកកោ អរញ្ញស្មិំ, រតិំ វិន្ទតិ គោតមោ”តិ។

“ន មេ វនស្មិំ ករណីយមត្ថិ,
ឧច្ឆិន្នមូលំ មេ វនំ វិសូកំ;
ស្វាហំ វនេ និព្ពនថោ វិសល្លោ,
ឯកោ រមេ អរតិំ វិប្បហាយា”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, នវកម្មិកភារទ្វាជោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

៨. កង្ខហារសុត្តំ

២០៤. ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មិំ វនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរស្ស ភារទ្វាជគោត្តស្ស ព្រាហ្មណស្ស សម្ពហុលា អន្តេវាសិកា កដ្ឋហារកា មាណវកា យេន វនសណ្ឌោ តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា អទ្ទសំសុ ភគវន្តំ តស្មិំ វនសណ្ឌេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។ ទិស្វាន យេន ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភារទ្វាជគោត្តំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោចុំ – “យគ្ឃេ, ភវំ ជានេយ្យាសិ! អសុកស្មិំ វនសណ្ឌេ សមណោ និសិន្នោ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា”។ អថ ខោ ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ តេហិ មាណវកេហិ សទ្ធិំ យេន សោ វនសណ្ឌោ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវន្តំ តស្មិំ វនសណ្ឌេ និសិន្នំ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។ ទិស្វាន យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“គម្ភីររូបេ ពហុភេរវេ វនេ,
សុញ្ញំ អរញ្ញំ វិជនំ វិគាហិយ;
អនិញ្ជមានេន ឋិតេន វគ្គុនា,
សុចារុរូបំ វត ភិក្ខុ ឈាយសិ។

“ន យត្ថ គីតំ នបិ យត្ថ វាទិតំ,
ឯកោ អរញ្ញេ វនវស្សិតោ មុនិ;
អច្ឆេររូបំ បដិភាតិ មំ ឥទំ,
យទេកកោ បីតិមនោ វនេ វសេ។

“មញ្ញាមហំ លោកាធិបតិសហព្យតំ,
អាកង្ខមានោ តិទិវំ អនុត្តរំ;
កស្មា ភវំ វិជនមរញ្ញមស្សិតោ,
តបោ ឥធ កុព្ពសិ ព្រហ្មបត្តិយា”តិ។

“យា កាចិ កង្ខា អភិនន្ទនា វា,
អនេកធាតូសុ បុថូ សទាសិតា;
អញ្ញាណមូលប្បភវា បជប្បិតា,
សព្ពា មយា ព្យន្តិកតា សមូលិកា។

“ស្វាហំ អកង្ខោ អសិតោ អនូបយោ,
សព្ពេសុ ធម្មេសុ វិសុទ្ធទស្សនោ;
បប្បុយ្យ សម្ពោធិមនុត្តរំ សិវំ,
ឈាយាមហំ ព្រហ្ម រហោ វិសារទោ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ភារទ្វាជគោត្តោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

៩. មាតុបោសកសុត្តំ

២០៥. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ មាតុបោសកោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ មាតុបោសកោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អហញ្ហិ, ភោ គោតម, ធម្មេន ភិក្ខំ បរិយេសាមិ, ធម្មេន ភិក្ខំ បរិយេសិត្វា មាតាបិតរោ បោសេមិ។ កច្ចាហំ, ភោ គោតម, ឯវំការី កិច្ចការី ហោមី”តិ? “តគ្ឃ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, ឯវំការី កិច្ចការី ហោសិ។ យោ ខោ, ព្រាហ្មណ, ធម្មេន ភិក្ខំ បរិយេសតិ, ធម្មេន ភិក្ខំ បរិយេសិត្វា មាតាបិតរោ បោសេតិ, ពហុំ សោ បុញ្ញំ បសវតី”តិ។

“យោ មាតរំ បិតរំ វា, មច្ចោ ធម្មេន បោសតិ;

តាយ នំ បារិចរិយាយ, មាតាបិតូសុ បណ្ឌិតា;
ឥធេវ នំ បសំសន្តិ, បេច្ច សគ្គេ បមោទតី’’តិ។

ឯវំ វុត្តេ, មាតុបោសកោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អភិក្កន្តំ ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត’’ន្តិ។

១០. ភិក្ខកសុត្តំ

២០៦. សាវត្ថិនិទានំ។ អថ ខោ ភិក្ខកោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ភិក្ខកោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អហម្បិ ខោ, ភោ គោតម, ភិក្ខកោ, ភវម្បិ ភិក្ខកោ, ឥធ នោ កិំ នានាករណ’’ន្តិ?

‘‘ន តេន ភិក្ខកោ ហោតិ, យាវតា ភិក្ខតេ បរេ;
វិស្សំ ធម្មំ សមាទាយ, ភិក្ខុ ហោតិ ន តាវតា។

‘‘យោធ បុញ្ញញ្ច បាបញ្ច, ពាហិត្វា ព្រហ្មចរិយំ;
សង្ខាយ លោកេ ចរតិ, ស វេ ភិក្ខូតិ វុច្ចតី’’តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ភិក្ខកោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត’’ន្តិ។

១១. សង្គារវសុត្តំ

២០៧. សាវត្ថិនិទានំ។ តេន ខោ បន សមយេន សង្គារវោ នាម ព្រាហ្មណោ សាវត្ថិយំ បដិវសតិ ឧទកសុទ្ធិកោ, ឧទកេន បរិសុទ្ធិំ បច្ចេតិ, សាយំ បាតំ ឧទកោរោហនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘ឥធ, ភន្តេ, សង្គារវោ នាម ព្រាហ្មណោ សាវត្ថិយំ បដិវសតិ ឧទកសុទ្ធិកោ , ឧទកេន សុទ្ធិំ បច្ចេតិ, សាយំ បាតំ ឧទកោរោហនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ។ សាធុ, ភន្តេ, ភគវា យេន សង្គារវស្ស ព្រាហ្មណស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមតុ អនុកម្បំ ឧបាទាយា’’តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។

អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន សង្គារវស្ស ព្រាហ្មណស្ស និវេសនំ តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អថ ខោ សង្គារវោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ សង្គារវំ ព្រាហ្មណំ ភគវា ឯតទវោច – ‘‘សច្ចំ កិរ ត្វំ, ព្រាហ្មណ, ឧទកសុទ្ធិកោ, ឧទកេន សុទ្ធិំ បច្ចេសិ, សាយំ បាតំ ឧទកោរោហនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរសី’’តិ? ‘‘ឯវំ, ភោ គោតម’’។ ‘‘កិំ បន ត្វំ, ព្រាហ្មណ, អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ ឧទកសុទ្ធិកោ, ឧទកសុទ្ធិំ បច្ចេសិ, សាយំ បាតំ ឧទកោរោហនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរសី’’តិ? ‘‘ឥធ មេ, ភោ គោតម [ឥធ មេ ភោ គោតម អហំ (បី. ក.)], យំ ទិវា បាបកម្មំ កតំ ហោតិ, តំ សាយំ ន្ហានេន [នហានេន (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បវាហេមិ, យំ រត្តិំ បាបកម្មំ កតំ ហោតិ តំ បាតំ ន្ហានេន បវាហេមិ។ ឥមំ ខ្វាហំ, ភោ គោតម, អត្ថវសំ សម្បស្សមានោ ឧទកសុទ្ធិកោ, ឧទកេន សុទ្ធិំ បច្ចេមិ, សាយំ បាតំ ឧទកោរោហនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរាមី’’តិ។

‘‘ធម្មោ រហទោ ព្រាហ្មណ សីលតិត្ថោ,
អនាវិលោ សព្ភិ សតំ បសត្ថោ;
យត្ថ ហវេ វេទគុនោ សិនាតា,
អនល្លគត្តាវ [អនល្លីនគត្តាវ (ក.)] តរន្តិ បារ’’ន្តិ។

ឯវំ វុត្តេ, សង្គារវោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ. … ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។

១២. ខោមទុស្សសុត្តំ

២០៨. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ ខោមទុស្សំ នាមំ សក្យានំ និគមោ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ ខោមទុស្សំ និគមំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ តេន ខោ បន សមយេន ខោមទុស្សកា ព្រាហ្មណគហបតិកា សភាយំ សន្និបតិតា ហោន្តិ កេនចិទេវ ករណីយេន, ទេវោ ច ឯកមេកំ ផុសាយតិ។ អថ ខោ ភគវា យេន សា សភា តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសំសុ ខោមទុស្សកា ព្រាហ្មណគហបតិកា ភគវន្តំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន ឯតទវោចុំ – “កេ ច មុណ្ឌកា សមណកា, កេ ច សភាធម្មំ ជានិស្សន្តី”តិ? អថ ខោ ភគវា ខោមទុស្សកេ ព្រាហ្មណគហបតិកេ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“នេសា សភា យត្ថ ន សន្តិ សន្តោ,
សន្តោ ន តេ យេ ន វទន្តិ ធម្មំ;
រាគញ្ច ទោសញ្ច បហាយ មោហំ,
ធម្មំ វទន្តា ច ភវន្តិ សន្តោ”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, ខោមទុស្សកា ព្រាហ្មណគហបតិកា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម; សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តីតិ, ឯវមេវំ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯតេ មយំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាម ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកេ នោ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតេ សរណំ គតេ”តិ។

ឧបាសកវគ្គោ ទុតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

កសិ ឧទយោ ទេវហិតោ, អញ្ញតរមហាសាលំ;
មានថទ្ធំ បច្ចនីកំ, នវកម្មិកកដ្ឋហារំ;
មាតុបោសកំ ភិក្ខកោ, សង្គារវោ ច ខោមទុស្សេន ទ្វាទសាតិ។

ព្រាហ្មណសំយុត្តំ សមត្តំ។

៨. វង្គីសសំយុត្តំ

១. និក្ខន្តសុត្តំ

២០៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ អាយស្មា វង្គីសោ អាឡវិយំ វិហរតិ អគ្គាឡវេ ចេតិយេ អាយស្មតា និគ្រោធកប្បេន ឧបជ្ឈាយេន សទ្ធិំ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា វង្គីសោ នវកោ ហោតិ អចិរបព្ពជិតោ ឱហិយ្យកោ វិហារបាលោ។ អថ ខោ សម្ពហុលា ឥត្ថិយោ សមលង្ករិត្វា យេន អគ្គាឡវកោ អារាមោ តេនុបសង្កមឹសុ វិហារបេក្ខិកាយោ។ អថ ខោ អាយស្មតោ វង្គីសស្ស តា ឥត្ថិយោ ទិស្វា អនភិរតិ ឧប្បជ្ជតិ, រាគោ ចិត្តំ អនុទ្ធំសេតិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ វង្គីសស្ស ឯតទហោសិ – “អលាភា វត មេ, ន វត មេ លាភា; ទុល្លទ្ធំ វត មេ, ន វត មេ សុលទ្ធំ; យស្ស មេ អនភិរតិ ឧប្បន្នា, រាគោ ចិត្តំ អនុទ្ធំសេតិ, តំ កុតេត្ថ លព្ភា, យំ មេ បរោ អនភិរតឹ វិនោទេត្វា អភិរតឹ ឧប្បាទេយ្យ។ យំនូនាហំ អត្តនាវ អត្តនោ អនភិរតឹ វិនោទេត្វា អភិរតឹ ឧប្បាទេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ អត្តនាវ អត្តនោ អនភិរតឹ វិនោទេត្វា អភិរតឹ ឧប្បាទេត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“និក្ខន្តំ វត មំ សន្តំ, អគារស្មានគារិយំ;
វិតក្កា ឧបធាវន្តិ, បគព្ភា កណ្ហតោ ឥមេ។

“ឧគ្គបុត្តា មហិស្សាសា, សិក្ខិតា ទឡ្ហធម្មិនោ;
សមន្តា បរិកិរេយ្យុំ, សហស្សំ អបលាយិនំ។

“សចេបិ ឯតតោ [ឯត្តតោ (សី. បី. ក.), ឯត្តកា (ស្យា. កំ.)] ភិយ្យោ, អាគមិស្សន្តិ ឥត្ថិយោ;
នេវ មំ ព្យាធយិស្សន្តិ [ព្យាថយិស្សន្តិ (?)], ធម្មេ សម្ហិ បតិដ្ឋិតំ។

“សក្ខី ហិ មេ សុតំ ឯតំ, ពុទ្ធស្សាទិច្ចពន្ធុនោ;
និព្ពានគមនំ មគ្គំ, តត្ថ មេ និរតោ មនោ។

“ឯវញ្ចេ មំ វិហរន្តំ, បាបិម ឧបគច្ឆសិ;
តថា មច្ចុ ករិស្សាមិ, ន មេ មគ្គម្បិ ទក្ខសី”តិ។

២. អរតិសុត្តំ

២១០. ឯកំ សមយំ...បេ.... អាយស្មា វង្គីសោ អាឡវិយំ វិហរតិ អគ្គាឡវេ ចេតិយេ អាយស្មតា និគ្រោធកប្បេន ឧបជ្ឈាយេន សទ្ធិំ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា និគ្រោធកប្បោ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ វិហារំ បវិសតិ, សាយំ វា និក្ខមតិ អបរជ្ជេ វា កាលេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មតោ វង្គីសស្ស អនភិរតិ ឧប្បន្នា ហោតិ, រាគោ ចិត្តំ អនុទ្ធំសេតិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ វង្គីសស្ស ឯតទហោសិ – “អលាភា វត មេ, ន វត មេ លាភា; ទុល្លទ្ធំ វត មេ, ន វត មេ សុលទ្ធំ; យស្ស មេ អនភិរតិ ឧប្បន្នា, រាគោ ចិត្តំ អនុទ្ធំសេតិ; តំ កុតេត្ថ លព្ភា, យំ មេ បរោ អនភិរតឹ វិនោទេត្វា អភិរតឹ ឧប្បាទេយ្យ។ យំនូនាហំ អត្តនាវ អត្តនោ អនភិរតឹ វិនោទេត្វា អភិរតឹ ឧប្បាទេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ អត្តនាវ អត្តនោ អនភិរតឹ វិនោទេត្វា អភិរតឹ ឧប្បាទេត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“អរតិញ្ច រតិញ្ច បហាយ, សព្ពសោ គេហសិតញ្ច វិតក្កំ;
វនថំ ន ករេយ្យ កុហិញ្ចិ, និព្ពនថោ អរតោ ស ហិ ភិក្ខុ [ស ភិក្ខុ (ក.)]។

“យមិធ បថវិញ្ច វេហាសំ, រូបគតញ្ច ជគតោគធំ;
កិញ្ចិ បរិជីយតិ សព្ពមនិច្ចំ, ឯវំ សមេច្ច ចរន្តិ មុតត្តា។

“ឧបធីសុ ជនា គធិតាសេ [គថិតាសេ (សី.)], ទិដ្ឋសុតេ បដិឃេ ច មុតេ ច;
ឯត្ថ វិនោទយ ឆន្ទមនេជោ, យោ ឯត្ថ ន លិម្បតិ តំ មុនិមាហុ។

“អថ សដ្ឋិនិស្សិតា សវិតក្កា, បុថូ ជនតាយ អធម្មា និវិដ្ឋា;

ន ច វគ្គគតស្ស កុហិញ្ចិ, នោ បន ទុដ្ឋុល្លភាណី ស ភិក្ខុ។

“ទន្តោ ចិររត្តសមាហិតោ, អកុហកោ និបកោ អបិហាលុ;
សន្តំ បទំ អជ្ឈគមា មុនិ បដិច្ច, បរិនិព្ពុតោ កង្ខតិ កាល”ន្តិ។

៣. បេសលសុត្តំ

២១១. ឯកំ សមយំ អាយស្មា វង្គីសោ អាឡវិយំ វិហរតិ អគ្គាឡវេ ចេតិយេ អាយស្មតា និគ្រោធកប្បេន ឧបជ្ឈាយេន សទ្ធិំ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា វង្គីសោ អត្តនោ បដិភានេន អញ្ញេ បេសលេ ភិក្ខូ អតិមញ្ញតិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ វង្គីសស្ស ឯតទហោសិ – “អលាភា វត មេ, ន វត មេ លាភា; ទុល្លទ្ធំ វត មេ, ន វត មេ សុលទ្ធំ; យ្វាហំ អត្តនោ បដិភានេន អញ្ញេ បេសលេ ភិក្ខូ អតិមញ្ញាមី”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ អត្តនាវ អត្តនោ វិប្បដិសារំ ឧប្បាទេត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“មានំ បជហស្សុ គោតម, មានបថញ្ច បជហស្សុ;
អសេសំ មានបថស្មិំ, សមុច្ឆិតោ វិប្បដិសារីហុវា ចិររត្តំ។

“មក្ខេន មក្ខិតា បជា, មានហតា និរយំ បបតន្តិ;
សោចន្តិ ជនា ចិររត្តំ, មានហតា និរយំ ឧបបន្នា។

“ន ហិ សោចតិ ភិក្ខុ កទាចិ, មគ្គជិនោ សម្មាបដិបន្នោ;
កិត្តិញ្ច សុខញ្ច អនុភោតិ, ធម្មទសោតិ តមាហុ បហិតត្តំ។

“តស្មា អខិលោធ បធានវា, នីវរណានិ បហាយ វិសុទ្ធោ;
មានញ្ច បហាយ អសេសំ, វិជ្ជាយន្តករោ សមិតាវី”តិ។

៤. អានន្ទសុត្តំ

២១២. ឯកំ សមយំ អាយស្មា អានន្ទោ សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ សាវត្ថិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិ អាយស្មតា វង្គីសេន បច្ឆាសមណេន។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មតោ វង្គីសស្ស អនភិរតិ ឧប្បន្នា ហោតិ, រាគោ ចិត្តំ អនុទ្ធំសេតិ។ អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កាមរាគេន ឌយ្ហាមិ, ចិត្តំ មេ បរិឌយ្ហតិ;
សាធុ និព្ពាបនំ ព្រូហិ, អនុកម្បាយ គោតមា”តិ។

“សញ្ញាយ វិបរិយេសា, ចិត្តំ តេ បរិឌយ្ហតិ;
និមិត្តំ បរិវជ្ជេហិ, សុភំ រាគូបសំហិតំ។

“សង្ខារេ បរតោ បស្ស, ទុក្ខតោ មា ច អត្តតោ;
និព្ពាបេហិ មហារាគំ, មា ឌយ្ហិត្ថោ បុនប្បុនំ។

“អសុភាយ ចិត្តំ ភាវេហិ, ឯកគ្គំ សុសមាហិតំ;
សតិ កាយគតា ត្យត្ថុ, និព្ពិទាពហុលោ ភវ។

“អនិមិត្តញ្ច ភាវេហិ, មានានុសយមុជ្ជហ;
តតោ មានាភិសមយា, ឧបសន្តោ ចរិស្សសី”តិ។

៥. សុភាសិតសុត្តំ

២១៣. សាវត្ថិនិទានំ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“ចតូហិ, ភិក្ខវេ, អង្គេហិ សមន្នាគតា វាចា សុភាសិតា ហោតិ, នោ ទុព្ភាសិតា; អនវជ្ជា ច អននុវជ្ជា ច វិញ្ញូនំ។ កតមេហិ ចតូហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សុភាសិតំយេវ ភាសតិ នោ ទុព្ភាសិតំ, ធម្មំយេវ ភាសតិ នោ អធម្មំ, បិយំយេវ ភាសតិ នោ អប្បិយំ, សច្ចំយេវ ភាសតិ នោ អលិកំ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, ចតូហិ អង្គេហិ សមន្នាគតា វាចា សុភាសិតា ហោតិ, នោ ទុព្ភាសិតា, អនវជ្ជា ច អននុវជ្ជា ច វិញ្ញូន”ន្តិ។ ឥទមវោច ភគវា, ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

“សុភាសិតំ ឧត្តមមាហុ សន្តោ,
ធម្មំ ភណេ នាធម្មំ តំ ទុតិយំ;
បិយំ ភណេ នាប្បិយំ តំ តតិយំ,
សច្ចំ ភណេ នាលិកំ តំ ចតុត្ថ”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “បដិភាតិ មំ ភគវា, បដិភាតិ មំ សុគតា”តិ។ “បដិភាតុ តំ វង្គីសា”តិ ភគវា អវោច។ អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ ភគវន្តំ សម្មុខា សារុប្បាហិ គាថាហិ អភិត្ថវិ –

“តមេវ វាចំ ភាសេយ្យ, យាយត្តានំ ន តាបយេ;
បរេ ច ន វិហិំសេយ្យ, សា វេ វាចា សុភាសិតា។

“បិយវាចំវ ភាសេយ្យ, យា វាចា បដិនន្ទិតា;
យំ អនាទាយ បាបានិ, បរេសំ ភាសតេ បិយំ។

“សច្ចំ វេ អមតា វាចា, ឯស ធម្មោ សនន្តនោ;
សច្ចេ អត្ថេ ច ធម្មេ ច, អាហុ សន្តោ បតិដ្ឋិតា។

“យំ ពុទ្ធោ ភាសតេ វាចំ, ខេមំ និព្ពានបត្តិយា;
ទុក្ខស្សន្តកិរិយាយ, សា វេ វាចានមុត្តមា”តិ។

៦. សារិបុត្តសុត្តំ

២១៤. ឯកំ សមយំ អាយស្មា សារិបុត្តោ សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សារិបុត្តោ ភិក្ខូ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ បោរិយា វាចាយ វិស្សដ្ឋាយ អនេលគលាយ [អនេឡគលាយ (សី. ក.), អនេលគឡាយ (ស្យា. កំ. បី.)] អត្ថស្ស វិញ្ញាបនិយា។ តេ ច ភិក្ខូ អដ្ឋឹ កត្វា មនសិ កត្វា សព្ពចេតសា សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ វង្គីសស្ស ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ ភិក្ខូ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ បោរិយា វាចាយ វិស្សដ្ឋាយ អនេលគលាយ អត្ថស្ស វិញ្ញាបនិយា។ តេ ច ភិក្ខូ អដ្ឋឹ កត្វា មនសិ កត្វា សព្ពចេតសា សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។ យំនូនាហំ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ សម្មុខា សារុប្បាហិ គាថាហិ អភិត្ថវេយ្យ”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេនាយស្មា សារិបុត្តោ តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – “បដិភាតិ មំ, អាវុសោ សារិបុត្ត, បដិភាតិ មំ, អាវុសោ សារិបុត្តា”តិ។ “បដិភាតុ តំ, អាវុសោ វង្គីសា”តិ។ អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ សម្មុខា សារុប្បាហិ គាថាហិ អភិត្ថវិ –

“គម្ភីរបញ្ញោ មេធាវី, មគ្គាមគ្គស្ស កោវិទោ;
សារិបុត្តោ មហាបញ្ញោ, ធម្មំ ទេសេតិ ភិក្ខុនំ។

“សំខិត្តេនបិ ទេសេតិ, វិត្ថារេនបិ ភាសតិ;
សាឡិកាយិវ និគ្ឃោសោ, បដិភានំ ឧទីរយិ [ឧទីរិយិ (ស្យា. កំ.) ឧទីរយតិ (សាមញ្ញផលសុត្តដីកានុរូបំ)]។

“តស្ស តំ ទេសយន្តស្ស, សុណន្តិ មធុរំ គិរំ;

សរេន រជនីយេន, សវនីយេន វគ្គុនា;
ឧទគ្គចិត្តា មុទិតា, សោតំ ឱធេន្តិ ភិក្ខវោ”តិ។

៧. បវារណាសុត្តំ

២១៥. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ បុព្ពារាមេ មិគារមាតុបាសាទេ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ សព្ពេហេវ អរហន្តេហិ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា តទហុបោសថេ បន្នរសេ បវារណាយ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ អព្ភោកាសេ និសិន្នោ ហោតិ។ អថ ខោ ភគវា តុណ្ហីភូតំ ភិក្ខុសង្ឃំ អនុវិលោកេត្វា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ហន្ទ ទានិ, ភិក្ខវេ, បវារេមិ វោ។ ន ច មេ កិញ្ចិ គរហថ កាយិកំ វា វាចសិកំ វា”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អាយស្មា សារិបុត្តោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ន ខោ មយំ, ភន្តេ, ភគវតោ កិញ្ចិ គរហាម កាយិកំ វា វាចសិកំ វា។ ភគវា ហិ , ភន្តេ, អនុប្បន្នស្ស មគ្គស្ស ឧប្បាទេតា, អសញ្ជាតស្ស មគ្គស្ស សញ្ជនេតា, អនក្ខាតស្ស មគ្គស្ស អក្ខាតា, មគ្គញ្ញូ មគ្គវិទូ មគ្គកោវិទោ។ មគ្គានុគា ច, ភន្តេ, ឯតរហិ សាវកា វិហរន្តិ បច្ឆា សមន្នាគតា; អហញ្ច ខោ, ភន្តេ, ភគវន្តំ បវារេមិ។ ន ច មេ ភគវា កិញ្ចិ គរហតិ កាយិកំ វា វាចសិកំ វា”តិ។

“ន ខ្វាហំ តេ, សារិបុត្ត, កិញ្ចិ គរហាមិ កាយិកំ វា វាចសិកំ វា។ បណ្ឌិតោ ត្វំ, សារិបុត្ត, មហាបញ្ញោ ត្វំ, សារិបុត្ត , បុថុបញ្ញោ ត្វំ, សារិបុត្ត, ហាសបញ្ញោ ត្វំ, សារិបុត្ត, ជវនបញ្ញោ ត្វំ, សារិបុត្ត, តិក្ខបញ្ញោ ត្វំ, សារិបុត្ត, និព្ពេធិកបញ្ញោ ត្វំ, សារិបុត្ត។ សេយ្យថាបិ, សារិបុត្ត, រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស ជេដ្ឋបុត្តោ បិតរា បវត្តិតំ ចក្កំ សម្មទេវ អនុប្បវត្តេតិ; ឯវមេវ ខោ ត្វំ, សារិបុត្ត, មយា អនុត្តរំ ធម្មចក្កំ បវត្តិតំ សម្មទេវ អនុប្បវត្តេសី”តិ។

“នោ ចេ កិរ មេ, ភន្តេ, ភគវា កិញ្ចិ គរហតិ កាយិកំ វា វាចសិកំ វា។ ឥមេសំ បន, ភន្តេ, ភគវា បញ្ចន្នំ ភិក្ខុសតានំ ន កិញ្ចិ គរហតិ កាយិកំ វា វាចសិកំ វា”តិ។ “ឥមេសម្បិ ខ្វាហំ, សារិបុត្ត, បញ្ចន្នំ ភិក្ខុសតានំ ន កិញ្ចិ គរហាមិ កាយិកំ វា វាចសិកំ វា។ ឥមេសញ្ហិ, សារិបុត្ត, បញ្ចន្នំ ភិក្ខុសតានំ សដ្ឋិ ភិក្ខូ តេវិជ្ជា, សដ្ឋិ ភិក្ខូ ឆឡភិញ្ញា, សដ្ឋិ ភិក្ខូ ឧភតោភាគវិមុត្តា, អថ ឥតរេ បញ្ញាវិមុត្តា”តិ។

អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “បដិភាតិ មំ ភគវា, បដិភាតិ មំ សុគតា”តិ។ “បដិភាតុ តំ, វង្គីសា”តិ ភគវា អវោច។ អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ ភគវន្តំ សម្មុខា សារុប្បាហិ គាថាហិ អភិត្ថវិ –

“អជ្ជ បន្នរសេ វិសុទ្ធិយា, ភិក្ខូ បញ្ចសតា សមាគតា;
សំយោជនពន្ធនច្ឆិទា , អនីឃា ខីណបុនព្ភវា ឥសី។

“ចក្កវត្តី យថា រាជា, អមច្ចបរិវារិតោ;
សមន្តា អនុបរិយេតិ, សាគរន្តំ មហឹ ឥមំ។

“ឯវំ វិជិតសង្គាមំ, សត្ថវាហំ អនុត្តរំ;
សាវកា បយិរុបាសន្តិ, តេវិជ្ជា មច្ចុហាយិនោ។

“សព្ពេ ភគវតោ បុត្តា, បលាបេត្ថ ន វិជ្ជតិ;
តណ្ហាសល្លស្ស ហន្តារំ, វន្ទេ អាទិច្ចពន្ធុន”ន្តិ។

៨. បរោសហស្សសុត្តំ

២១៦. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធឹ អឌ្ឍតេលសេហិ ភិក្ខុសតេហិ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ភិក្ខូ និព្ពានបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ តេ ច ភិក្ខូ អដ្ឋិំ កត្វា មនសិ កត្វា សព្ពចេតសា សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ វង្គីសស្ស ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ ភគវា ភិក្ខូ និព្ពានបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ តេ ច ភិក្ខូ អដ្ឋិំ កត្វា មនសិ កត្វា សព្ពចេតសា សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។ យំនូនាហំ ភគវន្តំ សម្មុខា សារុប្បាហិ គាថាហិ អភិត្ថវេយ្យ”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “បដិភាតិ មំ ភគវា, បដិភាតិ មំ សុគតា”តិ។ “បដិភាតុ តំ, វង្គីសា”តិ ភគវា អវោច។ អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ ភគវន្តំ សម្មុខា សារុប្បាហិ គាថាហិ អភិត្ថវិ –

“បរោសហស្សំ ភិក្ខូនំ, សុគតំ បយិរុបាសតិ;
ទេសេន្តំ វិរជំ ធម្មំ, និព្ពានំ អកុតោភយំ។

“សុណន្តិ ធម្មំ វិមលំ, សម្មាសម្ពុទ្ធទេសិតំ;
សោភតិ វត សម្ពុទ្ធោ, ភិក្ខុសង្ឃបុរក្ខតោ។

“នាគនាមោសិ ភគវា, ឥសីនំ ឥសិសត្តមោ;
មហាមេឃោវ ហុត្វាន, សាវកេ អភិវស្សតិ។

“ទិវាវិហារា និក្ខម្ម, សត្ថុទស្សនកម្យតា [សត្ថុទស្សនកាមតា (សី. ស្យា. កំ.)];
សាវកោ តេ មហាវីរ, បាទេ វន្ទតិ វង្គីសោ”តិ។

“កឹ នុ តេ, វង្គីស, ឥមា គាថាយោ បុព្ពេ បរិវិតក្កិតា, ឧទាហុ ឋានសោវ តំ បដិភន្តី”តិ? ‘ន ខោ មេ, ភន្តេ, ឥមា គាថាយោ បុព្ពេ បរិវិតក្កិតា, អថ ខោ ឋានសោវ មំ បដិភន្តី’តិ។ ‘តេន ហិ តំ, វង្គីស, ភិយ្យោសោមត្តាយ បុព្ពេ អបរិវិតក្កិតា គាថាយោ បដិភន្តូ’តិ។ ‘ឯវំ, ភន្តេ’តិ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ភិយ្យោសោមត្តាយ ភគវន្តំ បុព្ពេ អបរិវិតក្កិតាហិ គាថាហិ អភិត្ថវិ –

“ឧម្មគ្គបថំ [ឧម្មគ្គសតំ (ស្យា. កំ. ក.)] មារស្ស អភិភុយ្យ, ចរតិ បភិជ្ជ ខិលានិ;
តំ បស្សថ ពន្ធបមុញ្ចករំ, អសិតំ ភាគសោ បវិភជំ។

“ឱឃស្ស និត្ថរណត្ថំ, អនេកវិហិតំ មគ្គំ អក្ខាសិ;
តស្មិញ្ចេ អមតេ អក្ខាតេ, ធម្មទ្ទសា ឋិតា អសំហីរា។

“បជ្ជោតករោ អតិវិជ្ឈ [អតិវិជ្ឈ ធម្មំ (សី. ស្យា. កំ.)], សព្ពដ្ឋិតីនំ អតិក្កមមទ្ទស;
ញត្វា ច សច្ឆិកត្វា ច, អគ្គំ សោ ទេសយិ ទសទ្ធានំ។

“ឯវំ សុទេសិតេ ធម្មេ,
កោ បមាទោ វិជានតំ ធម្មំ [កោ បមាទោ វិជានតំ (សី. ស្យា. កំ.)];
តស្មា ហិ តស្ស ភគវតោ សាសនេ;
អប្បមត្តោ សទា នមស្សមនុសិក្ខេ”តិ។

៨. កោណ្ឌញ្ញសុត្តំ

២១៧. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ អថ ខោ អាយស្មា អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញោ [អញ្ញាកោណ្ឌញ្ញោ (សី. ស្យា. កំ.)] សុចិរស្សេវ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ បាទេសុ សិរសា និបតិត្វា ភគវតោ បាទានិ មុខេន ច បរិចុម្ពតិ, បាណីហិ ច បរិសម្ពាហតិ, នាមញ្ច សាវេតិ – “កោណ្ឌញ្ញោហំ, ភគវា, កោណ្ឌញ្ញោហំ, សុគតា”តិ។ អថ ខោ អាយស្មតោ វង្គីសស្ស ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ អាយស្មា អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញោ សុចិរស្សេវ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ បាទេសុ សិរសា និបតិត្វា ភគវតោ បាទានិ មុខេន ច បរិចុម្ពតិ, បាណីហិ ច បរិសម្ពាហតិ, នាមញ្ច សាវេតិ – ‘កោណ្ឌញ្ញោហំ, ភគវា, កោណ្ឌញ្ញោហំ, សុគតា’តិ។ យំនូនាហំ អាយស្មន្តំ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញំ ភគវតោ សម្មុខា សារុប្បាហិ គាថាហិ អភិត្ថវេយ្យ”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលឹ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “បដិភាតិ មំ, ភគវា, បដិភាតិ មំ, សុគតា”តិ។ “បដិភាតុ តំ, វង្គីសា”តិ ភគវា អវោច។ អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ អាយស្មន្តំ អញ្ញាសិកោណ្ឌញ្ញំ ភគវតោ សម្មុខា សារុប្បាហិ គាថាហិ អភិត្ថវិ –

“ពុទ្ធានុពុទ្ធោ សោ ថេរោ, កោណ្ឌញ្ញោ តិព្ពនិក្កមោ;

លាភី សុខវិហារានំ, វិវេកានំ អកិច្ឆលាភី

“យំ សាវកេន បត្តព្ពំ, សត្ថុសាសនការិនា;
សព្ពស្ស តំ អនុប្បត្តំ, អប្បមត្តស្ស សិក្ខតោ។

“មហានុភាវោ តេវិជ្ជោ, ចេតោបរិយាយកោវិទោ;
កោណ្ឌញ្ញោ ពុទ្ធទាយាទោ [ពុទ្ធសាវកោ (បី.)], បាទេ វន្ទតិ សត្ថុនោ”តិ។

១០. មោគ្គល្លានសុត្តំ

២១៨. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ ឥសិគិលិបស្សេ កាឡសិលាយំ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ សព្ពេហេវ អរហន្តេហិ។ តេសំ សុទំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ចេតសា ចិត្តំ សមន្នេសតិ [សមន្នេសតិ (ស្យា. អដ្ឋ.)] វិប្បមុត្តំ និរុបធិំ។ អថ ខោ អាយស្មតោ វង្គីសស្ស ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ ឥសិគិលិបស្សេ កាឡសិលាយំ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ សព្ពេហេវ អរហន្តេហិ។ តេសំ សុទំ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ ចេតសា ចិត្តំ សមន្នេសតិ វិប្បមុត្តំ និរុបធិំ។ យំនូនាហំ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ ភគវតោ សម្មុខា សារុប្បាហិ គាថាហិ អភិត្ថវេយ្យ”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “បដិភាតិ មំ, ភគវា, បដិភាតិ មំ, សុគតា”តិ។ “បដិភាតុ តំ, វង្គីសា”តិ ភគវា អវោច។ អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ អាយស្មន្តំ មហាមោគ្គល្លានំ ភគវតោ សម្មុខា សារុប្បាហិ គាថាហិ អភិត្ថវិ –

“នគស្ស បស្សេ អាសីនំ, មុនិំ ទុក្ខស្ស បារគុំ;
សាវកា បយិរុបាសន្តិ, តេវិជ្ជា មច្ចុហាយិនោ។

“តេ ចេតសា អនុបរិយេតិ [អនុបរិយេសតិ (សី. ស្យា. កំ.)], មោគ្គល្លានោ មហិទ្ធិកោ;
ចិត្តំ នេសំ សមន្វេសំ [សមន្នេសំ (ស្យា. អដ្ឋ.)], វិប្បមុត្តំ និរូបធិំ។

“ឯវំ សព្ពង្គសម្បន្នំ, មុនិំ ទុក្ខស្ស បារគុំ;
អនេកាការសម្បន្នំ, បយិរុបាសន្តិ គោតម”ន្តិ។

១១. គគ្គរាសុត្តំ

២១៩. ឯកំ សមយំ ភគវា ចម្បាយំ វិហរតិ គគ្គរាយ បោក្ខរណិយា តីរេ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ សត្តហិ ច ឧបាសកសតេហិ សត្តហិ ច ឧបាសិកាសតេហិ អនេកេហិ ច ទេវតាសហស្សេហិ។ ត្យាស្សុទំ ភគវា អតិរោចតិ [អតិវិរោចតិ (ក.)] វណ្ណេន ចេវ យសសា ច។ អថ ខោ អាយស្មតោ វង្គីសស្ស ឯតទហោសិ – “អយំ ខោ ភគវា ចម្បាយំ វិហរតិ គគ្គរាយ បោក្ខរណិយា តីរេ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ សត្តហិ ច ឧបាសកសតេហិ សត្តហិ ច ឧបាសិកាសតេហិ អនេកេហិ ច ទេវតាសហស្សេហិ។ ត្យាស្សុទំ ភគវា អតិរោចតិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ច។ យំនូនាហំ ភគវន្តំ សម្មុខា សារុប្បាយ គាថាយ អភិត្ថវេយ្យ”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “បដិភាតិ មំ, ភគវា, បដិភាតិ មំ, សុគតា”តិ។ “បដិភាតុ តំ, វង្គីសា”តិ ភគវា អវោច។ អថ ខោ អាយស្មា វង្គីសោ ភគវន្តំ សម្មុខា សារុប្បាយ គាថាយ អភិត្ថវិ –

“ចន្ទោ យថា វិគតវលាហកេ នភេ,
វិរោចតិ វិគតមលោវ ភាណុមា;
ឯវម្បិ អង្គីរស ត្វំ មហាមុនិ,
អតិរោចសិ យសសា សព្ពលោក”ន្តិ។

១២. វង្គីសសុត្តំ

២២០. ឯកំ សមយំ អាយស្មា វង្គីសោ សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា វង្គីសោ អចិរអរហត្តប្បត្តោ ហុត្វា [ហោតិ (សី. ស្យា. កំ.)] វិមុត្តិសុខំ បដិសំវេទី [វិមុត្តិសុខ បដិសំវេទី (សី. បី.)] តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“កាវេយ្យមត្តា វិចរិម្ហ បុព្ពេ, គាមា គាមំ បុរា បុរំ;
អថទ្ទសាម សម្ពុទ្ធំ, សទ្ធា នោ ឧបបជ្ជថ។

“សោ មេ ធម្មមទេសេសិ, ខន្ធាយតនធាតុយោ [ខន្ធេ អាយតនានិ ធាតុយោ (ស្យា. កំ. បី. ក.)];
តស្សាហំ ធម្មំ សុត្វាន, បព្ពជឹ អនគារិយំ។

“ពហុន្នំ វត អត្ថាយ, ពោធិំ អជ្ឈគមា មុនិ;
ភិក្ខូនំ ភិក្ខុនីនញ្ច, យេ និយាមគតទ្ទសា។

“ស្វាគតំ វត មេ អាសិ, មម ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ;
តិស្សោ វិជ្ជា អនុប្បត្តា, កតំ ពុទ្ធស្ស សាសនំ។

“បុព្ពេនិវាសំ ជានាមិ, ទិព្ពចក្ខុំ វិសោធិតំ;
តេវិជ្ជោ ឥទ្ធិបត្តោម្ហិ, ចេតោបរិយាយកោវិទោ”តិ។

វង្គីសសំយុត្តំ សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

និក្ខន្តំ អរតិ ចេវ, បេសលា អតិមញ្ញនា;
អានន្ទេន សុភាសិតា, សារិបុត្តបវារណា;
បរោសហស្សំ កោណ្ឌញ្ញោ, មោគ្គល្លានេន គគ្គរា;
វង្គីសេន ទ្វាទសាតិ។

៩. វនសំយុត្តំ

១. វិវេកសុត្តំ

២២១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មិំ វនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន សោ ភិក្ខុ ទិវាវិហារគតោ បាបកេ អកុសលេ វិតក្កេ វិតក្កេតិ គេហនិស្សិតេ។ អថ ខោ យា តស្មិំ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា តស្ស ភិក្ខុនោ អនុកម្បិកា អត្ថកាមា តំ ភិក្ខុំ សំវេជេតុកាមា យេន សោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ភិក្ខុំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“វិវេកកាមោសិ វនំ បវិដ្ឋោ,
អថ តេ មនោ និច្ឆរតី ពហិទ្ធា;
ជនោ ជនស្មិំ វិនយស្សុ ឆន្ទំ,
តតោ សុខី ហោហិសិ វីតរាគោ។

“អរតិំ បជហាសិ សតោ, ភវាសិ សតំ តំ សារយាមសេ;
បាតាលរជោ ហិ ទុត្តរោ, មា តំ កាមរជោ អវាហរិ។

“សកុណោ យថា បំសុកុន្ថិតោ [បំសុកុណ្ឋិតោ (ក.), បំសុកុណ្ឌិតោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], វិធុនំ បាតយតិ សិតំ រជំ;
ឯវំ ភិក្ខុ បធានវា សតិមា, វិធុនំ បាតយតិ សិតំ រជ”ន្តិ។

អថ ខោ សោ ភិក្ខុ តាយ ទេវតាយ សំវេជិតោ សំវេគមាបាទីតិ។

២. ឧបដ្ឋានសុត្តំ

២២២. ឯកំ សមយំ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មិំ វនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន សោ ភិក្ខុ ទិវាវិហារគតោ សុបតិ។ អថ ខោ យា តស្មិំ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា តស្ស ភិក្ខុនោ អនុកម្បិកា អត្ថកាមា តំ ភិក្ខុំ សំវេជេតុកាមា យេន សោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ភិក្ខុំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“ឧដ្ឋេហិ ភិក្ខុ កិំ សេសិ, កោ អត្ថោ សុបិតេន [សុបិនេន (សី.)] តេ;
អាតុរស្ស ហិ កា និទ្ទា, សល្លវិទ្ធស្ស រុប្បតោ។

“យាយ សទ្ធាយ បព្ពជិតោ [យាយ សទ្ធាបព្ពជិតោ (សី. ស្យា. កំ.)], អគារស្មានគារិយំ;
តមេវ សទ្ធំ ព្រូហេហិ, មា និទ្ទាយ វសំ គមី”តិ។

“អនិច្ចា អទ្ធុវា កាមា, យេសុ មន្ទោវ មុច្ឆិតោ;
ពទ្ធេសុ [ខន្ធេសុ (សី.)] មុត្តំ អសិតំ, កស្មា បព្ពជិតំ តបេ។

“ឆន្ទរាគស្ស វិនយា, អវិជ្ជាសមតិក្កមា;
តំ ញាណំ បរមោទានំ [បរិយោទាតំ (សី. បី.), បរមោទាតំ (ស្យា. កំ.), បរមវោទានំ (សី. អដ្ឋ.)], កស្មា បព្ពជិតំ តបេ។

“ឆេត្វា [ភេត្វា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អវិជ្ជំ វិជ្ជាយ, អាសវានំ បរិក្ខយា;
អសោកំ អនុបាយាសំ, កស្មា បព្ពជិតំ តបេ។

“អារទ្ធវីរិយំ បហិតត្តំ, និច្ចំ ទឡ្ហបរក្កមំ;
និព្ពានំ អភិកង្ខន្តំ, កស្មា បព្ពជិតំ តបេ”តិ។

៣. កស្សបគោត្តសុត្តំ

២២៣. ឯកំ សមយំ អាយស្មា កស្សបគោត្តោ កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មឹ វនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា កស្សបគោត្តោ ទិវាវិហារគតោ អញ្ញតរំ ឆេតំ ឱវទតិ។ អថ ខោ យា តស្មឹ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា អាយស្មន្តំ កស្សបគោត្តំ សំវេជេតុកាមា យេនាយស្មា កស្សបគោត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ កស្សបគោត្តំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“គិរិទុគ្គចរំ ឆេតំ, អប្បបញ្ញំ អចេតសំ;
អកាលេ ឱវទំ ភិក្ខុ, មន្ទោវ បដិភាតិ មំ។

“សុណាតិ ន វិជានាតិ, អាលោកេតិ ន បស្សតិ;
ធម្មស្មិំ ភញ្ញមានស្មិំ, អត្ថំ ពាលោ ន ពុជ្ឈតិ។

“សចេបិ ទស បជ្ជោតេ, ធារយិស្សសិ កស្សប;
នេវ ទក្ខតិ រូបានិ, ចក្ខុ ហិស្ស ន វិជ្ជតី”តិ។

អថ ខោ អាយស្មា កស្សបគោត្តោ តាយ ទេវតាយ សំវេជិតោ សំវេគមាបាទីតិ។

៤. សម្ពហុលសុត្តំ

២២៤. ឯកំ សមយំ សម្ពហុលា ភិក្ខូ កោសលេសុ វិហរន្តិ អញ្ញតរស្មឹ វនសណ្ឌេ។ អថ ខោ តេ ភិក្ខូ វស្សំវុដ្ឋា [វស្សំវុត្ថា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] តេមាសច្ចយេន ចារិកំ បក្កមឹសុ។ អថ ខោ យា តស្មឹ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា តេ ភិក្ខូ អបស្សន្តី បរិទេវមានា តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“អរតិ វិយ មេជ្ជ ខាយតិ,
ពហុកេ ទិស្វាន វិវិត្តេ អាសនេ;
តេ ចិត្តកថា ពហុស្សុតា,
កោមេ គោតមសាវកា គតា”តិ។

ឯវំ វុត្តេ, អញ្ញតរា ទេវតា តំ ទេវតំ គាថាយ បច្ចភាសិ –

“មាគធំ គតា កោសលំ គតា, ឯកច្ចិយា បន វជ្ជិភូមិយា;
មគា វិយ អសង្គចារិនោ, អនិកេតា វិហរន្តិ ភិក្ខវោ”តិ។

៥. អានន្ទសុត្តំ

២២៥. ឯកំ សមយំ អាយស្មា អានន្ទោ កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មឹ វនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា អានន្ទោ អតិវេលំ គិហិសញ្ញត្តិពហុលោ វិហរតិ។ អថ ខោ យា តស្មឹ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា អាយស្មតោ អានន្ទស្ស អនុកម្បិកា អត្ថកាមា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ សំវេជេតុកាមា យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“រុក្ខមូលគហនំ បសក្កិយ, និព្ពានំ ហទយស្មិំ ឱបិយ;
ឈា គោតម មា បមាទោ [មា ច បមាទោ (សី. បី.)], កិំ តេ ពិឡិពិឡិកា ករិស្សតី”តិ។

អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ តាយ ទេវតាយ សំវេជិតោ សំវេគមាបាទីតិ។

៦. អនុរុទ្ធសុត្តំ

២២៦. ឯកំ សមយំ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មឹ វនសណ្ឌេ។ អថ ខោ អញ្ញតរា តាវតឹសកាយិកា ទេវតា ជាលិនី នាម អាយស្មតោ អនុរុទ្ធស្ស បុរាណទុតិយិកា យេនាយស្មា អនុរុទ្ធោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អនុរុទ្ធំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“តត្ថ ចិត្តំ បណិធេហិ, យត្ថ តេ វុសិតំ បុរេ;

តាវតឹសេសុ ទេវេសុ, សព្ពកាមសមិទ្ធិសុ;
បុរក្ខតោ បរិវុតោ, ទេវកញ្ញាហិ សោភសី”តិ។

“ទុគ្គតា ទេវកញ្ញាយោ, សក្កាយស្មឹ បតិដ្ឋិតា;
តេ ចាបិ ទុគ្គតា សត្តា, ទេវកញ្ញាហិ បត្ថិតា”តិ។

“ន តេ សុខំ បជានន្តិ, យេ ន បស្សន្តិ នន្ទនំ;
អាវាសំ នរទេវានំ, តិទសានំ យសស្សិន”ន្តិ។

“ន ត្វំ ពាលេ វិជានាសិ, យថា អរហតំ វចោ;
អនិច្ចា សព្ពសង្ខារា, ឧប្បាទវយធម្មិនោ;
ឧប្បជ្ជិត្វា និរុជ្ឈន្តិ, តេសំ វូបសមោ សុខោ។

“នត្ថិ ទានិ បុនាវាសោ, ទេវកាយស្មិ ជាលិនិ;
វិក្ខីណោ ជាតិសំសារោ, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ”តិ។

៧. នាគទត្តសុត្តំ

២២៧. ឯកំ សមយំ អាយស្មា នាគទត្តោ កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មឹ វនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា នាគទត្តោ អតិកាលេន គាមំ បវិសតិ, អតិទិវា បដិក្កមតិ។ អថ ខោ យា តស្មឹ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា អាយស្មតោ នាគទត្តស្ស អនុកម្បិកា អត្ថកាមា អាយស្មន្តំ នាគទត្តំ សំវេជេតុកាមា យេនាយស្មា នាគទត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ នាគទត្តំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“កាលេ បវិស នាគទត្ត, ទិវា ច អាគន្ត្វា អតិវេលចារី;
សំសដ្ឋោ គហដ្ឋេហិ, សមានសុខទុក្ខោ។

“ភាយាមិ នាគទត្តំ សុប្បគព្ភំ, កុលេសុ វិនិពទ្ធំ;
មា ហេវ មច្ចុរញ្ញោ ពលវតោ, អន្តកស្ស វសំ ឧបេសី”តិ [វសមេយ្យាតិ (សី. បី.), វសមេសីតិ (ស្យា. កំ.)]។

អថ ខោ អាយស្មា នាគទត្តោ តាយ ទេវតាយ សំវេជិតោ សំវេគមាបាទីតិ។

៨. កុលឃរណីសុត្តំ

២២៨. ឯកំ សមយំ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មឹ វនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន សោ ភិក្ខុ អញ្ញតរស្មឹ កុលេ អតិវេលំ អជ្ឈោគាឡ្ហប្បត្តោ វិហរតិ។ អថ ខោ យា តស្មឹ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា តស្ស ភិក្ខុនោ អនុកម្បិកា អត្ថកាមា តំ ភិក្ខុំ សំវេជេតុកាមា យា តស្មឹ កុលេ កុលឃរណី, តស្សា វណ្ណំ អភិនិម្មិនិត្វា យេន សោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ភិក្ខុំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“នទីតីរេសុ សណ្ឋានេ, សភាសុ រថិយាសុ ច;
ជនា សង្គម្ម មន្តេន្តិ, មញ្ច តញ្ច [ត្វញ្ច (ក.)] កិមន្តរ”ន្តិ។

“ពហូហិ សទ្ទា បច្ចូហា, ខមិតព្ពា តបស្សិនា;
ន តេន មង្កុ ហោតព្ពំ, ន ហិ តេន កិលិស្សតិ។

“យោ ច សទ្ទបរិត្តាសី, វនេ វាតមិគោ យថា;
លហុចិត្តោតិ តំ អាហុ, នាស្ស សម្បជ្ជតេ វត”ន្តិ។

៩. វជ្ជិបុត្តសុត្តំ

២២៩. ឯកំ សមយំ អញ្ញតរោ វជ្ជិបុត្តកោ ភិក្ខុ វេសាលិយំ វិហរតិ អញ្ញតរស្មឹ វនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន វេសាលិយំ វជ្ជិបុត្តកោ សព្ពរត្តិចារោ ហោតិ។ អថ ខោ សោ ភិក្ខុ វេសាលិយា តូរិយ-តាឡិត-វាទិត-

និគ្ឃោសសទ្ទំ សុត្វា បរិទេវមានោ តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ឯកកា មយំ អរញ្ញេ វិហរាម,
អបវិទ្ធំវ [អបវិដ្ឋំវ (ស្យា. កំ.)] វនស្មិំ ទារុកំ;
ឯតាទិសិកាយ រត្តិយា,
កោ សុ នាមម្ហេហិ [នាម អម្ហេហិ (សី. បី.)] បាបិយោ”តិ។

អថ ខោ យា តស្មិំ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា តស្ស ភិក្ខុនោ អនុកម្បិកា អត្ថកាមា តំ ភិក្ខុំ សំវេជេតុកាមា យេន សោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ភិក្ខុំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“ឯកកោវ ត្វំ អរញ្ញេ វិហរសិ, អបវិទ្ធំវ វនស្មិំ ទារុកំ;
តស្ស តេ ពហុកា បិហយន្តិ, នេរយិកា វិយ សគ្គគាមិន”ន្តិ។

អថ ខោ សោ ភិក្ខុ តាយ ទេវតាយ សំវេជិតោ សំវេគមាបាទីតិ។

១០. សជ្ឈាយសុត្តំ

២៣០. ឯកំ សមយំ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មិំ វនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន សោ ភិក្ខុ យំ សុទំ បុព្ពេ អតិវេលំ សជ្ឈាយពហុលោ វិហរតិ សោ អបរេន សមយេន អប្បោស្សុក្កោ តុណ្ហីភូតោ សង្កសាយតិ។ អថ ខោ យា តស្មិំ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា តស្ស ភិក្ខុនោ ធម្មំ អសុណន្តី យេន សោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ភិក្ខុំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កស្មា តុវំ ធម្មបទានិ ភិក្ខុ, នាធីយសិ ភិក្ខូហិ សំវសន្តោ;
សុត្វាន ធម្មំ លភតិប្បសាទំ, ទិដ្ឋេវ ធម្មេ លភតិប្បសំស”ន្តិ។

“អហុ បុរេ ធម្មបទេសុ ឆន្ទោ, យាវ វិរាគេន សមាគមិម្ហ;
យតោ វិរាគេន សមាគមិម្ហ, យំ កិញ្ចិ ទិដ្ឋំវ សុតំ មុតំ វា;
អញ្ញាយ និក្ខេបនមាហុ សន្តោ”តិ។

១១. អកុសលវិតក្កសុត្តំ

២៣១. ឯកំ សមយំ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មិំ វនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន សោ ភិក្ខុ ទិវាវិហារគតោ បាបកេ អកុសលេ វិតក្កេ វិតក្កេតិ, សេយ្យថិទំ – កាមវិតក្កំ, ព្យាបាទវិតក្កំ, វិហឹសាវិតក្កំ។ អថ ខោ យា តស្មិំ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា តស្ស ភិក្ខុនោ អនុកម្បិកា អត្ថកាមា តំ ភិក្ខុំ សំវេជេតុកាមា យេន សោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ភិក្ខុំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“អយោនិសោ មនសិការា, សោ វិតក្កេហិ ខជ្ជសិ;
អយោនិសោ [អយោនិំ (បី. ក.)] បដិនិស្សជ្ជ, យោនិសោ អនុចិន្តយ។

“សត្ថារំ ធម្មមារព្ភ, សង្ឃំ សីលានិ អត្តនោ;
អធិគច្ឆសិ បាមោជ្ជំ, បីតិសុខមសំសយំ;
តតោ បាមោជ្ជពហុលោ, ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សសី”តិ។

អថ ខោ សោ ភិក្ខុ តាយ ទេវតាយ សំវេជិតោ សំវេគមាបាទីតិ។

១២. មជ្ឈន្ហិកសុត្តំ

២៣២. ឯកំ សមយំ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មិំ វនសណ្ឌេ។ អថ ខោ តស្មិំ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា យេន សោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តស្ស ភិក្ខុនោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ឋិតេ មជ្ឈន្ហិកេ កាលេ, សន្និសីវេសុ [សន្និសិន្នេសុ (ស្យា. កំ. បី.)] បក្ខិសុ;

សណតេវ ព្រហារញ្ញំ, តំ ភយំ បដិភាតិ មំ។

“ឋិតេ មជ្ឈន្ហិកេ កាលេ, សន្និសីវេសុ បក្ខិសុ;
សណតេវ ព្រហារញ្ញំ, សា រតិ បដិភាតិ ម”ន្តិ។

១៣. បាកតិន្ទ្រិយសុត្តំ

២៣៣. ឯកំ សមយំ សម្ពហុលា ភិក្ខូ កោសលេសុ វិហរន្តិ អញ្ញតរស្មិំ វនសណ្ឌេ ឧទ្ធតា ឧន្នឡា ចបលា មុខរា វិកិណ្ណវាចា មុដ្ឋស្សតិនោ អសម្បជានា អសមាហិតា វិព្ភន្តចិត្តា បាកតិន្ទ្រិយា។ អថ ខោ យា តស្មិំ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា តេសំ ភិក្ខូនំ អនុកម្បិកា អត្ថកាមា តេ ភិក្ខូ សំវេជេតុកាមា យេន តេ ភិក្ខូ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តេ ភិក្ខូ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“សុខជីវិនោ បុរេ អាសុំ, ភិក្ខូ គោតមសាវកា;
អនិច្ឆា បិណ្ឌមេសនា, អនិច្ឆា សយនាសនំ;
លោកេ អនិច្ចតំ ញត្វា, ទុក្ខស្សន្តំ អកំសុ តេ។

“ទុប្បោសំ កត្វា អត្តានំ, គាមេ គាមណិកា វិយ;
ភុត្វា ភុត្វា និបជ្ជន្តិ, បរាគារេសុ មុច្ឆិតា។

“សង្ឃស្ស អញ្ជលិំ កត្វា, ឥធេកច្ចេ វទាមហំ;
អបវិទ្ធា [អបវិដ្ឋា (ស្យា. កំ.)] អនាថា តេ, យថា បេតា តថេវ តេ។

“យេ ខោ បមត្តា វិហរន្តិ, តេ មេ សន្ធាយ ភាសិតំ;
យេ អប្បមត្តា វិហរន្តិ, នមោ តេសំ ករោមហ”ន្តិ។

អថ ខោ តេ ភិក្ខូ តាយ ទេវតាយ សំវេជិតា សំវេគមាបាទុន្តិ។

១៤. គន្ធត្ថេនសុត្តំ

២៣៤. ឯកំ សមយំ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ កោសលេសុ វិហរតិ អញ្ញតរស្មិំ វនសណ្ឌេ។ តេន ខោ បន សមយេន សោ ភិក្ខុ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ បោក្ខរណិំ ឱគាហេត្វា បទុមំ ឧបសិង្ឃតិ។ អថ ខោ យា តស្មិំ វនសណ្ឌេ អធិវត្ថា ទេវតា តស្ស ភិក្ខុនោ អនុកម្បិកា អត្ថកាមា តំ ភិក្ខុំ សំវេជេតុកាមា យេន សោ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា តំ ភិក្ខុំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“យមេតំ វារិជំ បុប្ផំ, អទិន្នំ ឧបសិង្ឃសិ;
ឯកង្គមេតំ ថេយ្យានំ, គន្ធត្ថេនោសិ មារិសា”តិ។

“ន ហរាមិ ន ភញ្ជាមិ, អារា សិង្ឃាមិ វារិជំ;
អថ កេន នុ វណ្ណេន, គន្ធត្ថេនោតិ វុច្ចតិ។

“យ្វាយំ ភិសានិ ខនតិ, បុណ្ឌរីកានិ ភញ្ជតិ;
ឯវំ អាកិណ្ណកម្មន្តោ, កស្មា ឯសោ ន វុច្ចតី”តិ។

“អាកិណ្ណលុទ្ទោ បុរិសោ, ធាតិចេលំវ មក្ខិតោ;
តស្មិំ មេ វចនំ នត្ថិ, ត្វញ្ចារហាមិ វត្តវេ។

“អនង្គណស្ស បោសស្ស, និច្ចំ សុចិគវេសិនោ;
វាលគ្គមត្តំ បាបស្ស, អព្ភាមត្តំវ ខាយតី”តិ។

“អទ្ធា មំ យក្ខ ជានាសិ, អថោ មេ អនុកម្បសិ;
បុនបិ យក្ខ វជ្ជាសិ, យទា បស្សសិ ឯទិសំ”ន្តិ។

“នេវ តំ ឧបជីវាម, នបិ តេ ភតកាម្ហសេ;
ត្វមេវ ភិក្ខុ ជានេយ្យ, យេន គច្ឆេយ្យ សុគ្គតិ”ន្តិ។

អថ ខោ សោ ភិក្ខុ តាយ ទេវតាយ សំវេជិតោ សំវេគមាបាទីតិ។

វនសំយុត្តំ សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

វិវេកំ ឧបដ្ឋានញ្ច, កស្សបគោត្តេន សម្ពហុលា;
អានន្ទោ អនុរុទ្ធោ ច, នាគទត្តញ្ច កុលឃរណី។

វជ្ជិបុត្តោ ច វេសាលី, សជ្ឈាយេន អយោនិសោ;
មជ្ឈន្ហិកាលម្ហិ បាកតិន្ទ្រិយ, បទុមបុប្ផេន ចុទ្ទស ភវេតិ។

១០. យក្ខសំយុត្តំ

១. ឥន្ទកសុត្តំ

២៣៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ ឥន្ទកូដេ បព្ពតេ, ឥន្ទកស្ស យក្ខស្ស ភវនេ។ អថ ខោ ឥន្ទកោ យក្ខោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“រូបំ ន ជីវន្តិ វទន្តិ ពុទ្ធា, កថំ ន្វយំ វិន្ទតិមំ សរីរំ;
កុតស្ស អដ្ឋីយកបិណ្ឌមេតិ, កថំ ន្វយំ សជ្ជតិ គព្ភរស្មិ”ន្តិ។

“បឋមំ កលលំ ហោតិ, កលលា ហោតិ អព្ពុទំ;
អព្ពុទា ជាយតេ បេសិ, បេសិ និព្ពត្តតី ឃនោ;
ឃនា បសាខា ជាយន្តិ, កេសា លោមា នខាបិ ច។

“យញ្ចស្ស ភុញ្ជតី មាតា, អន្នំ បានញ្ច ភោជនំ;
តេន សោ តត្ថ យាបេតិ, មាតុកុច្ឆិគតោ នរោ”តិ។

២. សក្កនាមសុត្តំ

២៣៦. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ។ អថ ខោ សក្កនាមកោ យក្ខោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“សព្ពគន្ថប្បហីនស្ស , វិប្បមុត្តស្ស តេ សតោ;
សមណស្ស ន តំ សាធុ, យទញ្ញមនុសាសសី”តិ [យទញ្ញមនុសាសតីតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។

“យេន កេនចិ វណ្ណេន, សំវាសោ សក្ក ជាយតិ;
ន តំ អរហតិ សប្បញ្ញោ, មនសា អនុកម្បិតុំ។

“មនសា ចេ បសន្នេន, យទញ្ញមនុសាសតិ;
ន តេន ហោតិ សំយុត្តោ, យានុកម្បា [សានុកម្បា (សី. បី.)] អនុទ្ទយា”តិ។

៣. សូចិលោមសុត្តំ

២៣៧. ឯកំ សមយំ ភគវា គយាយំ វិហរតិ ដង្កិតមញ្ចេ សូចិលោមស្ស យក្ខស្ស ភវនេ។ តេន ខោ បន សមយេន ខរោ ច យក្ខោ សូចិលោមោ ច យក្ខោ ភគវតោ អវិទូរេ អតិក្កមន្តិ។ អថ ខោ ខរោ យក្ខោ សូចិលោមំ យក្ខំ ឯតទវោច – “ឯសោ សមណោ”តិ! “នេសោ សមណោ, សមណកោ ឯសោ”។ “យាវ ជានាមិ យទិ វា សោ សមណោ យទិ វា បន សោ សមណកោ”តិ។

អថ ខោ សូចិលោមោ យក្ខោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ កាយំ ឧបនាមេសិ។ អថ ខោ ភគវា កាយំ អបនាមេសិ។ អថ ខោ សូចិលោមោ យក្ខោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ភាយសិ មំ សមណា”តិ? “ន ខ្វាហំ តំ, អាវុសោ, ភាយាមិ; អបិ ច តេ សម្ផស្សោ បាបកោ”តិ។ “បញ្ហំ តំ, សមណ បុច្ឆិស្សាមិ។ សចេ មេ ន ព្យាករិស្សសិ, ចិត្តំ វា តេ ខិបិស្សាមិ, ហទយំ វា តេ ផាលេស្សាមិ, បាទេសុ វា គហេត្វា បារគង្គាយ [បារំ គង្គាយ (ក.)] ខិបិស្សាមី”តិ។ “ន ខ្វាហំ តំ, អាវុសោ, បស្សាមិ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ, យោ មេ ចិត្តំ វា ខិបេយ្យ ហទយំ វា ផាលេយ្យ បាទេសុ វា គហេត្វា បារគង្គាយ ខិបេយ្យ; អបិ ច ត្វំ, អាវុសោ, បុច្ឆ យទា កង្ខសី”តិ។ អថ ខោ សូចិលោមោ យក្ខោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ – ( ) [(អថ ខោ សូចិលោមោ យក្ខោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ។) (សី.)]

“រាគោ ច ទោសោ ច កុតោនិទានា,
អរតី រតី លោមហំសោ កុតោជា;
កុតោ សមុដ្ឋាយ មនោវិតក្កា,

កុមារកា ធង្កមិវោស្សជន្តិ”តិ។

“រាគោ ច ទោសោ ច ឥតោនិទានា,
អរតី រតី លោមហំសោ ឥតោជា;
ឥតោ សមុដ្ឋាយ មនោវិតក្កា,
កុមារកា ធង្កមិវោស្សជន្តិ។

“ស្នេហជា អត្តសម្ភូតា, និគ្រោធស្សេវ ខន្ធជា;
បុថូ វិសត្តា កាមេសុ, មាលុវាវ វិតតា [វិត្ថតា (ស្យា. កំ.)] វនេ។

“យេ នំ បជានន្តិ យតោនិទានំ,
តេ នំ វិនោទេន្តិ សុណោហិ យក្ខ;
តេ ទុត្តរំ ឱឃមិមំ តរន្តិ,
អតិណ្ណបុព្ពំ អបុនព្ភវាយា”តិ។

៤. មណិភទ្ទសុត្តំ

២៣៨. ឯកំ សមយំ ភគវា មគធេសុ វិហរតិ មណិមាលិកេ ចេតិយេ មណិភទ្ទស្ស យក្ខស្ស ភវនេ។ អថ ខោ មណិភទ្ទោ យក្ខោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“សតីមតោ សទា ភទ្ទំ, សតិមា សុខមេធតិ;
សតីមតោ សុវេ សេយ្យោ, វេរា ច បរិមុច្ចតី”តិ។

“សតីមតោ សទា ភទ្ទំ, សតិមា សុខមេធតិ;
សតីមតោ សុវេ សេយ្យោ, វេរា ន បរិមុច្ចតិ។

“យស្ស សព្ពមហោរត្តំ [រត្តិ (ស្យា. កំ. ក.)], អហឹសាយ រតោ មនោ;
មេត្តំ សោ សព្ពភូតេសុ, វេរំ តស្ស ន កេនចី”តិ។

៥. សានុសុត្តំ

២៣៩. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរិស្សា ឧបាសិកាយ សានុ នាម បុត្តោ យក្ខេន គហិតោ ហោតិ។ អថ ខោ សា ឧបាសិកា បរិទេវមានា តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“ចាតុទ្ទសឹ បញ្ចទសឹ, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋង្គសុសមាគតំ។

“ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ, ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តិ យេ;
ន តេហិ យក្ខា កីឡន្តិ, ឥតិ មេ អរហតំ សុតំ;
សា ទានិ អជ្ជ បស្សាមិ, យក្ខា កីឡន្តិ សានុនា”តិ។

“ចាតុទ្ទសឹ បញ្ចទសឹ, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋង្គសុសមាគតំ;
ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ, ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តិ យេ។

“ន តេហិ យក្ខា កីឡន្តិ, សាហុ តេ អរហតំ សុតំ;
សានុំ បពុទ្ធំ វជ្ជាសិ, យក្ខានំ វចនំ ឥទំ;
មាកាសិ បាបកំ កម្មំ, អាវិ វា យទិ វា រហោ។

“សចេ ច [សចេវ (ស្យា. កំ. បី. ក.), យញ្ចេវ (សី.)] បាបកំ កម្មំ, ករិស្សសិ ករោសិ វា;

ន តេ ទុក្ខា បមុត្យត្ថិ, ឧប្បច្ចាបិ បលាយតោ’’តិ។

‘‘មតំ វា អម្ម រោទន្តិ, យោ វា ជីវំ ន ទិស្សតិ;
ជីវន្តំ អម្ម បស្សន្តី, កស្មា មំ អម្ម រោទសី’’តិ។

‘‘មតំ វា បុត្ត រោទន្តិ, យោ វា ជីវំ ន ទិស្សតិ;
យោ ច កាមេ ចជិត្វាន, បុនរាគច្ឆតេ ឥធ;
តំ វាបិ បុត្ត រោទន្តិ, បុន ជីវំ មតោ ហិ សោ។

‘‘កុក្កុឡា ឧព្ភតោ តាត, កុក្កុឡំ [កុក្កុឡេ (សី.)] បតិតុមិច្ឆសិ;
នរកា ឧព្ភតោ តាត, នរកំ បតិតុមិច្ឆសិ។

‘‘អភិធាវថ ភទ្ទន្តេ, កស្ស ឧជ្ឈាបយាមសេ;
អាទិត្តា នីហតំ [និព្ភតំ (ស្យា. កំ. ក.), និភតំ (បី. ក.)] ភណ្ឌំ, បុន ឌយ្ហិតុមិច្ឆសី’’តិ។

៦. បិយង្ករសុត្តំ

២៤០. ឯកំ សមយំ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា អនុរុទ្ធោ រត្តិយា បច្ចូសសមយំ បច្ចុដ្ឋាយ ធម្មបទានិ ភាសតិ។ អថ ខោ បិយង្ករមាតា យក្ខិនី បុត្តកំ ឯវំ តោសេសិ –

‘‘មា សទ្ទំ ករិ បិយង្ករ, ភិក្ខុ ធម្មបទានិ ភាសតិ;
អបិ [អបិ (សី.)] ច ធម្មបទំ វិជានិយ, បដិបជ្ជេម ហិតាយ នោ សិយា។

‘‘បាណេសុ ច សំយមាមសេ, សម្បជានមុសា ន ភណាមសេ;
សិក្ខេម សុសីល្យមត្តនោ [សុសីលមត្តនោ (សី. ក.)], អបិ មុច្ចេម បិសាចយោនិយា’’តិ។

៧. បុនព្ពសុសុត្តំ

២៤១. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ភិក្ខូ និព្ពានបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ តេ ច ភិក្ខូ អដ្ឋឹ កត្វា មនសិ កត្វា សព្ពចេតសា សមន្នាហរិត្វា ឱហិតសោតា ធម្មំ សុណន្តិ។ អថ ខោ បុនព្ពសុមាតា យក្ខិនី បុត្តកេ ឯវំ តោសេសិ –

‘‘តុណ្ហី ឧត្តរិកេ ហោហិ, តុណ្ហី ហោហិ បុនព្ពសុ;
យាវាហំ ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស, ធម្មំ សោស្សាមិ សត្ថុនោ។

‘‘និព្ពានំ ភគវា អាហ, សព្ពគន្ថប្បមោចនំ;
អតិវេលា ច មេ ហោតិ, អស្មិំ ធម្មេ បិយាយនា។

‘‘បិយោ លោកេ សកោ បុត្តោ, បិយោ លោកេ សកោ បតិ;
តតោ បិយតរា មយ្ហំ, អស្ស ធម្មស្ស មគ្គនា។

‘‘ន ហិ បុត្តោ បតិ វាបិ, បិយោ ទុក្ខា បមោចយេ;
យថា សទ្ធម្មស្សវនំ, ទុក្ខា មោចេតិ បាណិនំ។

‘‘លោកេ ទុក្ខបរេតស្មិំ, ជរាមរណសំយុតេ;
ជរាមរណមោក្ខាយ, យំ ធម្មំ អភិសម្ពុធំ;
តំ ធម្មំ សោតុមិច្ឆាមិ, តុណ្ហី ហោហិ បុនព្ពសូ’’តិ។

‘‘អម្មា ន ព្យាហរិស្សាមិ, តុណ្ហីភូតាយមុត្តរា;

ធម្មមេវ និសាមេហិ, សទ្ធម្មស្សវនំ សុខំ;
សទ្ធម្មស្ស អនញ្ញាយ, អម្មា ទុក្ខំ ចរាមសេ។

‘‘ឯស ទេវមនុស្សានំ, សម្មូឡ្ហានំ បភង្ករោ;
ពុទ្ធោ អន្តិមសារីរោ, ធម្មំ ទេសេតិ ចក្ខុមា’’តិ។

‘‘សាធុ ខោ បណ្ឌិតោ នាម, បុត្តោ ជាតោ ឧរេសយោ;
បុត្តោ មេ ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស, ធម្មំ សុទ្ធំ បិយាយតិ។

‘‘បុនព្ពសុ សុខី ហោហិ, អជ្ជាហម្ហិ សមុគ្គតា;
ទិដ្ឋានិ អរិយសច្ចានិ, ឧត្តរាបិ សុណាតុ មេ’’តិ។

៨. សុទត្តសុត្តំ

២៤២. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ សីតវនេ។ តេន ខោ បន សមយេន អនាថបិណ្ឌិកោ គហបតិ រាជគហំ អនុប្បត្តោ ហោតិ កេនចិទេវ ករណីយេន។ អស្សោសិ ខោ អនាថបិណ្ឌិកោ គហបតិ – ‘‘ពុទ្ធោ កិរ លោកេ ឧប្បន្នោ’’តិ។ តាវទេវ ច បន ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុកាមោ ហោតិ។ អថស្ស អនាថបិណ្ឌិកស្ស គហបតិស្ស ឯតទហោសិ – ‘‘អកាលោ ខោ អជ្ជ ភគវន្តំ ទស្សនាយ ឧបសង្កមិតុំ។ ស្វេ ទានាហំ កាលេន ភគវន្តំ ទស្សនាយ គមិស្សាមី’’តិ ពុទ្ធគតាយ សតិយា និបជ្ជិ។ រត្តិយា សុទំ តិក្ខត្តុំ វុដ្ឋាសិ បភាតន្តិ មញ្ញមានោ។ អថ ខោ អនាថបិណ្ឌិកោ គហបតិ យេន សិវថិកទ្វារំ [សីវថិកទ្វារំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] តេនុបសង្កមិ។ អមនុស្សា ទ្វារំ វិវរិំសុ។ អថ ខោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស គហបតិស្ស នគរម្ហា និក្ខមន្តស្ស អាលោកោ អន្តរធាយិ, អន្ធការោ បាតុរហោសិ, ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសោ ឧទបាទិ, តតោវ បុន និវត្តិតុកាមោ អហោសិ។ អថ ខោ សិវកោ [សីវកោ (សី. បី.)] យក្ខោ អន្តរហិតោ សទ្ទមនុស្សាវេសិ –

‘‘សតំ ហត្ថី សតំ អស្សា, សតំ អស្សតរីរថា;
សតំ កញ្ញាសហស្សានិ, អាមុក្កមណិកុណ្ឌលា;
ឯកស្ស បទវីតិហារស្ស, កលំ នាគ្ឃន្តិ សោឡសិំ។

‘‘អភិក្កម គហបតិ, អភិក្កម គហបតិ;
អភិក្កមនំ តេ សេយ្យោ, នោ បដិក្កមន’’ន្តិ។

អថ ខោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស គហបតិស្ស អន្ធការោ អន្តរធាយិ, អាលោកោ បាតុរហោសិ, យំ អហោសិ ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសោ, សោ បដិប្បស្សម្ភិ។ ទុតិយម្បិ ខោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស គហបតិស្ស អាលោកោ អន្តរធាយិ, អន្ធការោ បាតុរហោសិ, ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសោ ឧទបាទិ, តតោវ បុន និវត្តិតុកាមោ អហោសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ សិវកោ យក្ខោ អន្តរហិតោ សទ្ទមនុស្សាវេសិ –

‘‘សតំ ហត្ថី សតំ អស្សា…បេ.…
កលំ នាគ្ឃន្តិ សោឡសិំ។

‘‘អភិក្កម គហបតិ, អភិក្កម គហបតិ;
អភិក្កមនំ តេ សេយ្យោ, នោ បដិក្កមន’’ន្តិ។

អថ ខោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស គហបតិស្ស អន្ធការោ អន្តរធាយិ , អាលោកោ បាតុរហោសិ, យំ អហោសិ ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសោ, សោ បដិប្បស្សម្ភិ។ តតិយម្បិ ខោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស គហបតិស្ស អាលោកោ អន្តរធាយិ, អន្ធការោ បាតុរហោសិ, ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសោ ឧទបាទិ, តតោវ បុន និវត្តិតុកាមោ អហោសិ។ តតិយម្បិ ខោ សិវកោ យក្ខោ អន្តរហិតោ សទ្ទមនុស្សាវេសិ –

‘‘សតំ ហត្ថី សតំ អស្សា…បេ.…
កលំ នាគ្ឃន្តិ សោឡសិំ។

‘‘អភិក្កម គហបតិ, អភិក្កម គហបតិ;

អភិក្កមនំ តេ សេយ្យោ, នោ បដិក្កមន’’ន្តិ។

អថ ខោ អនាថបិណ្ឌិកស្ស គហបតិស្ស អន្ធការោ អន្តរធាយិ, អាលោកោ បាតុរហោសិ, យំ អហោសិ ភយំ ឆម្ភិតត្តំ លោមហំសោ, សោ បដិប្បស្សម្ភិ។ អថ ខោ អនាថបិណ្ឌិកោ គហបតិ យេន សីតវនំ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ។

តេន ខោ បន សមយេន ភគវា រត្តិយា បច្ចូសសមយំ បច្ចុដ្ឋាយ អព្ភោកាសេ ចង្កមតិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា អនាថបិណ្ឌិកំ គហបតឹ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន ចង្កមា ឱរោហិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា អនាថបិណ្ឌិកំ គហបតឹ ឯតទវោច – ‘‘ឯហិ សុទត្តា’’តិ។ អថ ខោ អនាថបិណ្ឌិកោ គហបតិ, នាមេន មំ ភគវា អាលបតីតិ, ហដ្ឋោ ឧទគ្គោ តត្ថេវ ភគវតោ បាទេសុ សិរសា និបតិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘កច្ចិ, ភន្តេ, ភគវា សុខមសយិត្ថា’’តិ?

‘‘សព្ពទា វេ សុខំ សេតិ, ព្រាហ្មណោ បរិនិព្ពុតោ;
យោ ន លិម្បតិ កាមេសុ, សីតិភូតោ និរូបធិ។

‘‘សព្ពា អាសត្តិយោ ឆេត្វា, វិនេយ្យ ហទយេ ទរំ;
ឧបសន្តោ សុខំ សេតិ, សន្តិំ បប្បុយ្យ ចេតសា’’តិ [ចេតសោតិ (សី.)]។

៩. បឋមសុក្កាសុត្តំ

២៤៣. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន សុក្កា ភិក្ខុនី មហតិយា បរិសាយ បរិវុតា ធម្មំ ទេសេតិ។ អថ ខោ សុក្កាយ ភិក្ខុនិយា អភិប្បសន្នោ យក្ខោ រាជគហេ រថិកាយ រថិកំ សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ ឧបសង្កមិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

‘‘កិំ មេ កតា រាជគហេ មនុស្សា, មធុបីតាវ សេយរេ;
យេ សុក្កំ ន បយិរុបាសន្តិ, ទេសេន្តិំ អមតំ បទំ។

‘‘តញ្ច បន អប្បដិវានីយំ, អសេចនកមោជវំ;
បិវន្តិ មញ្ញេ សប្បញ្ញា, វលាហកមិវ បន្ថគូ’’តិ [វលាហកមិវទ្ធគូតិ (សី.)]។

១០. ទុតិយសុក្កាសុត្តំ

២៤៤. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរោ ឧបាសកោ សុក្កាយ ភិក្ខុនិយា ភោជនំ អទាសិ។ អថ ខោ សុក្កាយ ភិក្ខុនិយា អភិប្បសន្នោ យក្ខោ រាជគហេ រថិកាយ រថិកំ សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ ឧបសង្កមិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘បុញ្ញំ វត បសវិ ពហុំ, សប្បញ្ញោ វតាយំ ឧបាសកោ;
យោ សុក្កាយ អទាសិ ភោជនំ, សព្ពគន្ថេហិ វិប្បមុត្តិយា’’តិ [វិប្បមុត្តាយាតិ (ស្យា. កំ.)]។

១១. ចីរាសុត្តំ

២៤៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តេន ខោ បន សមយេន អញ្ញតរោ ឧបាសកោ ចីរាយ [ចិរាយ (ក.)] ភិក្ខុនិយា ចីវរំ អទាសិ។ អថ ខោ ចីរាយ ភិក្ខុនិយា អភិប្បសន្នោ យក្ខោ រាជគហេ រថិកាយ រថិកំ សិង្ឃាដកេន សិង្ឃាដកំ ឧបសង្កមិត្វា តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘បុញ្ញំ វត បសវិ ពហុំ, សប្បញ្ញោ វតាយំ ឧបាសកោ;
យោ ចីរាយ អទាសិ ចីវរំ, សព្ពយោគេហិ វិប្បមុត្តិយា’’តិ [វិប្បមុត្តាយាតិ (ស្យា. កំ.)]។

១២. អាឡវកសុត្តំ

២៤៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា អាឡវិយំ វិហរតិ អាឡវកស្ស យក្ខស្ស ភវនេ។ អថ ខោ អាឡវកោ យក្ខោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “និក្ខម, សមណា”តិ។ “សាធាវុសោ”តិ ភគវា និក្ខមិ។ “បវិស, សមណា”តិ។ “សាធាវុសោ”តិ ភគវា បាវិសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ អាឡវកោ យក្ខោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “និក្ខម, សមណា”តិ។ “សាធាវុសោ”តិ ភគវា និក្ខមិ។ “បវិស, សមណា”តិ។ “សាធាវុសោ”តិ ភគវា បាវិសិ។ តតិយម្បិ ខោ អាឡវកោ យក្ខោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “និក្ខម, សមណា”តិ។ “សាធាវុសោ”តិ ភគវា និក្ខមិ។ “បវិស, សមណា”តិ។ “សាធាវុសោ”តិ ភគវា បាវិសិ។ ចតុត្ថម្បិ ខោ អាឡវកោ យក្ខោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “និក្ខម, សមណា”តិ។ “ន ខ្វាហំ តំ, អាវុសោ, និក្ខមិស្សាមិ។ យំ តេ ករណីយំ តំ ករោហី”តិ។ “បញ្ហំ តំ, សមណ, បុច្ឆិស្សាមិ។ សចេ មេ ន ព្យាករិស្សសិ, ចិត្តំ វា តេ ខិបិស្សាមិ, ហទយំ វា តេ ផាលេស្សាមិ, បាទេសុ វា គហេត្វា បារគង្គាយ ខិបិស្សាមី”តិ។ “ន ខ្វាហំ តំ, អាវុសោ, បស្សាមិ សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ, យោ មេ ចិត្តំ វា ខិបេយ្យ ហទយំ វា ផាលេយ្យ, បាទេសុ វា គហេត្វា បារគង្គាយ ខិបេយ្យ។ អបិ ច ត្វំ, អាវុសោ, បុច្ឆ យទា កង្ខសី”តិ [(អថ ខោ អាឡវកោ យក្ខោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ។) (សី.)]។

“កីសូធ វិត្តំ បុរិសស្ស សេដ្ឋំ, កីសុ សុចិណ្ណំ សុខមាវហាតិ;
កីសុ ហវេ សាទុតរំ រសានំ, កថំជីវិំ ជីវិតមាហុ សេដ្ឋ”ន្តិ។

“សទ្ធីធ វិត្តំ បុរិស្ស សេដ្ឋំ, ធម្មោ សុចិណ្ណោ សុខមាវហាតិ;
សច្ចំ ហវេ សាទុតរំ រសានំ, បញ្ញាជីវិំ ជីវិតមាហុ សេដ្ឋ”ន្តិ។

“កថំសុ តរតិ ឱឃំ, កថំសុ តរតិ អណ្ណវំ;
កថំសុ ទុក្ខមច្ចេតិ, កថំសុ បរិសុជ្ឈតី”តិ។

“សទ្ធាយ តរតិ ឱឃំ, អប្បមាទេន អណ្ណវំ;
វីរិយេន ទុក្ខមច្ចេតិ, បញ្ញាយ បរិសុជ្ឈតី”តិ។

“កថំសុ លភតេ បញ្ញំ, កថំសុ វិន្ទតេ ធនំ;
កថំសុ កិត្តិំ បប្បោតិ, កថំ មិត្តានិ គន្ថតិ;
អស្មា លោកា បរំ លោកំ, កថំ បេច្ច ន សោចតី”តិ។

“សទ្ទហានោ អរហតំ, ធម្មំ និព្ពានបត្តិយា;
សុស្សូសំ [សុស្សូសា (សី. បី.)] លភតេ បញ្ញំ, អប្បមត្តោ វិចក្ខណោ។

“បតិរូបការី ធុរវា, ឧដ្ឋាតា វិន្ទតេ ធនំ;
សច្ចេន កិត្តិំ បប្បោតិ, ទទំ មិត្តានិ គន្ថតិ;
អស្មា លោកា បរំ លោកំ, ឯវំ បេច្ច ន សោចតិ។

“យស្សេតេ ចតុរោ ធម្មា, សទ្ធស្ស ឃរមេសិនោ;
សច្ចំ ទម្មោ ធិតិ ចាគោ, ស វេ បេច្ច ន សោចតិ។

“ឥង្ឃ អញ្ញេបិ បុច្ឆស្សុ, បុថូ សមណព្រាហ្មណេ;
យទិ សច្ចា ទម្មា ចាគា, ខន្ត្យា ភិយ្យោធ វិជ្ជតី”តិ។

“កថំ នុ ទានិ បុច្ឆេយ្យំ, បុថូ សមណព្រាហ្មណេ;
យោហំ [សោហំ (សី.), ស្វាហំ (ក.)] អជ្ជ បជានាមិ, យោ អត្ថោ សម្បរាយិកោ។

“អត្ថាយ វត មេ ពុទ្ធោ, វាសាយាឡវិមាគមា [មាគតោ (បី. ក.)];
យោហំ [សោហំ (សី.)] អជ្ជ បជានាមិ, យត្ថ ទិន្នំ មហប្ផលំ។

“សោ អហំ វិចរិស្សាមិ, គាមា គាមំ បុរា បុរំ;
នមស្សមានោ សម្ពុទ្ធំ, ធម្មស្ស ច សុធម្មត”ន្តិ។

យក្ខសំយុត្តំ សមត្តំ។

តស្សុទ្ទានំ –

ឥន្ទកោ សក្ក សូចិ ច, មណិភទ្ទោ ច សានុ ច;
បិយង្ករ បុនព្ពសុ សុទត្តោ ច, ទ្វេ សុក្កា ចីរអាឡវិតិ ទ្វាទស។

១១. សក្កសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១. សុវីរសុត្តំ

២៤៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, អសុរា ទេវេ អភិយំសុ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សុវីរំ ទេវបុត្តំ អាមន្តេសិ – ‘ឯតេ, តាត សុវីរ, អសុរា ទេវេ អភិយន្តិ។ គច្ឆ, តាត សុវីរ, អសុរេ បច្ចុយ្យាហី’តិ។ ‘ឯវំ ភទ្ទន្តវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សុវីរោ ទេវបុត្តោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា បមាទំ អាបាទេសិ [អាហរេសិ (កត្ថចិ) នវង្គុត្តរេ សីហនាទសុត្តេបិ]។ ទុតិយម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សុវីរំ ទេវបុត្តំ អាមន្តេសិ – ‘ឯតេ, តាត សុវីរ, អសុរា ទេវេ អភិយន្តិ។ គច្ឆ, តាត សុវីរ, អសុរេ បច្ចុយ្យាហី’តិ។ ‘ឯវំ ភទ្ទន្តវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សុវីរោ ទេវបុត្តោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា ទុតិយម្បិ បមាទំ អាបាទេសិ។ តតិយម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សុវីរំ ទេវបុត្តំ អាមន្តេសិ – ‘ឯតេ, តាត សុវីរ, អសុរា ទេវេ អភិយន្តិ។ គច្ឆ, តាត សុវីរ, អសុរេ បច្ចុយ្យាហី’តិ ។ ‘ឯវំ ភទ្ទន្តវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សុវីរោ ទេវបុត្តោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា តតិយម្បិ បមាទំ អាបាទេសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សុវីរំ ទេវបុត្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“អនុដ្ឋហំ អវាយាមំ, សុខំ យត្រាធិគច្ឆតិ;
សុវីរ តត្ថ គច្ឆាហិ, មញ្ច តត្ថេវ បាបយា”តិ។

“អលស្វស្ស [អលស’ស្ស (សី. បី.), អលស្វាយំ (ស្យា. កំ.)] អនុដ្ឋាតា, ន ច កិច្ចានិការយេ;
សព្ពកាមសមិទ្ធស្ស, តំ មេ សក្ក វរំ ទិសា”តិ។

“យត្ថាលសោ អនុដ្ឋាតា, អច្ចន្តំ សុខមេធតិ;
សុវីរ តត្ថ គច្ឆាហិ, មញ្ច តត្ថេវ បាបយា”តិ។

“អកម្មុនា [អកម្មនា (សី. បី.)] ទេវសេដ្ឋ, សក្ក វិន្ទេមុ យំ សុខំ;
អសោកំ អនុបាយាសំ, តំ មេ សក្ក វរំ ទិសា”តិ។

“សចេ អត្ថិ អកម្មេន, កោចិ ក្វចិ ន ជីវតិ;
និព្ពានស្ស ហិ សោ មគ្គោ, សុវីរ តត្ថ គច្ឆាហិ;
មញ្ច តត្ថេវ បាបយា”តិ។

“សោ ហិ នាម, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សកំ បុញ្ញផលំ ឧបជីវមានោ ទេវានំ តាវតិំសានំ ឥស្សរិយាធិបច្ចំ រជ្ជំ ការេន្តោ ឧដ្ឋានវីរិយស្ស វណ្ណវាទី ភវិស្សតិ។ ឥធ ខោ តំ, ភិក្ខវេ, សោភេថ, យំ តុម្ហេ ឯវំ ស្វាក្ខាតេ ធម្មវិនយេ បព្ពជិតា សមានា ឧដ្ឋហេយ្យាថ ឃដេយ្យាថ វាយមេយ្យាថ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ, អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយា”តិ។

២. សុសីមសុត្តំ

២៤៨. សាវត្ថិយំ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, អសុរា ទេវេ អភិយំសុ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សុសីមំ [សុសិមំ (ស្យា. កំ. ក.)] ទេវបុត្តំ អាមន្តេសិ – ‘ឯតេ, តាត សុសីម, អសុរា ទេវេ អភិយន្តិ។ គច្ឆ, តាត សុសីម, អសុរេ បច្ចុយ្យាហី’តិ។ ‘ឯវំ ភទ្ទន្តវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, សុសីមោ ទេវបុត្តោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា បមាទំ អាបាទេសិ។ ទុតិយម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សុសីមំ ទេវបុត្តំ អាមន្តេសិ…បេ…. ទុតិយម្បិ បមាទំ អា

បាទេសិ។ តតិយម្បិ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សុសីមំ ទេវបុត្តំ អាមន្តេសិ…បេ.… តតិយម្បិ បមាទំ អាបាទេសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សុសីមំ ទេវបុត្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“អនុដ្ឋហំ អវាយាមំ, សុខំ យត្រាធិគច្ឆតិ;
សុសីម តត្ថ គច្ឆាហិ, មញ្ច តត្ថេវ បាបយា”តិ។

“អលស្វស្ស អនុដ្ឋាតា, ន ច កិច្ចានិ ការយេ;
សព្ពកាមសមិទ្ធស្ស, តំ មេ សក្ក វរំ ទិសា”តិ។

“យត្ថាលសោ អនុដ្ឋាតា, អច្ចន្តំ សុខមេធតិ;
សុសីម តត្ថ គច្ឆាហិ, មញ្ច តត្ថេវ បាបយា”តិ។

“អកម្មុនា ទេវសេដ្ឋ, សក្ក វិន្ទេមុ យំ សុខំ;
អសោកំ អនុបាយាសំ, តំ មេ សក្ក វរំ ទិសា”តិ។

“សចេ អត្ថិ អកម្មេន, កោចិ ក្វចិ ន ជីវតិ;
និព្ពានស្ស ហិ សោ មគ្គោ, សុសីម តត្ថ គច្ឆាហិ;
មញ្ច តត្ថេវ បាបយា”តិ។

“សោ ហិ នាម, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សកំ បុញ្ញផលំ ឧបជីវមានោ ទេវានំ តាវតិំសានំ ឥស្សរិយាធិបច្ចំ រជ្ជំ ការេន្តោ ឧដ្ឋានវីរិយស្ស វណ្ណវាទី ភវិស្សតិ។ ឥធ ខោ តំ, ភិក្ខវេ, សោភេថ, យំ តុម្ហេ ឯវំ ស្វាក្ខាតេ ធម្មវិនយេ បព្ពជិតា សមានា ឧដ្ឋហេយ្យាថ ឃដេយ្យាថ វាយមេយ្យាថ អប្បត្តស្ស បត្តិយា, អនធិគតស្ស អធិគមាយ, អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយា”តិ។

៣. ធជគ្គសុត្តំ

២៤៩. សាវត្ថិយំ ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, ទេវាសុរសង្គាមោ សមុបព្យូឡ្ហោ អហោសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវេ តាវតិំសេ អាមន្តេសិ –

‘សចេ, មារិសា, ទេវានំ សង្គាមគតានំ ឧប្បជ្ជេយ្យ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា លោមហំសោ វា, មមេវ តស្មិំ សមយេ ធជគ្គំ ឧល្លោកេយ្យាថ។ មមញ្ហិ វោ ធជគ្គំ ឧល្លោកយតំ យំ ភវិស្សតិ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា លោមហំសោ វា, សោ បហីយិស្សតិ’។

‘នោ ចេ មេ ធជគ្គំ ឧល្លោកេយ្យាថ, អថ បជាបតិស្ស ទេវរាជស្ស ធជគ្គំ ឧល្លោកេយ្យាថ។ បជាបតិស្ស ហិ វោ ទេវរាជស្ស ធជគ្គំ ឧល្លោកយតំ យំ ភវិស្សតិ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា លោមហំសោ វា, សោ បហីយិស្សតិ’។

‘នោ ចេ បជាបតិស្ស ទេវរាជស្ស ធជគ្គំ ឧល្លោកេយ្យាថ, អថ វរុណស្ស ទេវរាជស្ស ធជគ្គំ ឧល្លោកេយ្យាថ។ វរុណស្ស ហិ វោ ទេវរាជស្ស ធជគ្គំ ឧល្លោកយតំ យំ ភវិស្សតិ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា លោមហំសោ វា, សោ បហីយិស្សតិ’។

‘នោ ចេ វរុណស្ស ទេវរាជស្ស ធជគ្គំ ឧល្លោកេយ្យាថ, អថ ឦសានស្ស ទេវរាជស្ស ធជគ្គំ ឧល្លោកេយ្យាថ។ ឦសានស្ស ហិ វោ ទេវរាជស្ស ធជគ្គំ ឧល្លោកយតំ យំ ភវិស្សតិ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា លោមហំសោ វា, សោ បហីយិស្សតី’”តិ។

“តំ ខោ បន, ភិក្ខវេ, សក្កស្ស វា ទេវានមិន្ទស្ស ធជគ្គំ ឧល្លោកយតំ, បជាបតិស្ស វា ទេវរាជស្ស ធជគ្គំ ឧល្លោកយតំ, វរុណស្ស វា ទេវរាជស្ស ធជគ្គំ ឧល្លោកយតំ, ឦសានស្ស វា ទេវរាជស្ស ធជគ្គំ ឧល្លោកយតំ យំ ភវិស្សតិ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា លោមហំសោ វា, សោ បហីយេថាបិ នោបិ បហីយេថ [នោ បហីយេថ (ក.)]។

“តំ កិស្ស ហេតុ? សក្កោ ហិ, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទោ អវីតរាគោ អវីតទោសោ អវីតមោហោ ភីរុ ឆម្ភី ឧត្រាសី បលាយីតិ។

“អហញ្ច ខោ, ភិក្ខវេ, ឯវំ វទាមិ – ‘សចេ តុម្ហាកំ, ភិក្ខវេ, អរញ្ញគតានំ វា រុក្ខមូលគតានំ វា សុញ្ញាគារគតានំ វា ឧប្បជ្ជេយ្យ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា លោមហំសោ វា, មមេវ តស្មិំ សមយេ អនុស្សរេយ្យាថ – ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ មមញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, អនុស្សរតំ យំ ភវិស្សតិ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា លោមហំសោ វា, សោ បហីយិស្សតិ។

“នោ ចេ មំ អនុស្សរេយ្យាថ, អថ ធម្មំ អនុស្សរេយ្យាថ – ‘ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី’តិ។ ធម្មញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, អនុស្សរតំ យំ ភវិស្សតិ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា លោមហំសោ វា, សោ បហីយិស្សតិ។

“នោ ចេ ធម្មំ អនុស្សរេយ្យាថ, អថ សង្ឃំ អនុស្សរេយ្យាថ – ‘សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ឧជុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ញាយប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ សាមីចិប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, យទិទំ ចត្តារិ បុរិសយុគានិ អដ្ឋ បុរិសបុគ្គលា ឯស ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, អាហុនេយ្យោ បាហុនេយ្យោ ទក្ខិណេយ្យោ អញ្ជលិករណីយោ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សា’តិ។ សង្ឃញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, អនុស្សរតំ យំ ភវិស្សតិ ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា លោមហំសោ វា, សោ បហីយិស្សតិ។

“តំ កិស្ស ហេតុ? តថាគតោ ហិ, ភិក្ខវេ, អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វីតរាគោ វីតទោសោ វីតមោហោ អភីរុ អច្ឆម្ភី អនុត្រាសី អបលាយី”តិ។ ឥទមវោច ភគវា។ ឥទំ វត្វាន សុគតោ អថាបរំ ឯតទវោច សត្ថា –

“អរញ្ញេ រុក្ខមូលេ វា, សុញ្ញាគារេវ ភិក្ខវោ;
អនុស្សរេថ [អនុស្សរេយ្យាថ (ក.) បទសិទ្ធិ បន ចិន្តេតព្ពា] សម្ពុទ្ធំ, ភយំ តុម្ហាក នោ សិយា។

“នោ ចេ ពុទ្ធំ សរេយ្យាថ, លោកជេដ្ឋំ នរាសភំ;
អថ ធម្មំ សរេយ្យាថ, និយ្យានិកំ សុទេសិតំ។

“នោ ចេ ធម្មំ សរេយ្យាថ, និយ្យានិកំ សុទេសិតំ;
អថ សង្ឃំ សរេយ្យាថ, បុញ្ញក្ខេត្តំ អនុត្តរំ។

“ឯវំ ពុទ្ធំ សរន្តានំ, ធម្មំ សង្ឃញ្ច ភិក្ខវោ;
ភយំ វា ឆម្ភិតត្តំ វា, លោមហំសោ ន ហេស្សតី”តិ។

៤. វេបចិត្តិសុត្តំ

២៥០. សាវត្ថិនិទានំ។ “ភូតបុព្ពំ , ភិក្ខវេ, ទេវាសុរសង្គាមោ សមុបព្យូឡ្ហោ អហោសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ អសុរេ អាមន្តេសិ – ‘សចេ, មារិសា, ទេវានំ អសុរសង្គាមេ សមុបព្យូឡ្ហេ អសុរា ជិនេយ្យុំ ទេវា បរាជិនេយ្យុំ [បរាជេយ្យុំ (សី. បី.)], យេន នំ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ កណ្ឋបញ្ចមេហិ ពន្ធនេហិ ពន្ធិត្វា មម សន្តិកេ អានេយ្យាថ អសុរបុរ’ន្តិ។ សក្កោបិ ខោ, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទោ ទេវេ តាវតិំសេ អាមន្តេសិ – ‘សចេ, មារិសា, ទេវានំ អសុរសង្គាមេ សមុបព្យូឡ្ហេ ទេវា ជិនេយ្យុំ អសុរា បរាជិនេយ្យុំ, យេន នំ វេបចិត្តិំ អសុរិន្ទំ កណ្ឋបញ្ចមេហិ ពន្ធនេហិ ពន្ធិត្វា មម សន្តិកេ អានេយ្យាថ សុធម្មសភ’”ន្តិ។ តស្មិំ ខោ បន, ភិក្ខវេ, សង្គាមេ ទេវា ជិនីសុ , អសុរា បរាជិនីសុ [បរាជីសុ (សី. បី.)]។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ទេវា តាវតិំសា វេបចិត្តិំ អសុរិន្ទំ កណ្ឋបញ្ចមេហិ ពន្ធនេហិ ពន្ធិត្វា សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស សន្តិកេ អានេសុំ សុធម្មសភំ។ តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ កណ្ឋបញ្ចមេហិ ពន្ធនេហិ ពទ្ធោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ សុធម្មសភំ បវិសន្តញ្ច និក្ខមន្តញ្ច អសព្ភាហិ ផរុសាហិ វាចាហិ អក្កោសតិ បរិភាសតិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, មាតលិ សង្គាហកោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ គាថាហិ អជ្ឈភាសិ –

“ភយា នុ មឃវា សក្ក, ទុព្ពល្យា នោ តិតិក្ខសិ;
សុណន្តោ ផរុសំ វាចំ, សម្មុខា វេបចិត្តិនោ”តិ។

“នាហំ ភយា ន ទុព្ពល្យា, ខមាមិ វេបចិត្តិនោ;
កថញ្ហិ មាទិសោ វិញ្ញូ, ពាលេន បដិសំយុជេ”តិ។

“ភិយ្យោ ពាលា បភិជ្ជេយ្យុំ, នោ ចស្ស បដិសេធកោ;
តស្មា ភុសេន ទណ្ឌេន, ធីរោ ពាលំ និសេធយេ”តិ។

“ឯតទេវ អហំ មញ្ញេ, ពាលស្ស បដិសេធនំ;
បរំ សង្កុបិតំ ញត្វា, យោ សតោ ឧបសម្មតី”តិ។

“ឯតទេវ តិតិក្ខាយ, វជ្ជំ បស្សាមិ វាសវ;
យទា នំ មញ្ញតិ ពាលោ, ភយា ម្យាយំ តិតិក្ខតិ;
អជ្ឈារុហតិ ទុម្មេធោ, គោវ ភិយ្យោ បលាយិន”ន្តិ។

“កាមំ មញ្ញតុ វា មា វា, ភយា ម្យាយំ តិតិក្ខតិ;
សទត្ថបរមា អត្ថា, ខន្ត្យា ភិយ្យោ ន វិជ្ជតិ។

“យោ ហវេ ពលវា សន្តោ, ទុព្ពលស្ស តិតិក្ខតិ;
តមាហុ បរមំ ខន្តិំ, និច្ចំ ខមតិ ទុព្ពលោ។

“អពលំ តំ ពលំ អាហុ, យស្ស ពាលពលំ ពលំ;
ពលស្ស ធម្មគុត្តស្ស, បដិវត្តា ន វិជ្ជតិ។

“តស្សេវ តេន បាបិយោ, យោ កុទ្ធំ បដិកុជ្ឈតិ;
កុទ្ធំ អប្បដិកុជ្ឈន្តោ, សង្គាមំ ជេតិ ទុជ្ជយំ។

“ឧភិន្នមត្ថំ ចរតិ, អត្តនោ ច បរស្ស ច;
បរំ សង្កុបិតំ ញត្វា, យោ សតោ ឧបសម្មតិ។

“ឧភិន្នំ តិកិច្ឆន្តានំ, អត្តនោ ច បរស្ស ច;
ជនា មញ្ញន្តិ ពាលោតិ, យេ ធម្មស្ស អកោវិទា”តិ។

“សោ ហិ នាម, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សកំ បុញ្ញផលំ ឧបជីវមានោ ទេវានំ តាវតិំសានំ ឥស្សរិយាធិបច្ចំ រជ្ជំ ការេន្តោ ខន្តិសោរច្ចស្ស វណ្ណវាទី ភវិស្សតិ។ ឥធ ខោ តំ, ភិក្ខវេ, សោភេថ យំ តុម្ហេ ឯវំ ស្វាក្ខាតេ ធម្មវិនយេ បព្ពជិតា សមានា ខមា ច ភវេយ្យាថ សោរតា ចា”តិ។

៥. សុភាសិតជយសុត្តំ

២៥១. សាវត្ថិនិទានំ។ “ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, ទេវាសុរសង្គាមោ សមុបព្យូឡ្ហោ អហោសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ ឯតទវោច – ‘ហោតុ, ទេវានមិន្ទ, សុភាសិតេន ជយោ’តិ។ ‘ហោតុ, វេបចិត្តិ, សុភាសិតេន ជយោ’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ទេវា ច អសុរា ច បារិសជ្ជេ ឋបេសុំ – ‘ឥមេ នោ សុភាសិតទុព្ភាសិតំ អាជានិស្សន្តី’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ ឯតទវោច – ‘ភណ, ទេវានមិន្ទ, គាថ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ វេបចិត្តិំ អសុរិន្ទំ ឯតទវោច – ‘តុម្ហេ ខ្វេត្ថ, វេបចិត្តិ, បុព្ពទេវា។ ភណ, វេបចិត្តិ, គាថ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ភិយ្យោ ពាលា បភិជ្ជេយ្យុំ, នោ ចស្ស បដិសេធកោ;
តស្មា ភុសេន ទណ្ឌេន, ធីរោ ពាលំ និសេធយេ”តិ។

“ភាសិតាយ ខោ បន, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិនា អសុរិន្ទេន គាថាយ អសុរា អនុមោទិំសុ, ទេវា តុណ្ហី អហេសុំ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ ឯតទវោច – ‘ភណ, ទេវានមិន្ទ, គាថ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ឯតទេវ អហំ មញ្ញេ, ពាលស្ស បដិសេធនំ;
បរំ សង្កុបិតំ ញត្វា, យោ សតោ ឧបសម្មតី”តិ។

“ភាសិតាយ ខោ បន, ភិក្ខវេ, សក្កេន ទេវានមិន្ទេន គាថាយ, ទេវា អនុមោទឹសុ, អសុរា តុណ្ហី អហេសុំ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ វេបចិត្តិំ អសុរិន្ទំ ឯតទវោច – ‘ភណ, វេបចិត្តិ, គាថ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ឯតទេវ តិតិក្ខាយ, វជ្ជំ បស្សាមិ វាសវ;
យទា នំ មញ្ញតិ ពាលោ, ភយាម្យាយំ តិតិក្ខតិ;
អជ្ឈារុហតិ ទុម្មេធោ, គោវ ភិយ្យោ បលាយិន”ន្តិ។

“ភាសិតាយ ខោ បន, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិនា អសុរិន្ទេន គាថាយ អសុរា អនុមោទឹសុ, ទេវា តុណ្ហី អហេសុំ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ ឯតទវោច – ‘ភណ, ទេវានមិន្ទ, គាថ’ន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“កាមំ មញ្ញតុ វា មា វា, ភយា ម្យាយំ តិតិក្ខតិ;
សទត្ថបរមា អត្ថា, ខន្តྱា ភិយ្យោ ន វិជ្ជតិ។

“យោ ហវេ ពលវា សន្តោ, ទុព្ពលស្ស តិតិក្ខតិ;
តមាហុ បរមំ ខន្តិំ, និច្ចំ ខមតិ ទុព្ពលោ។

“អពលំ តំ ពលំ អាហុ, យស្ស ពាលពលំ ពលំ;
ពលស្ស ធម្មគុត្តស្ស, បដិវត្តា ន វិជ្ជតិ។

“តស្សេវ តេន បាបិយោ, យោ កុទ្ធំ បដិកុជ្ឈតិ;
កុទ្ធំ អប្បដិកុជ្ឈន្តោ, សង្គាមំ ជេតិ ទុជ្ជយំ។

“ឧភិន្នមត្ថំ ចរតិ, អត្តនោ ច បរស្ស ច;
បរំ សង្កុបិតំ ញត្វា, យោ សតោ ឧបសម្មតិ។

“ឧភិន្នំ តិកិច្ឆន្តានំ, អត្តនោ ច បរស្ស ច;
ជនា មញ្ញន្តិ ពាលោតិ, យេ ធម្មស្ស អកោវិទា”តិ។

“ភាសិតាសុ ខោ បន, ភិក្ខវេ, សក្កេន ទេវានមិន្ទេន គាថាសុ, ទេវា អនុមោទឹសុ, អសុរា តុណ្ហី អហេសុំ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ទេវានញ្ច អសុរានញ្ច បារិសជ្ជា ឯតទវោចុំ – ‘ភាសិតា ខោ វេបចិត្តិនា អសុរិន្ទេន គាថាយោ។ តា ច ខោ សទណ្ឌាវចរា សសត្ថាវចរា, ឥតិ ភណ្ឌនំ ឥតិ វិគ្គហោ ឥតិ កលហោ។ ភាសិតា ខោ [ភាសិតា ខោ បន (សី.)] សក្កេន ទេវានមិន្ទេន គាថាយោ។ តា ច ខោ អទណ្ឌាវចរា អសត្ថាវចរា, ឥតិ អភណ្ឌនំ ឥតិ អវិគ្គហោ ឥតិ អកលហោ។ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស សុភាសិតេន ជយោ’តិ។ ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស សុភាសិតេន ជយោ អហោសី”តិ។

៦. កុលាវកសុត្តំ

២៥២. សាវត្ថិយំ។ “ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, ទេវាសុរសង្គាមោ សមុបព្យូឡ្ហោ អហោសិ។ តស្មិំ ខោ បន, ភិក្ខវេ, សង្គាមេ អសុរា ជិនឹសុ , ទេវា បរាជិនឹសុ។ បរាជិតា ច ខោ, ភិក្ខវេ, ទេវា អបាយំស្វេវ ឧត្តរេនមុខា, អភិយំស្វេវ នេ អសុរា។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ មាតលិំ សង្គាហកំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កុលាវកា មាតលិ សិម្ពលិស្មិំ,
ឦសាមុខេន បរិវជ្ជយស្សុ;
កាមំ ចជាម អសុរេសុ បាណំ,
មាយិមេ ទិជា វិកុលាវកា [វិកុលាវា (ស្យា. កំ. ក.)] អហេសុ”ន្តិ។

“‘ឯវំ ភទ្ទន្តវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, មាតលិ សង្គាហកោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ បច្ចុទាវត្តេសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, អសុរានំ ឯតទហោសិ – ‘បច្ចុទាវត្តោ ខោ ទានិ សក្កស្ស ទេវាន

មិន្ទស្ស សហស្សយុត្តោ អាជញ្ញរថោ ។ ទុតិយម្បិ ខោ ទេវា អសុរេហិ សង្គាមេស្សន្តីតិ ភីតា អសុរបុរមេវ បាវិសិំសុ។ ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស ធម្មេន ជយោ អហោសី’’’តិ។

៧. នទុព្ភិយសុត្តំ

២៥៣. សាវត្ថិយំ។ ‘‘ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស រហោគតស្ស បដិសល្លីនស្ស ឯវំ ចេតសោ បរិវិតក្កោ ឧទបាទិ – ‘យោបិ មេ អស្ស សុបច្ចត្ថិកោ តស្សបាហំ ន ទុព្ភេយ្យ’ន្តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស ចេតសា ចេតោបរិវិតក្កមញ្ញាយ យេន សក្កោ ទេវានមិន្ទោ តេនុបសង្កមិ។ អទ្ទសា ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ វេបចិត្តិំ អសុរិន្ទំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន វេបចិត្តិំ អសុរិន្ទំ ឯតទវោច – ‘តិដ្ឋ, វេបចិត្តិ, គហិតោសី’’’តិ។

‘‘យទេវ តេ, មារិស, បុព្ពេ ចិត្តំ, តទេវ ត្វំ មា បជហាសី’’តិ [តទេវ ត្វំ មារិស បហាសីតិ (សី. ស្យា. កំ.)]។

‘‘សបស្សុ ច មេ, វេបចិត្តិ, អទុព្ភាយា’’តិ [អទ្រុព្ភាយ (ក.)]។

‘‘យំ មុសា ភណតោ បាបំ, យំ បាបំ អរិយូបវាទិនោ;
មិត្តទ្ទុនោ ច យំ បាបំ, យំ បាបំ អកតញ្ញុនោ;
តមេវ បាបំ ផុសតុ [ផុសតិ (សី. បី.)], យោ តេ ទុព្ភេ សុជម្បតី’’តិ។

៨. វេរោចនអសុរិន្ទសុត្តំ

២៥៤. សាវត្ថិយំ ជេតវនេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ទិវាវិហារគតោ ហោតិ បដិសល្លីនោ។ អថ ខោ សក្កោ ច ទេវានមិន្ទោ វេរោចនោ ច អសុរិន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា បច្ចេកំ ទ្វារពាហំ និស្សាយ អដ្ឋំសុ។ អថ ខោ វេរោចនោ អសុរិន្ទោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

‘‘វាយមេថេវ បុរិសោ, យាវ អត្ថស្ស និប្ផទា;
និប្ផន្នសោភនោ [សោភិនោ (សី.), សោភណោ (បី. ក.)] អត្ថោ [អត្ថា (សី.)], វេរោចនវចោ ឥទ’’ន្តិ។

‘‘វាយមេថេវ បុរិសោ, យាវ អត្ថស្ស និប្ផទា;
និប្ផន្នសោភនោ អត្ថោ [និប្ផន្នសោភិនោ អត្ថា (សី. ស្យា. កំ.)], ខន្ត្យា ភិយ្យោ ន វិជ្ជតី’’តិ។

‘‘សព្ពេ សត្តា អត្ថជាតា, តត្ថ តត្ថ យថារហំ;
សំយោគបរមា ត្វេវ, សម្ភោគា សព្ពបាណិនំ;
និប្ផន្នសោភនោ អត្ថោ, វេរោចនវចោ ឥទ’’ន្តិ។

‘‘សព្ពេ សត្តា អត្ថជាតា, តត្ថ តត្ថ យថារហំ;
សំយោគបរមា ត្វេវ, សម្ភោគា សព្ពបាណិនំ;
និប្ផន្នសោភនោ អត្ថោ, ខន្ត្យា ភិយ្យោ ន វិជ្ជតី’’តិ។

៩. អរញ្ញាយតនឥសិសុត្តំ

២៥៥. សាវត្ថិយំ ។ ‘‘ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, សម្ពហុលា ឥសយោ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា អរញ្ញាយតនេ បណ្ណកុដីសុ សម្មន្តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ច ទេវានមិន្ទោ វេបចិត្តិ ច អសុរិន្ទោ យេន តេ ឥសយោ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា តេនុបសង្កមឹសុ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ បដលិយោ [អដលិយោ (សី. ស្យា. កំ. បី.), អាដលិយោ (ក.) ម. និ. ២.៤១០] ឧបាហនា អារោហិត្វា ខគ្គំ ឱលគ្គេត្វា ឆត្តេន ធារិយមានេន អគ្គទ្វារេន អស្សមំ បវិសិត្វា តេ ឥសយោ សីលវន្តេ កល្យាណធម្មេ អបព្យាមតោ ករិត្វា អតិក្កមិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ បដលិយោ ឧបាហនា ឱរោហិត្វា ខគ្គំ អញ្ញេសំ ទត្វា ឆត្តំ អបនាមេត្វា ទ្វារេនេវ អស្សមំ បវិសិត្វា តេ ឥសយោ សីលវន្តេ កល្យាណធម្មេ អនុវាតំ បញ្ជលិកោ នមស្សមានោ អដ្ឋាសិ’’។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, តេ ឥសយោ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា សក្កំ ទេវានមិន្ទំ គាថាយ អជ្ឈភាសឹសុ –

‘‘គន្ធោ ឥសីនំ ចិរទិក្ខិតានំ,

កាយា ចុតោ គច្ឆតិ មាលុតេន;
ឥតោ បដិក្កម្ម សហស្សនេត្ត,
គន្ធោ ឥសីនំ អសុចិ ទេវរាជា’’តិ។

‘‘គន្ធោ ឥសីនំ ចិរទិក្ខិតានំ,
កាយា ចុតោ គច្ឆតុ [គច្ឆតិ (សី. ស្យា. កំ.)] មាលុតេន,
សុចិត្របុប្ផំ សិរស្មិំវ មាលំ;
គន្ធំ ឯតំ បដិកង្ខាម ភន្តេ,
ន ហេត្ថ ទេវា បដិកូលសញ្ញិនោ’’តិ។

១០. សមុទ្ទកសុត្តំ

២៥៦. សាវត្ថិយំ។ ‘‘ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, សម្ពហុលា ឥសយោ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា សមុទ្ទតីរេ បណ្ណកុដីសុ សម្មន្តិ។ តេន ខោ បន សមយេន ទេវាសុរសង្គាមោ សមុបព្យូឡ្ហោ អហោសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, តេសំ ឥសីនំ សីលវន្តានំ កល្យាណធម្មានំ ឯតទហោសិ – ‘ធម្មិកា ខោ ទេវា, អធម្មិកា អសុរា។ សិយាបិ នោ អសុរតោ ភយំ។ យំនូន មយំ សម្ពរំ អសុរិន្ទំ ឧបសង្កមិត្វា អភយទក្ខិណំ យាចេយ្យាមា’’’តិ។ ‘‘អថ ខោ, ភិក្ខវេ, តេ ឥសយោ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ ឯវមេវ – សមុទ្ទតីរេ បណ្ណកុដីសុ អន្តរហិតា សម្ពរស្ស អសុរិន្ទស្ស សម្មុខេ បាតុរហេសុំ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, តេ ឥសយោ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា សម្ពរំ អសុរិន្ទំ គាថាយ អជ្ឈភាសិំសុ –

‘‘ឥសយោ សម្ពរំ បត្តា, យាចន្តិ អភយទក្ខិណំ;
កាមំករោ ហិ តេ ទាតុំ, ភយស្ស អភយស្ស វា’’តិ។

‘‘ឥសីនំ អភយំ នត្ថិ, ទុដ្ឋានំ សក្កសេវិនំ;
អភយំ យាចមានានំ, ភយមេវ ទទាមិ វោ’’តិ។

‘‘អភយំ យាចមានានំ, ភយមេវ ទទាសិ នោ;
បដិគ្គណ្ហាម តេ ឯតំ, អក្ខយំ ហោតុ តេ ភយំ។

‘‘យាទិសំ វបតេ ពីជំ, តាទិសំ ហរតេ ផលំ;
កល្យាណការី កល្យាណំ, បាបការី ច បាបកំ;
បវុត្តំ តាត តេ ពីជំ, ផលំ បច្ចនុភោស្សសី’’តិ។

‘‘អថ ខោ, ភិក្ខវេ, តេ ឥសយោ សីលវន្តោ កល្យាណធម្មា សម្ពរំ អសុរិន្ទំ អភិសបិត្វា – សេយ្យថាបិ នាម ពលវា បុរិសោ សមិញ្ជិតំ វា ពាហំ បសារេយ្យ, បសារិតំ វា ពាហំ សមិញ្ជេយ្យ ឯវមេវ – សម្ពរស្ស អសុរិន្ទស្ស សម្មុខេ អន្តរហិតា សមុទ្ទតីរេ បណ្ណកុដីសុ បាតុរហេសុំ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សម្ពរោ អសុរិន្ទោ តេហិ ឥសីហិ សីលវន្តេហិ កល្យាណធម្មេហិ អភិសបិតោ រត្តិយា សុទំ តិក្ខត្តុំ ឧព្ពិជ្ជី’’តិ។

បឋមោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សុវីរំ សុសីមញ្ចេវ, ធជគ្គំ វេបចិត្តិនោ;
សុភាសិតំ ជយញ្ចេវ, កុលាវកំ នទុព្ភិយំ;
វេរោចន អសុរិន្ទោ, ឥសយោ អរញ្ញកញ្ចេវ;
ឥសយោ ច សមុទ្ទកាតិ។

២. ទុតិយវគ្គោ

១. វតបទសុត្តំ

២៥៧. សាវត្ថិយំ ។ “សក្កស្ស, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទស្ស បុព្ពេ មនុស្សភូតស្ស សត្ត វតបទានិ [វត្តបទានិ (ក.)] សមត្តានិ សមាទិន្នានិ អហេសុំ, យេសំ សមាទិន្នត្តា សក្កោ សក្កត្តំ អជ្ឈគា។ កតមានិ សត្ត វតបទានិ? យាវជីវំ មាតាបេត្តិភរោ អស្សំ, យាវជីវំ កុលេ ជេដ្ឋាបចាយី អស្សំ, យាវជីវំ សណ្ហវាចោ អស្សំ, យាវជីវំ អបិសុណវាចោ អស្សំ, យាវជីវំ វិគតមលមច្ឆេរេន ចេតសា អគារំ អជ្ឈាវសេយ្យំ មុត្តចាគោ បយតបាណិ វោស្សគ្គរតោ យាចយោគោ ទានសំវិភាគរតោ, យាវជីវំ សច្ចវាចោ អស្សំ, យាវជីវំ អក្កោធនោ អស្សំ – សចេបិ មេ កោធោ ឧប្បជ្ជេយ្យ, ខិប្បមេវ នំ បដិវិនេយ្យ”ន្តិ។ “សក្កស្ស, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទស្ស បុព្ពេ មនុស្សភូតស្ស ឥមានិ សត្ត វតបទានិ សមត្តានិ សមាទិន្នានិ អហេសុំ, យេសំ សមាទិន្នត្តា សក្កោ សក្កត្តំ អជ្ឈគា”តិ។

“មាតាបេត្តិភរំ ជន្តុំ, កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនំ;
សណ្ហំ សខិលសម្ភាសំ, បេសុណេយ្យប្បហាយិនំ។

“មច្ឆេរវិនយេ យុត្តំ, សច្ចំ កោធាភិភុំ នរំ;
តំ វេ ទេវា តាវតិំសា, អាហុ សប្បុរិសោ ឥតី”តិ។

២. សក្កនាមសុត្តំ

២៥៨. សាវត្ថិយំ ជេតវនេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ ឯតទវោច – “សក្កោ, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទោ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ មឃោ នាម មាណវោ អហោសិ, តស្មា មឃវាតិ វុច្ចតិ។

“សក្កោ, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទោ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ បុរេ [បុរេ បុរេ (សី. បី.)] ទានំ អទាសិ, តស្មា បុរិន្ទទោតិ វុច្ចតិ។

“សក្កោ, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទោ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ សក្កច្ចំ ទានំ អទាសិ, តស្មា សក្កោតិ វុច្ចតិ។

“សក្កោ , ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទោ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ អាវសថំ អទាសិ, តស្មា វាសវោតិ វុច្ចតិ។

“សក្កោ, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទោ សហស្សម្បិ អត្ថានំ មុហុត្តេន ចិន្តេតិ, តស្មា សហស្សក្ខោតិ វុច្ចតិ។

“សក្កស្ស, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទស្ស សុជា នាម អសុរកញ្ញា បជាបតិ, តស្មា សុជម្បតីតិ វុច្ចតិ។

“សក្កោ, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទោ ទេវានំ តាវតិំសានំ ឥស្សរិយាធិបច្ចំ រជ្ជំ ការេតិ, តស្មា ទេវានមិន្ទោតិ វុច្ចតិ។

“សក្កស្ស , ភិក្ខវេ ទេវានមិន្ទស្ស បុព្ពេ មនុស្សភូតស្ស សត្ត វតបទានិ សមត្តានិ សមាទិន្នានិ អហេសុំ, យេសំ សមាទិន្នត្តា សក្កោ សក្កត្តំ អជ្ឈគា។ កតមានិ សត្ត វតបទានិ? យាវជីវំ មាតាបេត្តិភរោ អស្សំ, យាវជីវំ កុលេ ជេដ្ឋាបចាយី អស្សំ, យាវជីវំ សណ្ហវាចោ អស្សំ, យាវជីវំ អបិសុណវាចោ អស្សំ, យាវជីវំ វិគតមលមច្ឆេរេន ចេតសា អគារំ អជ្ឈាវសេយ្យំ មុត្តចាគោ បយតបាណិ វោស្សគ្គរតោ យាចយោគោ ទានសំវិភាគរតោ, យាវជីវំ សច្ចវាចោ អស្សំ, យាវជីវំ អក្កោធនោ អស្សំ – សចេបិ មេ កោធោ ឧប្បជ្ជេយ្យ, ខិប្បមេវ នំ បដិវិនេយ្យ”ន្តិ។ “សក្កស្ស, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទស្ស បុព្ពេ មនុស្សភូតស្ស ឥមានិ សត្ត វតបទានិ សមត្តានិ សមាទិន្នានិ អហេសុំ, យេសំ សមាទិន្នត្តា សក្កោ សក្កត្តំ អជ្ឈគា”តិ។

“មាតាបេត្តិភរំ ជន្តុំ, កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនំ;
សណ្ហំ សខិលសម្ភាសំ, បេសុណេយ្យប្បហាយិនំ។

“មច្ឆេរវិនយេ យុត្តំ, សច្ចំ កោធាភិភុំ នរំ;
តំ វេ ទេវា តាវតិំសា, អាហុ សប្បុរិសោ ឥតី”តិ។

៣. មហាលិសុត្តំ

២៥៩. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។ អថ ខោ មហាលិ លិច្ឆវី យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ មហាលិ លិច្ឆវី ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“ទិដ្ឋោ ខោ , ភន្តេ, ភគវតា សក្កោ ទេវានមិន្ទោ”តិ?

“ទិដ្ឋោ ខោ មេ, មហាលិ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ”តិ។

“សោ ហិ នូន, ភន្តេ, សក្កបតិរូបកោ ភវិស្សតិ។ ទុទ្ទសោ ហិ, ភន្តេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ”តិ។

“សក្កញ្ច ខ្វាហំ, មហាលិ, បជានាមិ សក្កករណេ ច ធម្មេ, យេសំ ធម្មានំ សមាទិន្នត្តា សក្កោ សក្កត្តំ អជ្ឈគា, តញ្ច បជានាមិ។

“សក្កោ, មហាលិ, ទេវានមិន្ទោ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ មឃោ នាម មាណវោ អហោសិ, តស្មា មឃវាតិ វុច្ចតិ។

“សក្កោ, មហាលិ, ទេវានមិន្ទោ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ សក្កច្ចំ ទានំ អទាសិ, តស្មា សក្កោតិ វុច្ចតិ។

“សក្កោ, មហាលិ, ទេវានមិន្ទោ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ បុរេ ទានំ អទាសិ, តស្មា បុរិន្ទទោតិ វុច្ចតិ។

“សក្កោ, មហាលិ, ទេវានមិន្ទោ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ អាវសថំ អទាសិ, តស្មា វាសវោតិ វុច្ចតិ។

“សក្កោ, មហាលិ, ទេវានមិន្ទោ សហស្សម្បិ អត្ថានំ មុហុត្តេន ចិន្តេតិ, តស្មា សហស្សក្ខោតិ វុច្ចតិ។

“សក្កស្ស , មហាលិ, ទេវានមិន្ទស្ស សុជា នាម អសុរកញ្ញា បជាបតិ, តស្មា សុជម្បតីតិ វុច្ចតិ។

“សក្កោ, មហាលិ, ទេវានមិន្ទោ ទេវានំ តាវតិំសានំ ឥស្សរិយាធិបច្ចំ រជ្ជំ ការេតិ, តស្មា ទេវានមិន្ទោតិ វុច្ចតិ។

“សក្កស្ស, មហាលិ, ទេវានមិន្ទស្ស បុព្ពេ មនុស្សភូតស្ស សត្ត វតបទានិ សមត្តានិ សមាទិន្នានិ អហេសុំ, យេសំ សមាទិន្នត្តា សក្កោ សក្កត្តំ អជ្ឈគា។ កតមានិ សត្ត វតបទានិ? យាវជីវំ មាតាបេត្តិភរោ អស្សំ, យាវជីវំ កុលេ ជេដ្ឋាបចាយី អស្សំ, យាវជីវំ សណ្ហវាចោ អស្សំ, យាវជីវំ អបិសុណវាចោ អស្សំ, យាវជីវំ វិគតមលមច្ឆេរេន ចេតសា អគារំ អជ្ឈាវសេយ្យំ មុត្តចាគោ បយតបាណិ វោស្សគ្គរតោ យាចយោគោ ទានសំវិភាគរតោ, យាវជីវំ សច្ចវាចោ អស្សំ, យាវជីវំ អក្កោធនោ អស្សំ – សចេបិ មេ កោធោ ឧប្បជ្ជេយ្យ, ខិប្បមេវ នំ បដិវិនេយ្យ”ន្តិ។ “សក្កស្ស, មហាលិ, ទេវានមិន្ទស្ស បុព្ពេ មនុស្សភូតស្ស ឥមានិ សត្ត វតបទានិ សមត្តានិ សមាទិន្នានិ អហេសុំ, យេសំ សមាទិន្នត្តា សក្កោ សក្កត្តំ អជ្ឈគា”តិ។

> “មាតាបេត្តិភរំ ជន្តុំ, កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនំ;
> សណ្ហំ សខិលសម្ភាសំ, បេសុណេយ្យប្បហាយិនំ។
>
> “មច្ឆេរវិនយេ យុត្តំ, សច្ចំ កោធាភិភុំ នរំ;
> តំ វេ ទេវា តាវតិំសា, អាហុ សប្បុរិសោ ឥតី”តិ។

៤. ទលិទ្ទសុត្តំ

២៦០. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ វេឡុវនេ កលន្ទកនិវាបេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរោ បុរិសោ ឥមស្មិំយេវ រាជគហេ មនុស្សទលិទ្ទោ [មនុស្សទឡិទ្ទោ (សី. ស្យា. កំ.)] អហោសិ មនុស្សកបណោ មនុស្សវរាកោ។ សោ តថាគតប្បវេទិតេ ធម្មវិនយេ សទ្ធំ សមាទិយិ, សីលំ សមាទិយិ, សុតំ សមាទិយិ, ចាគំ សមាទិយិ, បញ្ញំ សមាទិយិ។ សោ តថាគតប្បវេទិតេ ធម្មវិនយេ សទ្ធំ សមាទិយិត្វា សីលំ សមាទិយិត្វា សុតំ សមាទិយិត្វា ចាគំ សមាទិយិត្វា បញ្ញំ សមាទិយិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិ ទេវានំ តាវតិំសានំ សហព្យតំ។ សោ អញ្ញេ ទេវេ អតិរោចតិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ច។ តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, ទេវា តាវតិំសា ឧជ្ឈាយន្តិ ខិយ្យន្តិ វិបាចេន្តិ – ‘អច្ឆរិយំ វត ភោ, អព្ភុតំ វត ភោ! អយញ្හិ ទេវបុត្តោ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ មនុស្សទលិទ្ទោ អហោសិ មនុស្សកបណោ មនុស្សវរាកោ; សោ កាយស្ស ភេទា បរំ

មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នោ ទេវានំ តាវតឹសានំ សហព្យតំ។ សោ អញ្ញេ ទេវេ អតិរោចតិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ចា’’’តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវេ តាវតឹសេ អាមន្តេសិ – ‘មា ខោ តុម្ហេ, មារិសា, ឯតស្ស ទេវបុត្តស្ស ឧជ្ឈាយិត្ថ។ ឯសោ ខោ, មារិសា, ទេវបុត្តោ បុព្ពេ មនុស្សភូតោ សមានោ តថាគតប្បវេទិតេ ធម្មវិនយេ សទ្ធំ សមាទិយិ, សីលំ សមាទិយិ, សុតំ សមាទិយិ, ចាគំ សមាទិយិ, បញ្ញំ សមាទិយិ។ សោ តថាគតប្បវេទិតេ ធម្មវិនយេ សទ្ធំ សមាទិយិត្វា សីលំ សមាទិយិត្វា សុតំ សមាទិយិត្វា ចាគំ សមាទិយិត្វា បញ្ញំ សមាទិយិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នោ ទេវានំ តាវតឹសានំ សហព្យតំ ។ សោ អញ្ញេ ទេវេ អតិរោចតិ វណ្ណេន ចេវ យសសា ចា’’’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវេ តាវតឹសេ អនុនយមានោ តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“យស្ស សទ្ធា តថាគតេ, អចលា សុប្បតិដ្ឋិតា;
សីលញ្ច យស្ស កល្យាណំ, អរិយកន្តំ បសំសិតំ។

“សង្ឃេ បសាទោ យស្សត្ថិ, ឧជុភូតញ្ច ទស្សនំ;
អទលិទ្ទោតិ តំ អាហុ, អមោឃំ តស្ស ជីវិតំ។

“តស្មា សទ្ធញ្ច សីលញ្ច, បសាទំ ធម្មទស្សនំ;
អនុយុញ្ជេថ មេធាវី, សរំ ពុទ្ធាន សាសន’’ន្តិ។

៥. រាមណេយ្យកសុត្តំ

២៦១. សាវត្ថិយំ ជេតវនេ។ អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កឹ នុ ខោ, ភន្តេ, ភូមិរាមណេយ្យក’’ន្តិ?

“អារាមចេត្យា វនចេត្យា, បោក្ខរញ្ញោ សុនិម្មិតា;
មនុស្សរាមណេយ្យស្ស, កលំ នាគ្ឃន្តិ សោឡសឹ។

“គាមេ វា យទិ វារញ្ញេ, និន្នេ វា យទិ វា ថលេ;
យត្ថ អរហន្តោ វិហរន្តិ, តំ ភូមិរាមណេយ្យក’’ន្តិ។

៦. យជមានសុត្តំ

២៦២. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ។ អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“យជមានានំ មនុស្សានំ, បុញ្ញបេក្ខាន បាណិនំ;
ករោតំ ឱបធិកំ បុញ្ញំ, កត្ថ ទិន្នំ មហប្ផល’’ន្តិ។

“ចត្តារោ ច បដិបន្នា, ចត្តារោ ច ផលេ ឋិតា;
ឯស សង្ឃោ ឧជុភូតោ, បញ្ញាសីលសមាហិតោ។

“យជមានានំ មនុស្សានំ, បុញ្ញបេក្ខាន បាណិនំ;
ករោតំ ឱបធិកំ បុញ្ញំ, សង្ឃេ ទិន្នំ មហប្ផល’’ន្តិ។

៧. ពុទ្ធវន្ទនាសុត្តំ

២៦៣. សាវត្ថិយំ ជេតវនេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា ទិវាវិហារគតោ ហោតិ បដិសល្លីនោ។ អថ ខោ សក្កោ ច ទេវានមិន្ទោ ព្រហ្មា ច សហម្បតិ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា បច្ចេកំ ទ្វារពាហំ

និស្សាយ អដ្ឋំសុ។ អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវតោ សន្តិកេ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ឧដ្ឋេហិ វីរ វិជិតសង្គាម,
បន្នភារ អនណ វិចរ លោកេ;
ចិត្តញ្ច តេ សុវិមុត្តំ,
ចន្ទោ យថា បន្នរសាយ រត្តិ”ន្តិ។

“ន ខោ, ទេវានមិន្ទ, តថាគតា ឯវំ វន្ទិតព្ពា។ ឯវញ្ច ខោ, ទេវានមិន្ទ, តថាគតា វន្ទិតព្ពា –

“ឧដ្ឋេហិ វីរ វិជិតសង្គាម,
សត្ថវាហ អនណ វិចរ លោកេ;
ទេសស្សុ ភគវា ធម្មំ,
អញ្ញាតារោ ភវិស្សន្តី”តិ។

៨. គហដ្ឋវន្ទនាសុត្តំ

២៦៤. សាវត្ថិយំ។ តត្រ…បេ…. ឯតទវោច – “ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ មាតលិំ សង្គាហកំ អាមន្តេសិ – ‘យោជេហិ, សម្ម មាតលិ, សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ។ ឧយ្យានភូមិំ គច្ឆាម សុភូមិំ ទស្សនាយា’តិ។ ‘ឯវំ ភទ្ទន្តវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, មាតលិ សង្គាហកោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ យោជេត្វា សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិវេទេសិ – ‘យុត្តោ ខោ តេ, មារិស, សហស្សយុត្តោ អាជញ្ញរថោ។ យស្ស ទានិ កាលំ មញ្ញសី’”តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ វេជយន្តបាសាទា ឱរោហន្តោ អញ្ជលិំ កត្វា [បញ្ជលិកោ (បី.), បញ្ជលី កត្វា (ក.)] សុទំ បុថុទ្ទិសា នមស្សតិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, មាតលិ សង្គាហកោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“តំ នមស្សន្តិ តេវិជ្ជា, សព្ពេ ភុម្មា ច ខត្តិយា;
ចត្តារោ ច មហារាជា, តិទសា ច យសស្សិនោ;
អថ កោ នាម សោ យក្ខោ, យំ ត្វំ សក្ក នមស្សសី”តិ។

“មំ នមស្សន្តិ តេវិជ្ជា, សព្ពេ ភុម្មា ច ខត្តិយា;
ចត្តារោ ច មហារាជា, តិទសា ច យសស្សិនោ។

“អហញ្ច សីលសម្បន្នេ, ចិររត្តសមាហិតេ;
សម្មាបព្ពជិតេ វន្ទេ, ព្រហ្មចរិយបរាយនេ។

“យេ គហដ្ឋា បុញ្ញករា, សីលវន្តោ ឧបាសកា;
ធម្មេន ទារំ បោសេន្តិ, តេ នមស្សាមិ មាតលី”តិ។

“សេដ្ឋា ហិ កិរ លោកស្មិំ, យេ ត្វំ សក្ក នមស្សសិ;
អហម្បិ តេ នមស្សាមិ, យេ នមស្សសិ វាសវា”តិ។

“ឥទំ វត្វាន មឃវា, ទេវរាជា សុជម្បតិ;
បុថុទ្ទិសា នមស្សិត្វា, បមុខោ រថមារុហី”តិ។

៩. សត្ថារវន្ទនាសុត្តំ

២៦៥. សាវត្ថិយំ ជេតវនេ។ “ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ មាតលិំ សង្គាហកំ អាមន្តេសិ – ‘យោជេហិ, សម្ម មាតលិ, សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ, ឧយ្យានភូមិំ គច្ឆាម សុភូមិំ ទស្សនាយា’តិ។ ‘ឯវំ ភទ្ទន្តវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, មាតលិ សង្គាហកោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ យោជេត្វា សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិវេទេសិ – ‘យុត្តោ ខោ តេ, មារិស, សហស្សយុត្តោ អាជញ្ញរថោ។ យស្ស ទានិ កាលំ មញ្ញសី’”តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ វេជយន្តបាសាទា ឱរោហន្តោ អញ្ជលិំ កត្វា សុទំ ភគវន្តំ នមស្សតិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, មាតលិ សង្គាហកោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“យញ្ហិ ទេវា មនុស្សា ច, តំ នមស្សន្តិ វាសវ;
អថ កោ នាម សោ យក្ខោ, យំ ត្វំ សក្ក នមស្សសី”តិ។

“យោ ឥធ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, អស្មិំ លោកេ សទេវកេ;
អនោមនាមំ សត្ថារំ, តំ នមស្សាមិ មាតលិ។

“យេសំ រាគោ ច ទោសោ ច, អវិជ្ជា ច វិរាជិតា;
ខីណាសវា អរហន្តោ, តេ នមស្សាមិ មាតលិ។

“យេ រាគទោសវិនយា, អវិជ្ជាសមតិក្កមា;
សេក្ខា អបចយារាមា, អប្បមត្តានុសិក្ខរេ;
តេ នមស្សាមិ មាតលី”តិ។

“សេដ្ឋា ហិ កិរ លោកស្មិំ, យេ ត្វំ សក្ក នមស្សសិ;
អហម្បិ តេ នមស្សាមិ, យេ នមស្សសិ វាសវា”តិ។

“ឥទំ វត្វាន មឃវា, ទេវរាជា សុជម្បតិ;
ភគវន្តំ នមស្សិត្វា, បមុខោ រថមារុហី”តិ។

១០. សង្ឃវន្ទនាសុត្តំ

២៦៦. សាវត្ថិយំ ជេតវនេ។ តត្រ ខោ...បេ.... ឯតទវោច – “ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ មាតលិំ សង្គាហកំ អាមន្តេសិ – ‘យោជេហិ, សម្ម មាតលិ, សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ , ឧយ្យានភូមិំ គច្ឆាម សុភូមិំ ទស្សនាយា’តិ។ ‘ឯវំ ភទ្ទន្តវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, មាតលិ សង្គាហកោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិស្សុត្វា, សហស្សយុត្តំ អាជញ្ញរថំ យោជេត្វា សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស បដិវេទេសិ – ‘យុត្តោ ខោ តេ, មារិស, សហស្សយុត្តោ អាជញ្ញរថោ, យស្ស ទានិ កាលំ មញ្ញសី’”តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ , សក្កោ ទេវានមិន្ទោ វេជយន្តបាសាទា ឱរោហន្តោ អញ្ជលិំ កត្វា សុទំ ភិក្ខុសង្ឃំ នមស្សតិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, មាតលិ សង្គាហកោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“តញ្ហិ ឯតេ នមស្សេយ្យុំ, បូតិទេហសយា នរា;
និមុគ្គា កុណបម្ហេតេ, ខុប្បិបាសសមប្បិតា។

“កិំ នុ តេសំ បិហយសិ, អនាគារាន វាសវ;
អាចារំ ឥសិនំ ព្រូហិ, តំ សុណោម វចោ តវា”តិ។

“ឯតំ តេសំ បិហយាមិ, អនាគារាន មាតលិ;
យម្ហា គាមា បក្កមន្តិ, អនបេក្ខា វជន្តិ តេ។

“ន តេសំ កោដ្ឋេ ឱបេន្តិ, ន កុម្ភិ [ន កុម្ភា (ស្យា. កំ. បី. ក.)] ន កឡោបិយំ [ខឡោបិយំ (សី.)];
បរនិដ្ឋិតមេសានា [បរនិដ្ឋិតមេសនា (ស្យា. កំ. ក.)], តេន យាបេន្តិ សុព្វតា។

“សុមន្តមន្តិនោ ធីរា, តុណ្ហីភូតា សមញ្ចរា;
ទេវា វិរុទ្ធា អសុរេហិ, បុថុ មច្ចា ច មាតលិ។

“អវិរុទ្ធា វិរុទ្ធេសុ, អត្តទណ្ឌេសុ និព្ពុតា;
សាទានេសុ អនាទានា, តេ នមស្សាមិ មាតលី”តិ។

“សេដ្ឋា ហិ កិរ លោកស្មិំ, យេ ត្វំ សក្ក នមស្សសិ;
អហម្បិ តេ នមស្សាមិ, យេ នមស្សសិ វាសវា”តិ។

“ឥទំ វត្វាន មឃវា, ទេវរាជា សុជម្បតិ;
ភិក្ខុសង្ឃំ នមស្សិត្វា, បមុខោ រថមារុហី”តិ។

តស្សុទ្ទានំ –

ទេវា បន [វ តបទេន (សី. ស្យា. កំ.)] តយោ វុត្តា, ទលិទ្ទញ្ច រាមណេយ្យកំ;
យជមានញ្ច វន្ទនា, តយោ សក្កនមស្សនាតិ។

៣. តតិយវគ្គោ

១. ឆេត្វាសុត្តំ

២៦៧. សាវត្ថិយំ ជេតវនេ។ អថ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតោ ខោ សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ភគវន្តំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“កឹសុ ឆេត្វា សុខំ សេតិ, កឹសុ ឆេត្វា ន សោចតិ;
កិស្សស្សុ ឯកធម្មស្ស, វធំ រោចេសិ គោតមា”តិ។

“កោធំ ឆេត្វា សុខំ សេតិ, កោធំ ឆេត្វា ន សោចតិ;
កោធស្ស វិសមូលស្ស, មធុរគ្គស្ស វាសវ;
វធំ អរិយា បសំសន្តិ, តញ្ហិ ឆេត្វា ន សោចតី”តិ។

២. ទុព្ពណ្ណិយសុត្តំ

២៦៨. សាវត្ថិយំ ជេតវនេ។ តត្រ ខោ…បេ.… ឯតទវោច – “ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតរោ យក្ខោ ទុព្ពណ្ណោ ឱកោដិមកោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស អាសនេ និសិន្នោ អហោសិ។ តត្រ សុទំ, ភិក្ខវេ, ទេវា តាវតឹសា ឧជ្ឈាយន្តិ ខិយ្យន្តិ វិបាចេន្តិ – ‘អច្ឆរិយំ វត ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ! អយំ យក្ខោ ទុព្ពណ្ណោ ឱកោដិមកោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស អាសនេ និសិន្នោ’”តិ! យថា យថា ខោ, ភិក្ខវេ, ទេវា តាវតឹសា ឧជ្ឈាយន្តិ ខិយ្យន្តិ វិបាចេន្តិ, តថា តថា សោ យក្ខោ អភិរូបតរោ ចេវ ហោតិ ទស្សនីយតរោ ច បាសាទិកតរោ ច។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ទេវា តាវតឹសា យេន សក្កោ ទេវានមិន្ទោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា សក្កំ ទេវានមិន្ទំ ឯតទវោចុំ – ‘ឥធ តេ, មារិស, អញ្ញតរោ យក្ខោ ទុព្ពណ្ណោ ឱកោដិមកោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស អាសនេ និសិន្នោ។ តត្រ សុទំ, មារិស, ទេវា តាវតឹសា ឧជ្ឈាយន្តិ ខិយ្យន្តិ វិបាចេន្តិ – អច្ឆរិយំ វត, ភោ, អព្ភុតំ វត, ភោ! អយំ យក្ខោ ទុព្ពណ្ណោ ឱកោដិមកោ សក្កស្ស ទេវានមិន្ទស្ស អាសនេ និសិន្នោតិ។ យថា យថា ខោ, មារិស, ទេវា ឧជ្ឈាយន្តិ ខិយ្យន្តិ វិបាចេន្តិ, តថា តថា សោ យក្ខោ អភិរូបតរោ ចេវ ហោតិ ទស្សនីយតរោ ច បាសាទិកតរោ ចាតិ។ សោ ហិ នូន, មារិស, កោធភក្ខោ យក្ខោ ភវិស្សតី’”តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ យេន សោ កោធភក្ខោ យក្ខោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា ទក្ខិណជាណុមណ្ឌលំ បថវិយំ និហន្ត្វា យេន សោ កោធភក្ខោ យក្ខោ តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា តិក្ខត្តុំ នាមំ សាវេតិ – ‘សក្កោហំ មារិស, ទេវានមិន្ទោ, សក្កោហំ, មារិស, ទេវានមិន្ទោ’តិ។ យថា យថា ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ នាមំ សាវេសិ, តថា តថា សោ យក្ខោ ទុព្ពណ្ណតរោ ចេវ អហោសិ ឱកោដិមកតរោ ច។ ទុព្ពណ្ណតរោ ចេវ ហុត្វា ឱកោដិមកតរោ ច តត្ថេវន្តរធាយី”តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សកេ អាសនេ និសីទិត្វា ទេវេ តាវតឹសេ អនុនយមានោ តាយំ វេលាយំ ឥមា គាថាយោ អភាសិ –

“ន សូបហតចិត្តោម្ហិ, នាវត្តេន សុវានយោ;
ន វោ ចិរាហំ កុជ្ឈាមិ, កោធោ មយិ នាវតិដ្ឋតិ។

“កុទ្ធាហំ ន ផរុសំ ព្រូមិ, ន ច ធម្មានិ កិត្តយេ;
សន្និគ្គណ្ហាមិ អត្តានំ, សម្បស្សំ អត្ថមត្តនោ”តិ។

៣. សម្ពរិមាយាសុត្តំ

២៦៩. សាវត្ថិយំ…បេ.… ភគវា ឯតទវោច – “ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ អាពាធិកោ អហោសិ ទុក្ខិតោ ពាឡ្ហគិលានោ។ អថ ខោ ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ យេន វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ តេនុបសង្កមិ គិលានបុច្ឆកោ។ អទ្ទសា ខោ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ ទូរតោវ អាគច្ឆន្តំ។ ទិស្វាន សក្កំ ទេវានមិន្ទំ ឯតទវោច – ‘តិកិច្ឆ មំ ទេវានមិន្ទា’តិ។ ‘វាចេហិ មំ, វេបចិត្តិ, សម្ពរិមាយ’ន្តិ។ ‘ន តាវាហំ វាចេមិ, យាវាហំ, មារិស, អសុរេ បដិបុច្ឆាមី’”តិ។ “អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ អសុរេ បដិបុច្ឆិ – ‘វាចេមហំ, មារិសា, សក្កំ ទេវានមិន្ទំ សម្ពរិមាយ’ន្តិ? ‘មា ខោ ត្វំ, មារិស, វាចេសិ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ សម្ពរិមាយ’”ន្តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, វេបចិត្តិ អសុរិន្ទោ សក្កំ ទេវានមិន្ទំ គាថាយ អជ្ឈភាសិ –

“មាយាវី មឃវា សក្ក, ទេវរាជ សុជម្បតិ;
ឧបេតិ និរយំ ឃោរំ, សម្ពរោវ សតំ សម”ន្តិ។

៤. អច្ចយសុត្តំ

២៧០. សាវត្ថិយំ…បេ.… អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ទ្វេ ភិក្ខូ សម្បយោជេសុំ។ តត្រេកោ ភិក្ខុ អច្ចសរា។ អថ ខោ សោ ភិក្ខុ តស្ស ភិក្ខុនោ សន្តិកេ អច្ចយំ អច្ចយតោ ទេសេតិ; សោ ភិក្ខុ នប្បដិគ្គណ្ហាតិ។ អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “ឥធ, ភន្តេ, ទ្វេ ភិក្ខូ សម្បយោជេសុំ, តត្រេកោ ភិក្ខុ អច្ចសរា ។ អថ ខោ សោ, ភន្តេ, ភិក្ខុ តស្ស ភិក្ខុនោ សន្តិកេ អច្ចយំ អច្ចយតោ ទេសេតិ, សោ ភិក្ខុ នប្បដិគ្គណ្ហាតី”តិ។

“ទ្វេមេ, ភិក្ខវេ, ពាលា។ យោ ច អច្ចយំ អច្ចយតោ ន បស្សតិ, យោ ច អច្ចយំ ទេសេន្តស្ស យថាធម្មំ នប្បដិគ្គណ្ហា”តិ – ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, ទ្វេ ពាលា។ “ទ្វេមេ, ភិក្ខវេ, បណ្ឌិតា។ យោ ច អច្ចយំ អច្ចយតោ បស្សតិ, យោ ច អច្ចយំ ទេសេន្តស្ស យថាធម្មំ បដិគ្គណ្ហា”តិ – ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, ទ្វេ បណ្ឌិតា។

“ភូតបុព្ពំ , ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សុធម្មាយំ សភាយំ ទេវេ តាវតឹសេ អនុនយមានោ តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“កោធោ វោ វសមាយាតុ, មា ច មិត្តេហិ វោ ជរា;
អគរហិយំ មា គរហិត្ថ, មា ច ភាសិត្ថ បេសុណំ;
អថ បាបជនំ កោធោ, បព្ពតោវាភិមទ្ទតី”តិ។

៥. អក្កោធសុត្តំ

២៧១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ…បេ.… ភគវា ឯតទវោច – “ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ សុធម្មាយំ សភាយំ ទេវេ តាវតឹសេ អនុនយមានោ តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“មា វោ កោធោ អជ្ឈភវិ, មា ច កុជ្ឈិត្ថ កុជ្ឈតំ;
អក្កោធោ អវិហឹសា ច, អរិយេសុ ច បដិបទា [វសតី សទា (សី. ស្យា. កំ. បី.)];
អថ បាបជនំ កោធោ, បព្ពតោវាភិមទ្ទតី”តិ។

តតិយោ វគ្គោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ឆេត្វា ទុព្ពណ្ណិយមាយា, អច្ចយេន អកោធនោ;
ទេសិតំ ពុទ្ធសេដ្ឋេន, ឥទញ្ហិ សក្កបញ្ចកន្តិ។
សក្កសំយុត្តំ សមត្តំ។

សគាថាវគ្គោ បឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ទេវតា ទេវបុត្តោ ច, រាជា មារោ ច ភិក្ខុនី;
ព្រហ្មា ព្រាហ្មណ វង្គីសោ, វនយក្ខេន វាសវោតិ។

សគាថាវគ្គសំយុត្តបាឡិ និដ្ឋិតា។